

CURTEA DE CONTURI A REPUBLICII MOLDOVA

MD-2001, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 69, tel.: (+373) 22 23 25 79, fax: (+373) 22 23 30 20,
www.ccrm.md; e-mail: ccrm@ccrm.md

RAPORTUL
auditului performanței „Progresele atinse în cadrul implementării Strategiei de
alimentare cu apă și sanitație (2014-2030)”

CUPRINS:

LISTA ACRONIMELOR.....	3
I. SINTEZA.....	4
II. PREZENTAREA GENERALĂ.....	7
2.1. Informație generală despre SAAS.....	7
2.2. Valoarea investițiilor efectuate în infrastructura de alimentare cu apă și canalizare în anii 2014-2022..	9
2.3. Actorii implicați în implementarea SAAS 2014-2030	10
III. SFERA ȘI ABORDAREA AUDITULUI	10
IV. CONSTATĂRI.....	11
4.1. Factorii de decizie au întreprins măsuri de rigoare pentru realizarea integrală a acțiunilor incluse în Planurile de acțiuni SAAS?.....	11
4.2. Investițiile efectuate din resursele FEN, FNRD ȘI FNDAMR au întrunit criteriile de eficiență, durabilitate și sustenabilitate?.....	22
4.3. Există un sistem centralizat de date care să permită evaluarea și monitorizarea situației în domeniul aprovizionării cu apă și sanitației a populației și a localităților din republică?.....	46
4.4. Calitatea apei potabile, ca factor determinant al sănătății, corespunde normativelor sanitare?.....	80
4.5. Tarifele aprobate pentru serviciile prestate de alimentare cu apă și sanitație sunt adecvate pentru a acoperi costurile aferente prestării serviciului public respectiv?	89
4.6. Amenzile și prejudiciile aplicate de IPM contribuie la prevenirea cazurilor de încălcare a legislației privind protecția mediului în domeniul alimentării cu apă și sanitației?	117
V. ALTE CONSTATĂRI	124
VI. CONCLUZIA GENERALĂ.....	128
VII. RECOMANDĂRI	129
VIII. SEMNĂTURILE ECHIPEI DE AUDIT	133
ANEXE	134

LISTA ACRONIMELOR

Abrevierea	Termenul abreviat
AAM	Agenția „Apele Moldovei”
ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
AIPA	Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
AM	Agenția de Mediu
ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
APL	Administrația publică locală
ARFC	Agenția Relații Funciare și Cadastru
ASP	Agenția de Servicii Publice
AST	Agenția de Supraveghere Tehnică
BNS	Biroul Național de Statistică
BS	Bugetul de stat
CA	Consiliul de administrare
CNA	Consiliul Național Anticorupție
CNCDRL	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale
CR	Consiliul regional
CSP	Centre de Sănătate Publică
IP	Instituție Publică
IPM	Inspectoratul pentru Protecția Mediului
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
MEI	Ministerul Economiei și Infrastructurii
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
MF	Ministerul Finanțelor
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MDRC	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
MM	Ministerul Mediului
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
ODD	Obiectiv de Dezvoltare Durabilă
ONDRL	Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală
OITE	Obiecte ale infrastructurii tehnico-edilitare
ONIMP	Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în Domeniul Mediului
PA	Plan de acțiuni
PI	Proiect investițional
PIEF	Proiect de înregistrare și evaluare funciară
ROITE	Registrul obiectelor infrastructurii tehnico-edilitare
RM	Republica Moldova
SIA	Sistem informațional automatizat
SFS	Serviciul Fiscal de Stat
UE	Uniunea Europeană
UTM	Universitatea Tehnică din Moldova
FNDAMR	Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural
FNDRL	Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională
FEN	Fondul Ecologic Național
FNM	Fondul Național de Mediu
GIZ	Agenția de cooperare tehnică germană pentru dezvoltare în Republica Moldova
DUP	Document unic de program
BM	Banca Moldială
AGE	Agenția de Guvernare Electronică
BPN	Bugetul Public Național

I. SINTEZA

Problema aprovizionării cu apă potabilă și a canalizării este recunoscută la toate nivelurile ca importantă și printre prioritățile naționale, fiind considerată, în același timp, factor de îmbunătățire a calității vieții și de reducere a sărăciei.

Sectorul alimentării cu apă și sanitație din Republica Moldova a suportat transformări în ultimele decenii, uneori cu impact negativ asupra calității vieții și sănătății utilizatorilor. În acest scop a fost elaborată o politică de redresare națională a acestui sector prin preluarea bunelor practici europene. Acțiunile incluse în Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) vizează îmbunătățirea politicilor naționale și armonizarea cadrului legal în conformitate cu acquis-ul comunitar și standardele europene.

Investițiile în serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare reprezintă o componentă esențială a serviciilor publice, având menirea de a contribui la buna funcționare a serviciilor în colectivitățile locale.

Curtea de Conturi a efectuat auditul performanței implementării Strategiei de alimentare cu apă și sanitație pentru anii 2014–2030, pentru a determina în ce măsură acțiunile realizate în cadrul acesteia au contribuit la dezvoltarea echilibrată și durabilă a sectorului dat.

În Raportul de audit se evidențiază deficiențele în realizarea obiectivelor Strategiei, totodată, sunt oferite reperi de planificare și organizare a unor acțiuni pentru îmbunătățirea domeniului, fiind acordată o atenție deosebită plenitudinii datelor deținute de organele de stat aferente domeniului, gestiunii serviciilor de aprovizionare cu apă și sanitație și, nemijlocit, modului de formare a tarifelor, precum și calității apei livrate consumatorilor.

Constatările și concluziile auditului reprezintă nivelul de realizare a obiectivelor Strategiei pentru anii 2014-2022, efectul acțiunilor întreprinse, cauzele care au produs impedimente la realizarea integrală a acestora și eficiența utilizării resurselor direcționate pentru domeniul aprovizionării cu apă și sanitației. De asemenea, în Raportul de audit sunt expuse și dificultățile întâmpinate de către actorii și beneficiarii implicați în realizarea obiectivelor Strategiei. Analiza implementării Strategiei denotă constrângeri și provocări majore, care necesită a fi soluționate pentru eficientizarea guvernantei în domeniul aprovizionării cu apă și sanitației.

În urma aplicării procedurilor de audit, s-au constatat atât probleme aferente implementării măsurilor incluse în Strategie, cât și unele deficiențe care vizează întreg sectorul de alimentare cu apă și sanitație în ansamblu, și anume:

- *nu toate măsurile incluse în Planurile de acțiuni SAAS au fost realizate (pct.4.1.1);*
- *indicatorii de evaluare a accesului populației la apeducte și sisteme de sanitație sigure stabiliți de SAAS diferă de cei aprobați de SND „Moldova Europeană 2030” și urmează a fi ajustați (pct.4.1.2);*
- *nu există o certitudine în privința continuării implementării măsurilor incluse în SAAS din cauza faptului că Strategia nu mai corespunde noului cadru normativ, introdus în anul 2020, care reglementează politicile publice (pct.4.1.4);*

- măsurile incluse în Planurile de acțiuni ale SAAS nu au contribuit la creșterea numărului de operatori regionali care prestează servicii publice de alimentare cu apă și sanitație (pct.4.1.6);
- lipsește un Plan de acțiuni unic privind dezvoltarea domeniului de alimentare cu apă și sanitație la nivel național (pct.4.2.1);
- nu au fost stabilite criterii clare de finanțare a proiectelor din sursele FEN, astfel încât finanțarea etapizată a proiectelor, unele proiecte fiind finanțate în 11 etape și nefiind finalizate, a dus la extinderea termenelor de realizare a contractelor de antrepriză, tergiversarea executării lucrărilor, proiectele inițiate în anii 2013-2016 sunt în derulare până în prezent, între timp, valoarea contractelor de antrepriză fiind majorată cu 338,8 mil. lei (pct.4.2.1);
- implementarea etapizată a proiectelor finanțate din FEN a condiționat extinderea termenelor de realizare a lor (pct.4.2.1);
- nu a fost asigurată durabilitatea investițiilor efectuate din FNDR, astfel rețelele construite în cadrul a 3 proiecte, în valoare totală de 87,4 mil. lei, rămân neexploatate (pct.4.2.6);
- mecanismul de achitare a ultimei tranșe pentru proiectele finanțate din contul FNDAMR, conform căruia este necesară prezentarea Procesului-verbal de recepție finală, generează riscul de a pierde dreptul la perioada de garanție stabilită în contractul de antrepriză (pct.4.2.7);
- lungimea sistemelor de canalizare a crescut ne semnificativ (+0,2 mii km), comparativ cu lungimea sistemelor de alimentare cu apă (+3,1 mii km), fapt ce contribuie la creșterea gradului de poluare a resurselor de apă (pct.4.3.8);
- nicio structură statală din țară nu deține date reale privind numărul stațiilor de epurare a apelor uzate (pct.4.3.11);
- marea parte a stațiilor de epurare a apelor uzate nu corespunde normativelor în vigoare și nu asigură epurarea la nivel necesar a apelor uzate (pct.4.3.12 și pct.4.3.13);
- factorii de decizie responsabili de emiterea autorizațiilor de mediu pentru folosință specială a apei nu cunosc numărul acestora la zi (pct.4.3.15);
- plenitudinea datelor aferente domeniului alimentării cu apă și sanitației colectate de BNS, ANRE și IPM nu relevă situația reală în domeniu (pct.4.3.20);
- la moment nu există un SIA funcțional care să asigure plenitudinea evidenței OITE, deși conceptul SIA ROITE a fost aprobat în anul 2014 (4.3.21);
- cadrul normativ național privind asigurarea calității apei potabile este în etapa de elaborare (4.4.1);
- mecanismul de monitorizare a calității apei potabile necesită consolidare, în special în privința garantării calității investigațiilor de laborator (4.4.3);
- tarifele pentru prestarea serviciilor de aprovizionare cu apă și sanitație la mai mulți operatori nu au fost modificate pe parcursul mai multor ani, ceea ce a dus la cumularea pierderilor de către întreprinderile gestionare a infrastructurii de apeduct și canalizare (4.5.1);

- *situația financiară a unor operatori apă-canal este una precară, fiind înregistrate pierderi ale exercițiului financiar (4.5.2), valori negative ale capitalului propriu (4.5.3), grad înalt de îndatorare (4.5.5); 8 operatori fiind în procedură de insolabilitate (4.5.6);*
- *fondurile de dezvoltare prevăzute de cadrul regulator nu au fost create de toți operatorii de servicii de alimentare cu apă și canalizare, fapt ce periclitează capacitatea acestora de a-și onora obligațiile de plată pentru credite/împrumuturi și dezvoltarea/modernizarea obiectelor de infrastructură din resursele proprii (4.5.10);*
- *APL, pe parcursul mai multor ani, nu au întreprins măsuri pentru aprobarea indicatorilor de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare (4.5.11);*
- *organizarea necorespunzătoare de către IPM a evidenței amenzilor și prejudiciilor calculate, achitate și anulate, nu permite evaluarea obligațiunilor de plată față de buget și, respectiv, plenitudinea încasării acestora, o mare parte din amenzi fiind compromise ca urmare a survenirii termenului de prescripție, în bugetul de stat nefiind încasate 0,7 mil. lei și din prejudiciile cauzate mediului – 0,4 mil. lei (4.6.2).*

Sfera auditului a cuprins evaluarea impactului Strategiei prin prisma atingerii, în mod eficient și eficace, a rezultatelor scontate, precum și identificarea, verificarea și analiza deficiențelor care au afectat implementarea acestora. Abordarea auditului a fost una combinată (mixtă), axată pe rezultate și pe probleme.

De asemenea, în cadrul misiunii de audit au fost analizate bunele practici internaționale privind gestiunea sectorului (experiența Turciei), precum și Proiectul de anvergură de construcție a apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Calărași și Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind reglementarea construirii unor apeducte, semnat în 2021.

Misiunea de audit contează pe faptul că cele menționate în prezentul Raport de audit vor fi utile pentru Parlament, Guvern, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, autoritățile publice locale, operatorii apă-canal, creditorii externi și societatea civilă, având în vedere cunoașterea situației reale din domeniul aprovizionării cu apă și sanitației în contextul evidenței obiectelor infrastructurii tehnico-edilitare și a investițiilor efectuate în acestea, regionalizării serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, inclusiv gestiunii acestora.

Recomandările de audit sunt orientate spre impulsivarea dezvoltării unui sistem de management eficient în domeniul alimentării cu apă și sanitației, bazat pe un cadru normativ calitativ, armonizat cu standardele europene, astfel încât să fie asigurat accesul la sisteme de alimentare cu apă și sanitație de calitate înaltă, pentru un număr cât mai mare de populație atât din mediul urban, cât și cel rural. Constatările și recomandările de audit au fost comunicate și coordonate cu actorii vizati în prezentul Raport de audit.

II. PREZENTAREA GENERALĂ

2.1. Informație generală despre SAAS

2.1.1. Contextul aprobării Strategiei

Necesitatea elaborării unei strategii noi, aliniată la cerințele actuale ale societății și la legislația comunitară, a decurs din analiza și evaluarea rezultatelor obținute la implementarea Strategiei privind alimentarea cu apă și canalizarea localităților din Republica Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.662 din 13 iunie 2007, Programului de alimentare cu apă și de canalizare a localităților din Republica Moldova până în anul 2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1406 din 30 decembrie 2005, și Programului Național „Satul Moldovenesc”, precum și a fost dictată de faptul că principalele obiective de dezvoltare a serviciului public de alimentare cu apă și canalizare, stipulate în Strategia și în programele precedente, nu au fost executate, iar atragerea și utilizarea fondurilor nerambursabile și creditelor a fost ineficientă¹. De asemenea, Republica Moldova, aflată, la acel moment, în proces de negociere a Acordului de Asociere la Uniunea Europeană (UE), și-a asumat o serie de angajamente în mai multe domenii pe baza alinierii legislației și standardelor naționale la legislația și standardele comunitare, inclusiv în domeniul de alimentare cu apă și sanitație. În acest context, la data de 20.03.2014, prin Hotărârea Guvernului nr.199 a fost aprobată Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030)².

SAAS este principalul document de politici în domeniul alimentării cu apă și sanitație, având drept scop prezentarea unei foi de parcurs actualizate și detaliate pentru dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și sanitație atât pe termen mediu (până în anul 2018), cât și pe termen lung (până în anul 2030) și pentru asigurarea accesului populației la apă potabilă ca un drept fundamental.

În acest sens, inițial pentru atingerea indicatorilor stabiliți de SAAS a fost aprobat Planul de acțiuni pentru perioada 2014-2018, care includea 30 de acțiuni, iar în anul 2020 a fost aprobat un nou Plan de acțiuni pentru perioada 2020-2024³, care include 28 de acțiuni.

În contextul examinării interconexiunii SAAS cu alte documente de politici s-a atestat că, deși obiectivul general și cele specifice, precum și majoritatea priorităților SAAS au tangențe cu prevederile mai multor documente strategice naționale, coordonarea și sinergia cu aceste politici în mare măsură nu sunt asigurate. Astfel, deși în calitate de direcții prioritare de finanțare a proiectelor de construcție și reabilitare a infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație sunt incluse în Strategiile de dezvoltare regională și Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală, se asigură o interconexiune parțială a acțiunilor și măsurilor acestor documente de politici cu obiectivele și acțiunile prevăzute de SAAS.

Cadrul instituțional aferent implementării SAAS se prezintă în Anexa nr.2 la Raportul de audit.

¹ Spre exemplu, grantul alocat de Turcia pentru construcția stației de tratare a apei în or. Ceadâr-Lunga a fost valorificat, însă stația nu este funcțională; creditul acordat de Statul Kuwait în anul 2006 pentru 6 localități nu a fost valorificat.

² Inițial perioada de implementare a Strategiei a fost stabilită 2014-2028, care a fost extinsă ulterior – 2014-2030 prin HG nr.442 din 01.07.2020.

³ HG nr.442 din 01.07.2020 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 199/2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2028).

2.1.2. Obiectivele Strategiei de alimentare cu apă și sanitație pentru anii 2014-2030

Obiectivul general al Strategiei îl constituie asigurarea graduală a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru toate localitățile și populația Republicii Moldova, contribuind astfel la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții și la dezvoltarea economică a țării.

Satisfacerea cerințelor populației țării pentru servicii de alimentare cu apă și sanitație îmbunătățite, eficiente și la costuri realiste va fi realizată prin:

- a) implementarea planurilor de siguranță a apei și conformarea la cerințele de calitate ale Directivei 98/83/CE privind apa destinată consumului uman;
- b) reducerea cu 50% a epidemiilor hidrice și a bolilor posibil asociate apei;
- c) atingerea țintelor de dezvoltare ale mileniului⁴ de alimentare cu apă potabilă sigură a cel puțin 65% din populație, până în anul 2020;
- d) atingerea țintelor de dezvoltare ale mileniului de conectare a 65% din populație la sisteme de canalizare, până cel târziu în anul 2025;
- e) progrese în implementarea epurării apei uzate urbane în conformitate cu cerințele Directivei 91/271/CEE;
- f) atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD 6.1 și 6.2)⁵ până în anul 2030.

De remarcat faptul că, deși SAAS stabilește atât indicatorii de evaluare pe termen mediu, cât și cei finali, MM/MADRM nu a asigurat monitorizarea și raportarea acestora în cadrul rapoartelor anuale privind procesul de implementare a acesteia, raportarea fiind axată exclusiv pe gradul de implementare a Planurilor de acțiuni.

SAAS include 3 obiective specifice:

- (i) Îmbunătățirea managementului serviciilor publice de alimentare cu apă și de sanitație;
- (ii) Planificarea și dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare în vederea creșterii nivelului accesului populației la servicii de calitate înaltă;
- (iii) Armonizarea legislației naționale în sectorul de alimentare cu apă și sanitație în conformitate cu standardele comunitare și angajamentele internaționale .

Acțiunile planificate pentru atingerea acestor obiective s-au axat pe modificarea cadrului legislativ și normativ în vederea racordării acestuia la standardele internaționale și cele ale UE în domeniul colectării, epurării și deversării apelor uzate în sistemul de canalizare, asigurării calității și securității apei potabile, identificării și desemnării zonelor vulnerabile la nitrant și sensibile la nutrienți, identificării aglomerărilor, uniformizării standardelor pentru seturile de date ale documentelor tehnice și a datelor spațiale referitoare la infrastructura fizică de alimentare cu apă și sanitație. În același timp, au fost prevăzute crearea SI „Cadastrul de stat al apelor” și elaborarea conceptului SI „Cadastrul funcțional urban”.

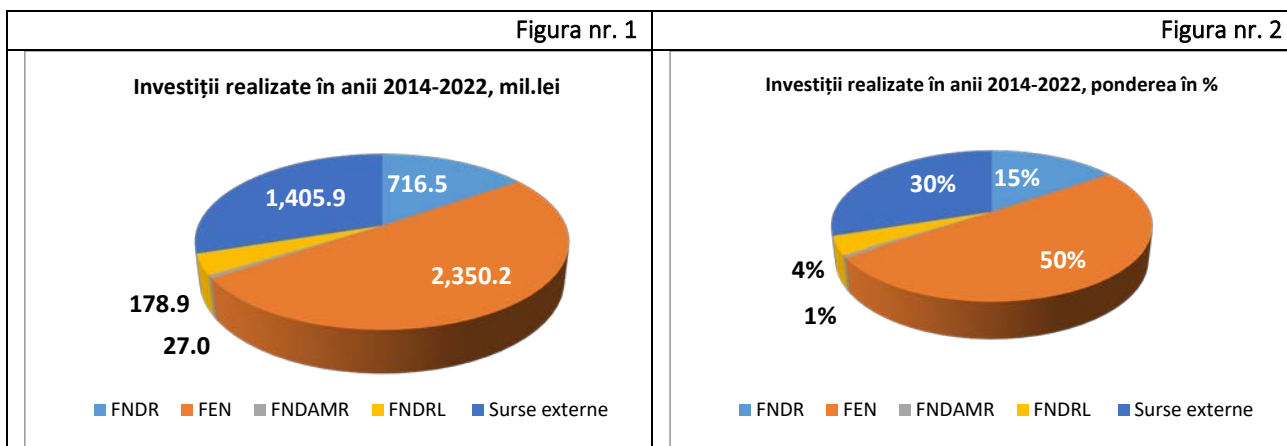
Descrierea obiectivelor specifice se prezintă în Anexa nr.2 la prezentul Raport de audit.

⁴ Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului au expirat la finele anului 2015 în contextul adoptării Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă, care cuprinde 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD), la 25 septembrie 2015, la Summit-ul privind Dezvoltarea Durabilă, de către 193 de state membre ONU.

⁵ ODD 6.1 - până în 2030, obținerea accesului universal și echitabil la apă potabilă sigură și accesibilă pentru toți și ODD 6.2 - până în 2030, să se obțină acces la o salubritate și o igienă adecvată și echitabilă pentru toți, precum și să pună capăt defecării în aer liber, acordând o atenție specială nevoilor femeilor și fetelor și persoanelor aflate în situații vulnerabile.

2.2. Valoarea investițiilor efectuate în infrastructura de alimentare cu apă și canalizare în anii 2014-2022

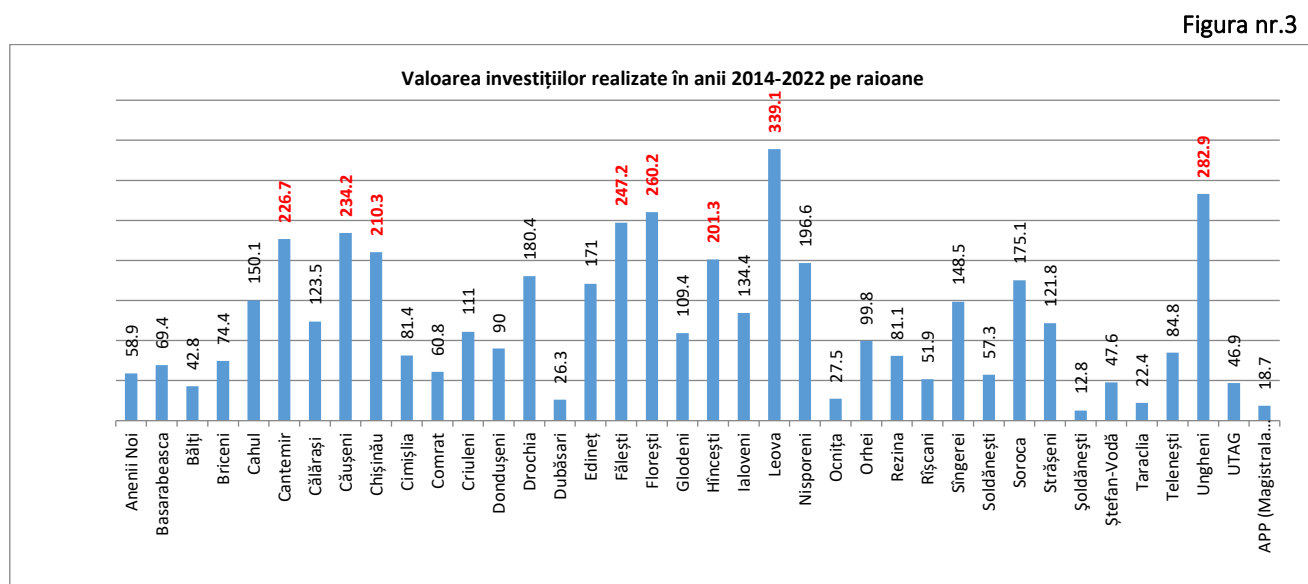
În 2014-2022 implementarea proiectelor s-a efectuat din mai multe fonduri ale bugetului de stat (FEN, FNDR/FNDRL, FNDAMR), precum și din sursele externe, valoarea totală cifrându-se la 4.678,5 mil. lei. În Figurile de mai jos se prezintă valoarea investițiilor realizate, pe surse de finanțare.

Sursa: Date generate de echipa de audit.

Ponderea majoră a investițiilor în infrastructura de AAS revine resurselor alocate din FEN (2.350,5 mil.lei), constituind 50% din valoarea investițiilor realizate în anii 2014-2022, urmată de sursele externe (1.405,9 mil.lei), ponderea cărora constituie 30%, din FNDR⁶ fiind alocate 716,5 mil.lei, sau 15%, din FNDAMR – 27,0 mil.lei, sau 1%, și din FNDRL, componenta locală – 1.78,9 mil.lei, sau 4%.

Cele mai mari investiții în infrastructura de alimentație cu apă s-au efectuat în raioanele Leova (336,1 mil.lei), Florești (260,2 mil.lei), Fălești (247,2 mil.lei), Ungheni (282,9 mil.lei), Edineț (247,2 mil.lei), Căușeni (234,2 mil.lei) etc. Situația generală se prezintă în Figura de mai jos.

Sursa: Date generate de echipa de audit.

⁶ Din anul 2022, FNDRL reprezintă componenta regională.

Donatorii și instituțiile financiare internaționale constituie o sursă importantă de finanțare a sectorului. Principalii investitori în sectorul AAS în Republica Moldova sunt: Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Agenția Austriei pentru Dezvoltare, Banca Mondială, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Europeană pentru Investiții, Uniunea Europeană (UE) etc.

2.3. Actorii implicați în implementarea SAAS 2014-2030

Pe parcursul anilor 2014-2022, în contextul a două reforme ale APC, principalele autorități responsabile de implementarea SAAS au fost:

- **anii 2014-2017:** Ministerul Mediului și Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor.
- **anii 2017-2021:** Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului;
- **anul 2021 – prezent:** Ministerul Mediului, iar din 08.12.2022⁷, domeniul infrastructurii de apă și sanitație fiind atribuit Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.

De asemenea, la nivel național, actorii-cheie implicați în procesul de reglementare și dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă și sanitație sunt: Agenția Națională de Reglementare în Energetică, Agenția „Apele Moldovei”, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Sănătății, Biroul Național de Statistică, organizațiile neguvernamentale și donatorii externi.

Responsabilitățile părților implicate în domeniul auditat sunt expuse în Anexa nr. 4 la prezentul Raport de audit.

III. SFERA ȘI ABORDAREA AUDITULUI

Misiunea de audit public extern a fost desfășurată în temeiul prevederilor art.3 alin.(1), art.5 alin.(1) lit.a) și art.31 alin.(1) lit.b) din Legea privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova⁸, în conformitate cu Programele activității de audit ale Curții de Conturi pe anii 2022 și 2023⁹, având drept obiectiv evaluarea dacă factorii de decizie au întreprins măsuri suficiente pentru implementarea cu succes a acțiunilor incluse în Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) și dacă acțiunile incluse în Strategie s-au axat pe cele mai stringente probleme ale domeniului de alimentare cu apă și sanitație, astfel încât să fie asigurată dezvoltarea durabilă și sustenabilă a acestui sector.

În contextul realizării obiectivului propus, a fost formulată **întrebarea generală de audit:**

Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) a contribuit la soluționarea tuturor problemelor aferente dezvoltării și funcționării stabile și durabile a sectorului de alimentare cu apă și sanitație?

și **6 întrebări specifice de audit:**

⁷ HG nr.852 din 07.12.2022 cu privire la modificarea unor hotărâri ale Guvernului (consolidarea și eficientizarea activității Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale).

⁸ Legea privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova nr.260 din 07.12.2017.

⁹ Programul activității de audit pe anul 2022, aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.75 din 28.12.2021, și Programul activității de audit pe anul 2023, aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.65 din 22.12.2022.

1. *Factorii de decizie au întreprins măsuri de rigoare pentru realizarea integrală a acțiunilor incluse în Planurile de acțiuni SAAS?*
2. *Investițiile efectuate din mijloacele FEN, FNRD și FNDAMR au întrunit criteriile de eficiență, durabilitate și sustenabilitate?*
3. *Există un sistem centralizat de date care să permită evaluarea și monitorizarea situației în domeniul aprovizionării cu apă și sanitației a populației și a localităților din republică?*
4. *Calitatea apei potabile, ca factor determinant al sănătății, corespunde normativelor sanitare?*
5. *Tarifele aprobate pentru serviciile prestate de alimentare cu apă și sanitație sunt adecvate pentru a acoperi costurile aferente prestării serviciului public respectiv?*
6. *Amenzile și prejudiciile aplicate de IPM contribuie la prevenirea cazurilor de încălcare a legislației privind protecția mediului în domeniul alimentării cu apă și sanitației?*

Abordarea auditului a fost una combinată (mixtă), axată pe rezultate (evaluarea impactului prin prisma atingerii, în mod eficient și eficace, a rezultatelor scontate) și pe probleme (identificarea, verificarea și analiza deficiențelor care au afectat implementarea Strategiei, precum și a întregului sector de alimentare cu apă și sanitație), acordându-se o atenție sporită modului de alocare și utilizare a resurselor financiare conform priorităților stabilite, modului de gestionare a sectorului de alimentare cu apă și sanitație și stabilirea tarifelor pentru serviciile prestate.

Domeniul de aplicare și metodologia de audit sunt reflectate în Anexa nr. 1 la prezentul Raport de audit.

IV. CONSTATĂRI

4.1. Factorii de decizie au întreprins măsuri de rigoare pentru realizarea integrală a acțiunilor incluse în Planurile de acțiuni SAAS?

SAAS a avut o eficiență redusă, Planurile de acțiuni fiind implementate la nivel de 68,3% și, respectiv, 58,9%, nefiind elaborate și aprobate mecanisme corespunzătoare pentru supravegherea, gestionarea și monitorizarea domeniului alimentării cu apă și sanitației. Totodată, deși conform actelor normative privind politicile, MM/MADRM era responsabil de domeniul infrastructurii de apă și sanitație, în realitate, responsabilitatea pentru acest domeniu este una fragmentată, insuficient definită și cu suprapuneri de atribuții între instituții.

4.1.1. Măsurile din Planurile de acțiuni privind implementarea SAAS sunt implementate parțial.

În scopul implementării SAAS 2014-2030, au fost aprobate Planul de acțiuni pentru perioada 2014-2018, care include 30 de activități, iar în anul 2020 a fost aprobat un nou Plan de acțiuni pentru perioada 2020-2024¹⁰, care include 28 de activități.

Din 30 de acțiuni incluse în Planul de acțiuni pentru anii 2014-2018 au fost implementate integral 18 acțiuni, din care 15 acțiuni în termen și 3 acțiuni cu depășirea termenului, parțial implementate – 5 acțiuni, și neimplementate – 7 acțiuni, nivelul de implementare constituind 68,3%.

¹⁰ HG nr.442 din 01.07.2020.

Cu referire la Planul de acțiuni pentru anii 2020-2024, au fost implementate integral 16 acțiuni, toate fiind implementate în termen, parțial implementată – 1 acțiune, și 6 acțiuni nu au fost implementate, nivelul de implementare constituind 58,9%.

Analiza implementării Planurilor de acțiuni 2014-2019 și 2020-2024 denotă că factorii de decizie (în anii 2014-2017 – MDRC, 2017-2021 – MADRM, 2022 – MM și MIDR) nu au întreprins măsuri de rigoare suficiente și corespunzătoare pentru realizarea integrală a măsurilor incluse în Planurile de acțiuni.

Tabelul nr. 1

Indicatorii aferenți Planului de acțiuni 2014-2018 și Planului de acțiuni 2020-2024

Indicatori incluși în Planul de acțiuni	Nr. de acțiuni, total	Implementate			Stopate	implem ntate parțial	termenul de implementare încă nu a survenit	Nivelul mediu de implementare, %
		total	în termen	cu depășirea termenului				
PA 2014-2018	30	18	15	3	5	5	-	68,3
PA 2020-2024	28	16	16	0	6	1	5	58,9
Total	58	34	31	3	11	6	5	63,8

Sursa: Date generate de audit.

Astfel,

în cadrul implementării Planului de acțiuni pentru anii 2014-2018:

1. nu a fost elaborat documentul de politici privind descentralizarea în domeniul serviciilor de AAS în cadrul Programului comun de dezvoltare locală integrată (pct. 1.1 din Plan), nefiind asigurată finanțarea Studiului pentru elaborarea strategiilor sectoriale în domeniul serviciilor AAS și celor de gestionare a deșeurilor, din cauză că această acțiune este una comună cu Strategia națională de descentralizare 2012-2018¹¹, care face parte din strategia sectorială;

2. nu a fost creată baza de date privind managementul sistemului informațional pentru sectorul de alimentare cu apă și sanitație (pct. 1.11 din Plan), din cauza că, pe parcurs, finanțarea de către donatorii externi a acestei acțiuni a fost suspendată, informațiile relevante aferente Sistemelor de AAS urmând a fi integrate în SIA „Cadastrul apelor”;

3. nu a fost efectuată consolidarea capacităților autorităților competente și instruirea personalului pentru toate etapele ciclului unui proiect de AAS (pct.1.13 din Plan). Conform explicațiilor factorilor de decizie din cadrul MM (fostul MADRM), cauza neimplementării acțiunii a fost lipsa finanțării externe, totodată, unele instruirii au fost efectuate prin intermediul proiectelor de asistență tehnică. În cadrul proiectului susținut de SDC/ADA „Consolidarea capacităților instituționale”, a fost stabilită o platformă de colaborare cu Universitatea Tehnică din Moldova și au fost efectuate mai multe runde de instruire. La fel, și GIZ în cadrul proiectului „Modernizarea serviciilor publice locale” au desfășurat instruire, inclusiv cu implicarea Asociației „Moldova Apă-Canal”;

4. nu a fost elaborată documentația tehnică a proiectului de parteneriat public-privat pentru regiunile Nord și Centru (pct.2.2 din Plan), cauza fiind stoparea finanțării externe a Proiectului „Apa nord Moldova”, cu acordul Guvernului, ca urmare a neexecutării unor condiționalități;

¹¹ Legea nr.68 din 05.04.2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de descentralizare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012-2018.

5. nu a fost efectuată îmbunătățirea sistemelor de alimentare cu apă în 6 localități: or. Strășeni, or. Hâncești, or. Taraclia, s.Carbalia (UTA Găgăuzia), s. Sărata Veche (r-nul Fălești), s. Risipeni (r-nul Fălești) (pct.2.8 din Plan), cauza fiind stoparea finanțării externe ca urmare a neexecutării de către APL a angajamentelor asumate.

De remarcat faptul că 7 acțiuni neimplimentate în cadrul Planului de acțiuni pentru anii 2014-2018 au fost stopate, nefiind prelungite pentru etapa ulterioară 2020-2024.

În cadrul Planului de acțiuni pentru anii 2020-2024:

1. nu au fost elaborate o serie de documente tehnice de referință pentru funcționarea și întreținerea sistemului de alimentare cu apă și canalizare (pct.1.2 din Plan), cauza fiind lipsa participanților la concursul lansat în vederea contractării serviciilor de elaborare a acestor documente;

2. pe parcursul anului 2021 nu a fost elaborat cadrul normativ, precum și nu au fost operate modificări la cadrul normativ existent în ceea ce privește:

- revizuirea cadrului normativ privind eliberarea/retragerea actelor permise pentru desfășurarea activității de elaborare a documentației tehnice în sectorul de alimentare cu apă și sanitație (pct.3.7 din Plan);
- uniformizarea standardelor pentru seturile de date ale documentelor tehnice (în format digital și analogic) în sectorul de alimentare cu apă și sanitație (pct.3.8 din Plan);
- elaborarea și aprobarea standardelor pentru seturile de date spațiale referitoare la infrastructura fizică de alimentare cu apă și sanitație (pct.3.9 din Plan).

Neasigurarea elaborării actelor enumerate mai sus a fost cauzată de restructurarea, în anul 2021, a MADRM în MAIA și MM și de transmiterea MIDR a competențelor de gestionare a domeniului infrastructurii de apă și sanitație.

Totodată, în urma analizei măsurilor incluse în Planurile de acțiuni, au fost identificate următoarele deficiențe care duc la imposibilitatea determinării impactului privind implementarea acestora:

1. au fost incluse unele activități care au fost începute și realizate preponderent înainte de aprobarea Strategiei, nemijlocit activitățile privind construcția și extinderea sistemelor de alimentare cu apă și sanitație în raioanele Soroca, Florești, Hâncești, Orhei, Leova și Ceadâr-Lunga și în 30 de localități rurale, fiind demarate în anul 2011 și finalizate în anul 2015 (acțiunea 2.7 din Planul de acțiuni 2014-2018);

2. necoordonarea termenelor de implementare, astfel încât:

– activitățile de coordonare a elaborării Studiului de fezabilitate pentru extinderea apeductului Chișinău-Strășeni-Călărași au fost stabilite pentru anul 2018 (acțiunea 1.9 din Planul de acțiuni 2014-2018), pe când elaborarea nemijlocită a fost stabilită pentru anul 2014 (acțiunea 2.3 din Planul de acțiuni 2014-2018);

– activitățile de coordonare a elaborării Planului de alimentare cu apă și de canalizare a raionului Ialoveni au fost stabilite pentru anul 2017 (acțiunea 1.8 din Planul de acțiuni 2014-2018), pe când elaborarea nemijlocită a fost stabilită pentru anul 2014 (acțiunea 2.5 din Planul de acțiuni 2014-2018);

3. indicatorii de rezultat pentru unele acțiuni nu pot fi cuantificați corespunzător. Astfel, la acțiunea 1.8¹² din Planul de acțiuni 2014-2018, nu este indicat numărul exact de Planuri de alimentare cu apă și sanitație pentru raioanele republicii, fiind raportată elaborarea Planului de alimentare cu apă și sanitație doar pentru raionul Ialoveni, la fel ca și pentru acțiunea 1.9¹³ din același Plan nu este indicat numărul studiilor de fezabilitate pentru proiectele de infrastructură ale sectorului alimentare cu apă și sanitație, care urmau a fi elaborate pentru raioanele în care au fost aprobate planuri de alimentare cu apă și sanitație, în acest caz fiind raportate două Studii de fezabilitate: (i) extinderea apeductului Soroca-Bălți și (ii) construcția apeductului Chișinău-Strășeni-Călărași;

4. acțiunile s-au bazat în mare parte pe activitățile incluse în proiectele internaționale, majoritatea actelor normative, ghidurilor, studiilor fiind elaborate de experți naționali și internaționali. Astfel, deși Planul de acțiuni prevedea MADRM în calitate de instituție responsabilă de elaborarea studiilor menționate la acțiunile 1.3 și 1.6 din Planul de acțiuni 2020-2024, aceste studii au fost elaborate de OECD și Banca Mondială;

5. acțiunea 3.4 din Planul de acțiuni 2014-2018 privind asigurarea de către ANRE a unui control riguros privind tarifele, nu poate fi realizată integral deoarece legislația în domeniu limitează competențele ANRE în domeniul aprobării și avizării tarifelor, astfel încât Agenția aprobă tarifele (i) pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă, pentru serviciul public de canalizare și de epurare a apelor uzate prestate de operatori la nivel de raion, municipiu și oraș și care activează în condițiile unor acorduri sau contracte încheiate cu organisme financiare internaționale, ratificate sau aprobate de Parlament, Guvern sau de consiliile locale¹⁴, (ii) și în situația în care consiliul local a delegat ANRE funcțiile de aprobare a tarifelor¹⁵. În același timp, ANRE avizează tarifele pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă, pentru serviciul public de canalizare și de epurare a apelor uzate, furnizate la nivel de raion, municipiu și oraș¹⁶, Consiliul local fiind organul care le aprobă. Tarifele pentru serviciile AAS prestate la nivel de sat sau comună se aprobă fără participarea ANRE¹⁷.

Totodată, se atestă că, contrar prevederilor capitolului IX „Monitorizarea, evaluarea și raportarea implementării Strategiei”¹⁸, la fiecare 3 ani trebuiau: elaborate rapoarte de evaluare și progres, determinate impactul activităților realizate într-un anumit timp și nivelul de implementare a obiectivelor stabilite, respectiv, în perioada supusă auditului, 2015-2022, urmând a fi elaborate 2 rapoarte de evaluare intermediară¹⁹. Rapoartele de evaluare urmau a fi elaborate de grupul de coordonare și prezentate Guvernului pentru generalizare, însă deoarece grupul interministerial de coordonare a implementării Strategiei nu a fost instituit, nu au fost elaborate rapoartele sus-menționate.

¹² Coordonarea activităților ce țin de elaborarea planurilor de alimentare cu apă și sanitație în raioane.

¹³ Coordonarea activităților ce țin de elaborarea studiilor de fezabilitate pentru proiectele de infrastructură a sectorului alimentare cu apă și sanitație în raioanele în care au fost aprobate planuri de alimentare cu apă și sanitație.

¹⁴ Art.35 alin.(15) din Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

¹⁵ Art.35 alin.(11) din Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

¹⁶ Art.35 alin.(5) din Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

¹⁷ Art.35 alin.(17) din Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

¹⁸ Capitolul IX din Hotărârea Guvernului nr.199 din 20.02.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2030).

¹⁹ Scrisoarea Cancelariei de Stat către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului nr.21-78-68-2005 din 18.03.2021.

4.1.2. Indicatorii de evaluare a accesului populației la apeducte și sisteme de sanitație sigure, stabiliți de SAAS, diferă de cei aprobați de SND „Moldova Europeană 2030”.

Obiectivul general al SAAS îl constituie asigurarea graduală a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru toate localitățile și populația Republicii Moldova, contribuind astfel la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții și la dezvoltarea economică a țării.

De remarcat faptul că, deși SAAS stabilește atât indicatorii de evaluare pe termen mediu, cât și cei finali, MM/MADRM nu a asigurat monitorizarea și raportarea acestora în cadrul rapoartelor anuale privind procesul de implementare a Strategiei, raportarea fiind axată exclusiv pe gradul de implementare a Planurilor de acțiuni.

Totodată, în contextul aprobării Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”²⁰, au fost stabiliți noi indicatori de progres²¹ atât intermediari, cât și finali, comparativ cu cei stabiliți de SAAS. Compararea indicatorilor de rezultat din SAAS cu cei din SND „Moldova Europeană 2030” relevă faptul că, deoarece Strategia națională de dezvoltare este documentul național de planificare care stabilește viziunea, prioritățile și obiectivele de dezvoltare a țării pe termen lung²², iar SAAS reprezintă o politică sectorială, indicatorii SAAS urmează să fie modificați astfel încât să corespundă SND actuale. Sinteza la acest aspect se prezintă în Tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 2

Indicatorii de evaluare a accesului populației la apeducte și sisteme de sanitație sigure

Strategia	2020	2021 ²³	2025	2030
Ponderea populației cu acces la surse sigure de alimentare cu apă, % din total				
SAAS	65	-	-	100
SND „Moldova Europeană 2030”	-	86,4	90	95
Ponderea populației conectate la sistemul public de canalizare, % din total				
SAAS	-	-	65	100
SND „Moldova Europeană 2030”	-	33,2	50	65

Sursă: SAAS și SND „Moldova Europeană 2030”.

4.1.3. Nu există o certitudine în privința continuării implementării măsurilor incluse în SAAS din cauza faptului că Strategia nu mai corespunde noului cadru normativ, introdus în anul 2020, care reglementează politicile publice.

În anul 2020 a fost modificat cadrul normativ care reglementează planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, în acest context, reieșind din noile prevederi, SAAS nu corespunde nici structural, nici sub aspectul monitorizării și raportării noilor cerințe normative. Astfel, conform noilor reglementări, Strategia este un document de politici publice care definește și planifică politica publică a Guvernului pe termen lung (6-10 ani)²⁴, în structura acesteia urmând să se regăsească: partea introductivă, analiza situației, obiectivele,

²⁰ Legea nr.315 din 17.11.2022 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”.

²¹ Care în cadrul Obiectivului general 2 „Îmbunătățirea condițiilor de trai”, conține Obiectivul specific 2.3 „Asigurarea accesului universal la apeducte și la sisteme de sanitație sigure”.

²² Pct.20 din HG nr.386 din 17.06.2020 „Cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice” (în continuare – HG nr.386 din 17.06.2020).

²³ Pentru anul 2021 au fost prezentate date statistice actuale.

²⁴ Pct.7 din HG nr.386 din 17.06.2020.

direcțiile prioritare, impactul, indicatorii de monitorizare și evaluare, riscurile de implementare, autoritățile/instituțiile responsabile și procedurile de raportare. Strategia urmează să fie însoțită de un program, acesta fiind un document de politici publice pe termen mediu (3-5 ani), care derivă din strategie și, respectiv, contribuie la implementarea acesteia prin detalierea și concretizarea acțiunilor ce urmează a fi realizate într-un domeniu sau subdomeniu de activitate²⁵, fiind constituit din partea descriptivă și planul de acțiuni.

Noul cadru normativ²⁶ stabilește că documentele de politici publice în vigoare care nu se conformează noilor prevederi rămân executabile până la finalizarea termenului prevăzut de implementare, dar nu mai mult de 2 ani de la intrarea în vigoare a HG nr.386/2020 „Cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice”. În acest sens, deși termenul limită de ajustare a SAAS la cerințele noi aplicabile documentelor de politici a expirat la 26.06.2022, de facto Strategia nu este abrogată, iar măsurile incluse în acesta urmează a fi realizate în termenele stabilite.

Totodată, nu există o certitudine în privința autorității care va asigura implementarea SAAS în continuare întrucât, ca urmare a reformei administrative a unor ministere din anul 2021, competențele privind implementarea politicilor în domeniul infrastructurii de apă și sanitație au trecut de la MADRM la MIDR, iar responsabil de implementarea SAAS a rămas MM. În acest sens urmează a fi întreprinse măsuri pentru aducerea în concordanță a prevederilor SAAS cu rigorile la zi.

Nota nr.1: Conform explicațiilor MM, odată cu preluarea atribuțiilor în domeniul politicilor de alimentare cu apă și sanitație, MIDR a preluat și actele normative ce reglementează acest domeniu. Astfel, în cadrul discuțiilor cu reprezentanții MIDR, MM a informat că este necesar să ajusteze SAAS conform prevederilor HG nr.386/2020 și să preia responsabilitatea de implementare a acesteia, or, aceste atribuții îi revin conform competențelor funcționale aprobate prin HG.

De asemenea, MM a comunicat că, în contextul reformei instituționale din 2021, politicile în domeniul alimentării cu apă și sanitației țin de competența MIDR, raportul anual privind implementarea SAAS pentru anul 2022 nefiind elaborat nici de MM, nici de MIDR. În acest sens, MIDR este instituția responsabilă de elaborarea raportului menționat, iar MM este dispusă să acorde suportul informațional necesar. Tot în contextul reformei APC din 2021, au fost organizate mai multe ședințe de lucru cu participarea ambelor ministere, iar MM a comunicat reprezentanților din cadrul MIDR despre necesitatea preluării materialelor în domeniul politicilor cu privire la alimentarea cu apă și sanitație, pentru a iniția activitățile specifice conform domeniilor de competență atribuite, însă aceștia nu au dat curs acestor solicitări.

Nota nr.2: MIDR a comunicat că, în cadrul ședinței din data de 24.03.2023, reprezentantul MM a comunicat că MM va elabora Raportul privind implementarea SAAS în anul 2022, iar pentru perioadele următoare anului 2022, rapoartele anuale respective vor fi elaborate de MIDR.

²⁵ Pct.9 din HG nr.386 din 17.06.2020.

²⁶ Pct.4 din HG nr.386 din 17.06.2020.

Suplimentar, cu referire la textul „însă aceștia nu au dat curs acestor solicitări”, comunicăm că au avut loc câteva întâlniri la nivel tehnic la subiectul dat, doar că urmează să fie desfășurată o ședință la nivel de conducere a ministerelor respective în vederea preluării materialelor în domeniul politicilor cu privire la alimentarea cu apă și sanitație, pentru a iniția activitățile specifice conform domeniilor de competență atribuite.

4.1.4. MADRM/MM, în calitate de organ responsabil de implementarea SAAS, nu dispune de date complete privind resursele alocate pentru implementarea Strategiei.

Pe parcursul mai multor ani, MADRM/MM nu a asigurat o evidență fiabilă și exhaustivă privind valoarea și natura asistenței acordate pentru implementarea SAAS de către partenerii externi, ceea ce face deficitară estimarea aportului surselor externe la finanțarea acțiunilor incluse în Planurile de acțiuni și nemijlocit a costurilor totale aferente realizării acestora.

Conform informațiilor prezentate de MM²⁷, cheltuielile realizate de instituțiile internaționale pentru finanțarea activităților din Planul de acțiuni au fost calculate în cadrul proiectelor investiționale de asistență externă, iar rapoartele financiare ale donatorilor privind sumele financiare alocate pentru acțiunile stabilite în Strategie nu au fost prezentate ministerului. Această situație a fost condiționată și de procesul de reformă instituțională, conform căreia în anul 2017 au fost reorganizate 3 ministere (MDRC, MM, MAIA) într-un singur minister (MADRM), iar ulterior, în anul 2021 a avut loc procesul invers de separare a MADRM în două ministere (MAIA și MM), componenta de dezvoltare regională fiind transferată MIDR.

4.1.5. Aprobarea Ghidului pentru întocmirea Studiului de fezabilitate pentru proiectele de apă și canalizare a fost o acțiune formală, finanțarea proiectelor de infrastructură din fondurile gestionate de MM/MADRM fiind aprobată și alocată în lipsa acestuia.

În scopul eficientizării planificării și îmbunătățirii infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație, în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.199 din 20.03.2014 „Cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030)”²⁸ prin Ordinul MM nr.98 din 20.12.2014 a fost elaborat și aprobat Ghidul pentru întocmirea Studiului de fezabilitate pentru proiectele de apă și apă uzată, care stabilea că proiectarea și construcția oricărei infrastructuri de alimentare cu apă și sanitație urma a fi precedată de un Studiu de fezabilitate (SF), care documentează aspectele tehnice, financiare, economice, instituționale, urbanistice, impactul asupra mediului și viabilitatea investiției propuse. Studiul de fezabilitate este un document în baza căruia se elaborează documentația de proiect, care include și furnizează informații privind impactul multidimensional al proiectului, precum și viabilitatea economică și durabilitatea financiară a proiectului de investiții capitale.

Prin elaborarea Studiului de fezabilitate urma a fi identificată soluția optimă din punct de vedere tehnico-economic pentru asigurarea îndeplinirii obiectivelor propuse prin activitatea preconizată. Fiind un element de bază în documentația de finanțare, Studiul de fezabilitate este instrumentul care

²⁷ Scrisoarea MM nr.08-07/2232 din 26.09.2022.

²⁸ Acțiunea nr.1.6 din Planul de acțiuni 2014-2018.

permite investitorului să decidă fundamentat, bazându-se pe informații exhaustive, dacă este rezonabilă/fezabilă sau nu investiția respectivă și când sau cum anume să se efectueze finanțarea/implementarea proiectului.

MM/MADRM, fiind responsabil pentru monitorizarea implementării SAAS, urma să coordoneze, să monitorizeze și să evalueze progresul în realizarea proiectelor de infrastructură AAS pentru localitățile de pe întreg teritoriul țării, implementate cu finanțare din bugetul național și cu suportul financiar al comunității donatorilor. Însă, deși Ghidul pentru întocmirea Studiului de fezabilitate a fost aprobat, criteriile aferente alocării finanțării proiectelor AAS din resursele FEN și FNDAMR nu au fost suplimentate cu cerințe privind prezentarea unor asemenea Studii, ca rezultat sumele alocate din FEN și FNDAMR în perioada 2014-2022 au fost aprobate fără elaborarea Studiilor de fezabilitate.

4.1.6. Măsurile incluse în Planurile de acțiuni ale SAAS nu au contribuit la creșterea numărului de operatori regionali care prestează servicii publice de alimentare cu apă și sanitație

Regionalizarea serviciului de alimentare cu apă și canalizare este un element-cheie al politicii de dezvoltare a sectorului. Realizarea acestui proces va conduce la îmbunătățirea eficienței infrastructurii și serviciilor locale de alimentare cu apă și canalizare, care sunt fragmentate și dispersate, a calității și costurilor accesibile, la atragerea investițiilor etc.

Odată cu semnarea Acordului de asociere cu UE, RM și-a asumat obligații care implică investiții importante în serviciile de alimentare cu apă și canalizare, în vederea îmbunătățirii condițiilor de trai și de activitate ale populației, prin asigurarea accesului la serviciul public de alimentare cu apă și canalizare și conformării cu standardele de mediu ale UE. Crearea operatorilor regionali și, implicit, delegarea gestiunii serviciilor de alimentare cu apă și canalizare către acestea, constituie un proces esențial pentru asigurarea respectării în termenele stabilite a acquis-ului comunitar și, de asemenea, pentru dezvoltarea capacităților de absorbție a fondurilor externe și de implementare a viitoarelor proiecte de investiții.

Regionalizarea serviciului de AAS a fost unul din obiectivele SAAS, prin care s-a urmărit trecerea de la un număr mare de furnizori de servicii la un număr limitat de operatori, capabili să furnizeze servicii durabile la tarife acceptabile, care vor asigura recuperarea costurilor de investiții și dezvoltarea ulterioară a sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare.

În acest sens, MM, prin Ordinul nr.122 din 04.12.2015, a aprobat Conceptul de regionalizare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare și Ghidul privind regionalizarea, fiind recomandată utilizarea acestora de către toate entitățile de resort implicate în planificarea strategică a sectorului, precum și aprobarea și implementarea proiectelor de infrastructură. Totuși, atât Conceptul, cât și Ghidul nu sunt documente obligatorii pentru ghidare²⁹, nefiind utilizate la implementarea proiectelor de infrastructură în perioada 2014-2022. Prevederile acestui act normativ veneau să transpună practica României în domeniul regionalizării serviciului AAS, astfel încât procesul de regionalizare urma a fi realizat prin intermediul a trei elemente instituționale:

²⁹ Actul normativ având forță inferioară, fiind aprobat prin ordin al Ministerului Mediului, și nu la nivel de Hotărâre de Guvern sau Lege.

- **Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI)** – structură de cooperare cu statut de persoană juridică, înființată, în condițiile legii, de autoritățile administrației publice locale pentru realizarea în comun a unor proiecte de dezvoltare regională;
- **Operatorul Regional** – societate comercială cu capital social public, înființată de toți sau de o parte din membrii asociației de dezvoltare intercomunitară, căruia i se atribuie în mod direct contractul de delegare a gestiunii;
- **Contractul de delegare a gestiunii serviciilor.** Autoritățile administrației publice locale, membre ale asociației de dezvoltare intercomunitară, delegă împreună gestiunea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare către Operatorul Regional, printr-un contract unic de delegare a gestiunii serviciului public.

Totodată, deși prevederile aferente Asociației de Dezvoltare Intercomunitară nu au fost transpuse în cadrul legislativ al RM, reglementări aferente operatorilor regionali și contractului de delegare a gestiunii serviciilor AAS au fost transpuse în Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

Analiza de audit a stabilit că procesul de regionalizare a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare în raioanele RM este destul de anevoios și lent. La momentul de față, în RM activează 9 operatori regionali care deservește de la 3 până la 38 de localități, cu un capital social care variază de la 0,02 mil. lei la 611,9 mil. lei, din care 8 au fost creați până la aprobarea SAAS. Astfel, în anii 2014-2021 a fost creat doar un operator regional. De asemenea, 2³⁰ din 9 operatori prestează servicii pentru localitățile situate în alte raioane decât cel de rezidență al operatorului apă-canal.

Informații privind aria de deservire, valoarea capitalului social și proprietarul operatorilor regionali se prezintă în Anexa nr.5 la prezentul Raport de audit.

De menționat că toți operatorii regionali sunt înregistrați sub forma organizatorico-juridică de societăți pe acțiuni, fondator al acestora fiind consiliile locale ale orașelor de reședință a raioanelor. Doar un singur operator regional, S.A. „Apă Canal Nisporeni”, a fost regionalizat respectând cerințele impuse de Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, astfel încât fondatorii Societății pe Acțiuni sunt Consiliile locale din toate localitățile deservite, iar operatorul este unul nou format după ce Proiectul de regionalizare a serviciilor de alimentare cu apă, implementat de Agenția pentru Dezvoltare a Austriei cu suportul Uniunii Europene, a fost finalizat, ceilalți 8 operatori fiind reorganizați prin transformare din întreprinderi municipale în operatori apă-canal.

Totodată, se atestă că 8 operatori apă-canal au fost formați ca urmare a implementării proiectelor cu finanțare internațională, care au inclus atât finanțarea extinderii sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, cât și dotarea bazei tehnico-materiale și acordarea suportului în vederea asistenței tehnice privind aspectul documental și organizatoric în privința facilitării creării/restructurării operatorilor regionali. Însă, se atestă că proiectele finanțate din fondurile de stat – FEN, FNDR, nu au priorizat/favorizat crearea operatorilor regionali, deși din FNDR se finanțează în exclusivitate proiecte cu caracter regional.

³⁰ S.A. „Apă-Canal Chișinău” și S.A. „Servicii Comunale Florești”.

Ca rezultat, prin intermediul SAAS nu au fost identificate mecanisme care să faciliteze implementarea aspectelor de regionalizare, nu au fost modificate criteriile de finanțare din FEN, FNDR care să faciliteze și să motiveze regionalizarea prin acordarea finanțării mai mari pentru operatorii regionali, facilități fiscale, acces la subvenții pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale a operatorilor apă-canal, oferirea asistenței tehnice/informaționale etc.

De menționat că măsura privind regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și sanitație a fost inclusă și în Strategia de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020, în cadrul căreia urma să fie elaborat și aprobat un Plan de acțiuni privind regionalizarea serviciilor de aprovizionare cu apă și sanitație, care așa și nu a fost elaborat. Astfel, unele măsuri incluse în SAAS se suprapun sau se intersectează cu măsurile din alte Strategii, acțiunile nefiind implementate în cadrul nuciunea dintre acestea.

4.1.7. SAAS nu a acordat nici o atenție formării cadrelor în domeniul AAS, astfel sectorul riscă să rămână fără cadre calificate odată ce profesioniștii cu vârstă înaintată se vor pensiona

În perioada 2014-2022, formarea specialiștilor în domeniul alimentării cu apă și sanitației s-a realizat în cadrul studiilor în învățământul superior la specialitatea 0732.3 „Alimentări cu apă, canalizări”³¹/582.6 „Ingineria și protecția apelor”³² în cadrul UTM și a studiilor în învățământul profesional tehnic la specialitatea 71210 „Gospodărirea și protecția apelor” în cadrul Colegiului Ecologic.

Tabelul nr.3

Situația privind formarea cadrelor în domeniul alimentării cu apă și sanitației în perioada 2014-2022

Nivelul studiilor	Plan (Comanda de Stat) de pregătire a cadrelor (nr. de studenți)		Volumul finanțării din Bugetul de stat, mii lei		Numărul de studenți înmatriculați		Numărul de studenți absolvenți	
	buget	contract	aprobat	executat	buget	contract	buget	contract
învățământul superior, licență	103	143	1304,09	1388,97	59	50	52	68
învățământul superior, masterat	53	35	649,36	709,98	53	10	53	5
învățământul profesional tehnic	171	99	16322,40	16322,40	171	84	142	50
TOTAL	327	277	18275,85	18421,35	283	144	247	123

Sursă: tabel elaborat de audit în baza informațiilor prezentate de MEC.

Astfel, în perioada analizată, la cele 604 locuri planificate la buget și contract, au fost înmatriculați doar 427 de elevi, studenți și masteranzi, sau 70,7%, și au absolvit doar 370 de elevi, studenți și masteranzi, sau 61,3% față de înmatricularea planificată, și 86,7% față de numărul real înmatriculați la studii, deși valorificarea alocațiilor bugetare a fost la nivel de 100,8%. Cea mai precară situație în ceea ce privește formarea specialiștilor se atestă în cadrul studiilor superioare de licență, unde din

³¹ Conform Nomenclatorului aprobat prin HG nr. 482 din 28.06.2017 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior.

³² Conform Nomenclatorului aprobat prin Legea nr. 142 din 07.07.2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I.

103 locuri cu finanțare din buget, au fost înmatriculați doar 59 de studenți, sau 57,3%, și au absolvit doar 52 de studenți, respectiv 88,1% din cei înmatriculați, sau cca 6 specialiști absolvenți pe an pentru locurile cu finanțare de la buget.

O situație mai bună se atestă în învățământul profesional tehnic, unde la toate locurile cu finanțare bugetară au fost înmatriculați: elevi - 171, numărul absolvenților fiind de 142, sau 83,0% din elevii înmatriculați, respectiv, cca 16 specialiști absolvenți pe an pentru locurile cu finanțare de la buget. Sinteza se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 4

Numărul absolvenților pe anii 2014-2022

Anul	Învățământul superior, licență			Învățământul superior, masterat			Învățământul profesional tehnic			TOTAL
	buget	contract	total	buget	contract	total	buget	contract	total	
2014	9	19	28	10	0	10	19	7	26	64
2015	11	15	26	12	1	13	16	4	20	59
2016	10	3	13	6	0	6	14	9	23	42
2017	9	8	17	2	0	2	16	6	22	41
2018	4	8	12	4	0	4	16	8	24	40
2019	6	5	11	2	0	2	16	8	24	37
2020	3	4	7	6	1	7	14	4	18	32
2021	0	2	2	2	1	3	13	2	15	20
2022	0	4	4	9	2	11	18	2	20	35

Sursă: tabel elaborat de audit în baza informațiilor prezentate de MEC.

Deși numărul de entități care realizează gestiunea directă și delegată a serviciilor de alimentare cu apă și sanitație este în creștere, pentru anul 2021, conform datelor BNS, numărul acestora a constituit 685 de operatori, respectiv cu 71 de operatori mai mult față de anul 2014³³. În perioada auditată, la specialitățile în domeniul alimentării cu apă și sanitație, pe parcursul unui an au absolvit de la 20 la 64 de specialiști, numărul de absolvenți înregistrând o descreștere în dinamică.

O situație alarmantă se înregistrează în învățământul superior, ciclul de licență, unde numărul de absolvenți pe an a scăzut de la 28 în anul 2014 la 7, 2 și 4 în anii 2020-2022. Totodată, se atestă că pe parcursul ultimilor doi ani niciun student cu studii din buget nu a absolvit ciclul licență, deși alocațiile au fost utilizate în mărime de 106,5%.

Scăderea numărului de studenți și, respectiv, absolvenți care decid să studieze la specialitățile în domeniul alimentării cu apă și sanitației constituie o provocare pentru sector în perioada ce urmează, astfel că această situație urmează a fi ținută în vizor în procesul elaborării noilor politici publice în domeniu.

Informații complete aferente formării profesionale în domeniul alimentării cu apă și sanitației se prezintă la Anexele nr. 6, 7 și 8 la prezentul Raport de audit.

³³ În 2014 rapoartele au fost prezentate de 614 operatori.

4.2. Investițiile efectuate din resursele FEN, FNRD și FNDAMR au întrunit criteriile de eficiență, durabilitate și sustenabilitate?

Finanțarea incertă și fragmentată a investițiilor în domeniul alimentării cu apă și sanitației, fiind atrase mijloace financiare din mai multe canale de finanțare (FEN, FNDRL, FNDAMR, surse externe etc.), nu contribuie la implementarea unor proiecte investiționale complexe și la durabilitatea și sustenabilitatea acestora. Astfel, o parte din proiectele finanțate din FEN/FNDR au fost inițiate, dar nefinalizate, pentru unele proiecte fiind extinse termenele de executare a lucrărilor și, implicit, fiind majorată valoarea contractelor de achiziții publice încheiate inițial. De asemenea, au fost atestate situații de executare necalitativă a lucrărilor de construcții, materialele fiind în proces de examinare de organele competente (AST, CNA și SIS).

Mecanismul aplicat în cadrul FEN, și anume, divizarea finanțării proiectelor investiționale în etape, a dus la imlementarea lor parțială, durata implementării unora din acestea fiind de 10 ani, iar populația fiind în așteptare până în prezent să fie conectată la sistemele de alimentare cu apă și sanitație. Schimbarea mecanismelor de finanțare aplicate anterior, va duce la creșterea numărului proiectelor aflate în derulare pe parcursul mai multor ani și la așteptările îndelungate ale populației pentru a fi conectate la serviciile de alimentare cu apă și sanitație.

4.2.1. Nu toate proiectele finanțate din FEN au avut finalitate și au contribuit ca implementarea obiectivelor SAAS.

În perioada 2014-2022, la estimarea volumului de resurse pentru satisfacerea tuturor necesităților și acoperirea cu resurse financiare a proiectelor aprobate, FEN nu a ținut cont de resursele financiare disponibile, aprobate prin Legile bugetare anuale, volumul alocațiilor aprobate spre finanțare de către FEN fiind mult mai mare față de volumele de alocații aprobate în buget pentru FEN.

Tabelul nr. 5

Informații privind resursele financiare aprobate, executate și proiectele aprobate din FEN în perioada 2014-2022, mil.lei

Nr. crt.	Anul	LBS	Aprobat, FEN	Precizat, FEN	Executat total	% realizării resurselor financiare	Aprobat spre finanțare, CA FEN	Aprobat spre finanțare, programul 7503	Nr. proiectelor noi aprobate spre finanțare	Pondereea finanțat din FEN/aprobat spre finanțare din FEN, %	Finanțat proiecte, 7503
1	2014	-	466,6	466,6	426,3	91,36%	466,6	376,64	383	80,72%	323,3
2	2015	L 72/2015	424,5	426,8	345,2	80,88%	420,78	357,1	347	84,86%	284,77
3	2016	L 154/2016	311,3	308,8 ●	287,6	93,13%	434,8 ●	364,26	249	83,77%	242,2
4	2017	L 279/2016	266,6	266,6	211,8	79,44%	51,85	31,04	9	59,86%	28,60
5	2018	L 289/2017	269,3	269,3 ●	236,3	87,74%	382,78 ●	350,27	124	91,15%	202,16
6	2019	L 303/2018	298,9	285,36	204,7	71,73%	234,0	203,63	51	87,02%	192,81
7	2020	L 172/2019	298,9	304,5 ●	270,5	88,83%	328,8 ●	306,6	109	93,25 %	228,52
8	2021	L 258/2020	500,0	298,5 ●	297,9	99,7%	507,31 ●	417,06	55	82,21%	241,4
9	2022	L 215/2021	250,0	271,5	234,14	86,24%	13,68	192,8
Total			3086,1	2897,96	2514,44		2840,6	2406,6	1327	84,72	1936,56

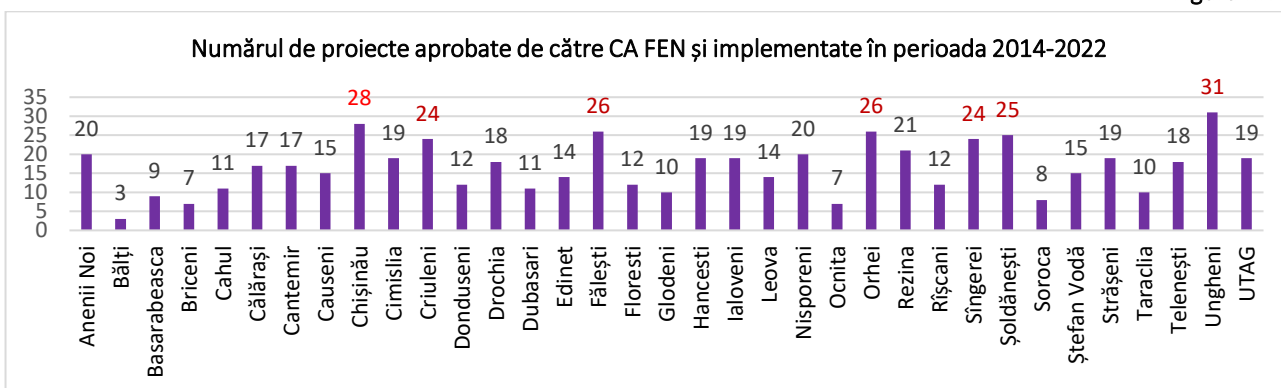
Sursa: Date oferite de MM.

Datele din Tabel denotă că, din bugetul total al FEN pentru anii 2014-2021 (2.897,96 mil. lei), 83,0% reprezintă alocațiile destinate realizării programului în domeniul alimentării cu apă și sanitației (2.406,6 mil. lei). Totodată, având aprobate în buget 2.406,6 mil. lei, în perioada respectivă CA a aprobat pentru finanțarea PI în suma de 2.840,6 mil. lei, sau cu 434,0 mil. lei mai mult (+18,0%), acestea neavând acoperire financiară cu resurse bugetare. Se atestă și capacitatea redusă de valorificare a resurselor bugetate alocate din FEN, din 2.406,6 mil. lei aprobate pentru realizarea PI aferente alimentării cu apă și sanitației fiind executate 1.936,56 mil. lei, sau 80,5%, rămânând nevalorificate la finele anilor bugetari per total 470,0 mil. lei.

În perioada 2014-2021, CA al FEN a aprobat spre finanțare 1.471 de contracte de finanțare cu beneficiarii acestora, care se refereau la 580 de proiecte investiționale. Acestea urmau a fi implementate în 37 de APL.

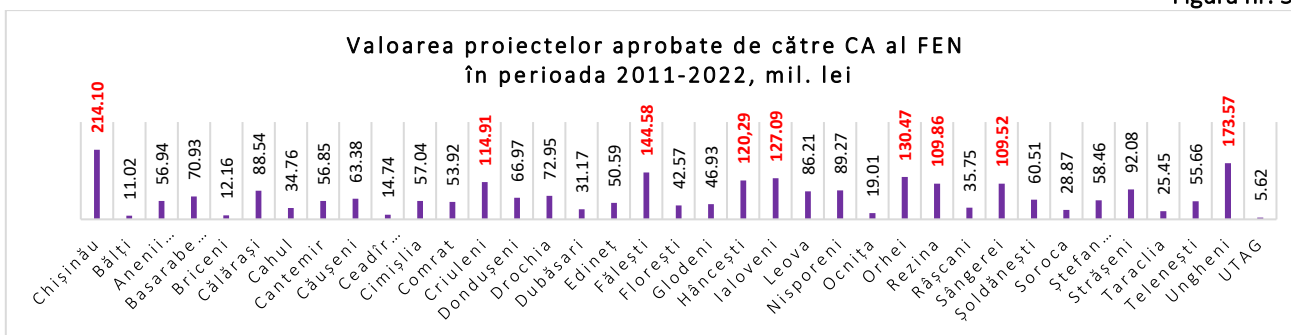
Analiza pe raioane a numărului de PI implementate din FEN denotă că, cele mai multe au fost implementate în Ungheni (31), urmat de mun. Chișinău (28) și Fălești (26), Orhei (26), Criuleni și Sângerei (câte 24), Rezina (21), câte 20 de PI în Nisporeni și Anenii Noi etc. Cel mai mic număr de proiecte se atestă în Bălți (3), Briceni și Ocnita, câte 7 în fiecare, Soroca (8). Analiza pe raioane a numărului de PI, a valorii contractelor și a sumelor alocate din FEN se prezintă în Figurele de mai jos.

Figura nr. 4

Sursa: Datele FEN.

Figura nr. 5

Sursa: Datele FEN.

Datele din figuri denotă distribuirea neuniformă a alocațiilor FEN pe regiuni geografice, ceea ce, în consecință, a afectat densitatea rețelei de ape ducte și canalizări, aceasta nefiind una consecventă. Acest fapt este determinat inclusiv de lipsa unui Plan pe țară, care ar include toate acțiunile aferente domeniului de alimentare cu apă, indiferent de acțiunile incluse în Strategiile sectoriale care au tangență cu domeniul de alimentare cu apă și canalizare.

• **Lipsește un Plan de acțiuni unic privind dezvoltarea domeniului de alimentare cu apă și sanitație la nivel național.**

Analiza efectuată de audit denotă că în prezent mai multe Strategii încorporează obiective și indicatori aferenți domeniului de alimentare cu apă și sanitație (SAAS 2014-2030, Strategiile de dezvoltare regională pentru anii 2013 -2015, 2016-2020 și 2022-2024, Strategia de mediu pentru anii 2014-2023). Astfel, prin intermediul SNDR 2013-2015 și 2016-2020, un indicator de dezvoltare a regiunii sau a localității sunt PI de alimentare cu apă și sanitație, iar în Strategia de mediu pentru anii 2014-2023, unul din obiective este „asigurarea, până în anul 2023, a circa 80% din populație a accesului la sistemele și serviciile sigure de alimentare cu apă și a circa 65% la sistemele și serviciile de canalizare”.

La evaluarea implementării SAAS, s-a stabilit că aceasta nu are acoperire financiară, fiind utilizate mijloacele FEN și FNDR, care sunt în mare parte destinate realizării obiectivelor SNDR (FNDR) și Strategiei pentru mediu (FEN).

Lipsa unui Plan de acțiuni unic pe țară, care ar include toate acțiunile aferente domeniului de alimentare cu apă, corelate cu acțiunile incluse în Strategiile sectoriale (SNDR sau SM), care contribuie la dezvoltarea domeniului de alimentare cu apă și canalizare, face dificilă sau chiar imposibilă gestionarea informațiilor și acțiunilor efectuate în domeniu. Deși a fost aprobată SAAS pentru anii 2014-2030, în paralel sunt aprobate Strategiile de dezvoltare regională pentru anii 2013-2015, 2016-2020 și 2022-2024, și SM 2014-2023, în cadrul cărora sunt implementate PI de alimentare cu apă și sanitație.

În aceste condiții, la evaluarea volumului de investiții aferente creării, reabilitării și dezvoltării sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, au fost analizate toate PI realizate în anii 2014-2021 din mijloacele FEN, FNDR și FNDAMR aferente alimentării cu apă și sanitației, deoarece toate aceste proiecte au contribuit la dezvoltarea domeniului, indiferent de sursa din care acestea au fost finanțate.

De menționat că, în anii 2014-2022, ca urmare a lipsei cadrului metodologic privind criteriile de priorizare a proiectelor investiționale înaintate spre aprobare, aprobarea spre finanțare a PI s-a efectuat în lipsa procedurilor de concurs (de competitivitate), aprobării fiind supuse toate proiectele înaintate ce corespund criteriilor de eligibilitate, neținându-se cont nici de disponibilitatea resurselor financiare necesare pentru acoperirea solicitărilor aprobate, nici de impactul social asupra populației, nefiind efectuată analiza cost-eficiență a acestora.

- **Incapacitatea unor UAT de valorificare a resurselor FEN a condiționat excluderea din Lista PI finanțate din FEN a PI deja inițiate.**

Analizele efectuate de audit relevă că, o parte din PI, ca urmare a excluderii acestora din Lista PI finanțate din FEN, cauza fiind insuficiența sau lipsa contribuției, nerespectarea clauzelor contractului de finanțare etc., până în prezent nu sunt finalizate și stau fără acțiune din atât din partea factorilor de decizie cât și din din partea beneficiarelor, persistând riscul sporit de deterioare și degradare a lucrărilor deja executate, de risipă și utilizare ineficientă a banilor publici. În acest sens exemplificăm următoarele proiecte.

- **Proiectul Rețele de alimentare cu apa, canalizare și epurare, Ustia, Dubăsari**, inițiat în 2014, valoarea contractului de antrepriză - 7,04 mil. lei, suma aprobată de CA FEN - 6,32 mil. lei, suma transferată din FEN - 4,0 mil. lei în 4 etape, ultima finanțare a avut loc în 2021. Valoarea contribuției prevăzută - 0,65 mil lei, contribuția demonstrată/achitată - 0,51 mil lei, achitată în prima etapă, sold netransferat al contribuției - 0,14 mil. lei. Excluz din FEN în anul 2022 ca urmare neachitării integrale a contribuției.

- **Proiectul „Alimentare cu apă și canalizare a satului Brăviceni, Orhei**”, inițiat în anul 2015, valoarea contractului de antrepriză - 43,19 mil. lei, suma aprobată de CA FEN - 11,00 mil. lei, suma transferată de FEN - 7,74 mil. lei finanțată în 5 etape, ultima finanțare a avut loc în anul 2021. Valoarea contribuției conprevăzută - 1,86 mil. lei, valoarea contribuției demonstrate/achitate - 1,03 mil. lei, sold netransferat al contribuției - 0,83 mil. lei. Excluz din FEN în anul 2022 ca urmare neachitării integrale a contribuției.

- **Lipsa unor criterii de repartizare și a modului de finanțare a PI finanțate din FEN**

Verificările auditului denotă că repartizarea mijloacelor disponibile ale FEN se efectuează în lipsa unor criterii de repartizare și a modului de finanțare a PI. Astfel, deși până la aprobarea PI acestea parcurg mai multe etape de verificare (ecologică), de expertizare etc., CA aprobă spre finanțare doar o parte din volumul total al acestora, finanțarea fiind efectuată în mai multe etape, fiecare etapă fiind înregistrată ca un proiect aparte, iar pentru fiecare etapă fiind necesară respectarea aceluiași proceduri de aprobare care se aplică pentru un proiect investițional nou. Pentru finanțarea fiecărei etape, de obicei se alocă 500,0 mii lei sau 1,0 mil. lei. De asemenea, la aprobarea primei etape de finanțare, precum și a etapelor ulterioare, CA nu ține cont de termenele de executare a lucrărilor stipulate în contractele de antrepriză încheiate între beneficiar și antreprenor, ceea ce determină riscul nefinalizării lor din cauza insuficienței resurselor financiare la FEN. Modalitatea de finanțare aplicată de FEN nu a fost aprobată nici într-un act normativ ce reglementează activitatea Fondului, fapt menționat în mai multe HCCRM, care nu a fost luat în considerație .

Totodată, divizarea finanțării unui proiect investițional în mai multe etape cauzează extinderea termenului de realizare a proiectelor, urmare a faptului că beneficiarul nu cunoaște în ce volum vor fi aprobate alocațiile pentru fiecare etapă, deciziile fiind luate pe măsura parvenirii de la beneficiar a cererilor de solicitare pentru fiecare etapă. Decizia privind volumul care va fi alocat din FEN pentru

finanțarea următoarei etape se ia de către CA, care la aprobarea volumelor de finanțare necesare realizării proiectelor nu ține cont de termenele de realizare a PI convenite cu antreprenorii.

Urmare a ignorării acestui aspect, beneficiarul este nevoit să extindă termenul de realizare a proiectului, astfel perioada de implementare a acestuia fiind departajată pe un termen nedeterminat din cauza necunoașterii volumelor de finanțare care vor fi aprobate de CA, iar ca efect survine majorarea valorii contractului prin indexarea anuală a valorii contractelor de antrepriză. Această modalitate de finanțare cauzează utilizarea ineficientă și neeconomă a mijloacelor publice, implicit decalarea în termen a atingerii scopului proiectelor investiționale.

Proiectele aprobate spre finanțare au avut o durată de realizare mai mare decât cea stabilită în contractele de antrepriză, ca urmare a practicilor aplicate de FEN (divizarea finanțării în etape), ceea ce a condiționat nerealizarea în termen a proiectelor și alocarea mijloacelor suplimentare etc.

Aceste deficiențe au fost constatate și în cadrul misiunilor de audit realizate în anii precedenți, fiind înaintate recomandări pentru remedierea situațiilor create, dar, cu regret, pe parcursul anilor 2018-2022 FEN a continuat aplicarea practicilor defectuoase menționate. Neschimbarea pe parcursul anilor a modului de alocare și de finanțare a mijloacelor FEN și neîncurajarea competitivității proiectelor înaintate, a menținut riscul major de sistare a unor proiecte și/sau de susținere a altora, neimplementate în termen.

De menționat că și proiectele care presupuneau lucrări simple de instalare a rezervoarelor de apă sau de construcție a apeductelor, care tehnic puteau fi executate chiar și într-un an bugetar, din cauza tergiversării finanțării sau finanțării neintegrale a lucrărilor, au determinat extinderea implementării proiectelor pe câțiva ani. Acest fapt determină inclusiv majorarea costurilor de implementare, deficiențe în procesul de asigurare cu materiale de construcție sau chiar imposibilitatea asigurării contribuției de către beneficiari în perioadele cât CA decidea oferirea finanțării. Astfel, unele proiecte care, din lipsa unei finanțări constante sau a alocării neintegrale a resurselor financiare necesare, au fost implementate în termen de 5-10 ani în câteva etape.

Conform informațiilor sintetizate, în anii 2014-2022, din totalul de 580 de PI finanțate din FEN, au fost încheiate 1.471 de contracte de finanțare cu FEN (etape), pentru care au fost încheiate 1.126 de acorduri adiționale. De asemenea, pentru 216 contracte de executare a lucrărilor încheiate între antreprenor și beneficiar, s-au încheiat 328 de acorduri pentru extinderea termenului de implementare a proiectelor și 303 acorduri privind modificarea valorii contractelor de antrepriză, în consecință, valoarea inițială a contractelor fiind majorată, per total, cu 338,8 mil. lei.

Un exemplu de proiect în care a fost tergiversată finanțarea lucrărilor este **„Complexul de asigurare cu apă potabilă a satelor din r-nul Hâncești. Etapa I – localitățile din lunca r-lui Prut”**³⁴, aprobat spre finanțare din FEN în anul 2013, cu valoarea inițială de 50,65 mil. lei. PI respectiv a fost implementat în 5 etape, pe parcursul a 10 ani. Din cauza mecanismului stabilit de FEN, pe parcursul anilor au avut loc modificarea beneficiarului, identificarea erorilor de proiectare, precum și modificarea cursului râului Prut în anul 2018, prin îndepărtarea cursului apei spre vest. Ca urmare a nefinanțării de către FEN a lucrărilor în termene rezonabile, a fost aplicat indexul inflației anuale, valoarea PI fiind majorată până la 73,7 mil. lei, care au fost realizate integral din FEN, prin intermediul

³⁴ Pct. 2.9 din Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) aprobată prin HG nr.199/2014.

AAM fiind transferate 63,9 mil. lei. Chiar și cu majorarea valorii contractului cu 23,1 mil. lei, volumul lucrărilor realizate constituie 80%.

Reieșind din circumstanțele produse pe parcursul anilor, pentru definitivarea PI sunt necesare lucrări suplimentare, indispensabile pentru darea în exploatare a obiectivului și asigurarea funcționării eficiente a acestuia, precum: (i) modificarea prizei de apă la stația de captare SP-1 platforma A, (ii) instalarea camerei de contact a reagenților necesari pentru tratarea apei, (iii) instalarea rezervoarelor de înmagazinare a apei la stația SP-3, Obileni, (iv) instalarea echipamentului de aprovizionare cu apă la platforma A, (v) executarea lucrărilor de instalare a generatoarelor diesel la SP-1 și SP-2, (vi) iluminarea a 7 platforme ale stațiilor de pompare și a stației de captare, precum și (vii) lucrări de reglare a componentelor în procesul de pregătire și testare a echipamentelor, valoarea cărora se estimează la 22-25 mil. lei.

Priza de captare din r.Prut

Rezervoare cu apă

Stația de tratare

Sursa: Vizita la fata locului.

Situația în care se află PI inițiate din FEN și stopate se datorează, în primul rând, evaluării subiective a proiectelor investiționale, acestea fiind selectate în lipsa competitivității între ele și a unor criterii de priorizare la selectarea proiectelor cu o relevanță majoră și cu impact economic și social semnificativ, fiind necesară întreprinderea unor măsuri urgente de inventariere a tuturor OITE aferente alimentării cu apă și canalizare, cu adaptarea și aplicarea unui management corelat pentru valorificarea eficientă a resurselor publice alocate. În acest sens, în anul 2022 a fost efectuată reorganizarea FEN în FNM.

➤ **Excluderea din Lista PI active finanțate din FEN a unor PI inițiate ca urmare a reorganizării FNM.**

În anul 2022, Fondul Ecologic de Stat a fost reorganizat în FNM, fiind creată Instituția Publică Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în Domeniul Mediului (IP ONIPDM)³⁵, subordonată Ministerului Mediului și responsabilă de administrarea Fondului Național pentru Mediu.

Ca urmare a reformei respective, potrivit pct. 5 din HG nr.711/2022, toate proiectele în derulare, finanțate din FEN, au fost transferate în gestiunea IP ONIPDM pentru finanțate din FNM.

De menționat că, la data intrării în vigoare a HG privind reorganizarea FEN în FNM (04.11.2022), în Lista PI active finanțate din FEN au fost transmise către FNM 98 de PI, din care 75 aveau termenul de valabilitate a contractului de finanțate în vigoare sau expira la finele anului 2022, iar gradul de

³⁵ HG nr. 711 din 19.10.2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de administrare a Fondului Național pentru Mediu.

implementare varia de la 8,25%³⁶ până la 84%³⁷. PI la care contractele de finanțare au expirat sau nu au fost încheiate în anul 2022, au fost excluse din Lista PI finanțate din FEN.

Informații privind PI active la data transmiterii către FNM se prezintă în Anexa nr.20 la Raportul de audit.

Deși transmiterea PI de la FEN la FNM a avut loc la data de 31.01.2023, la etapa actuală FNM întâmpină dificultăți în partea ce ține de asigurarea finanțării din Fond a proiectelor primite din FEN, inclusiv a celor aferente asigurării accesului populației la apă potabilă de calitate și sanitație.

Procesul de primire-predare între FEN și FNM a durat 2 luni (decembrie 2022 – ianuarie 2023), pe perioada respectivă finanțarea proiectelor fiind sistată. Între timp, beneficiarii contractelor de finanțare au executat lucrări în limita contractelor de finanțare valabile. IP ONIPM, în calitate de gestionar al FNM, nu a asigurat continuitatea procesului de finanțare a PI, de către beneficiari fiind înaintate numeroase solicitări de efectuare a plăților, însă lipsa personalului specializat, limitarea accesului la dosarele FEN, care se aflau fizic în arhiva amplasată în sediul MM, nefiind efectuată predarea-recepționarea cheilor de acces, precum și necunoașterea de către angajați IP ONIPM a modului de funcționare și utilizare a bazei de date SIA „FEN” în care fiecare PI are fișa proiectului cu toată informația aferentă, au stopat procesul de verificare a actelor de îndeplinire a lucrărilor de către beneficiarii de granturi, precum și de efectuare a plăților corespunzătoare, ceea ce, în consecință, a dus în unele cazuri la tergiversarea termenului de implementare a proiectelor. Totodată, deși valoarea totală a contractelor pentru finanțare preluate din FEN a constituit 129,46 mil. lei, în bugetul FNM pentru anul 2023 au fost aprobate alocații în valoare de 93,08 mil. lei, cu un deficit de 36,37 mil. lei.

De menționat și faptul că, urmare a instituirii unui nou mecanism de finanțare a PI în domeniul alimentării cu apă și sanitației, și anume prin finanțare din FNDRL, 10 PI din cele 95 incluse în actele de primire-predare între FEN și FNM, au depus cereri de finanțare la ONDRL (FNDRL) și au fost incluse în DUP 2022-2023.

Marea parte a PI din cele 95 transmise FNM, au fost inițiate în anii 2013-2016, finanțarea acestora neavând un ritm consecvent, întreruperea în finanțare la unele PI variind chiar și până la 3 ani consecutivi, ceea ce a determinat extinderea termenului de executare a lucrărilor pe perioade îndelungate, la unele PI chiar de durata de până la 10 ani. În acest sens, exemplificăm PI „Complex de asigurare cu apă potabilă a localităților din raionul Hâncești, localitățile din lunca râului Prut” (67,2 mil.lei), care a fost inițiat în 2013. FEN a aprobat spre finanțare 78,62 mil.lei, a finanțat 68,83 mil.lei, soldul nefinanțat a constituit 4,26 mil.lei. Finanțarea s-a efectuat în 5 etape³⁸. Finanțarea a fost sistată pentru anii 2014, 2015, 2017 și 2019. Ultima tranșă de finanțare s-a efectuat în 2021.

Divizarea și finanțarea PI pe etape afectează ritmicitatea finanțării lor, duce la tergiversarea finalizării PI inițiate și la suportarea costurilor suplimentare atât de FEN, cât și de beneficiar. Situația este condiționată de modul de repartizare a alocațiilor, conform căruia alocarea finanțării unei etape variază de la 0,5 mil.lei până la 2 mil.lei pe an. În consecință, beneficiarii PI sunt puși în situația de a

³⁶ Proiectul „Alimentarea cu apă și canalizare a satului Brăviceni, r-nul Orhei”, proiect inițiat în anul 2015.

³⁷ Proiectul „Alimentarea cu apă, evacuarea și epurarea apelor uzate a sat. Sângerei Noi, r-nul Sângerei”, proiect inițiat în anul 2015.

³⁸ Etapă 1 - 6,0 mil. lei, etapă 2 - 15,0 mil. lei, etapă 3 - 4,81 mil. lei, etapă 4 - 26,0 mil. lei, etapă 5 - 16,88 mil. lei.

revizui documentația inițială de proiect, precum și să accepte majorarea valorii contractelor, ca urmare a majorării prețurilor materialelor de construcție sau chiar abandonarea finanțării unor proiecte. Condițiile de finanțare stabilite în cadrul FEN au condiționat și situații în care PI inițiate în anii precedenți au devenit ineficiente pentru investițiile planificate, fie din cauza diminuării beneficiarilor reali, fie din cauza învechirii morale a echipamentelor/tehnologiilor proiectate inițial.

➤ **Ritmicitatea finanțării**

Se atestă că, unele PI finanțate din FEN care au avut o perioadă îndelungată de executare și care până la reorganizarea FEN în FNM nu au fost finalizate, iar finanțarea în continuare a lucrărilor este una incertă, având în vedere dificultățile care le întâmpină FNM în inițierea finanțării proiectelor preluate din FEN. De menționat că în cadrul FNM au fost aprobate reguli noi de finanțare pentru PI noi (prin apel și finanțare directă), iar pentru cele 95 de PI preluate din FEN, va fi aplicată procedura veche de finanțare, cu divizarea finanțărilor în mai multe etape.

Totodată, din noiembrie 2022 și până în februarie 2023 nu a fost efectuată nicio finanțare, principala cauză fiind necrearea Consiliului de administrație al FNM, prin ale cărui decizii urmau a fi încheiate contracte de finanțare noi.

Continuarea în cadrul FNM a abordărilor de finanțare a proiectelor investiționale pe etape nu asigură finalitatea proiectelor în termenele convenite cu antreprenorii și condiționează costuri suplimentare atât pentru FEN, cât și pentru beneficiar, ca urmare a majorării valorii contractelor de antrepriză. Consecințele abordărilor aplicate de FEN în anii 2014-2022 au dus la faptul că unele proiecte inițiate în 2014-2016 nu sunt finalizate nici până în prezent, iar populația din localitățile respective nu are acces la apă și la canalizare. În acest sens, exemplificăm derularea unor proiecte finanțate din FEN.

➤ **Proiectul „Rețele de canalizare și stație de epurare din satul Țânțăreni, r-nul Anenii Noi” (14,5 mil.lei)**

Proiectul a fost inițiat în anul 2014. CA al FEN a aprobat finanțarea în volum de 11,37 mil.lei, a finanțat 6,83 mil.lei, soldul constituind 4,38 mil.lei. Finanțarea a fost efectuată în 8 etape/tranșe de finanțare, cu sistarea finanțării în anii 2017-2019, ultima tranșă s-a efectuat în 2021. Gradul de finalizare a proiectului constituie 50,3%.

➤ **Proiectul „Construcția apeductului pentru aprovizionarea cu apa potabilă și a sistemului de canalizare în sat. Baimaclia, r-nul Cantemir” (9,46 mil.lei)**

Proiectul a fost inițiat la 12.06.2014, valoarea PI – 10,88 mil.lei. FEN a aprobat spre finanțare 8,09 mil. lei, a finanțat 4,89 mil.lei, soldul nefinanțat de FEN a constituit 3,47 mil.lei. Finanțarea s-a efectuat în 4 tranșe, nivelul de realizare constituie 48,73%. Finanțarea a fost sistată pentru 4 ani (2016-2019). Ultima tranșă a fost efectuată în 2021.

➤ **Proiectul „Construcția rețelelor de apeduct și canalizare în partea de nord-vest a orașului Călărași” (18,18 mil.lei)**

PI a fost inițiat în anul 2014. FEN a aprobat spre finanțare 16,6 mil.lei, a finanțat 9,94 mil.lei, soldul nefinanțat a constituit 6,47 mil.lei. Finanțarea s-a efectuat în 5 tranșe, nivelul de realizare constituie 54,69%. Finanțarea a fost sistată pentru anii 2015 și 2017. Ultima tranșă a fost efectuată în 2019.

➤ **Proiectul „Alimentarea cu apă, canalizare și epurare, Primăria Chetriș, r-nul Fălești” (18,1 mil.lei)**

PI a fost inițiat în anul 2014, FEN a aprobat spre finanțare 15,9 mil.lei, a finanțat 13,95 mil.lei, soldul nefinanțat a constituit 0,8 mil.lei. Finanțarea s-a efectuat în 11 tranșe, nivelul de realizare constituie 77,7%. Finanțarea a fost sistată pentru anii 2017 și 2018. Ultima tranșă a fost efectuată în 2019.

Ca urmare a verificării a 19 proiecte în domeniul construcției sau reconstrucției sistemelor de epurare, canalizare și aprovizionare cu apă (total 76 de etape/219,35 mil.lei), s-au constatat următoarele:

- la 4 proiecte (44,44 mil.lei) lipsesc actele care să confirme disponibilitatea lotului de teren sau a unei decizii a autorității locale privind terenurile pe care urmează a fi efectuate lucrările. Astfel, beneficiarii nu aveau în proprietate loturile de teren pe care au fost amplasate construcțiile, unul din rezervoare a fost amplasat pe un teren care face parte din fondul silvic. Prin urmare, autoritatea publică nu poate efectua procedurile necesare de finalizare a lucrărilor, invocând necesitatea de schimbare a destinației terenului, fapt ce poate fi efectuat doar prin hotărâre de Guvern. Totodată, în cadrul unui proiect³⁹ terenurile nu au fost formate ca bunuri separate și nu sunt înregistrate la OCT;

- la 19 proiecte (219,35 mil.lei) lipsesc schemele de amenajare, schițele, fotografiile, materialele ilustrative care să ateste rezultatul final preconizat;

- la 5 proiecte (35,7 mil.lei), al căror obiectiv reprezenta construcția apeductului și alimentarea cu apă a localităților, lipseau procesele-verbale de investigație a apei potabile;

- la 10 proiecte (100,05 mil.lei) lipsesc avizele experților, totodată, pentru 3 proiecte, este anexat formularul de expertizare prin care nu se recomandă sau se respinge proiectul pentru implementare.

4.2.2. Nu toate proiectele investiționale sunt supuse verificării calității de execuție a lucrărilor de construcții.

Potrivit cadrului regulator⁴⁰, verificarea calității execuției construcțiilor este obligatorie și se efectuează de către investitori prin responsabilul tehnic atestat sau agenți economici de consultanță specializați. Verificarea a 19 proiecte a stabilit că implementarea acestora s-a efectuat fără a fi asigurată supravegherea tehnică, or, acte confirmative în acest sens au fost identificate doar pentru proiectul „Complexul de asigurare cu apă potabilă a satelor din raionul Hâncești din lunca râului Prut”, în cadrul căruia beneficiarul, Agenția „Apele Moldovei”, a semnat contractul de prestări servicii cu o persoană fizică⁴¹ în vederea prestării serviciilor de supraveghere tehnică a lucrărilor efectuate. Prin

³⁹ Construcția rețelelor de apeduct, canalizare și stația de epurare, Ceadâr Leova.

⁴⁰ Art.13 din Legea nr.721-XIII din 02.02.1996 privind calitatea în construcții.

⁴¹ Date cu caracter personal.

urmare, volumele de lucrări efectuate pot fi puse la îndoială, nefiind asigurată respectarea tuturor procedurilor de supraveghere tehnică în cadrul PI.

În același context, se subliniază faptul că, potrivit informațiilor prezentate de către Agenția pentru Supraveghere Tehnică, ca urmare a controalelor efectuate, au fost identificate următoarele deficiențe ale proiectelor implementate din contul FEN: (i) lipsa ridicării topografice (schemele de ridicare geodezică de control), (ii) lipsa măsurărilor efectuate de oficiul cadastral asupra construcțiilor (stații de purificare, de pompare, turnuri de apă și altele), (iii) neprezentarea încercărilor de laborator la compactarea terenului, (iv) neprezentarea încercărilor de laborator a betonului folosit, (v) lipsa cărții tehnice la șantier, (vi) necompletarea cărții tehnice, (vii) lipsa certificatelor/declarațiilor de conformitate la materialele utilizate.

Cele constatate de AST demonstrează acțiunea neglijentă a antreprenorilor, lipsa de interes în desfășurarea lucrărilor calitative de către beneficiar, dar și de către investitor.

În cadrul unor controale efectuate de AST, s-au stabilit cazuri de supraconsum al materialelor de construcție, resurselor energetice și altor resurse în comparație cu normele de consum și desenele de execuție, lucrări neexecutate, incluse în costul obiectului prezentat spre recepție. Deficiențele stabilite de AST, în unele cazuri, pot determina în timp deteriorarea lucrărilor înainte de termenul de exploatare stabilit conform clasificatoarelor, necesitatea unor lucrări suplimentare de asigurare a durabilității proiectelor și altele. De asemenea, în cadrul controalelor efectuate de AST, au fost stabilite și deficiențe pentru care pot fi aplicate proceduri de recuperare a resurselor financiare utilizate necorespunzător. Informații detaliate se prezintă în Tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 7

Rezultatele controalelor efectuate de Agenția pentru Supraveghere Tehnică la unele proiecte investiționale finanțate din FEN, supuse procedurii de recuperare

Nr. crt.	Obiectivul (amplasarea, destinația, caracteristicile succinte)	Beneficiar/antreprenor	Valoarea totală a obiectivului (mil. lei)	Valoarea totală a deficiențelor constatate/recuperate (mil.lei)	Mențiuni
1	Lucrări de alimentare cu apă și construcția rețelei de canalizare în s. Porumbrei, r-nul Cimișlia	Primăria com. Porumbrei, r-nul Cimișlia, „Levprocons” S.R.L.	7,11	4,25	Remis la CNA
2	Sisteme de canalizare și epurare în s. Românești, r-nul Strășeni	Primăria s. Românești, S.R.L. „Regal Rent”	13,41	7,17	Remis la CNA
3	Construcția apeductului magistral Leova - Sârma - Tochile - Răducani - Tomai - Sărata - Răzăști	Primăria s. Tomai, „Ecotop Proiect” S.R.L.	7,723	3,22	Remis la CNA și SIS
4	Construcția apeductului magistral Leova - Sârma - Tchile - Răducani - Tomai - Sărata - Răzăști	Primăria s. Tomai, „ISistem” S.R.L.	2,36	1,61	Re la, CNA și SIS

Sursa: Informație prezentată de către AST.

4.2.3. Implementarea proiectelor investiționale în domeniul alimentării cu apă și sanitației în cadrul FNDR s-a realizat în lipsa resurselor financiare suficiente.

Extinderea rețelelor de alimentare cu apă și canalizare și, ca rezultat, creșterea numărului populației conectare la aceste servicii, a fost unul din obiectivele atât ale SAAS 2014-2030, cât și ale SNDR 2016-2020.

În perioada supusă auditării, în DUP 2013-2015 și în DUP 2017-2020 au fost incluse 32 de proiecte investiționale în valoare totală de 1.074,2 mil. lei, din care: din contul FNDR – 850,0 mil. lei, din sursele GIZ – 40,9 mil. lei, și din alte surse – 183,3 mil. lei. În perioada 2013-2020 au fost valorificate în total 493,6 mil. lei, inclusiv din contul mijloacelor FNDR – 373,9 mil. lei, din mijloacele GIZ – 54,1 mil. lei, și din alte surse – 65,6 mil. lei.

Tabelul nr. 8

PI de alimentare cu apă și sanitație implementate în cadrul FNDR în anii 2013-2020, mil. lei

Indicatorii	Nr. PI	Costul total al PI	Inclusiv:			Valorificat, total	Inclusiv:		
			FNDR	GIZ	Alte		FNDR	GIZ	Alte
DUP 2013-2015	13	355,7	317,0	-	38,7	130,56	118,9		11,7
DUP 2017-2020	19	718,5	533,0	40,9	144,6	363,0	255,0	54,1	53,9
Total	32	1.074,2	850,0	40,9	183,3	493,6	373,9	54,1	65,6

Sursa: Date oferite de ADR și MIDR.

În cadrul DUP, 18 PI au fost implementate la nivel de 100%, sub nivelul de 80% – 4 PI, sub nivel de 20% – 1 PI, și neinițiate – 9 PI.

Tabelul nr. 9

Nivelul de implementare a PI în cadrul DUP

Nr. crt.	Indicatorii	Nr. PI, total	Inclusiv conform nivelului de implementare:				Valoarea investițiilor realizate	Inclusiv conform nivelului de implementare		
			100%	≤ 80%	≤ 20%	Ne- inițiate		100%	≤ 80%	≤ 20%
1	DIP 2013-2015	13	8	1	1	3	184,7	164,5	14,4	8,8
2	DUP 2017-2020	19	10	3	-	6	363,0	290,5	72,5	-
	Total	32	18	4	1	9	547,7	452,0	86,9	8,8

Sursa: Datele ADR și MIDR.

Astfel, din totalul proiectelor planificate pentru implementare în cadrul DUP, 56,2%⁴² au fost finalizate, alte 15,6%⁴³ sunt implementate parțial, iar altele 28,1%⁴⁴ nici nu au fost inițiate.

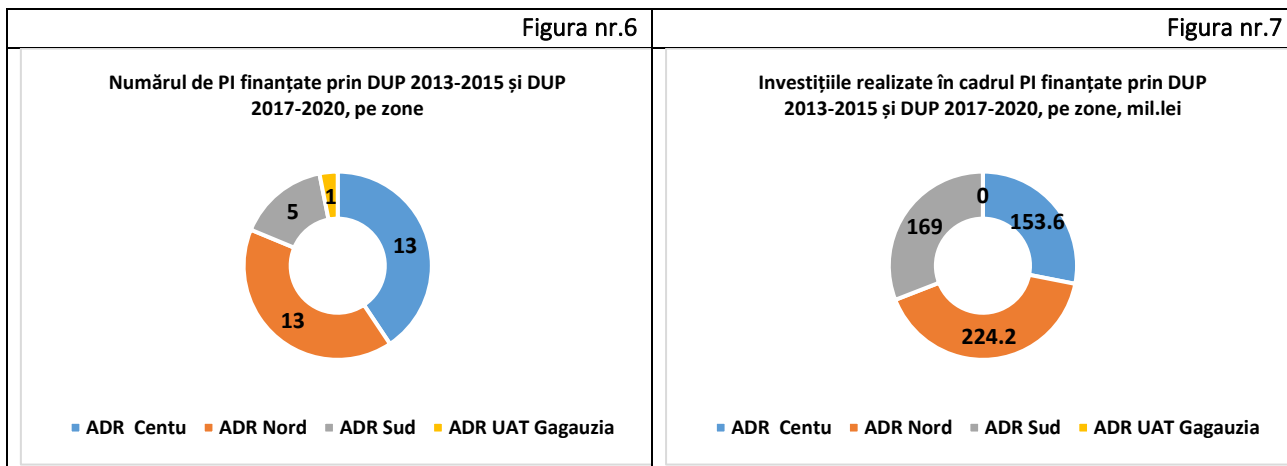
Cauza implementării parțiale sau a neinițierii PI este insuficiența resurselor financiare pentru implementarea tuturor PI incluse în DUP.

Cele mai multe PI incluse în ambele DUP sunt la ADR Centru și Nord, câte 13 PI fiecare, ADR Sud – 5, ADR UAT Găgăuzia – 1 PI.

⁴² Calculul: 18/32 = 56,2%.

⁴³ Calculul: (4+1)/32 = 15,6%.

⁴⁴ Calculul: 9/32 = 28,1%.

Sursa: Date oferite de ADR și MIDR.

Datele din figuri denotă că, de cele mai semnificative alocații a beneficiat zona de Nord (224,2 mil. lei), urmată de zona de Sud (169,0 mil. lei) și de zona Centru (153,6 mil. lei), iar la ADR UAT Găgăuzia, deși a fost inclus un PI, acesta nu a fost inițiat.

Chiar și cu aprobarea noii Strategii de dezvoltare regională și cu aplicarea noii paradigme de alocare a resurselor, de selectare a PI etc., acoperirea proiectelor cu resurse financiare sigure rămâne o mare problemă. Planificarea DUP, deși este corelată cu resursele prevăzute în CBTM, este insuficientă pentru realizarea integrală a PI incluse în DUP 2022-2024. În acest scop urmează a fi consolidate eforturile și capacitățile de atragere a surselor externe.

4.2.4. Ponderea PI aferentă alimentării cu apă și sanitației în totalul PI realizate în cadrul DUP este în creștere.

Analiza ponderii PI incluse în DUP pe anii 2010-2024, realizate prin intermediul FNDR, a crescut de la 21,4% în cadrul DUP 2010-2012 până la 56,5% în cadrul DUP 2022-2024, iar numărul acestora a înregistrat o creștere de la 12 PI în DUP 2010-2012 până la 26 de PI în cadrul DUP 2022-2024.

Tabelul nr. 10

Numărul de proiecte aferente construcției și dezvoltării sistemelor de alimentare cu apă și sanitație incluse în DUP pe anii 2010-2024

DUP	Actul normativ de aprobare	Numărul proiectelor de aprovizionare cu apă și sanitație incluse în DUP	Numărul total al proiectelor	Ponderea proiectelor de aprovizionare cu apă și sanitație în totalul proiectelor aprobate
DUP 2010-2012	HG nr.772/2010	12	56	21,4%
DUP 2013-2015	HG nr.933/2012	13	61	21,3%
DUP 2017-2020	HG nr.203/2017	19	62	30,6%
DUP 2022-2024	HG nr.23/2022	26	46	56,5%

Sursă: Hotărârile de Guvern de aprobare a DUP.

4.2.5. Pragurile minime și maxime ale valorii contractelor de investiții considerate eligibile au înregistrat tendințe neuniforme, cele minime fiind în creștere, iar cele maxime – în diminuare.

Pragurile minime și maxime ale PI care întrunesc criteriile de eligibilitate sunt revizuite pentru fiecare DUP. Astfel, în cadrul DUP pentru anii 2013-2024 se atestă că pragurile minime pe parcursul anilor au fost revizuite spre majorare, de la 1,0 mil.lei în cadrul DUP 2013-2015 până la 10,0 mil.lei în cadrul DUP 2022-2024. Pragurile maxime au fost diminuate, de la 100,0 mil.lei în cadrul DUP 2013-2015 până la 50,0 mil.lei în cadrul DUP 2022-2024.

Tabelul nr. 11

Limitele minime și maxime ale valorii proiectelor investiționale incluse în DUP pe anii 2013-2024

Documentul unic de program	Suma minimă, mln. lei	Suma maximă, mln. lei
DUP 2013-2015	1	100
DUP 2017-2020	8	40
DUP 2022-2024	10	50

Sursa: Manualele operaționale ale FNDR pentru anii 2013-2020.

Deși nivelul de realizare integrală în cadrul DUP a PI aferente alimentării cu apă și sanitației este de 56,2%, puține proiecte ating nivelul scontat de eficacitate. Calitatea pregătirii documentației tehnice și contribuția financiară a APL nu corespund așteptărilor, în DUP fiind incluse PI de anvergură, complexe și costisitoare, a căror valoare integrală nu se încadrează în toate cazurile în plafoanele limită stabilite în cadrul normativ nou, beneficiarii proiectelor fiind nevoiți să le divizeze pentru a corespunde criteriilor de eligibilitate.

4.2.6. Implementarea unor proiecte de aprovizionare cu apă și canalizare durează ani, neavând o finalitate și previzibilitate.

Impactul PI în domeniul alimentării cu apă și sanitației presupune ridicarea nivelului de trai al populației și a nivelului de acces la servicii publice calitative.

Evaluarea implementării unor PI efectuate în cadrul FNDR a constatat deficiențe care afectează eficacitatea lor.

De menționat că, urmare a capacităților reduse de cofinanțare a proiectelor din partea Autorităților Publice Locale beneficiare, s-au constatat următoarele deficiențe:

- rețelele construite în cadrul a 3 proiecte⁴⁵, în valoare totală de 87,4 mil.lei, rămân neexploatate;
- pregătirea necalitativă a documentației tehnice a unui proiect⁴⁶, în valoare totală de 20,8 mil.lei, a determinat tergiversarea realizării în termen a acestuia;

⁴⁵ Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa și a instituțiilor de menire social-culturală (Fălești) – 11,95 mil.lei; Asigurarea or. Fălești cu apă din râul Prut II – 35,14 mil.lei; Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizarea localităților din lunca Prutului (Balatina, Cuhnești, r-nul Glodeni) – 37,6 mil.lei.

⁴⁶ Proiectul „Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția sistemelor de apă potabilă și de canalizare, regionalizarea serviciilor comunale în satele din lunca râului Lapușnița, raionul Hâncești”, inițiat în 2014, în valoare de 20,8 mil.lei.

- extinderea termenelor de realizare și, ca urmare, includerea în mai multe DUP a 4 proiecte⁴⁷ în valoare de 122,05 mil.lei.

În cadrul verificării unor PI s-au constatat următoarele deficiențe.

(i) Proiectul „Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția sistemelor de apă potabilă și de canalizare, regionalizarea serviciilor comunale în satele din lunca râului Lapușnița, raionul Hâncești” inițiat în 2014, în valoare de 20,8 mil.lei.

Proiectul a prevăzut lucrări de construcție a sistemului de canalizare și apeduct în s. Sofia și a sistemului de canalizare în satele Bălceana și Negrea, fiind inclus în 3 DUP⁴⁸. Pentru implementarea acestuia, din FNDR au fost alocate 20,8 mil.lei, fiind construite 27,6 km de rețele de canalizare, 1 stație de epurare a apelor uzate și 2 stații de pompare. Executarea lucrărilor s-a realizat cu tergiversarea de 81 de luni față de termenul stabilit inițial în contract (8 luni), sau cu peste 6 ani. Totodată, pe parcursul implementării PI respectiv, au fost încheiate 3 contracte pentru executarea lucrărilor, 2 fiind reziliate din cauza neîndeplinirii lucrărilor în termenul stipulat în contract și/sau executarea necalitativă a lucrărilor.

Tabelul nr.12

Contractele încheiate în vederea executării lucrărilor în satele din lunca râului Lăpușnița, raionul Hâncești

Nr. crt.	Anreprezontul	Nr. și data încheierii contractului	Valoarea, mil. lei			Termenul de executare a lucrărilor, luni		Data rezilierii contractului și motivul
			totală a contractului	lucrărilor executate	lucrărilor restante	Conform prevederilor contractuale	De facto	
1	S.A. „Verilarproiect”	Nr. 26/6 din 15.08.2014	18,8	0,7	18,1	8	9	27.05.2015, Tergiversarea implementării lucrărilor
2	S.R.L. „Comalion” LCA	Nr. 17/6 din 08.10.2016	20,6	14,0	6,6	10	46	24.08.2020, obiecții aferente calității lucrărilor
3	S.C. „Izodromgaz” S.R.L.	Nr. 24/4 din 05.11.2020	7,3	6,1	-	4	26	Nu a fost reziliat, recepția lucrărilor a avut loc în ianuarie 2023
TOTAL			-	20,8	-	-	81	-

Sursă: Informațiile prezentate de ADR Centru.

În consecință, valoarea inițială a contractului a crescut de la 18,8 mil.lei până la 20,8 mil.lei, sau cu 2,0 mil.lei.

Totodată, menționăm că, inițial, fiecare localitate a avut intenția să construiască separat stațiile de epurare a apelor uzate, apoi s-a convenit regionalizarea acestui serviciu, proiectele separate fiind

⁴⁷ Construcția stației raionale de epurare și dezvoltarea sistemului public de canalizare și epurare a apelor uzate la nivel intercomunitar, 26,03 mil. lei; Construcția apeductului magistral Leova – Iargara, 63,99 mil.lei; Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa și a instituțiilor de menire social-culturală, 11,95 mil.lei; Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția sistemelor de apă potabilă și de canalizare, regionalizarea serviciilor comunale în satele din lunca râului Lapușnița, raionul Hâncești, 20,8 mil.lei.

⁴⁸ DUP 2013-2015, DUP 2017-2020, DUP 2022-2024.

revizuite pentru a crea un serviciu regional unic, dar nu s-a ținut cont de capacitatea insuficientă a tipului stației de epurare a apelor uzate incluse în proiectul regional aprobat. La executarea lucrărilor de construcție a stației de epurare, care a demarat în anul 2017, „Urbanproiect”⁴⁹, elaborator al documentației de proiect pentru stația regională, s-a adresat primăriilor Sofia, Negrea, Bălceana și ADR Centru cu privire la necesitatea modificării proiectului de executare a lucrărilor de construcție a sistemului de canalizare, comunicându-le că documentația de proiect și devizul pentru sistemul de canalizare au fost elaborate în anul 2011, stația de epurare fiind proiectată pentru deservirea doar a s. Sofia, iar volumul apelor uzate de epurare, conform documentației de proiect regional, ca urmare a conectării satelor Negrea și Bălceana, a crescut de peste 2,5 ori. Prin urmare, nemodificarea documentației de proiect putea genera riscul că stația nu ar rezista volumelor pentru care este proiectată.

În cadrul vizitei la fața locului au fost observate semne vizibile de deteriorare a investițiilor, cauzate de exploatarea și întreținerea necorespunzătoare (rugină, înnămolire ș.a.).

Imaginea nr.1

Imaginea nr.2

Imaginea nr.3

Sursa: Imagini realizate de echipa de audit.

De menționat că, una din 4 stații de pompare nu are generator pe bază de diesel, acesta nefiind inclus nici în documentația de proiect. La momentul actual, proiectul se află la etapa de finalizare a lucrărilor. Nemodificarea documentației de proiect, poate genera riscul ca, la deconectarea energiei electrice, stația ar putea deveni nefuncțională, în consecință existând riscul poluării mediului.

Totodată, ca urmare a rezilierii unilaterale a contractului de antrepriză cu S.R.L. „Comalion” LCA (antreprenorul nr.1), au fost generate două litigii în cadrul cărora antreprenorul a solicitat ADR Centru onorarea plății unei facturi în valoare de 0,43 mil. lei, care reprezintă garanția de bună execuție, suma respectivă, ca urmare a deciziei adoptate la 26.10.2021 de instanța de insolvență a Judecătoriei Chișinău, fiind achitată antreprenorului⁵⁰, iar în alt caz, ADR Centru a repus în termen cererea de

⁴⁹ Scrisoarea „Urbanproiect” nr. 06-126 din 24.07.2017.

⁵⁰ Achitarea a avut loc la 19.04.2022.

admitere a creanței față de S.R.L. „Comalion” LCA în valoare de 1,03 mil. lei, care reprezintă penalitățile pentru neexecutarea în termen a lucrărilor stipulate în contract.

(ii) Proiectul „Asigurarea orașului Fălești cu apă din râul Prut”, inițiat în anul 2011, valoarea estimată nu este disponibilă, lucrările se realizează în etape, la finele anului 2022 valoarea obiectivului aflat în execuție constituia 149,9 mil. lei.

Proiectul este realizat din mai multe surse, fiind atrase atât mijloacele FNDR și FEN, cât și contribuția UAT.

Proiectul „Asigurarea orașului Fălești cu apă din râul Prut 1”. Deși, conform Concluziei expertizei din 2012 în urma rezultatelor studiului de expertiză, s-a concluzionat că apeductul construit poate fi exploatat, iar următoarea diagnostică să fie efectuată nu mai târziu de august 2020, ca urmare a construcției în anul 2011 a unei stații noi de tratare a apei (11,25 mil. lei), apeductul magistral Prut-Fălești a fost nefuncțional până în anul 2017.

Imaginea nr. 4

Imaginea nr. 5

Imagine nr. 6

Imagine nr. 7

Sursa: Imagini realizate de echipa de audit.

De menționat că Proiectul „Asigurarea orașului Fălești cu apă din râul Prut” prevedea ca în etapele a 2-a și a 3-a la apeduct urmau a fi conectate și localitățile adiacente din raioanele Fălești, Ungheni și Glodeni, în DUP 2013-2015 fiind inclus proiectul „Finalizarea apeductului Prut-Fălești, premisă pentru asigurarea cu apă potabilă a 75 de localități din Regiunea Nord”, în valoare de 14,6 mil. lei, care nu a fost inițiat/implementat din cauza nefuncționării apeductului magistral Prut-Fălești. În consecință, raioanele Ungheni și Glodeni au fost nevoite să identifice alte soluții pentru asigurarea localităților respective cu apă, în anul 2017 fiind inițiat un Proiect nou, „Construcția sistemelor de alimentare cu apă în 10 localități din lunca râului Prut, raionul Glodeni (etapa I – comunele Cuhnești și Balatina)”, finanțat din FNDR, fiind alocate per total 37,6 mln. lei, și fiind efectuate lucrări de construcție-montaj a stației de pompare a apei din Prut din satul Bisericani, a apeductului magistral Prut-Balatina, cu o lungime de 9,36 km, a stației de tratare a apei din Balatina, cu o capacitate de 50 m³/h, și a aducției

de la stația de tratare a apei până în satele Cuhnești și Balatina, cu o lungime de 10,71 km, proiectul fiind finalizat în anul 2022, iar stația de tratate nu este pusă în funcțiune, deoarece localitățile Balatina și Cuhnești din r-l Glodeni nu dispun de un număr suficient de consumatori pentru a pune în funcțiune Stația de tratare și pompare. Din resursele FNDR a fost implementată doar Etapa 1 a proiectului. La momentul actual, CR Glodeni este în procedură de negocieri cu partenerii străini pentru implementarea a celor 2 etape rămase ale proiectului, ce va permite conectarea altor localități rurale din raion.

Imaginea nr.8

Imaginea nr.9

Sursa: Imagini realizate de echipa de audit.

- Ulterior, în cadrul Proiectului „Asigurarea orașului Fălești cu apă din râul Prut”, în anul 2017 a fost inițiat proiectul „Asigurarea orașului Fălești cu apă din râul Prut 2”, în valoare de 35,14 mil. lei, în cadrul căruia au fost înlocuite rețelele (17,9 km) care asigură transportarea apei din Prut la stația de tratare.

Imaginea nr. 10

Notă: Imagine preluată din raportul de activitate al ADR Nord.

- Tot în anul 2017 a fost inițial un alt Proiect, „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în or. Fălești”, în valoare de 35,88 mil.lei, care a fost implementat din surse externe și a prevăzut reabilitarea și extinderea în or. Fălești a rețelei de alimentare cu apă cu lungimea de 31,4 km.

- De menționat că, în anul 2010, din FEN, pentru proiectul „Alimentarea cu apă din Prut”, au fost solicitate 38,9 mil.lei, fiind alocate în anii 2010-2014 și în 2020, per total, 32,7 mil. lei, întreruperea în finanțare constituind 6 ani, soldul nefinanțat de FEN constituind 6,2 mil.lei. Proiectul respectiv este inclus în Lista celor 95 de PI preluate din FEN, care urmează a finanțate din FM.

- În anul 2022⁵¹ au fost contractate servicii de proiectare pentru stabilirea costurilor necesare pentru finalizarea lucrărilor de aprovizionare cu apă potabilă a orașului Fălești și a localităților ce fac parte din raion, în valoare de 0,47 mil.lei.

- Concomitent, în anul 2014, din FNDR a fost finanțat proiectul „Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa și a instituțiilor de menire social-culturală (Fălești)”, fiind efectuate investiții în sumă de 11,95 mil. lei, acesta fiind finalizat în anul 2018. Obiectivul investițional nu este utilizat din cauza nefuncționării apeductului magistral Prut-Fălești, la care urmează să fie conectată rețeaua din Risipeni. De menționat că, conectarea la rețea va fi prevăzută în cadrul proiectului care va fi creat ca urmare a stabilirii costurilor necesare pentru finalizarea lucrărilor de aprovizionare cu apă potabilă a orașului Fălești și a localităților din acesta.

Aspectele menționate supra demonstrează lipsa unei viziuni strategice privind aprovizionarea cu apă a raioanelor/regiunilor și lipsa unei abordări sistemice la nivel național în implementarea unor astfel de proiecte, ceea ce, în consecință, duce la neutilizarea pe parcursul mai multor ani a obiectivelor create, tergiversarea implementării proiectelor, neatingerea obiectivelor propuse pentru realizare și utilizarea neeficientă a banilor publici.

- Tot în acest context, menționăm că, urmare a tergiversării implementării proiectului „Asigurarea orașului Fălești cu apă din râul Prut”, a fost luată decizia că una din opțiunile pentru redresarea situației ar fi ca toate investițiile realizate în cadrul proiectelor menționate, să fie preluate pentru implementare în cadrul Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind reglementarea construcției unor apeducte, semnat la Chișinău pe data de 20.05.2021. În anul 2022 a fost încheiat Protocolul de amendare, ambele documente fiind ratificate prin Legea nr. 326/2022.

Inițial, Acordul prevedea amplasamentele exacte ale apeductelor (punctele de subtraversare a râului Prut)⁵², iar prin Protocolul de amendare, amplasamentele exacte au fost excluse din textul Acordului, aprobarea acestora urmând a fi stabilită prin hotărâri ale Comisiei hidrotehnice interguvernamentale pentru aplicarea Acordului între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a apelor Prutului și Dunării⁵³.

La momentul actual, MIDR este în proces de instituire a unui Grup de lucru responsabil de identificarea punctelor de subtraversare a râului Prut, precum și de promovarea spre aprobare a acestora de către Comisia hidrotehnică interguvernamentală menționată. În ceea ce privește exploatarea sistemului public de alimentare cu apă potabilă și epurarea apelor uzate, care vor fi localizate pe teritoriul Republicii Moldova, acestea vor fi exploatate în corespundere cu cadrul normativ național.

➤ Începând cu anul 2022, se află în proces de implementare proiectul de dezvoltare regională „Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția apeductului de interconexiune a râului Prut – s. Măcărești cu apă potabilă a 13 localități din raioanele Nisporeni și

⁵¹ Contractul nr. 38 din 02.08.2022.

⁵² Măcărești (Moldova și România), Tabăra din România, Sculeni (Moldova și România), Ungheni (Moldova și România).

⁵³ Semnat la Chișinău la 28 iunie 2010.

Ungheni”, finanțat din mijloacele FNDRL⁵⁴, care urmează a fi finalizat în anul 2024. Costul total al proiectului este de 62,2 mil. lei, suma solicitată din FNDRL fiind de 55,7 mil. lei, contribuția beneficiarilor – 6,5 mil. lei, în anul 2022 fiind valorificate 13,4 mil. lei. Apeductul magistral care urmează a fi construit în cadrul proiectului va fi racordat la unul din punctele de subtraversarea râului Prut pe teritoriul Republicii Moldova, în proximitatea satului Măcărești, raionul Ungheni.

(iii) Proiectul „12000 cetățeni aprovizionați cu apă potabilă în 12 localități⁵⁵ defavorizate”, inițiat în anul 2012, dat în exploatare în anul 2015, în valoare totală 53,8 mil. lei.

Proiectul a prevăzut construcția rețelei magistrale de apeduct pentru 5 comune⁵⁶ (Mănoilești, Alexeevca, Cetireni, Florițoaia Veche și Unțești) din raionul Ungheni și a fost finanțat din FNDR, în sumă de 32,75 mil. lei, și din FEN – în sumă de 21,02 mil. lei.

Dat fiind faptul că apele subterane locale conțin concentrații înalte de calciu și sulf, proiectul urma să asigure cu apă potabilă populația din localitățile respective.

Deși scopul proiectului a fost asigurarea populației cu apă potabilă, la situația de azi, apa consumată nu este tratată integral conform capacităților proiectate la stația de tratare, din cauza că cheltuielile de tratare sunt semnificative și vor duce la majorarea costurilor de producție și, implicit, la majorarea tarifului⁵⁷. În aceste condiții, neutilizarea conformă a stației de tratare, poate influența negativ asupra sănătății cetățenilor și a mediului înconjurător.

(iv) Proiectul „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală” în privința construcției apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Călărași se află la etapa incipientă de implementare.

La 27.05.2019 a fost semnat Acordul de Finanțare între Banca germană Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), Republica Moldova (reprezentată de Ministerul Finanțelor) și ADR Centru (în calitate de Unitate de Implementare) pentru implementarea Proiectului „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală”, în vederea oferirii unui grant de 15,0 mil. euro care urmează a fi valorificate pentru:

➤ construcția apeductului magistral Chișinău – Strășeni – Călărași, cu o lungime de aproximativ 52 km, și conectarea la acesta a rezervoarelor existente din ambele localități, iar în caz de disponibilitate a resurselor financiare, conectarea satelor din raioanele Strășeni și Călărași la apeductul magistral;

➤ reabilitarea și extinderea rețelei de aprovizionare cu apă în Călărași și Strășeni. În urma extinderii apeductului Chișinău-Strășeni-Călărași, peste 170.000 mii de persoane, locuitori ai raioanelor Strășeni și Călărași, vor fi asigurați cu apă potabilă și sisteme de canalizare.

Ulterior, la 12.01.2021, Acordul de finanțare inițial a fost modificat prin majorarea sumei grantului destinat lucrărilor de construcție, până la 23,5 mil. euro, termenul de debursare fiind extins cu 2 luni, de la 30.10.2025 la 31.12.2025. Tot atunci a fost semnat un Acord de grant privind acordarea grantului adițional în valoare de 1,5 mil. euro pentru serviciile de consultanță tehnică aferente implementării proiectului, termenul limită pentru efectuarea debursărilor fiind de 31.12.2023.

⁵⁴ Proiectul este inclus în Documentul unic de program pentru anii 2022-2024 (HG nr.23/2022).

⁵⁵ Satele: Nicolaeuca Nouă, Vulpești, Mănoilești, Rezina, Unțești, Lidovca, Săghieni, Alexeevca, Cetireni, Florițoaia Nouă, Grozasca, Florițoaia Veche.

⁵⁶ Comunele Mănoilești, Alexeevca, Cetireni, Florițoaia Veche și Unțești.

⁵⁷ Pentru perioada 2018 - martie 2019, tariful pentru apa tehnică a constituit 15,0 lei/m³; aprilie 2019 - octombrie 2022 – 17,0 lei/m³, iar începând cu noiembrie 2022 – 27,0 lei/m³.

Pe parcursul anilor 2021 și 2022, din grantul aferent asistenței tehnice au fost valorificate 0,87 mil. euro⁵⁸ pentru serviciile de proiectare, fiind finalizat proiectul tehnic al apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Călărași, cu o lungime de 53 km, au fost transmise spre aprobare conceptele privind măsurile de reabilitare a orașelor Strășeni și Călărași și inițiate proiectele tehnice pentru satele Sireți și Seliște Nouă. De asemenea, în vederea fortificării capacității de management și operare a sistemelor de aprovizionare cu apă construite din cadrul proiectului, au fost oferite servicii de consultanță și suport operatorilor apă-canal din Strășeni și Călărași.

Proiectul a fost inițiat în baza Studiului de fezabilitate „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova centrală”, elaborat de Compania de consultanță „Consulting Engineers Salzgitter GmbH”, la cererea Ministerului Mediului (februarie, 2017), prezentat MADRM în martie 2018. Proiectul este implementat de către ADR Centru, cu participarea S.A. „Apă-Canal Chișinău” și primăriilor Strășeni și Călărași, responsabili de operabilitatea infrastructurii după finalizarea lucrărilor de construcție.

Inițial, potrivit Acordului era prevăzut că proprietar al magistralei va fi Agenția „Apele Moldovei”, iar primăriile Strășeni și Călărași vor fi proprietari ai infrastructurii conexe construite în cadrul proiectului. Ulterior, ca urmare a reformelor inițiate, funcția de proprietar al apeductului magistral a fost transmisă Agenției Proprietății Publice⁵⁹.

Comitetul de supraveghere al proiectului este constituit din: MIDR, MF, ADR Centru, APP, S.A. „Apă-Canal Chișinău”, Primăria orașului Strășeni, Primăria orașului Călărași, Consiliul raional Strășeni, Consiliul raional Călărași, operatorii de apă-canal din Strășeni și Călărași, reprezentanți ai societății civile și ai organizației donator (GIZ, KfW și alții).

Proiectul a fost declarat prioritar de către Guvernul Republicii Moldova, prin Legea nr. 296 din 27.10.2022⁶⁰ privind declararea utilității publice de interes național pentru lucrările de construcție a apeductului magistral Chișinău – Strășeni – Călărași.

4.2.7. Ca urmare a reorganizării FNDR în FNDRL, din anul 2022 proiectele aferente infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație se realizează din contul FNDRL, componenta locală.

MIDR, în conformitate cu prevederile art.7 din Legea nr.27/2022 privind FNDRL și în vederea inițierii etapei de planificare și programare în domeniul dezvoltării locale, începând cu data de 22 martie 2022, a inițiat Concursul în cadrul Programului Național „Satul European”, pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare locală propuse spre finanțare din FNDRL, cu termenul limită 20 aprilie 2022.

Dosarele cu cererile de finanțare pentru proiectele de dezvoltare a infrastructurii locale au fost depuse la sediul ADR (Nord, Centru, Sud, Găgăuzia), unde a avut loc evaluarea administrativă a cererii de finanțare, a completitudinii și veridicității datelor și a conformității, după care dosarele au fost transmise către ONDRL. Desfășurarea etapei finale de selectare a dosarelor, *evaluarea tehnică*, s-a realizat în cadrul ONDRL prin intermediul Comisiei⁶¹ de evaluare tehnică a cererilor de finanțare.

⁵⁸ Dintre care 0,35 mil. euro în anul 2021 și 0,52 mil. euro în anul 2022.

⁵⁹ Demersul MIDR către APP nr. 06-04-7836 din 16.12.2022.

⁶⁰ Care a intrat în vigoare odată cu publicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova la 15.11.2022.

⁶¹ Ordinul ONDRL nr. 4 din 16.05.2022 „Cu privire la crearea Comisiei de evaluare tehnică a cererilor de finanțare depuse la concursul de selectare a proiectelor de dezvoltare locală”.

În urma concursului desfășurat, prin Hotărârea Guvernului nr. 536/2022 au fost aprobate 492 de proiecte în valoare totală de 2.240,6 mil. lei, pentru finanțare din FNDRL, componenta locală, în perioada 2022-2023, cu includerea proiectelor vizate în Documentul unic de program, dintre care 152 de proiecte în valoare de 1039,3 mil. lei sunt atribuite la Măsura 1.1.

Este de menționat faptul că reorganizarea Fondului Ecologic Național a impus beneficiarii proiectelor de aprovizionare cu apă și sanitație, care nu pot fi finalizate cu mijloacele financiare alocate din FEN, să solicite suport financiar suplimentar în cadrul programelor oferite de FNDRL sau de la alți finanțatori. În acest sens, în DUP 2022-2024 au fost incluse 47 de proiecte în valoare totală de 320,8 mil. lei. Totodată, au fost incluse în DUP 3 proiecte implementate din sursele FNDAMR, prin care vor continua desfășurarea etapelor următoare de dezvoltare a obiectivelor de infrastructură.

În perioada iulie-septembrie 2022 au fost recepționate 3 cereri de finanțare cu solicitarea de includere în DUP pentru anii 2022-2023 a proiectelor de alimentare cu apă și sanitație (Măsura nr.1.1.), care reprezintă continuarea lucrărilor pentru etapele anterioare finanțate din FEN⁶², numărul total al proiectelor ce reprezintă o continuitate a etapelor FEN în cadrul DUP 2022-2023 fiind majorat la 50 de proiecte.

Tabelul nr.13

Lista proiectelor incluse adițional în DUP, la Măsura 1.1

Nr. crt.	Codul proiectului	Denumirea proiectului	Regiunea de dezvoltare	Localizarea proiectului	Solicitantul proiectului
34 ¹	N 11153DL	Construcția rețelelor de apeduct pentru aprovizionarea cu apă potabilă a s. Prajila, r-nul Florești	Nord	s. Prajila, r-nul Florești	s. Prajila, r-nul Florești
110 ¹	C11688DL	Evacuarea și epurarea apelor uzate din s. Verejeni, r-nul Telenești	Centru	s. Verejeni, r-nul Telenești	s. Verejeni, r-nul Telenești
123 ¹	M11590DL	Rețelele de alimentare cu apă din cartierul locativ nou pe străzile Gh. Asachi, C. Negruzzi, Trandafirilor, Vatra, N. Testimițanu, Viilor, Pucioasa, Șt. Neaga, Băile Herculane, E. Loteanu, E. Doga, A. Bernardazzi, M. Manole, Cuza-Vodă din or. Vadul lui Vodă, mun. Chișinău	Chișinău	or. Vadul lui Vodă, mun. Chișinău	Primăria or. Vadul lui Vodă, mun. Chișinău

Sursa: HG nr.912 din 21.12.2022 „Pentru modificarea anexei nr. 2 la Documentul unic de program pentru anii 2022-2024, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 23/2022”.

În acest context, mărimea FNDRL pentru anul 2022 nu a fost modificată, finanțarea implementării celor 3 proiecte fiind prevăzută în Planul anual de finanțare din FNDRL pentru anul 2023, aprobat de CNCDDL⁶³.

Pentru evitarea dublei finanțări a lucrărilor executate, ONDRL a întreprins inspecții în teren, verificarea volumelor de lucrări îndeplinite în cadrul proiectelor preluate din FEN/FNDAMR, delimitarea lucrărilor

⁶² HG nr.912/2022 „Pentru modificarea anexei nr.2 la Documentul unic de program pentru anii 2022-2024, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 23/2022”.

⁶³ Decizia CNCDDL nr.02/23 din 24.01.2022 „Cu privire la aprobarea Planului anual de finanțare din mijloacele financiare ale Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală pentru anul 2023”.

neexecutate și actualizarea valorilor eligibile pentru finanțare. În acest sens, verificarea de audit efectuată pe un eșantion de 18 proiecte⁶⁴, nu a depistat situații de dublă finanțare.

După aprobarea Listei proiectelor prioritare de dezvoltare locală pentru finanțare din mijloacele FNDRL, prin Decizia CNCNRL nr. 13/22 din 08.08.2022 a fost aprobat Planul anual de finanțare a domeniului dezvoltare locală (PAF DL-2022).

Pe parcursul implementării proiectelor, valorile bugetului au fost modificate, acest fapt fiind condiționat de necesitatea actualizării devizelor de cheltuieli și atribuirea contractelor de antrepriză, precum și ca urmare a prognozelor pentru proiectele aflate în procesul achiziției publice sau în proceduri nelansate.

Tabelul nr.14

Alocațiile pentru proiectele investiționale incluse în Măsura 1.1., aprobate pentru anul 2022				
Indicator	Aprobat, 2022	Precizat, octombrie 2022	Precizat, decembrie 2022	Valorificat la 31.12.2022
Alocații în FNDRL pentru dezvoltare locală	670.000,00	468.783,30	448.116,86	348.796,57
Total pentru proiecte de dezvoltare locală	662.516,94	462.371,24	441.704,80	343.938,54
Nr. proiecte incluse în DUP, Măsura 1.1.	152	152	155	155
Măsura 1.1. (7503)	257.647,37	245.037,70	228.478,43	178.891,68
Cheltuieli de organizare, ONDRL	7.483,06	6.412,06	6.412,06	4.858,03
Pondere alocațiilor pentru Măsura 1.1.	38,45%	52,27%	50,99%	51,29%
Pondere cheltuielilor, ONDRL	1,1%	1,4%	1,4%	1,4%

Sursa: Tabel întocmit în baza informațiilor prezentate de ONDRL.

În 2022, din 152 de proiecte incluse în DUP la Măsura 1.1., au fost finalizate lucrările și au fost întocmite procesele-verbale de recepție la terminarea lucrărilor pentru 11 proiecte în valoare de 23,5 mil.lei, dintre care: preluate din FEN – 5 proiecte, în valoare de 17,5 mil.lei. În derulare se află 107 proiecte cu valoarea de 740,3 mil.lei, 32 de proiecte sunt în procedura de achiziții publice, și 2 proiecte au lansat procedura de achiziții publice în 2023. Informații detaliate sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul nr.15

Statutul proiectelor finanțate din DUP 2022-2024

Măsura de intervenție	Proiecte incluse în DUP	Proiecte sistate	Proiecte finanțate cu aprobare	Inclusiv proiectele cu finanțarea aprobată (490):			
				finalizate	în derulare	în proceduri de achiziții publice	cu proceduri de achiziții nelansate
Total:	492	2	490	51	313	113	13
Inclusiv:							
M-1.1 AAS	152		152	11	107	32	2
Pondere, %	30,9%	-	31,0%	21,6%	34,2%	28,3%	15,4%

Sursa: Raportul de bilanț privind implementarea Planului anual de finanțare din FNDRL.

Ca rezultat al concursului de selectare, între ONDRL și APL a fost semnat un contract de finanțare. Plățile se efectuează către beneficiari în tranșe de minim 10% din valoarea contractului de antrepriză, pentru volumele de lucrări executate, în baza solicitărilor de plată prezentate cu anexarea

⁶⁴ Dintre care 15 proiecte preluate din FEN, proiecte care au etape active, fiind continuată finanțarea din mijloacele FEN pe parcursul anului 2022 și 3 proiecte preluate din FNDAMR.

documentelor confirmative (procesul-verbal de executare a lucrărilor, factura fiscală, devizul de cheltuieli cu catalogul de prețuri, extrasul din Cartea tehnică, raportul narativ al responsabilului tehnic și nota informativă privind valoarea lucrărilor executate). La recepția solicitării de plată, se verifică corectitudinea și plenitudinea perfectării, precum și prezența tuturor semnăturilor și ștampilelor. Procesul-verbal neconform nu se recepționează și se restituie pentru corectare Direcției control implementare. În baza verificărilor efectuate, se perfectează solicitarea de debursare, care ulterior este transmisă MIDR. În conformitate cu art. 3 alin.(3) din LP nr. 27/2022 prin care FNDRL se află în gestiunea autorității de elaborare a politicii de dezvoltare regională (MIDR), care efectuează alocarea mijloacelor acestuia, în cadrul MIDR este perfectat ordinul de plată prin care plățile se transferă către beneficiar la contul unic trezorerial. Astfel, prin pct. 32 din HG nr.152/2022, contabilitatea privind utilizarea Fondului se asigură de către MIDR. Respectiv, în baza HG nr.271/2022, prin care este stipulat că Oficiul asigură managementul și monitorizarea resurselor financiare alocate pentru implementarea programelor și proiectelor finanțate din resursele Fondului, în cadrul ONDRL se efectuează doar monitorizarea transferului mijloacelor bănești către beneficiari în baza extrasului din cont prezentat de MIDR.

În acest sens, cu toate că MIDR îi revine calitatea de finanțator, acesta nu se regăsește ca parte a contractului de finanțare, contractele cu APL fiind încheiate cu ONDRL. Respectiv, forma centralizată a transferurilor efectuate de MIDR direct către APL duce la modificarea rechizitelor bancare indicate în contractele de finanțare.

Monitorizarea și controlul utilizării eficiente a mijloacelor Fondului sunt efectuate de către Consiliu.

Implementarea programelor și proiectelor în domeniile stabilite de Legea nr. 27/2022 privind FNDRL este asigurată de ONDRL, creat în anul 2022 prin modificarea Instituției Publice Fondul de Investiții Sociale din Moldova (FISM). Oficiul desfășoară activitatea sa în baza Manualului operațional⁶⁵, aprobat prin ordinul ministrului. Cu toate că activitatea Oficiului se desfășoară din iunie 2022, Manualul operațional încă nu a fost aprobat. Modul de transmitere a costurilor formate la beneficiar în urma achiziționării de bunuri, servicii, construcții, reconstrucții sau îmbunătățirii acestora din contul mijloacelor FNDRL se prezintă în Anexa nr. 22 la prezentul Raport de audit.

4.2.8. O parte din proiectele aferente AAS s-au realizat din contul mijloacelor FNDAMR.

Pe parcursul anilor 2020-2022, în scopul implementării prevederilor HG nr.476/2019, au fost lansate 4 apeluri de depunere a dosarelor, din care 3 apeluri pentru Măsura nr.1 „Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii economice rurale”. Pentru asigurarea implementării măsurii nr.1, prin Ordinul AIPA nr.98 din 19.05.2020 a fost instituită Comisia de evaluare și selectare a proiectelor investiționale pentru îmbunătățirea nivelului de trai și de muncă în mediul rural.

Pentru a beneficia de subvenții în avans în cadrul acestei măsuri, pe parcursul anilor 2020 și 2021 au depus cereri 25 APL de nivelul I, pentru proiecte de investiții în domeniul aprovizionării cu apă și/sau

⁶⁵ Manualul operațional include compartimente, precum: 1) proceduri de administrare; 2) atribuții, drepturi și responsabilități ale angajaților; 3) proceduri de încadrare în câmpul muncii; 4) proceduri de lucru și de executare a sarcinilor; 5) proceduri de prezentare a rapoartelor și de comunicări interne; 6) reglementări și documente privind cheltuielile (călătoriile, diurnele etc.); 7) reguli, operațiuni și proceduri financiare și contabile; 8) reguli privind bugetul Oficiului, formarea și valorificarea acestuia; 9) reglementări privind publicitatea și transparența în activitatea Oficiului; 10) reglementări privind confidențialitatea și conflictul de interese; 11) reglementări privind documentația și arhiva Oficiului.

canalizare, valoarea totală a proiectelor constituind 64,1 mil. lei, fiind acceptate spre finanțare din FNDAMR 27,0 mil. lei (22 de proiecte)⁶⁶, dintre care au fost finalizate 17 proiecte în valoare de 20,4 mil. lei, soldul nefinanțat constituind 6,9 mil. lei pentru 5 proiecte.

Actualmente, din 22 de proiecte selectate spre implementare, 3 se află în curs de executare (valoarea investiției constituie 6,6 mil. lei), iar 2 sunt în examinare pentru transferul ultimei tranșe (valoarea investiției este de 4,99 mil. lei).

Cumulativ, ca urmare a implementării proiectelor în baza Măsurii nr.1, de servicii AAS au beneficiat 40,0 mii de locuitori, fiind asigurată:

- ✓ construcția sistemului de apeduct pe o lungime de 63,9 km;
- ✓ extinderea sistemului de canalizare cu o lungime de 13,4 km.

În condițiile modificărilor din anul 2022 asupra HG nr.476/2019, în baza Ordinului AIPA nr. 94 din 30.05.2022 de lansare a apelului IV de depunere a dosarelor de solicitare a subvenției în avans pentru perioada 01.06.2022-23.08.2022, au fost depuse 2 dosare⁶⁷ - pentru extinderea/reabilitarea/modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare, destinate obiectivelor publice de interes local. Potrivit Procesului-verbal al Comisiei de evaluare⁶⁸, aceste dosare au fost declarate neeligibile, conform actului normativ în vigoare.

Obligațiunea beneficiarilor de prezentare a Procesului-verbal de recepție finală la finalizarea implementării proiectului generează riscul de a pierde dreptul la perioada de garanție stabilită în contract.

În condițiile în care beneficiarul de subvenții este obligat ca, după finalizarea proiectului, să prezinte cu documentația financiară necesară și procesul-verbal de recepție finală⁶⁹, ca rezultat al verificării dosarelor depuse pentru obținerea subvențiilor în avans, auditul atestă întocmirea Proceselor-verbale de recepție finală contrar prevederilor cadrului normativ în vigoare, nefiind respectat termenul perioadei de garanție. În baza pct. 36 din Anexa nr.1 la HG nr.285/1996⁷⁰, desfășurarea recepției finale este prevăzută după expirarea perioadei de garanție indicate în contract. Totodată, în cazul a 10 proiecte a căror valoare depășește 2,0 mil. lei, a fost constituită garanția de bună execuție, în valoare de 5% din valoarea contractului din partea unei bănci sau ca reținere succesivă a 10% din valoarea contractului. Scopul garanției de bună execuție este acela de a asigura autoritatea contractantă că operatorul economic desemnat câștigător și devenit contractant își va îndeplini obligațiile contractuale pe întreaga durată a contractului.

Întocmirea procesului-verbal de recepție finală a lucrărilor anterior expirării perioadei de garanție, duce la restituirea garanției de bună execuție, ceea ce generează riscul de nerecuperare a

⁶⁶ Au fost declarate neeligibile 2 proiecte în valoare de 4,3 mil. lei pentru neprezentarea în termen a documentelor confirmative privind capacitatea de cofinanțare, precum și un proiect în valoare de 3,0 mil. lei a fost retras de către solicitant.

⁶⁷ PA1_APL/2208RZ0065 Primăria s. Mateuți, r-nul Rezina; PA1_APL/2208RZ0180 Primăria s. Peciște, r-nul Rezina.

⁶⁸ Proces-verbal nr. 5 din 26.10.2022.

⁶⁹ Pct. 55 din HG nr.476/2019 pentru aprobarea Regulamentului privind acordarea subvențiilor pentru îmbunătățirea nivelului de trai și de muncă în mediul rural din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.

⁷⁰ Regulamentul de recepție a construcțiilor și instalațiilor aferente, aprobat prin HG nr.285/1996.

eventualelor prejudicii cauzate de contractant prin neîndeplinirea culpabilă a obligațiilor asumate prin contractul de achiziție publică.

La acest subiect este de menționat și faptul stabilirii într-un contract a diferitor condiții de restituire a garanției de bună execuție. În cazul a 5 contracte⁷¹, nu au fost revizuite clauzele contractuale, prin care garanția de bună execuție poate fi restituită atât după semnarea procesului-verbal de recepție la terminarea lucrărilor, cât și după semnarea procesului-verbal de recepție finală.

4.3. Există un sistem centralizat de date care să permită evaluarea și monitorizarea situației în domeniul aprovizionării cu apă și sanitației a populației și a localităților din republică?

Până în prezent în țară nu este stabilit un organ responsabil de elaborarea și aprobarea indicatorilor aferenți domeniului de alimentare cu apă și sanitației, care să fie monitorizați și agregați, pentru a prezenta situația reală în domeniu și a putea fi utilizată de părțile interesate. Actualmente, o parte din indicatori sunt agregați/generalizați de BNS, o parte – de IPM, și o parte – de ANRE, dar nicio sursă de date nu relevă situația reală. Un alt factor care contribuie la neasigurarea plenitudinii datelor pentru sector este și tergiversarea procesului de elaborare a SIA „Registrul electronic al obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară”.

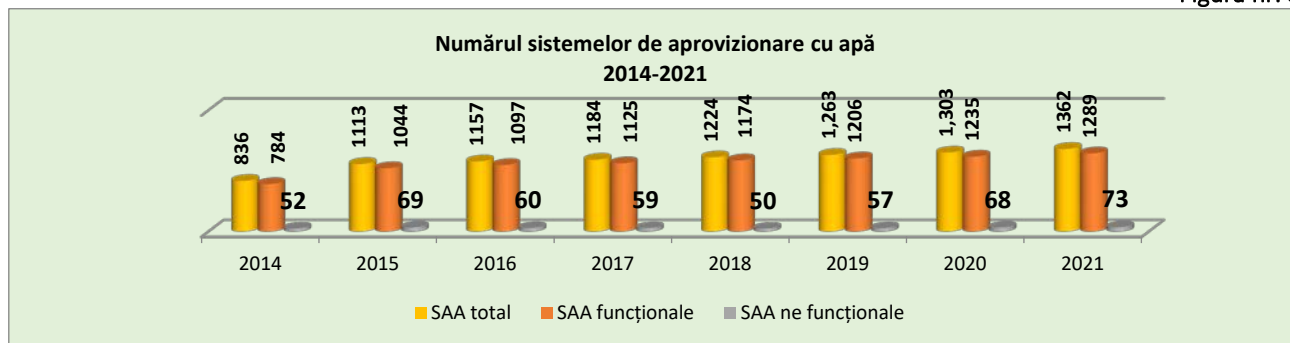
Pe parcursul anilor 2014-2022, în sistemele de alimentare cu apă și canalizare au fost investite 4.678,5 mil. lei. Ca rezultat al acestor investiții, au fost construite apeducte noi, reconstruite și reabilitate cele existente, a fost extinsă rețeaua de distribuție a apei etc.

Astfel,

4.3.1. Numărul sistemelor publice de alimentare cu apă a crescut, de la 836 în 2014 până la 1.362 în anul 2021.

La finele anului 2020⁷², în Republica Moldova numărul sistemelor publice centralizate de alimentare cu apă a constituit 1.362 de unități, fiind în creștere față de anul 2014 cu 526 de unități, sau cu 63%. Din totalul lor, sunt funcționale 1.289 de unități, sau 94,6%, celelalte 73 de sisteme nu sunt funcționale.

Figura nr. 8

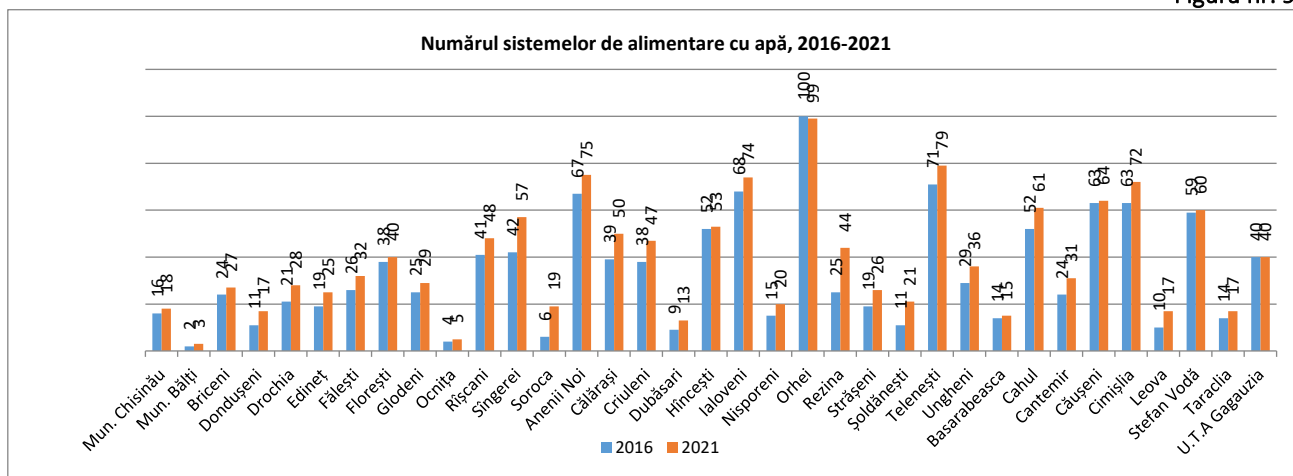
Sursa: Date oferite de BNS.

⁷¹ PA1_APL/2005ST0100; PA1_APL/2005CL0053; PA1_APL/2005UT0038; PA1_APL/2005GL0029; PA1_APL/2005CL0044.

⁷² Alte date nu sunt disponibile.

Conform datelor BNS, în anul 2021, față de anul 2016, numărul sistemelor de alimentare cu apă este în creștere aproape la toate raioanele țării. Cel mai mare număr de sisteme noi este înregistrat la Rezina (+19), Călărași (+11), Soroca (+13), Sângerei (+15), Cimișlia și Criuleni (câte +9), Anenii Noi (+8) etc..

Figura nr. 9

Sursa: Date oferite de BNS.

De menționat că, conform datelor BNS, la finele anului 2021, în 10 localități⁷³ care gestionează 14 sisteme de alimentare cu apă, nu funcționează niciun sistem.

Tabelul nr. 16

Ponderele rețelelor de aprovizionare cu apă nefuncționale în totalul rețelelor gestionate, anul 2021

Nr. crt.	Indicatorii	Nefuncționale				
		total	Ponderea în total a celor nefuncționale			
			100%	≤50%	50%	≥50%
1	Numărul de sisteme de alimentare cu apă nefuncționale	73	14	27	23	9
2	Numărul total de localități cu sisteme nefuncționale	52	10	20	18	4

Sursa: Date oferite de BNS.

O parte din localitățile țării (s.Cotiujeni, r-nul Briceni, s.Cuhnești, r-nul Glodeni și s.Baimaclia, r-nul Cantemir) raportează nefuncționarea sistemelor de alimentare cu apă încă din 2016, nefiind întreprinse măsuri de rigoare pentru reabilitarea lor sau inițierea construcției unui apeduct nou.

4.3.2. Lungimea totală a sistemelor și apeductelor de distribuție a apei în perioada 2014-2021 s-a extins cu 5.962,3 km, alcătuind 16.446 km la finele anului 2021.

Pe parcursul anilor 2014-2021, ca urmare a investițiilor efectuate, sistemele de alimentare cu apă au fost extinse cu 5.962,3 km, iar ca urmare a executării lucrărilor de reabilitare, modernizare și extindere, au fost reconstruite 581,1 km. De menționat că, deși numărul rețelelor nefuncționale este în creștere, de la 60 de unități în 2014 la 73 de unități în anul 2021, lungimea rețelelor de apeduct

⁷³ Mun.Chișinău (s.Budești – din 1 existentă/1 nefuncțională), r-nul Briceni (s.Cotiujeni – 4/4), r-nul Edineț (s.Badragii Noi – 1/1), r-nul Glodeni (s.Camenca – 1/1, s.Cuhnești 1/1), r-nul Criuleni (s. Coșerîța 1/1), r-nul Canul (s.Moscovei – 1/1, s.Pelinei – 1/1, s.Roșu – 2/2), r-nul Cantemir (s.Baimaclia – 1/1).

nefuncționale a înregistrat tendința de diminuare, de la 232,5 km în anul 2016 până la 157 km în anul 2021. Situația în detaliu se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr.17

Lungimea apeductelor și rețelelor de distribuție a apei

Anii	Lungimea apeductelor și rețelelor de distribuție a apei, km					%, în total		%, în funcționale	
	total	în funcțiune	inclusiv		nefuncționale	funcționale	nefuncționale	reconstruite	construite
			reconstruite	construite					
2014	10483,7	d/n ⁷⁴	d/n	d/n	d/n	d/n	d/n	d/n	d/n
2015	12756,5	d/n	d/n	d/n	d/n	d/n	d/n	d/n	d/n
2016	13353	13121	191,3	295,4	232,5	98,3%	1,7%	1,5%	2,3%
2017	13851	13673	182,6	359,8	177,8	98,7%	1,3%	1,3%	2,6%
2018	14401	14249	67,7	353,1	152,2	98,9%	1,1%	0,5%	2,5%
2019	14947	14790	89	360	157,4	98,9%	1,1%	0,6%	2,4%
2020	15610	15435	49,9	598,5	175,3	98,9%	1,1%	0,3%	3,9%
2021	16446	16289	x	557,3	157	99,0%	1,0%	x	3,4%

Sursa: Date oferite de BNS.

4.3.3. Numărul populației și gospodăriilor conectate la sistemele de alimentare cu apă a crescut cu 340,2 mii de persoane și respective cu 120,3 mii de gospodării

În anul 2016, circa 1,9 milioane din populația țării a beneficiat de servicii de alimentare cu apă, ceea ce reprezintă 53,4%⁷⁵ din populația țării. La finele anului 2021, la rețelele de alimentare cu apă au fost conectate peste 2,2 milioane din populația țării, sau 63,2%, ceea ce constituie o creștere de 9,8 p.p. În creștere este și numărul de locuințe conectate la sistemele de aprovizionare cu apă, de la 748.605 de gospodării în 2016 până la 868.953 de gospodării în anul 2021.

Figura nr. 10

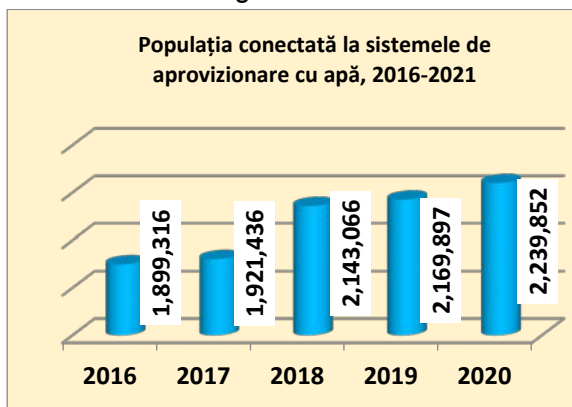
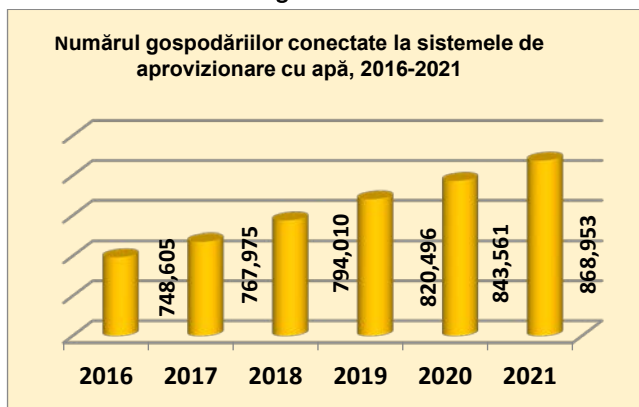

Figura nr.11

Sursa: Date oferite de BNS.

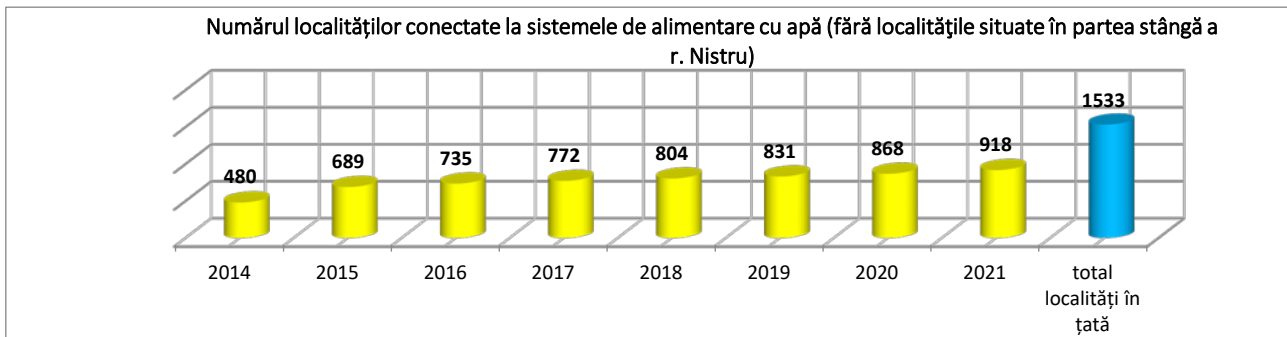
⁷⁴ Nu sunt disponibile date.

⁷⁵ În calculul ponderii a fost utilizat numărul populației: pentru anul 2016 (3.557,6 mii), anul 2017 (3.555,2 mii), anul 2018 (3.553,1 mii), anul 2019 (3.547,5 mii), anul 2020 (3.550,9 mii) și în anul 2021 (3.542,7 mii).

4.3.4. A crescut numărul localităților conectate la sistemele de alimentare cu apă

Numărul localităților conectate la rețele de alimentare cu apă a crescut, de la 480 de localități în anul 2014 (31,3%) la 918 localități în anul 2021 (+59,9%). Totodată, la finele anului 2021, au rămas neconectate la sistemele de alimentare cu apă 615 localități, sau 40,1% din totalul lor de 1.533.

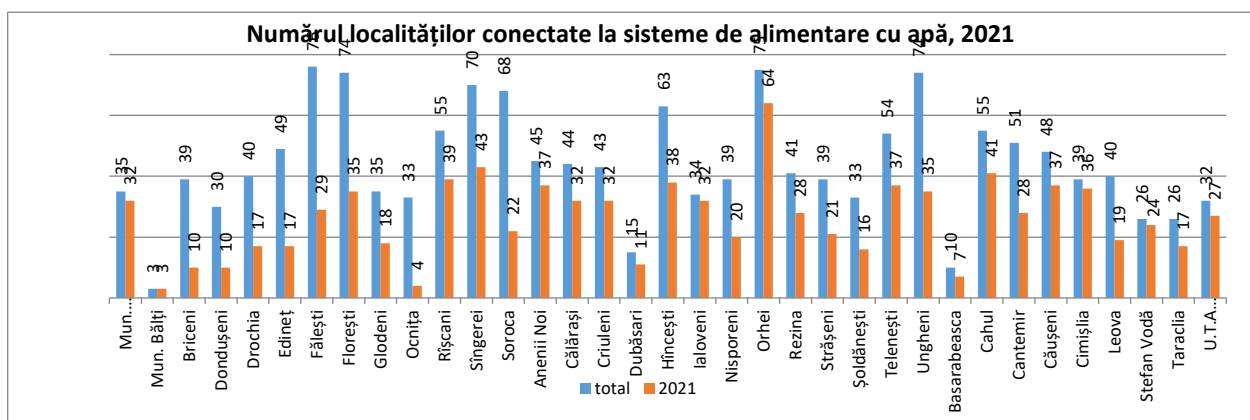
Figura nr.12

Sursa: Date oferite de BNS.

La finele anului 2021, doar în mun. Bălți la sistemele de alimentare cu apă erau conectate toate localitățile (3 din 3), care este urmat de mun. Chișinău – 91,4% (32 din 35), Ștefan Vodă – 92,3% (24 din 26), Cimișlia – 92,3% (36 din 39), Orhei – 85,3% (64 din 75), U.T.A Găgăuzia – 84,4% (27 din 32), Ialoveni – 94,1% (32 din 34) etc.

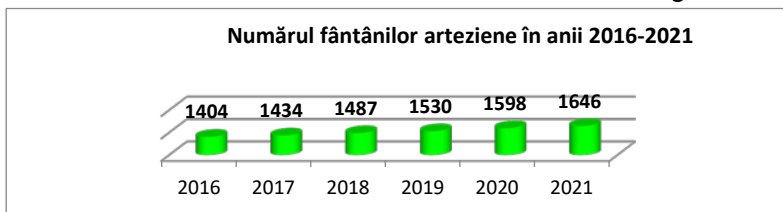
Figura nr.13

Sursa: Date oferite de BNS.

Numărul fântânilor arteziene este în creștere.

Figura nr.14

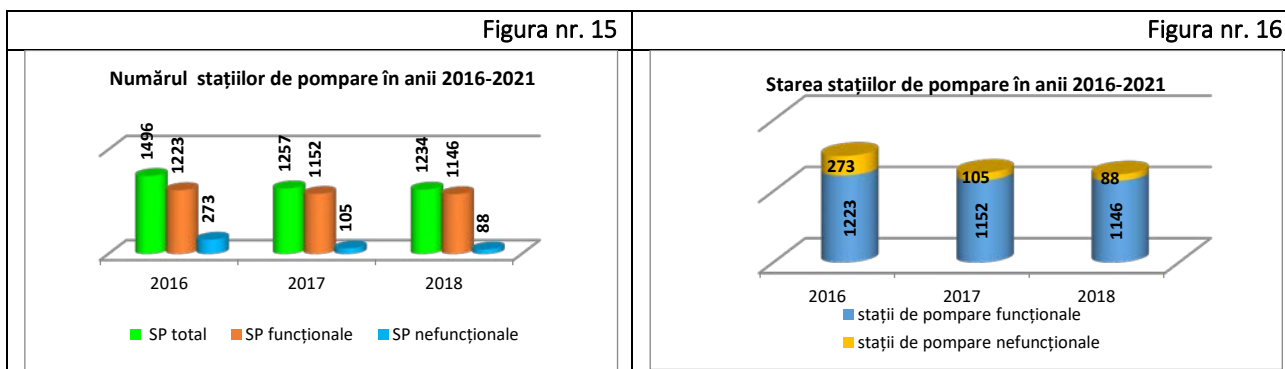

Sursa: Date oferite de BNS

Numărul fântânilor arteziene în funcțiune a crescut cu 242 de unități, de la 1.404 în anul 2016 la 1.646 în anul 2021.

4.3.5. Numărul stațiilor de pompare s-a diminuat.

În anii 2016-2018⁷⁶ numărul stațiilor de pompare a apei s-a diminuat cu 262 de unități, de la 1.496 în anul 2016 la 1.234 în anul 2018. Aceeași tendință de descreștere s-a atestat și la stațiile de pompare funcționale, numărul lor s-a diminuat, de la 1.223 în 2016 la 1.146 în 2018, sau cu 77 de unități; numărul stațiilor de pompare a apei nefuncționale, de asemenea, este în descreștere, de la 105 în anul 2016 la 88 în anul 2018, sau cu 17 unități.

Sursa: Date oferite de BNS.

4.3.6. Pierderile de apă în rețea s-au diminuat față de pierderile din anul 2016.

În scopul determinării tarifelor, a consumului tehnologic și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă, ANRE a aprobat Regulamentul nr.180/2016, care are drept scop stabilirea modalității unice de calculare și aprobare a consumurilor tehnologice și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă și de canalizare, volume de apă care vor fi luate în considerare la determinarea tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și de epurare a apelor uzate.

Calcularea consumului tehnologic și a pierderilor de apă se realizează în conformitate cu Regulamentul respectiv, de către fiecare operator care furnizează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, în scopul justificării consumului tehnologic și a pierderilor de apă în procesele de captare, tratare, transport, acumulare și distribuție a apei, respective purarea și evacuarea apelor uzate.

Consumul tehnologic de apă din sistemul public de alimentare cu apă și de canalizare include: (i) consumul tehnologic de apă în procesele de captare a apei, (ii) consumul tehnologic de apă în procesele de tratare a apei, (iii) consumul tehnologic de apă la transportul și distribuția apei, (iv) consumul de apă pentru necesitățile antiincendiare, (v) consumul de apă pentru necesitățile gospodărești ale operatorului, (vi) consumul tehnologic de apă în sistemul public de canalizare.

Pierderile de apă din sistemul public de alimentare cu apă și de canalizare includ pierderile de apă la stațiile de tratare și pierderile de apă la transportul și distribuția apei.

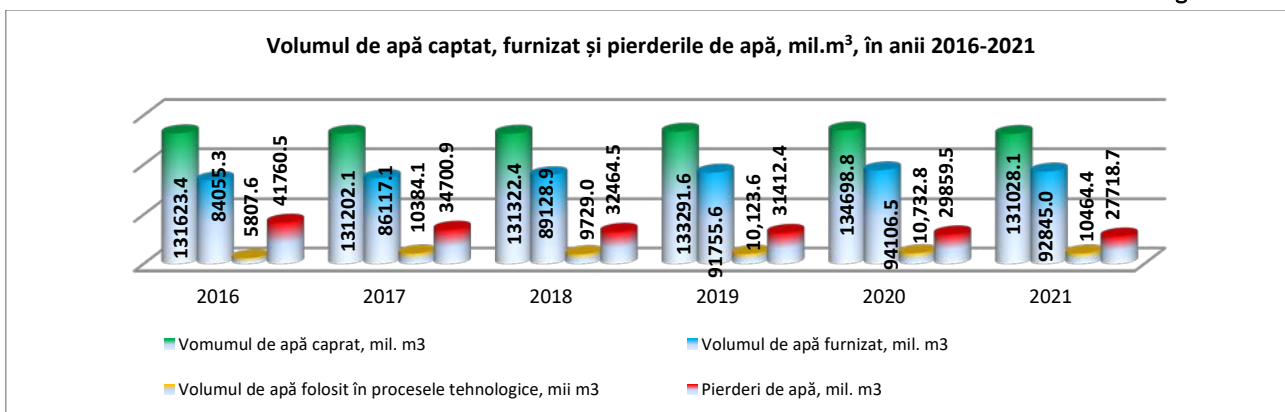
De menționat că, conform pct.13 din Regulament, în cazul în care operatorul nu prezintă informații prin care se confirmă veridicitatea indicatorilor utilizați în calcul la realizarea operațiunilor tehnologice, volumul respectiv de apă nu se califică ca consum tehnologic.

⁷⁶ Alte date nu sunt disponibile.

Pentru consumul tehnologic și pierderile de apă sunt aprobate formule distincte, care stau la baza aprobării pierderilor de consum normative.

Ambii indicatori fac parte din indicatorii importanți pentru funcționarea corectă a rețelelor de distribuție a apei și reprezintă corelația dintre volumul de apă captat – furnizat – pierderi de apă. La general, în anul 2016, din volumul de apă captat, doar 68,3% din apă a fost furnizată, iar 31,7% erau pierderile de apă în rețea. În anul 2021 situația s-a îmbunătățit, din volumul de apă captat, 78,9% a fost furnizată, sau cu 10,6 p.p. mai mult față de anul 2016, iar pierderile în rețea s-au diminuat până la 21,2%, ceea ce continuă să fie un raport alarmant dacă facem trimitere la situația actuală a resurselor de apă care au devenit limitate cantitativ și calitativ, fapt care impune regiunile, dar și întreaga țară, să asimileze noțiunile de gestionare și valorificare prudentă, economă și eficientă a resurselor de apă disponibile.

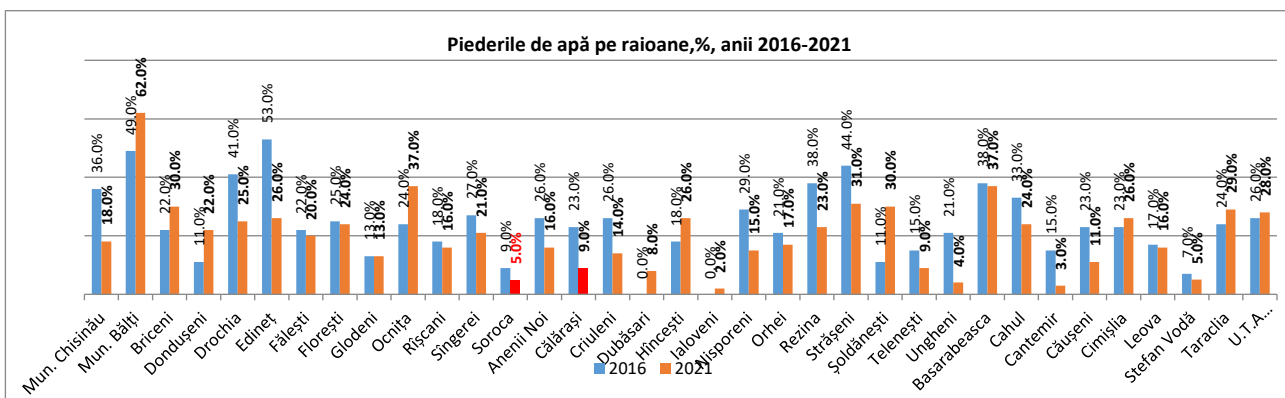
Figura nr. 17

Sursa: Date oferite de BNS.

Situația pe raioane este și mai gravă, și anume la întreprinderile unde pierderile de apă⁷⁷, la finele anului 2021, erau de peste 50%: Bălți (62,0%), Edineț (53,0%). O situație mai bună se atestă în raioanele Soroca (5,0%), Ialoveni (2,0%), Ștefan Vodă (5,0%), Cantemir (3,0%), Dubăsari (8,0%), Telenești (9,0%), la care pierderile de apă variază între 2 și 10% din volumul real captat și furnizat. În celelalte raioane, pierderile de apă variază între 11,0% și 62,0%.

Figura nr. 18

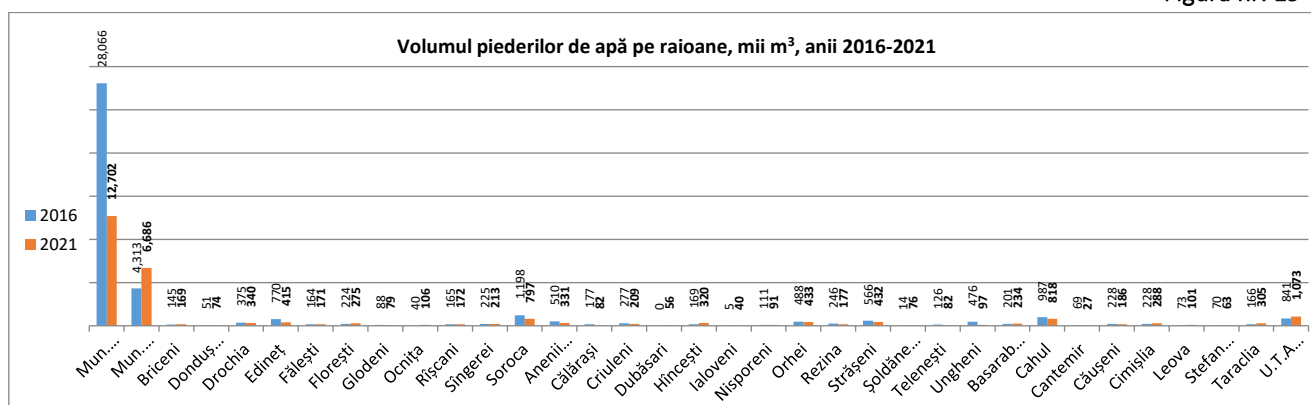
Sursa: Date oferite de BNS.

⁷⁷ La calcularea pierderilor de apă, s-a utilizat următoarea formulă de calcul: pierderile de apă = apa captată – apa furnizată – volumul de apă folosit în procesele tehnologice și pentru necesitățile proprii.

De menționat că, în urma măsurilor întreprinse pentru reducerea pierderilor în rețea, în unele raioane pierderile de apă s-au diminuat. Astfel, operatorii din Drochia au diminuat pierderile cu (-16%), Edineț (-27%), Falești (-2%), Florești (-1%), Râșcani (-2%), Sângerei (-6%), Soroca (-4%), Anenii Noi (-10%), Călărași (-14%), Nisporeni (-4%), Rezina (-15%), Strășeni (-13%), Telenești (-6%), Ungheni (-17%), Basarabeasca (-1%), Cahul (-9%), Cantemir (-12%), Căușeni (-12%), Leova (-1%), Ștefan Vodă (-2%), mun.Chișinău (-18%). Totodată, în perioada 2016-2021, în unele raioane pierderile au înregistrat tendințe de creștere. Astfel, la Bălți acestea au crescut față de anul 2016 cu (+13%), Briceni (+7%), Dondușeni (+8%), Hâncești (+8%), Șoldănești (+9%), Cimișlia (+3%), Taraclia (+5%) și UAT Găgăuzia (+2%).

Mai jos se prezintă situația cu privire la volumele pierderilor de apă înregistrate în anii 2016-2021.

Figura nr. 19

Sursa: Date oferite de BNS.

Analiza pierderilor de apă generate de S.A. „Apă-Canal Chișinău” în anii 2019-2021 a relevat că pierderile efective depășesc cu mult cele aprobate de ANRE, în anul 2019 pierderile reale constituind 20,01%, de ANRE fiind aprobate pentru includere în tarif 10,94%, sau cu 9,06% mai puțin, în anul 2020 – pierderile de apă reale au constituit 23,9%, fiind acceptate de ANRE doar 17,68%, sau cu 6,29% mai puțin, în anul 2021 pierderile efective au constituit 22,05%, de ANRE fiind aprobate 17,69%, sau cu 4,37% mai puțin. Detaliile sunt prezentate în Anexa nr.21 la prezentul Raport de audit.

Totodată, conform informațiilor parvenite de la unii operatori⁷⁸, Regulamentele cu privire la stabilirea și aprobarea, în scop de determinare a tarifelor, a consumului tehnologic și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă nu prevăd includerea în tarif a „consumurilor tehnologice și pierderilor de apă de toate tipurile sau în volum deplin, fiind omise completamente unele tipuri de consumuri tehnologice și pierderi de apă sau se iau în calcul unele volume într-o proporție redusă, fără a ține cont de gradul normativ de uzură al rețelelor”. Aceste prevederi sunt aprobate chiar în situația în care nu există posibilități tehnice și/sau financiare pentru a întreprinde măsuri de reducere sau lichidare a consumurilor tehnologice și a pierderilor de apă. Dacă oitem

⁷⁸ Scrisoarea S.A. „Apă-Canal Chișinău” nr. 01-5308 din 11.04.2023 și comentariile (în format electronic) la constatările preliminare din proiectul Raportului de audit din 23.03.2023.

consumul fraudulos, pentru care astăzi nu există metode de estimare, întreg volumul de apă din sistem este strict necesar pentru exploatarea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare, deci pentru asigurarea consumatorilor cu apă de calitate, la presiunea necesară și în volumul necesar⁷⁹”.

Totodată, S.A. „Apă-Canal Chișinău” a comunicat că *Metodologia ANRE nu reglementează calcularea volumului consumului tehnologic și a pierderilor de apă, în conformitate cu prevederile proiectelor obiectivelor, actelor normative în construcții, de proiectare și de exploatare⁸⁰ și legislative în vigoare (Legea nr.303/2013 și legile conexe), standardelor naționale și internaționale din domeniul alimentării cu apă și de canalizare, pașapoartelor-tip ale utilajelor și echipamentelor etc.*

Tot în acest context menționăm că, în anul 2018, MADRM, în calitate de elaborator de politici în domeniul alimentării cu apă și sanitație, prin Ordinul nr.159/331 din 02.07.2018 a aprobat Regulamentul privind exploatarea tehnică a sistemelor și instalațiilor publice de alimentare cu apă și de canalizare (ediția a doua). În pct. 2.11.22 au fost incluse Normativele diferențiate pentru pierderile ascunse, pierderile ascunse de apă pentru conductele noi sub presiune din materiale diferite (din oțel, din fontă, din azbociment, din beton armat), precum și au fost aprobați coeficienții de majorare, care se aplică pentru conducte în limitele termenului de exploatare garantat de producător, iar în cazul în care termenul de exploatare a conductei va depăși termenul de exploatare garantat de către producător, se va aplica coeficientul maxim pentru termenul garantat de către producător. Au fost aprobați și coeficienții de creștere care se aplică pe măsura creșterii termenului de exploatare a conductei și, respectiv, majorează pierderile latente (ascunse) de apă din cauza coroziei, uzurii abrazive, apariției microfisurilor provocate de „obosirea” materialului conductei, degradării proprietăților materiale de etanșare a îmbinărilor conductelor, a altor factori. Astfel, au fost aprobați coeficienții de majorare pentru estimarea pierderilor normative de apă legate de îmbătrânirea conductelor, normele pierderilor latente (ascunse), după cum urmează: $K = 1,00$ – pentru conductele cu termenul de exploatare de până la 10 ani, $K = 2,50$ – pentru conductele cu termenul de exploatare mai mare de 10 ani, $K = 6,25$ – pentru conductele cu termenul de exploatare mai mare de 20 de ani, $K = 12,50$ – pentru conductele cu termenul de exploatare mai mare de 30 de ani, $K = 31,20$ – pentru conductele cu termenul de exploatare mai mare de 40 de ani.

⁷⁹ Necesarul de apă reprezintă volumele necesare pentru satisfacerea nevoilor populației, agenților economici, instituțiilor bugetare, rezervei pentru lichidarea incendiului, precum și volumele integrale destinate umplerii sistemului de apă și menținerii presiunii necesare și a consumurilor tehnologice și pierderile de apă pentru stațiile de captare, stațiile de tratare, stațiile de pompare/repompare, rezervoarele de apă potabilă, turnurile de apă, rețelelor de distribuție și de transportare a apei etc..

⁸⁰ (i) Regulamentul privind exploatarea tehnică a sistemelor și instalațiilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Ordinul MADRM/MEI nr. 159/331 din 02.07.2018 prevede coeficienți la calcularea pierderilor latente în dependență de termenul de exploatare a rețelelor de alimentare cu apă; (ii) Normativul în construcții CP G.04.11-2013 Metodologia de calcul a pierderilor de căldură, a volumului neînregistrat de apă caldă, a pierderilor de apă caldă în sistemele comunale de alimentare cu apă caldă menajeră, aprobat prin Ordinul Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor nr. 14 din 12.02.2014 (normativul stabilește metodologia de calcul a pierderilor latente din sistemele comunale de alimentare cu apă caldă menajeră, care în majoritatea aspectelor sunt aplicabile și sistemelor de alimentare cu apă potabilă (pct. 2.6, capitolul 3 din și pct. 44 din anexa nr. 2 la Regulamentul 159/331-2018); (iii) Metodica elaborării normativelor de consum tehnologic al apei la întreprinderile prestatoare de servicii alimentare cu apă și canalizări din RM, aprobată de către Ministerul Dezvoltării Teritoriului, Construcțiilor și Gospodăriilor Comunale al RM prin Ordinul nr. 163 din 27.10.1999 și înregistrată la Ministerul Justiției al RM cu nr. 78 din 23.11.1999; (iv) Normativul în construcții SNIP 2.04.02-84 „Alimentarea cu apă, instalații și rețele de alimentare cu apă”, în vigoare în RM, care stă la baza proiectării sistemelor centralizate de alimentare cu apă brută, apă tehnologică și apă potabilă în țară.

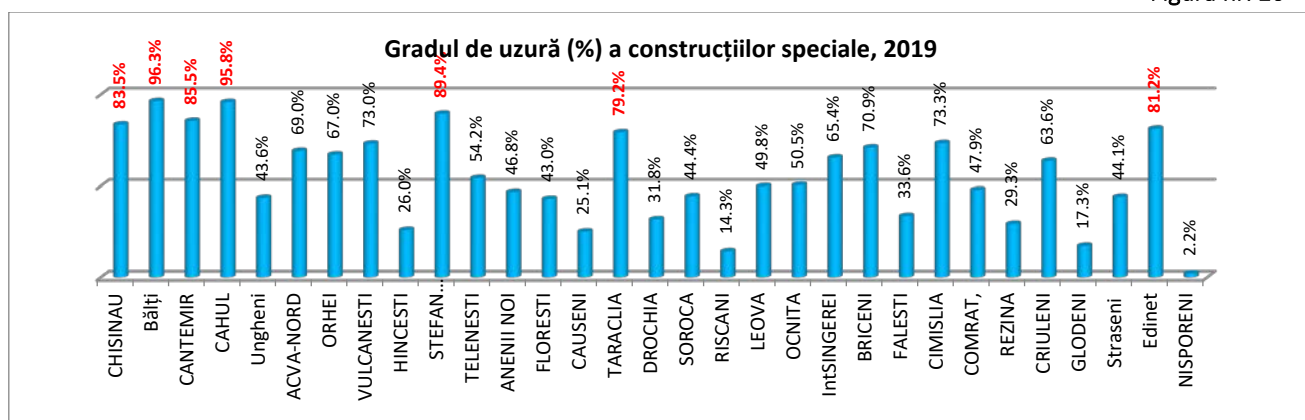
De menționat că, deși ANRE în anul 2019, prin Hotărârea ANRE nr. 489/2019, a aprobat Metodologia de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate, aceasta nu a luat în considerare prevederile din ordinul MADRM aprobat în anul 2018, ceea ce duce la conflicte și dezacorduri între ANRE și operatorii de apă.

Totodată, și practicile altor țări reglementează pierderile în alt fel. Astfel, conform pct. 4.4.1. din Standardul Român nr. 1343-1 din 2006 „Alimentarea cu apă. Determinarea cantităților de apă potabilă pentru localitățile rurale și urbane”, „pierderile de apă tehnologic admisibile în rețeaua de distribuție trebuie tratate ca un necesar de apă. La rețelele de distribuție noi (sub 5 ani) se apreciază că pierderile nu vor fi mai mari de 15% din volumul de apă distribuită ($K_p = 1,15$), acestea pot apărea din execuția necorespunzătoare, variații zilnice de presiune, materiale cu defecțiuni. La rețelele de distribuție existente, la care se efectuează retehnologizări și/sau extinderi, pierderile pot fi până la 35% ($K_p = 1,35$). Procentele mai mari de 35% ale pierderilor de apă sunt considerate anormale și impun adoptarea unor măsuri corespunzătoare”.

Pierderile mari de apă sunt condiționate și de starea infrastructurii de captare, aprovizionare și distribuție a apei, care are uzura avansată și este construită în anii 50-60 ai secolului XX. Pentru determinarea stării acestei infrastructuri, a fost analizat gradul de uzură al construcțiilor speciale la unele întreprinderi care deservește centrele raionale.

Analizele de audit denotă că, deja în anul 2019⁸¹, gradul de uzură la construcțiile speciale a variat între 2,2% și 96,3%. Cel mai înalt nivel de uzură la construcții speciale a fost înregistrat în mun. Bălți (96,3%), Cahul (95,8%), Ștefan Vodă (89,4%), Cantemir (85,5%), mun. Chișinău (83,5%), Edineț (81,2%) și Taraclia (79,2%). Astfel, din 31 de întreprinderi analizate, la 16 întreprinderi gradul de uzură este peste 50%, la 12 întreprinderi variază între 20% și 50%, și doar la 2 întreprinderi gradul de uzură este sub 20%.

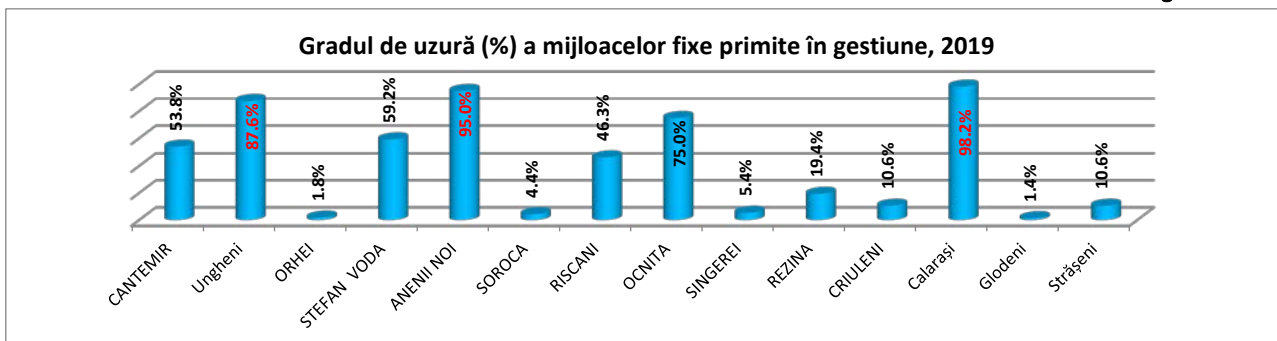
Figura nr. 20

Sursa: Date oferite de BNS.

Gradul de uzură a mijloacelor fixe primite în gestiune, de asemenea, este avansat și variază de la 1,4% la 98,5%.

⁸¹ Alte date nu sunt disponibile, fiind schimbat formatul de raportare.

Sursa: Date oferite de BNS.

Conform informațiilor prezentate de unele întreprinderi, la finele anului 2021 gradul de uzură la unele apeducte și sisteme de canalizare constituia 100%. Astfel, la Bălți gradul de uzură la construcțiile speciale la finele anului 2022 era de 100%, la Ocnița – rețelele de apeduct erau uzate la nivel de 66%, rețele de canalizate – 59%, stațiile de pompare – 100%, la Ștefan Vodă, din 5 apeducte, la 3 din ele gradul de uzură era de 100%, la celelalte 2 - de 67% și 78%, respectiv, din 65 de obiective aferente stațiilor de pompare, 54 de obiective au gradul de uzură 100%, la celelalte obiective gradul de uzură variază de la 9,6% la 86,6%, iar din 44 de obiective aferente sistemelor de canalizare, 31 au gradul de uzură de 100%, la celelalte obiective gradul de uzură variază de la 0% până la 97,5%. O situație similară se atestă și la Hâncești: din 8 obiective de canalizare, la 5 gradul de uzură este de 100%, la celelalte obiective gradul de uzură variază între 50% și 66% etc.

De menționat și faptul că marea parte a rețelelor construite în secolul XX sunt din oțel și fontă, care sunt în exploatare de peste 60-80 de ani și trebuiau să fie înlocuite cu 35-50 ani în urmă⁸². Neaplicarea unor coeficienți corespunzători termenului de exploatare reală față de cei stabiliți în Catalogul mijloacelor fixe și activelor nemateriale, conduce la neincluderea în tarif a pierderilor de apă real suportate de operatori, care sunt strict necesare pentru exploatarea sistemelor de alimentare cu apă și sanitație.

Abordarea aplicată de ANRE privind acceptarea parțială pentru includere în tarif a volumului de apă captat nu este corelată nici cu volumele de apă captate pentru care operatorii achită taxa pentru apă⁸³, care se încasează la buget, astfel în tarif nefiind incluse cheltuielile financiare suportate efectiv. Neacceptarea pentru includere în tarif a volumelor real captate duce și la neincluderea în tarif și a costurilor totale aferente energiei electrice. Conform informațiilor prezentate de S.A. „Apă- Canal Chișinău”, doar în ultimul exercițiu de aprobare a tarifelor din ianuarie 2023, pentru includere în tarif nu au fost acceptate cheltuielile privind taxa pentru apă în cuantum de 2,6 mil.lei/an și cheltuielile pentru energie electrică de 16,4 mil.lei/an. În consecință, ca urmare a achitării integrale a taxei pentru apă și a energiei electrice consumate, conform regulilor stabilite de ANRE, prin mecanismul devierilor tarifare, costurile achitate, dar neincluse în tarif, vor fi excluse suplimentar din tariful anului viitor, fiind clasificate ca mijloace utilizate contrar destinației.

⁸² Catalogul mijloacelor fixe și activelor nemateriale aprobat prin HG nr. 338/2003.

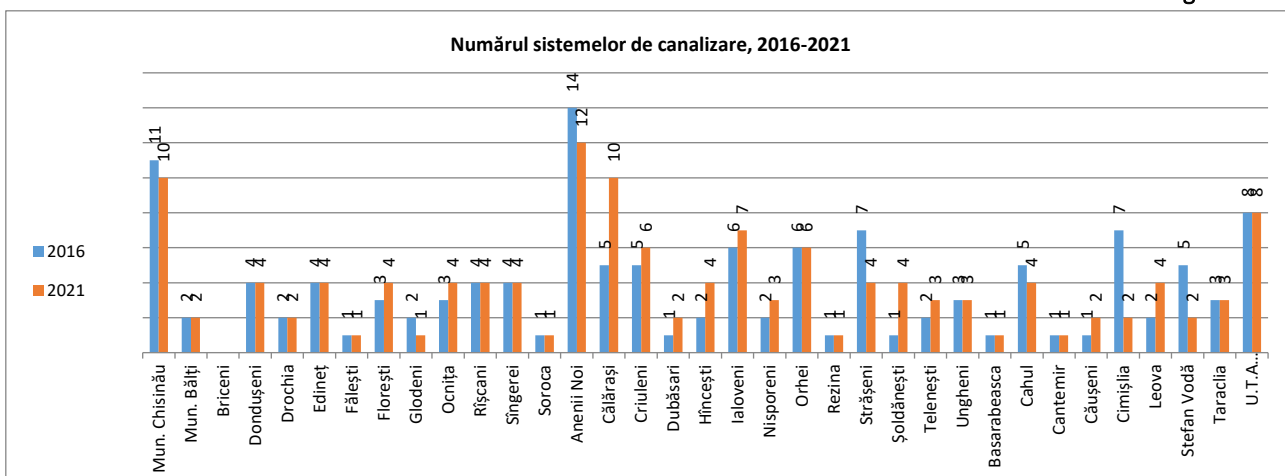
⁸³ Titlu VIII „Taxe pentru resurse naturale” din Cod fiscal, aprobat prin Legea nr. 1163/1997.

Astfel, tarifele sunt diminuate semnificativ față de sinecostul serviciilor prestate, iar operatorii sunt în incapacitate financiară de a presta servicii calitative, de a efectua investiții, unii operatori pe parcursul anilor intrând în incapacitate de plată și insolvență/faliment.

4.3.7. Numărul sistemelor de canalizare a crescut ne semnificativ.

În anul 2021, față de anul 2016, numărul sistemelor de canalizare era în creștere ne semnificativă, de la 129 în anul 2016 la 133 de sisteme în anul 2021. Totodată, în unele raioane ale țării, numărul lor este în creștere, în altele s-a diminuat. Astfel, creșterea numărului de sisteme de canalizare se atestă în raioanele Călărași (+5), Florești, Ocnița, Criuleni, Dubăsari, Ialoveni, Nisporeni, Șoldănești, Căușeni – câte una (+1), Hâncești și Leova – câte (+2), Șoldănești (+3). În unele raioane, numărul sistemelor de canalizare s-a diminuat. Astfel, în mun.Chisinău și în raioanele Glodeni și Cahul, numărul lor s-a diminuat cu o unitate (-1), Anenii Noi (-2), Ștrașeni și Ștefan Vodă, câte (-3), Cimișlia (-5). De menționat că la Briceni până în prezent nu este niciun sistem de canalizare, iar în celelalte raioane numărul sistemelor de canalizare a rămas la nivelul anului 2016.

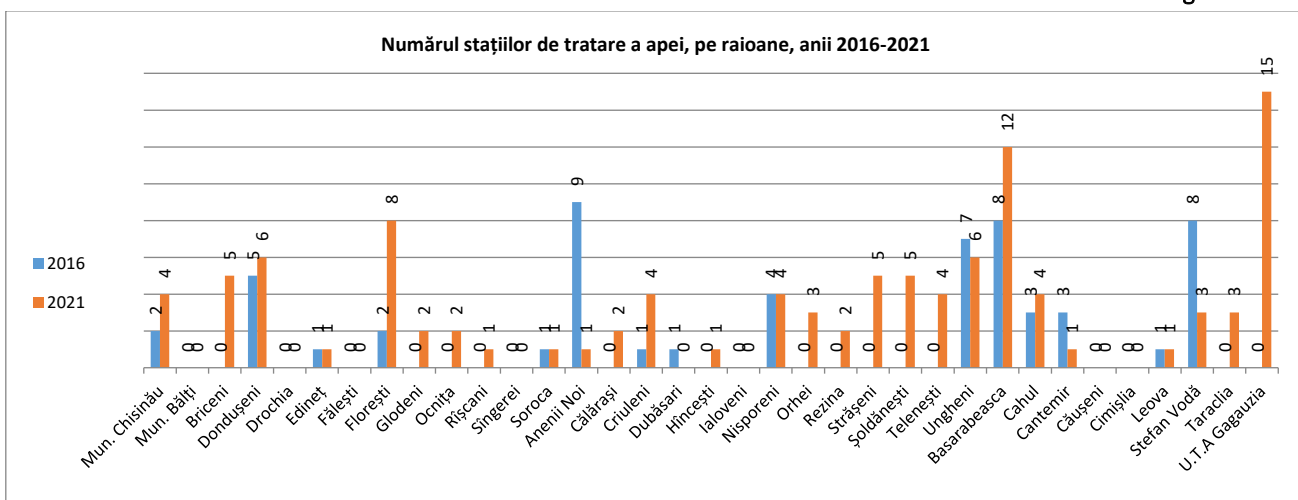
Figura nr.22

Sursa: Date oferite de BNS.

4.3.8. Numărul stațiilor de tratare a apei este în creștere.

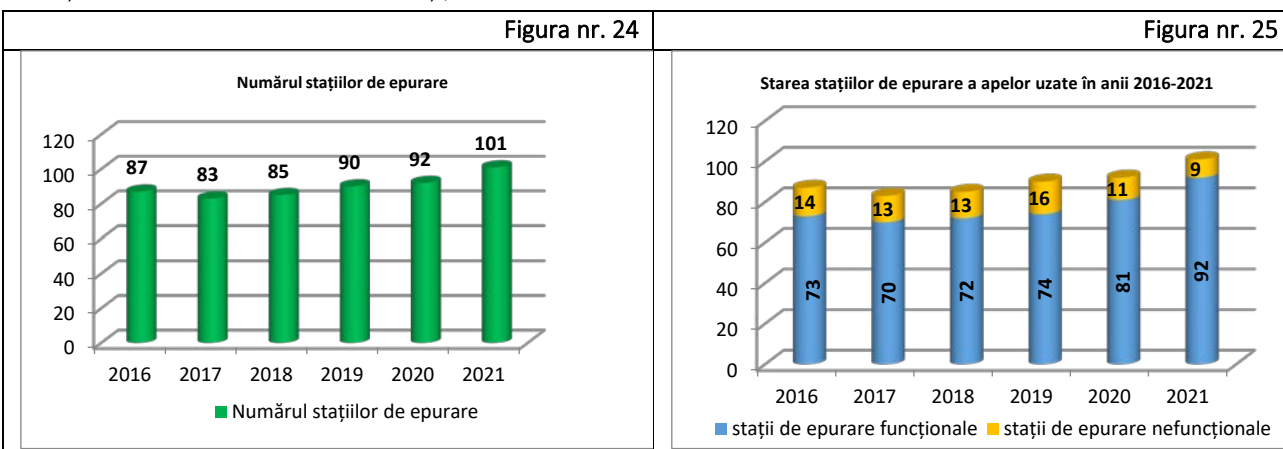
În comparație cu anul 2016, în anul 2021 numărul stațiilor de tratare a apei a crescut de la 62 până la 106. Cea mai semnificativă creștere a numărului de stații de tratare a apei s-a înregistrat în UTA Găgăuzia (+15), Briceni (+5), Florești (+6), Ștrașeni și Șoldănești, câte (+5), Basarabeasca (+4) etc. Totodată, în unele UAT se atestă diminuarea numărului de stații de tratare a apei: Anenii Noi (-8), Dubăsari și Ungheni – câte (-1), Cantemir (-2), Ștefan Vodă (-5). Nu au deloc stații de tratare a apei mun.Bălți, raioanele Drochia, Fălești, Sîngerei, Ialoveni, Căușeni și Cimișlia.

Sursa: Date oferite de BNS.

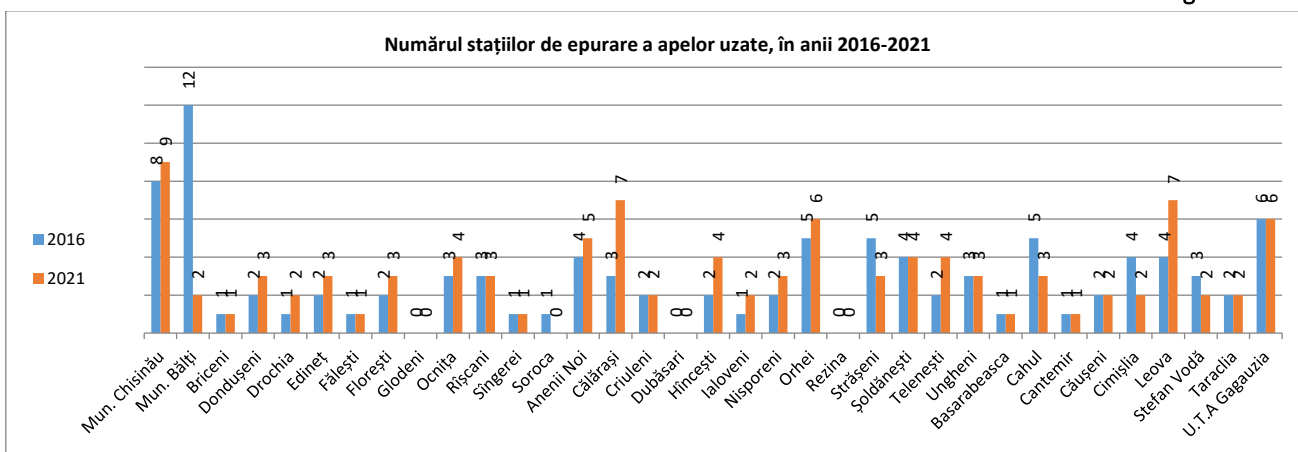
4.3.10. Numărul stațiilor de epurare a apelor uzate este în creștere.

În prezent, în mod practic, singurul mijloc de combatere a poluării apelor îl constituie epurarea apelor uzate. La nivel național, conform datelor BNS, la finele anului 2021, numărul stațiilor de epurare a apelor uzate a constituit 101 unități, din care 92 funcționale și 9 nefuncționale. În comparație cu anul 2016, numărul total al acestora a crescut cu 14 unități, sau cu 16%, iar al celor funcționale a crescut cu 19 unități, sau cu 26%.

Sursa: Date oferite de BNS.

Conform datelor BNS, în anul 2021, față de anul 2016, a crescut numărul stațiilor de epurare a apelor uzate, de la 87 în anul 2016 la 101 în anul 2021. În Călărași, numărul stațiilor de epurare a apelor uzate a crescut cu (+4) unități, Leova (+3), Telenești și Hîncești câte (+2) fiecare, în mun. Chișinău și în raioanele Donușeni, Drochia, Edineț, Florești, Ocnița, Anenii Noi, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, câte una (+1). În mun. Bălți, față de anul 2016, numărul stațiilor de epurare a apelor uzate s-a diminuat cu (-10), la Soroca și Ștefan Vodă – cu (-1) în fiecare, la Strășeni – cu (-2), la Cahul și Cimișlia – cu (-2). În celelalte raioane, numărul stațiilor de epurare pe parcursul ultimilor 6 ani a rămas la nivelul anului 2016.

Sursa: Date oferite de BNS.

În Rezina, Dubăsari și Glodeni se atestă lipsa stațiilor de epurare a apelor uzate, ceea ce, în consecință, dăunează atât sănătății populației, cât și mediului înconjurător.

4.3.11. Nicio structură de stat din țară nu deține date reale privind numărul stațiilor de epurare a apelor uzate.

Analizele efectuate de audit au relatat că, la zi, nicio structură din țară nu deține o informație completă și amplă cu privire la OITE aferente domeniului de alimentare cu apă și sanitație, ceea ce face imposibilă sau dificilă evaluarea situației în domeniu.

Conform explicațiilor reprezentanților BNS, acesta colectează doar datele aferente sistemelor publice de alimentare cu apă și canalizare, iar conform explicațiilor reprezentanților IPM, în anuarele sale sunt incluse datele deținute de oficiile teritoriale ale IPM, care ar include informațiile cunoscute de angajații oficiilor. Sinteza datelor disponibile se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 18

Datele deținute de BNS și IPM privind numărul stațiilor de epurare a apelor uzate din țară

Anii	Numărul stațiilor de epurare a apelor uzate, total				Numărul stațiilor de epurare a apelor uzate, funcționale				Numărul stațiilor de epurare a apelor uzate, nefuncționale			
	Datele		Devieri IPM/BNS		Datele		Devieri IPM/BNS		Datele		Devieri IPM/BNS	
	BNS	IPM	Unit.	%	BNS	IPM	Unit.	%	BNS	IPM	Unit.	%
2016	87	195	108	124,1% ●	73	157	84	115,1% ●	14	38	24	171,4% ●
2017	83	213	130	156,6%	70	166	96	137,1%	13	47	34	261,5%
2018	85	233	148	174,1%	72	190	118	163,9%	13	43	30	230,8%
2019	90	262	172	191,1%	74	203	129	174,3% ●	16	59	43	268,8%
2020	92	271	179	194,6% ●	81	211	130	160,5%	11	60	49	445,5%
2021	101	270	169	167,3%	92	209	117	127,2%	9	61	52	577,8% ●

Sursa: Datele BNS și IPM.

Chiar și în condițiile necomparabilității datelor, faptul că în țară nu este niciun organ care deține informații integrate și depline asupra stării lucrurilor în domeniul vizat, denotă necesitatea stringentă și urgentă de elaborare a ROITE, care ar urma să includă și informațiile privind starea OITE incluse în acesta.

Totodată, analizând datele deținute de IPM⁸⁴, în contextul implementării SAAS, se denotă că, la finele anului 2021, numărul stațiilor de epurare a apelor uzate constituia 270 de unități, sau cu 169 de unități mai mult față de numărul generalizat de BNS, devieri semnificative fiind atestate și la numărul stațiilor de epurare funcționale și nefuncționale, datele generalizate de IPM fiind mai mari față de cele generalizate de BNS cu 117 unități (+127,2%) și, respectiv, cu 52 de unități (+577,8%), sau de peste 5 ori. Tergiversarea elaborării ROITE nu permite cunoașterea stării reale în domeniu. Conform datelor IPM, din totalul de 270 de stații de epurare, sunt funcționale toate stațiile de epurare a apelor uzate doar în mun. Chișinău, UTA Găgăuzia, raioanele Anenii Noi, Briceni, Calarași, Cimișlia, Drochia, Dubăsari, Edineț, Fălești, Orhei, Râșcani, Taraclia. La Telenești, din 6 stații de epurare, 5 nu sunt funcționale, la Rezina, din 6 stații, 4 nu sunt funcționale, la Dondușeni, din 19 existente, 14 nu sunt funcționale, la Basarabeasca, din 4 stații, 3 nu funcționează, la Bălți, din 2 funcționează doar una.

4.3.12. Nu toate stațiile de epurare dispun de documentația de proiect, de avizele IPM și corespund Normativului DLA/CMA⁸⁵.

Conform datelor IPM, din totalul de 270 de unități de stații de epurare a apelor uzate existente la finele anului 2021, doar 117, sau 43,3%, dispun de documentația de proiect și de avizele EES, iar 101, sau 37,4%, corespund Normativului DLA/CMA.

Tabelul nr. 19

Numărul stațiilor de epurare a apelor uzate care dețin documente de Proiect/avize EES și corespund Normativului DLA/CMA

Anii	Numărul SEAU, total	Inclusiv SEAU funcționale	din care:			
			cu documente de Proiect/avize EES	% în total	corespund Normativului DLA/CMA	% în total
2016	195	157	99	50,8%	19	9,7%
2017	213	166	126	59,2%	17	8,0% ●
2018	233	190	144	61,8% ●	53	22,7%
2019	262	203	154	58,8%	52	19,8%
2020	271	211	152	56,1%	105	38,7%
2021	270	209	117	43,3% ●	101	37,4% ●

Sursa: Datele IPM.

Datele din Tabel denotă că, la finele anului 2021, peste 56,7% (153) din stațiile de epurare a apelor uzate nu dispuneau de documente de proiect și de avizele EES, totodată, în perioada 2016-2021, numărul stațiilor care dețineau documentațiile de proiect și avizele EES era în creștere cu 18 unități. A crescut semnificativ, față de anul 2016, numărul stațiilor de epurare a apelor uzate care corespund Normativului DLA/CMA, de la 19 unități în anul 2016 la 101 unități, sau de peste 5 ori în anul 2021, astfel, gestionarii a 169 de stații urmând să întreprindă măsuri pentru racordarea la cerințele normativelor DLA/CMA.

⁸⁴ Sursa: Anuarele IPM.

⁸⁵ Stații de epurare cu Normativele Deversării Limitat Accesibile (DLA), Concentrația maxim admisibilă (CMA).

4.3.13. Marea parte a stațiilor de epurare a apelor uzate nu asigură epurarea la nivelul prevăzut de actul normativ.

Din totalul celor 209 stații de epurare a apelor uzate funcționale, doar 29, sau 13,9% funcționează cu epurare normativă, 160 de stații, sau 76,5% funcționează cu epurare insuficientă⁸⁶ și 19 stații funcționează cu epurare parțială⁸⁷.

Tabelul nr.20

Numărul stațiilor de epurare a apelor uzate sub aspectul nivelului de epurare

Anii	Nr. SEAU în funcțiune	Inclusiv:			Ponderea în total, %		
		cu epurare normativă	cu epurare insuficientă	cu epurare parțială	cu epurare normativă	cu epurare insuficientă	cu epurare parțială
2016	157	12	145	0	7,6%	92,4% ●	-
2017	166	5	142	19	3,0% ●	85,5%	11,4% ●
2018	190	8	160	19	4,2%	84,2%	10,0%
2019	203	16	172	16	7,9%	84,7%	7,9% ●
2020	211	29	159	22	13,7%	75,4% ●	10,4%
2021	209	29	160	19	13,9% ●	76,6%	9,1%

Sursa: Date oferite de IPM.

4.3.14. Marea parte a stațiilor de epurare a apelor uzate și a sondelor exploatate funcționează în lipsa autorizațiilor de mediu de folosință specială a apei.

Contrar prevederilor legislației⁸⁸, o mare parte din operatorii de servicii publice de alimentare cu apă și canalizare activează în lipsa autorizației de folosință specială a apei, care se eliberează în cazul corespunderii tuturor cerințelor și se acordă beneficiarului cu dreptul de utilizare a apelor, de deversare a apelor uzate în receptori, precum și pentru alte activități cu influență negativă asupra apelor.

Astfel, din totalul de 270 de stații de epurare a apelor uzate, 213, sau 78,9%, funcționează în lipsa autorizațiilor de mediu de folosință specială a apei. La fel, din totalul de 2.687 de sonde exploatate, 2.197, sau 81,8%, funcționează în lipsa autorizațiilor de mediu de folosință specială a apei. Această stare de lucruri se atestă pe parcursul mai multor ani, fiind menționată și în cadrul auditurilor realizate în anii precedenți. Funcționarea atât a stațiilor de captare, a stațiilor de epurare, cât și a sondelor în lipsa autorizațiilor de mediu pentru folosirea specială a apelor uzate denotă lipsa sau insuficiența controlului adecvat din partea oficiilor teritoriale ale IPM, deoarece acestea prezintă datele aferente teritoriilor arondate pentru generalizare și întocmirea informațiilor generalizate care stau la baza elaborării Anuarului „Protecția mediului în Republica Moldova”. În acest sens urmează a fi întreprinse măsurile de rigoare pentru conformarea antreprenorilor la prevederile cadrului normativ-legal și încasarea la buget a sumelor convenite pentru dreptul de folosire specială a apei.

Insuficiența controlului din partea IPM nu contribuie la conformarea benevolă a gestionarilor

⁸⁶ Epurare insuficientă – stațiile construite încă în timpul sovietic pentru care nu au fost prevăzute toate treptele de epurare necesare procesului tehnologic.

⁸⁷ Epurare parțială – stația este prevăzută/proiectată cu toate treptele de epurare, însă nu reușește să epureze apa la parametrii ceruți.

⁸⁸ Art. 23 din Legea apelor nr.272 din 23.12.2011.

infrastructurii respective la prevederile cadrului regulator și, în consecință, duc la neîncasarea în volum deplin a veniturilor pasibile spre încasare de la eliberarea autorizațiilor pentru folosirea specială a apei. Astfel, pe parcursul anilor de la exploatarea sondelor nu s-au obținut venituri pasibile spre încasare minim de 2,2 mil.lei și maxim de 7,0 mil.lei, iar de la exploatarea stațiilor de epurare a apelor uzate – minim 0,2 mil.lei și maxim 0,6 mil.lei.

Tabelul nr. 21

Numărul autorizațiilor de mediu de folosință specială a apei deținute de operatorii stațiilor de epurare a apelor uzate și ai sondelor

Anii	Nr. sondelor în exploatare			% în total		Nr. stațiilor de epurare a apelor uzate			% în total		
	total	cu AMFSA	fără AMFSA	cu AMFSA	fără AMFSA	total	cu AMFSA	fără AMFSA	cu AMFSA	fără AMFSA	
2016	2398	319	2079	13,3%	86,7%	195		195	0,0%	100,0%	
2017	2390	362	2028	15,1%	84,9%	213	27	186	12,7%	87,3%	
2018	2500	447	2053	17,9%	82,1%	233	57	176	24,5%	75,5%	
2019	2612	520	2092	19,9%	80,1%	262	54	208	20,6%	79,4%	
2020	2614	505	2109	19,3%	80,7%	271	59	212	21,8%	78,2%	
2021	2687	490	2197	18,2%	81,8%	270	57	213	21,1%	78,9%	
Neîncasarea veniturilor pasibile spre încasare, minim (3 ani/1 mii lei)					2197,0	Neîncasarea veniturilor pasibile spre încasare, minim (3 ani/1 mie lei)					213,0
Neîncasarea veniturilor pasibile spre încasare, maxim (25 ani/3 mii lei)					6991,0	Neîncasarea veniturilor pasibile spre încasare, maxim (25 ani/3 mii lei)					639,0

Sursa: Date oferite de IPM.

Pentru ameliorarea situațiilor constatate, IPM urmează să-și consolideze capacitățile de control, pentru responsabilizarea și conformarea agenților economici la prevederile cadrului normativ în domeniu.

4.3.15. Ca urmare a reformei efectuate în anul 2018, în prezent nici IPM, nici AM nu dispun de informații privind numărul autorizațiilor de mediu pentru folosință specială a apei sunt valabile/active.

Analizele efectuate denotă că, în prezent nu există o structură unică, care deține informații despre câte autorizații de mediu pentru folosirea specială a apei sunt valabile/active. Situația este determinată de reforma efectuată în anul 2019, conform căreia au fost separate funcțiile de autorizare și de control exercitate anterior de IES, funcțiile de autorizare fiind delegate AM, iar funcțiile de control – IPM. În consecință, în SIA GEAP, care este utilizat de AM din anul 2019, sunt incluse doar autorizațiile eliberate de AM, adică din anul 2019, celelalte autorizații, care sunt eliberate de Inspectoratul Ecologic de Stat, până la divizarea responsabilităților și care erau valabile la data separării responsabilităților, până în prezent nu au fost integrate în SIA GEAP. Deficiența respectivă a fost identificată și în cadrul auditului conformității eliberării actelor permissive în domeniul mediului (HCC nr.28/2022). Astfel, conform datelor prezentate de AM, în anul 2019 au fost emise 4 autorizații, în 2020 – 9, și în 2021 – 19.

Totodată, referitor la informațiile privind numărul agenților economici care sunt obligați să dețină

autorizația de mediu pentru folosința specială a apei, conform explicațiilor AM, acestea sunt deținute de Ministerul Mediului, care ține evidența surselor de alimentare cu apă din localități. Astfel, AM nu deține informații privind numărul de autorizații de mediu pentru folosirea specială a apei, câte din ele sunt active, câte au expirat, iar conform datelor din Anuarul IPM – la finele anului 2021 erau active 490 de autorizații pentru utilizarea specială a apei, eliberate pentru utilizarea sondelor și 57 de autorizații pentru stațiile de epurare a apelor uzate. Conform informațiilor IPM, la data divizării responsabilităților (anul 2019), erau active 325 de autorizații, din care la 110 autorizații termenul de valabilitate deja era expirat. Pentru a integra în SIA GEAP și în RAP informațiile integrale, este necesar de efectuat transmiterea Listei autorizațiilor active la data divizării responsabilităților de la IES/IPM la AM, cu înregistrarea informațiilor respective atât în SIA GEAP, cât și în RAP.

4.3.16. Capacitatea de epurare a apelor uzate prin sistemele de epurare este de sub 30% din nivelul proiectat.

Conform prevederilor din Hotărârea de Guvern nr. 950 din 25.11.2013 „Pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane și rurale”, înainte de a fi evacuate în receptorii naturali, apele uzate menajere și de canalizare publice urmează a fi supuse unei epurări corespunzătoare.

Evacuarea apei uzate în receptorii naturali trebuie să fie efectuată doar după asigurarea epurării necesare. Situația din țară la acest capitol denotă lipsa asigurării cu sisteme de canalizare și, respectiv, a epurării apelor uzate, ceea ce determină poluarea apelor subterane și de suprafață, influențând asupra sănătății populației.

De asemenea, nu se permite evacuarea apelor reziduale în lipsa autorizației. Conform bunelor practici, odată cu construcția sistemelor de alimentare cu apă, este necesar de a construi și sisteme de canalizare. Rolul de preluare și epurare a apelor uzate menajere și industriale revine stațiilor de epurare, acestea având ca scop îmbunătățirea calității apelor uzate, pentru a putea fi deversate fără a prejudicia mediul.

Majoritatea stațiilor de epurare au fost construite în anii 50-60 ai secolului XX și sunt sau distruse, sau au un grad sporit de uzură a construcțiilor. Una din cauzele degradării stațiilor de epurare a apelor uzate este și faptul că acestea nu au fost utilizate la capacitatea lor maximă proiectată. Altă cauză este că sistemele de alimentare cu apă și canalizare și stațiile de epurare a apelor uzate, inclusiv toată infrastructura aferentă domeniului de alimentare cu apă și sanitație, este gestionată de APL, care nu dispun de personal calificat și cu experiență pentru a le gestiona efectiv și eficace, precum și de investiții necesare pentru a menține infrastructura respectivă în stare funcțională. În consecință, la finele anului 2021, din totalul de 101 stații de epurare a apelor uzate, 9, sau 8,9%, nu sunt funcționale. Analiza datelor prezentate de BNS⁸⁹ privitor la volumul de apă captat de stațiile de epurare a apelor uzate relevă că, în anii 2016-2018, acesta a variat, față de volumul proiectat, între 32,2% în anul 2016 și 28,6% în anul 2018.

⁸⁹ Sunt utilizate datele BNS disponibile pentru anii 2016-2018. Datele pentru alte perioade nu sunt disponibile. În anii 2019-2021 datele lipsesc. BNS a schimbat formatul raportului și nu mai colectează asemenea date. IPM nu deține astfel de date.

Tabelul nr. 22

Informații privind capacitatea de captare a apelor uzate de stațiile de epurare proiectată față de real captată

Anii	Capacitatea stațiilor de epurare a apelor uzate, m ³ /24 ore		Devieri	Încărcătura de la capacitatea proiectată
	proiectată	reală		
2016	2.011,5	648,2	1.363,3	32,2%
2017	651.949,3↑	191.916,3↑	460.033↑	29,4%↓
2018	601.768,9↓	172.200,3↓	429.568,6↓	28,6%↓

Sursa: Date oferite de BNS⁹⁰.

Totodată, analiza informațiilor prezentate de primării denotă că, în anul 2016 unele primării, deși au arătat existența în localitate a stațiilor de epurare, nu au completat indicatorii privind volumul proiectat de epurare a apelor uzate (38 de operatori economici din 109 care au prezentat rapoarte) și cel de facto epurat (47 de operatori economici). Aceeași situație se atestă și în anul 2018, din totalul de 97 de operatori economici, 64 nu au prezentat datele privind capacitatea proiectată de epurare a apelor uzate, iar 72 nu au prezentat datele privind volumul real epurat al apelor uzate. Astfel, datele deținute de BNS privind volumele de captare a apelor uzate proiectate și cele epurate de facto nu relevă situația reală în domeniu.

Datele prezentate de operatorii care au raportat ambii indicatori (în anul 2016 – 58, și în anul 2018 - 43 de operatori) relevă că volumul apelor uzate real epurate, față de volumul proiectat, variază de la 0,7% până la 100%. La capacitatea proiectată de 100%, în anul 2016 au lucrat stațiile de epurare gestionate de 17 operatori, iar în anul 2018 - 10 operatori economici (a se vedea datele din tabelul de mai jos).

Tabelul nr.23

Sinteza volumului de ape uzate epurate în anii 2016-2018

Anii	Nr. total al operatorilor care au prezentat rapoartele Forma nr.1 apeduct – canalizare	Nr. operatorilor care au prezentat în rapoartele Forma nr.1 apeduct – canalizare, date privind volumul proiectat de epurare a apelor uzate și de facto epurat	Capacitatea de captare ⁹¹						Total sisteme de epurare a apelor uzate gestionate
			0-10%	10-30%	30-50%	50-70%	70-99%	100%	
2016	109	58	14	12	3	5	7	17	x
	Număr sisteme de epurare, total		18	13	6	5	9	17	68
	Număr sisteme de epurare, funcționale		18	13	5	5	9	17	67
2018	97	43	8	11	12	6	6	10	x
	Număr sisteme de epurare, total		11	13	18	6	9	12	69

⁹⁰ Alte surse de date nu au fost identificate.

⁹¹ Calculul: capacitatea stațiilor de epurare a apelor uzate, m³ în 24 ore de facto / capacitatea stațiilor de epurare a apelor uzate, m³ în 24 ore planificată.

Număr sisteme de epurare, funcționale	11	13	17	6	9	12	68
---------------------------------------	----	----	----	---	---	----	----

Sursa: Date oferite de BNS și calculele auditului.

Datele din Tabel denotă că, în anul 2016, din 58 de operatori care gestionează 68 de sisteme de epurare a apelor uzate, 45,6%, sau 31⁹² de stații lucrează la capacitate de până la 30% din capacitatea lor proiectată, iar în anul 2018, din 69 de sisteme gestionate de 43 de operatori, numărul stațiilor de epurare a apelor uzate cu capacitatea sub 30% s-a diminuat până la 24⁹³ de unități.

La finele anului 2021, conform datelor BNS, în raioanele Glodeni, Soroca, Dubăsari și Rezina se atesta lipsa stațiilor de epurare. Totodată, în r-nul Ialoveni, din 2 stații de epurare a apelor uzate, nu funcționează niciuna.

Rămâne îngrijorătoare situația ecologică creată de apele uzate neepurate evacuate din or. Soroca și or. Rezina în fluviul Nistru, din or. Cantemir în râul Prut etc.

În prezent, nu există modalități de oprire a deversării apelor uzate în bazine naturale, deoarece populația este conectată la sisteme de canalizare chiar și în lipsa stațiilor de epurare a apelor uzate. Astfel, chiar dacă întreprinderile gestionare ale sistemelor de canalizare sunt avertizate în privința necesității de epurare a apelor uzate și activitatea acestora nu se autorizează de către organele competente din lipsa stației de epurare, acestea oricum activează și prestează servicii de canalizare, deoarece nu există pârghii de a împiedica exploatarea sistemelor de canalizare care nu sunt conectate la stațiile de epurare a apelor uzate.

Nota nr.3: Conform explicațiilor responsabililor din cadrul BNS, în anul 2019, ca urmare a consultării cu APC, BNS⁹⁴ a revizuit Formularul Raportului de colectare a datelor, indicatorii privind volumul de apă proiectat și real captat fiind exclus deoarece reprezintă o informație tehnică deținută de operatorii de servicii teritoriale ai Asociațiilor Apă-Canal.

Totodată, unii respondenți nu dispun de astfel de date, ceea ce a determinat BNS de a le exclude din formularul statistic.

4.3.17. Lungimea totală a rețelelor de apeduct și de canalizare este în creștere.

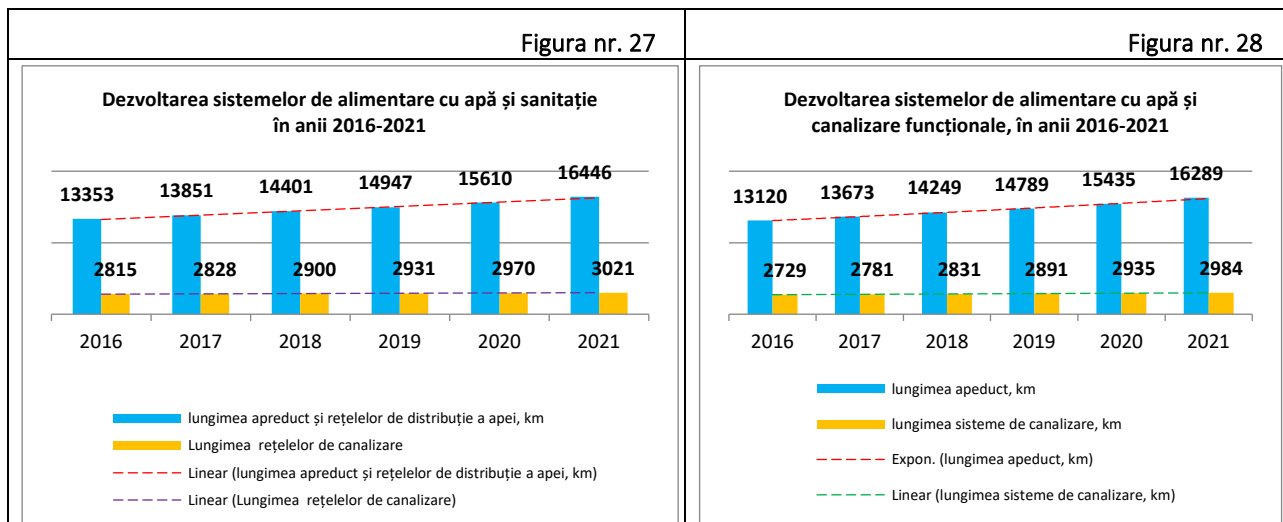
În plan evolutiv, sistemele de alimentare cu apă și canalizare sunt în dezvoltare și modernizare continuă, prin implementarea mai multor strategii și politici care se intersectează, precum și cu suportul proiectelor cu finanțare externă, ceea ce condiționează extinderea apeductelor și a rețelelor de canalizare.

Conform datelor disponibile, lungimea totală a rețelelor de alimentare și de distribuție a apei în anul 2021 a constituit 16,4 mii km, sau cu 3,1 mii km (18,9%) mai mult față de anul 2016. Lungimea rețelelor de canalizare a crescut de la 2,8 mii km în 2016 la 3,0 mii km în anul 2021. Din lungimea totală a rețelelor de apeduct, la finele anului 2021 erau funcționale 16,3 mii km, sau 99,0%, iar din lungimea totală a rețelelor de canalizare – 2,9 mii km, sau 95,8% (vezi figura de mai jos).

⁹² Calculul: 18+13 =31.

⁹³ Calculul: 11+13 =24.

⁹⁴ Scrisoarea BNS nr. 08-5/ 48 din 02.09.2019.

Sursa: Date oferite de BNS.

Datele de mai sus denotă o problemă majoră la nivel național, și anume că viteza de extindere a rețelelor de canalizare este mult mai mică față de rețelele de distribuție a apei. Situația actuală este mult mai gravă decât în anul 2008, când rețelele de canalizare acopereau circa 34,2%⁹⁵ din rețelele de distribuție a apei, față de 18,4%⁹⁶ cât este în prezent.

Raionul Orhei gestionează cea mai lungă rețea de distribuție a apei (839 km), fiind urmat de raioanele Căușeni (713 km), Basarabeasca (682 km), Hâncești (660 km) și Florești (609 km). Cea mai gravă situație se referă la gradul de acoperire cu rețele de canalizare, acestea fiind mai mici și cu un ritm de dezvoltare tot mai lent. O situație mai bună privind sistemele de canalizare se atestă la Bălți (157 km), Anenii Noi (135 km), Orhei (126 km), unde gradul de acoperire cu rețele de canalizare este mai mare. Dezvoltarea rețelelor de apeduct și de canalizare în UAT variază atât în ceea ce privește lungimea rețelelor, cât și în ceea ce privește raportul apeduct – canalizare. Situațiile se prezintă în figurile din Anexa nr. 9 la prezentul Raport de audit.

Evacuarea apei uzate în receptorii naturali trebuie să fie efectuată doar după asigurarea epurării necesare. Situația din țară la acest capitol denotă lipsa asigurării cu sisteme de canalizare și, respectiv, a epurării apelor uzate, ceea ce determină poluarea apelor subterane și de suprafață, influențând asupra sănătății populației.

Volumul insuficient de ape uzate și concentrația excesivă de nocivități recepționate dereglează funcționarea optimă a procesului tehnologic de epurare a apelor uzate.

Din lipsa stațiilor de epurare, apele uzate sunt deversate direct în receptorii naturali, ceea ce duce nu doar la poluarea apelor, ci și la răspândirea unui miros neplăcut.

Nici IPM, în calitate de organ de control ecologic, nici ANSP, în calitate de organ de supraveghere a sănătății publice, nu dețin pârghiile necesare pentru a preveni poluarea mediului, deoarece unele surse de apă (puțuri săpate), haznale, precum și latrine se află pe proprietăți private și instituțiile respective nu au posibilitatea de a le influența, precum și nu dețin informații suficiente despre acestea

⁹⁵ Calculul: lungimea rețelelor de canalizare (2.556,2 km) / lungimea rețelelor de apeduct (7.478,1 km) = 34,2%.

⁹⁶ Calculul: lungimea rețelelor de canalizare (3.021 km) / lungimea rețelelor de apeduct (164.461 km) = 18,2%.

pentru a le putea verifica.

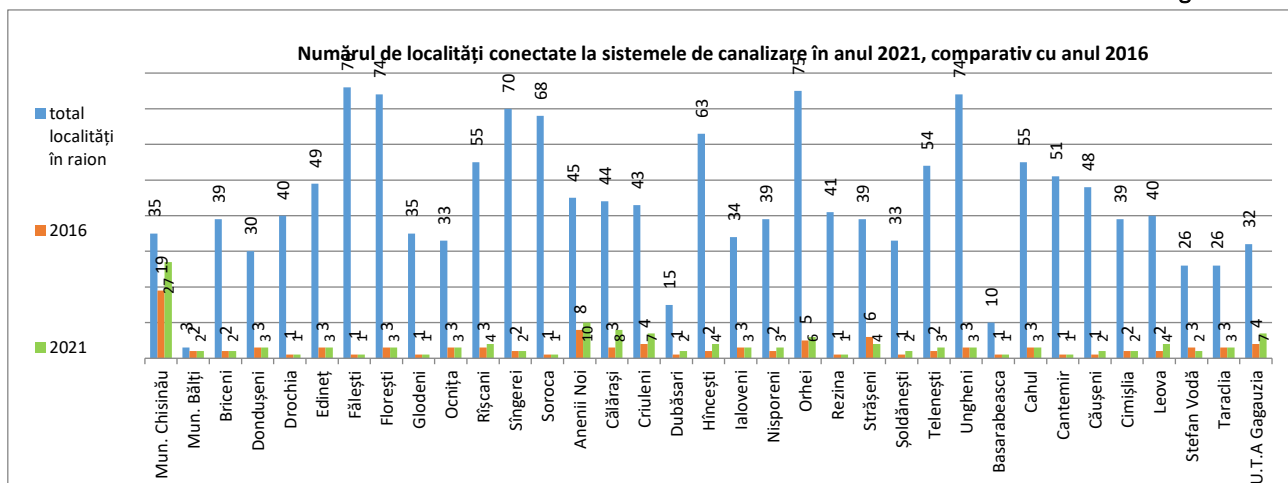
Majoritatea instalațiilor existente de epurare sunt sau deteriorate, sau neoperaționale, sau sunt parțial operaționale. Serviciile de canalizare în zonele rurale rămân la nivelul rudimentar de dezvoltare, ceea ce reprezintă o problemă foarte gravă care amenință mediul înconjurător și sănătatea populației, din cauza apelor uzate cu încărcare variată de poluanți care ajung direct în mediul înconjurător.

4.3.18. Numărul localităților conectate la sisteme de canalizare este în creștere.

Din anul 2016 până în anul 2021 numărul localităților conectate la sistemele de canalizare a crescut, de la 105 la 134 de localități, iar ca pondere în totalul localităților, aceasta este cu mult sub nivelul de conectare a localităților la sistemele de alimentare cu apă. Astfel, în anul 2016 nivelul de conectare la sistemele de canalizare a constituit 6,8% din totalul localităților din țară (1553) și în anul 2021 – 8,7%.

Totodată, analiza pe raioane a conectării populației la sistemele de canalizare denotă că, doar localitățile din municipiile Chișinău și Bălți sunt conectate la sisteme de canalizare la nivel de 77,1% și, respectiv, 66,7%, mun.Chișinău înregistrând o creștere de la 54,3% (19 localități din 35) până la 77,1% (27 de localități din 35), conectarea localităților din mun. Bălți fiind la nivelul anului 2016 (2 din 3). Mai sus de media de 8,7% sunt conectate la sistemele de canalizare raioanele Dondușeni – 10% (3 localități din 30), Ocnîța – 9,1% (3 localități din 33), Anenii Noi – 22,2% (10 localități din 45), Călărași – 18,2% (8 localități din 44), Criuleni – 16,3% (7 localități din 43), Dubăsari – 13,3% (2 localități din 15), Ialoveni 8,8% (3 localități din 34), Strășeni – 10,3% (4 localități din 39), Basarabeasca – 10,0% (1 localitate din 10), Leova – 10% (4 localități din 40), Taraclia – 11,5% (3 localități din 26), UTA Găgăuzia – 21,9% (7 localități din 32). La celelalte raioane nivelul de conectare la sistemele de canalizare este sub nivelul mediu pe țară, cel mai jos nivel fiind atestat în raionul Fălești –1,3% (1 localitate din 77). În 7 raioane ale țării (Drochia, Fălăști, Glodeni, Soroca, Rezina, Basarabeasca și Cantemir), la sistemele de canalizare sunt conectate doar centrele raionale (orașe).

Figura nr. 29

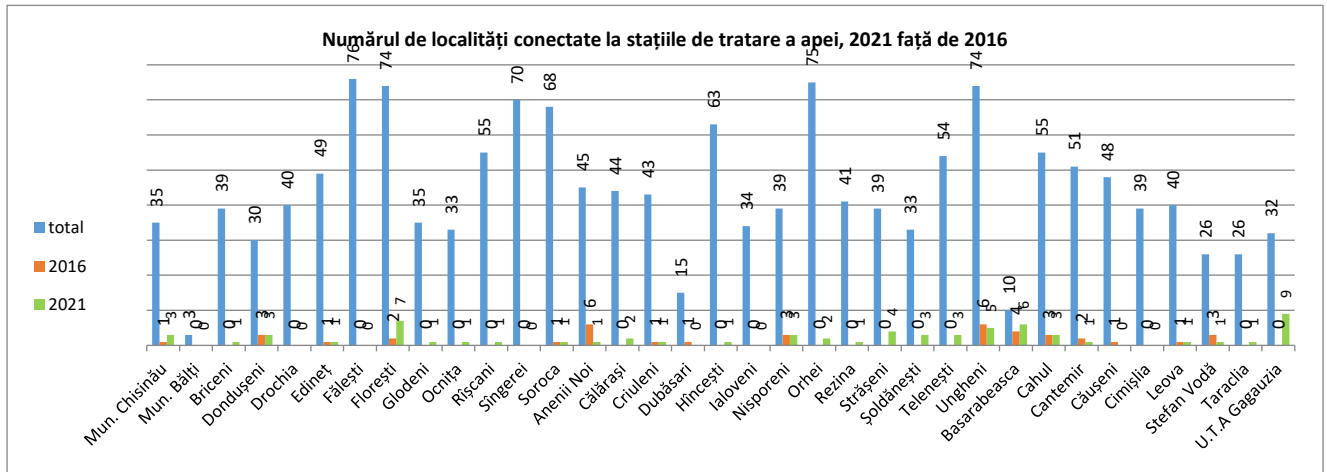

Sursa: Date oferite de BNS.

4.3.19. Numărul localităților din țară conectate la stațiile de tratare a apei este în creștere, de la 39 în anul 2016 la 67 de localități în anul 2021.

Cel mai înalt nivel de conectare la stațiile de tratare a apei îl are raionul Basarabeasca (60%), urmat de UTA Găgăuzia (28,1%), Strășeni (10,3%). În mun. Bălți, raioanele Drochia, Fălești, Sângerei, Ialoveni și Cimișlia, la stațiile de tratare a apei nu este conectată nicio localitate. La celelalte raioane, nivelul de conectare este sub 10%: mun. Chișinău (8,6%), raioanele Dondușeni (10%), Florești (9,5%), Șoldănești (9,1%), Nisporeni (7,7%) etc.

Figura nr.30

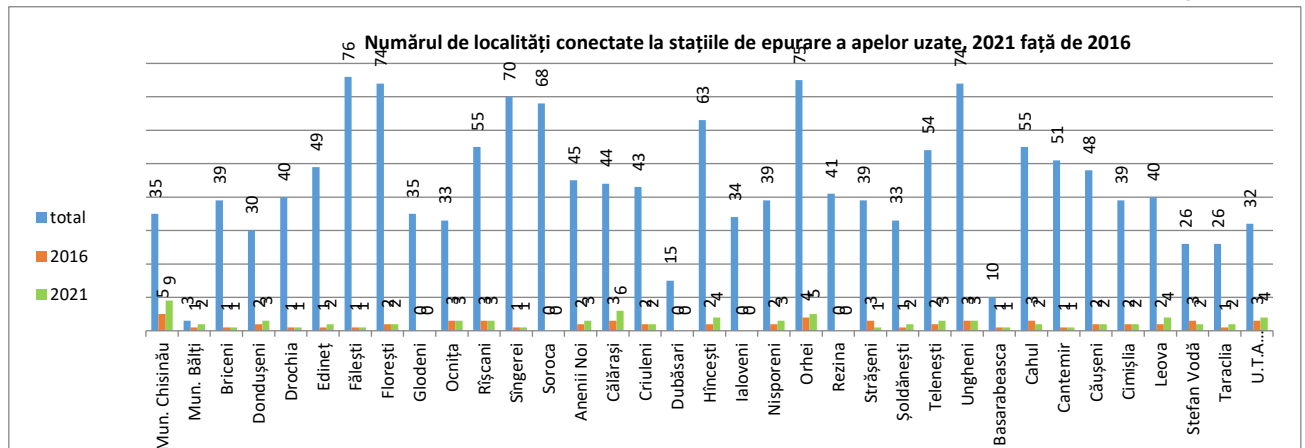

Sursa: Date oferite de BNS.

4.3.20. Numărul localităților conectate la stațiile de epurare a apelor uzate este în creștere, de la 63 în 2016 la 80 de localități în anul 2021.

Cel mai înalt nivel de conectare a populației la stațiile de epurare a apelor uzate se atestă în mun. Bălți (66,7%), urmat de mun. Chișinău (25,7%), Călărași (13,6%), UTA Găgăuzia (12,5%), câte 10% fiecare din raioanele Dondușeni, Basarabeasca, Leova. În raioanele Glodeni, Soroca, Dubăsari, Ialoveni și Rezina, nicio localitate nu este conectată la stațiile de epurare a apelor uzate. În celelalte raioane, numărul localităților conectate la stațiile de epurare a apelor uzate este sub 10%.

Figura nr. 31

Sursa: Date oferite de BNS.

4.3.21. Sistemul de date aferente domeniului alimentării cu apă și sanitației, colectat de BNS, deși a fost revizuit de mai multe ori, nu acoperă întregul spectru de date relevante și nu asigură plenitudinea lor.

Conform Legii nr.93 din 26.05.2017 cu privire la statistica oficială, organele statistice au dreptul să obțină datele statistice de la toate persoanele fizice sau juridice, indiferent de forma de proprietate, cu asigurarea confidențialității datelor individuale obținute și utilizarea lor numai în scopurile statistice.

BNS colectează și diseminează date statistice în domeniul alimentării cu apă și sanitației prin intermediul Raportului statistic nr.1 Apeduct – canalizare, care este destinat exclusiv colectării informațiilor aferente funcționării sistemelor publice de alimentare cu apă și canalizare.

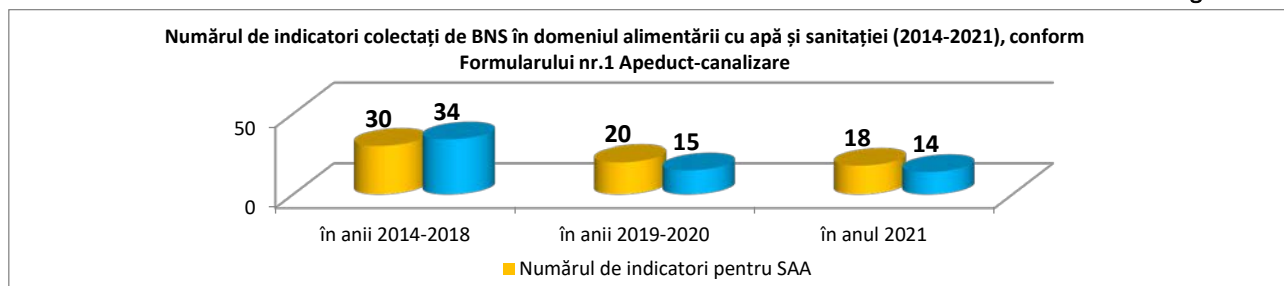
Rapoartele se prezintă de primăriile și întreprinderile ce dispun de sisteme de alimentare cu apă și de canalizare, ce livrează apă populației și care efectuează colectarea și epurarea apelor uzate, către organele teritoriale de statistică până la 15 februarie⁹⁷ a fiecărui an, iar ultimele le prezintă BNS, către 5 martie. Neprezentarea la timp a datelor statistice, prezentarea datelor eronate sau în volum incomplet constituie contravenție și se sancționează conform legislației în vigoare. În perioada 2014-2021, BNS nu a aplicat sancțiuni nici pentru neprezentarea Rapoartelor în termenele stabilite, nici pentru prezentarea datelor în volum incomplet.

Analiza componenței indicatorilor și plenitudinii informațiilor incluse în Rapoartele statistice nr.1 Apeduct – canalizare relevă unele deficiențe, care se prezintă mai jos.

Revizuirea de mai multe ori a sistemului de indicatori inclus în Raportul statistic nr.1 Apeduct – canalizare

Conform informațiilor BNS, în anul 2014 a fost revizuită metodologia de colectare a datelor privind activitatea întreprinderilor, instituțiilor care dispun de sisteme de alimentare cu apă și canalizare, fiind extinsă sfera de cuprindere și unitatea de referință a acestora. Astfel, începând cu anul 2014, întreprinderile, deținătoare/gestionare a sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, raportează informațiile aferente la nivel de localitate deservită. Sistemul de indicatori a fost revizuit de mai multe ori, și la finele anului 2021 acesta includea pentru sistemele de alimentare cu apă 18 indicatori, și pentru sistemele de canalizare – 14 indicatori.

Figura nr.32

Sursa: Date oferite de BNS.

⁹⁷ Până în anul 2021, termenul de prezentare, către Organele teritoriale de Statistică, a Rapoartelor statistice nr.1 Apeduct-canalizare, a fost 30 aprilie și către BNS de către OTS - 8 mai.

Datele din figură denotă că, în anii 2019 și 2021 sistemul de indicatori a fost revizuit, o mare parte din indicatorii colectați în anii 2014-2018 fiind excluși. De menționat că, începând cu anul 2021, indicatorul „Numărul populației conectate la sistemul de alimentare cu apă” și indicatorul „Numărul populației conectate la sistemul de canalizare” au fost excluși din Formularul statistic nr.1, fiind incluși în Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice, care se efectuează anual.

Nota nr.4: Conform explicațiilor responsabililor din cadrul BNS, s-a decis excluderea acestor indicatori din formularul privind apa și canalizarea, din cauza informațiilor necalitative (incomplete, incomparabile în timp), care era furnizată de entitățile respondente. Motivul de bază invocat de către respondenți a fost imposibilitatea furnizării acestor date privind populația, deoarece ea este lipsă în contractele privind furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare încheiate cu consumatorii, contractele cu consumatorii fiind înregistrate per locuință. Totodată, pentru asigurarea calității și coerenței interne a datelor pe care le produce, precum și în scopul monitorizării SND, ODD (în baza HG nr.953/2022), BNS furnizează date privind indicatorii: *ponderea populației cu acces la sistemul de canalizare* (indicatorul ODD 6.2.1.a.) și *ponderea populației cu acces la surse sigure de alimentare cu apă* (indicatorul ODD 6.1.1.).

De menționat că, în anul 2019 au fost excluși un șir de indicatori importanți, cum ar fi: (i) numărul sistemelor de canalizare reconstruite, (ii) capacitatea stațiilor de epurare a apelor uzate (m³ în 24 ore) (proiectat și real/de facto), (iii) numărul stațiilor de pompare a apelor uzate (în funcțiune și reconstruite), (iv) numărul sistemelor de canalizare reconstruite, (v) numărul stațiilor de pompare a apei etc. Lipsa acestor informații nu relevă un tablou integrat în domeniul vizat.

Nota nr.5: Conform explicațiilor reprezentanților din cadrul BNS, evaluarea și revizuirea formularelor de colectare a datelor se efectuează anual. Revizuirea are loc în contextul solicitărilor permanente de reducere a sarcinii asupra respondenților, dar și în funcție de necesitățile la nivel național. Astfel, pe 9 iulie 2019 a avut loc Masa rotundă privind revizuirea indicatorilor din domeniul utilităților publice, la care au participat reprezentanții instituțiilor cu atribuții în sfera colectării și monitorizării datelor din domeniul respectiv.

Indicatorii pentru „Numărul sistemelor de canalizare reconstruite” s-a propus spre excludere întrucât se reflectă în lungimea apeductului.

Capacitatea stațiilor de epurare a apelor uzate s-a exclus, dat fiind faptul că este o informație tehnică, deținută de operatorii de servicii de alimentare cu apă și canalizare.

Numărul stațiilor de pompare a apei s-a exclus deoarece stația de pompare este un element tehnic al sistemelor, dar care nu arată calitatea sistemului, prezența acesteia fiind necesară doar în anumite condiții, în funcție de relief.

Totodată, este cert că sistemul de indicatori generalizați de BNS trebuie să includă toate informațiile cu privire la captarea, tratarea, transportul, acumularea și distribuția apei, respectiv, canalizarea,

epurarea și evacuarea apelor uzate. În acest sens, este necesar de revizuit actualul sistem de indicatori aferenți domeniului de aprivizionare cu apă și canalizare în așa mod ca acesta să releve un tablou real și să permită factorilor de decizie să adopte decizii oportune. Este necesar ca sistemul național de indicatori în domeniul de aprivizionare cu apă și canalizare să întrunească atât indicatori din statistica oficială (produși de BNS), în conformitate cu standardele internaționale și ale UE în domeniu, cât și indicatori și informații din sursele administrative ale ministerelor, organelor competente specializate în domeniu.

 Nu este asigurată plenitudinea datelor la nivel de țară.

Analiza numărului de întreprinderi și primării care au prezentat Rapoartele statistice nr.1 Apeduct – canalizare „Funcționarea sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare” denotă că numărul acestora variază de la an la an, ceea ce relevă că datele generalizate pe țară nu prezintă situația reală în domeniu. Astfel, numărul întreprinderilor și primăriilor care au prezentat Rapoartele statistice respective privind sistemele de alimentare cu apă a variat în anii 2016-2021 de la 614 la 685, iar pentru sistemele de canalizare, de la 98 până la 105.

Tabelul nr. 24

Numărul întreprinderilor și primăriilor care au prezentat BNS Rapoartele statistice nr. 1 Apeduct – canalizare

Indicatorii	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sisteme de alimentare cu apă	614	616↑	623↑	630↑	651↑	685↑
Sisteme de canalizare	109	99↓	98↓	99↑	101↑	105↑

Sursa: Date oferite de BNS.

De menționat că, urmare a reformelor APC, care au avut loc în anii 2014-2022, atribuțiile aferente infrastructurii în domeniul alimentării cu apă și sanitației, în contextul responsabilităților de planificare și amenajare a teritoriului, au fost exercitate până în anul 2017 de către MDRC⁹⁸, iar în perioada 2017-2021 – de către MADRM⁹⁹. Totuși, niciunul din aceste ministere nu a stabilit o listă de indicatori care urmează a fi colectați și monitorizați la nivel de țară, ceea ce a condiționat ca BNS, în comunicare cu operatorii de servicii de alimentare cu apă și sanitație, să ia decizii care din indicatorii aferenți domeniului sunt relevanți pentru a fi colectați și monitorizați la nivel de țară. În consecință, nici în prezent datele generalizate de BNS nu relevă întregul spectru de date aferente domeniului sistemelor publice de alimentare cu apă și sanitație, nici IPM nu dispune de acestea, și nici un alt organ de stat nu are date integrale aferente domeniului, ceea ce nu permite înțelegerea întregului tablou al situației pe țară, precum și monitorizarea corespunzătoare și adecvată a implementării SAAS.

De menționat că nici art.9 din Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nu stipulează expres care este organul de stat responsabil de domeniul alimentării cu apă și canalizare, deși acesta reglementează expres organele de stat responsabile de supravegherea și controlul de stat al serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. În anul 2022, în HG nr.690/2017 a fost prevăzut expres că unul din domeniile patronate de MIDR este infrastructura de apă și sanitație. Astfel, pentru a avea un tablou complet al informațiilor aferente domeniului, este

⁹⁸ Pct. 7, subpct.3) din Anexa nr.1 la HG nr.662 din 10.11.2009 „Pentru aprobarea Regulamentului, structurii și efectivului-limită ale Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor”.

⁹⁹ Pct. 6, subpct.5) din Anexa nr.1 la HG nr.695 din 30.08.2017 „Cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului”.

oportun ca MIDR, în calitate de elaborator al politicilor sectoriale în domeniul alimentării cu apă și sanitației, în comun cu BNS, să stabilească indicatorii relevanți domeniului care urmează a fi colectați de la prestatorii serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, pentru a fi incluși în Formularul nr.1 Apedicte – canalizare și utilizați la evaluarea situațiilor în domeniu.

Totodată, tergiversarea implementării SIA ROITE de asemenea nu contribuie la înțelegerea tabloului per ansamblu în domeniul OITE aferente aprovizionării cu apă și canalizării.

4.3.22. Deși conceptul SIA ROITE a fost aprobat în anul 2014, SIA nu a fost creat până în prezent.

Infrastructura tehnico-edilitară joacă un rol strategic în dezvoltarea economiei, iar crearea unui registru ce va permite înregistrarea obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară și a drepturilor asupra acestora, va favoriza dezvoltarea economiei naționale și implementarea programelor de dezvoltare în domeniul respectiv.

În anul 2014 a fost sesizată situația necorespunzătoare în domeniul evidenței obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară, fiind caracterizată prin¹⁰⁰: (i) inexistența cadrului normativ în domeniul înregistrării obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară, (ii) lipsa sau insuficiența de date în cadrul sistemului de evidență departamentală a OITE, (iii) lipsa unei coordonări între structurile deținătoare de date privind evidența OITE, incertitudinea sau lipsa dreptului de proprietate asupra OITE, ceea ce stopează într-o măsură oarecare atragerea investițiilor, (iv) lipsa unei baze de date unice de înregistrare și evidență informațională a OITE, din ce cauză nu se formează o imagine clară și reală despre obiectele de infrastructură existente, mai ales despre cele subterane, despre proprietarii acestora, grevările ce sunt impuse asupra terenurilor incluse în zona de protecție a obiectelor, (v) la privatizarea terenurilor nu s-a ținut cont de existența obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară pe acestea, iar proprietarii terenurilor nu cunosc despre grevările impuse de legislație în zona de protecție a acestor obiecte, din care cauză apar conflicte între proprietarii terenurilor și proprietarii OITE.

Lipsa unui sistem informațional și a schimbului de informații între agenții economici care se ocupă cu activități de excavare și operatorii de rețea, aduc daune infrastructurii subterane. Prejudiciul cauzat prin aceste nereguli este estimat la milioane de lei anual.

Pentru ameliorarea situațiilor create, a fost luată decizia de reglementare a activității de înregistrare a OITE și a drepturilor asupra acestora, de creare a unei baze de date complexe despre toate tipurile de OITE prin intermediul unui SIA ROITE. În acest sens a fost aprobată HG nr. 133/2014 cu privire la crearea SIA ROITE.

Conform cadrului regulator, Registrul obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară se creează în scopul colectării, acumulării, prelucrării, sistematizării, păstrării, utilizării și furnizării de date cu privire la obiectivele de infrastructură tehnico-edilitară, drepturile asupra acestora, zonele de protecție ale acestora, precum și restricțiile aferente zonelor de protecție și reprezintă totalitatea informațiilor

¹⁰⁰ Concepția sistemului informațional automatizat „Registrul obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară” (Introducere), aprobată prin HG nr.133/2014.

documentate privind OITE și drepturile asupra acestora, ținute într-un sistem informațional automatizat, organizat în conformitate cu cerințele stabilite de legislație.

În categoria de OITE se includ rețelele subterane și supraterane de alimentare cu apă potabilă și tehnică, de canalizare, de termoficare, de alimentare cu energie electrică, de telefonie etc., precum și căile de circulație a mijloacelor de transport, construcțiile supraterane de pozare a instalațiilor electrice, stațiile de pompare și de punere sub presiune, alte construcții și instalații ce fac parte din dotarea edilitară de interes public sau comun.

Obiectivele de infrastructură tehnico-edilitară care se înregistrează în Registru sunt: (i) obiectivele din infrastructura transportului (căile ferate, construcțiile, altele decât clădirile, instalațiile și echipamentele amplasate pe suprafața terestră (acvatică) a aerodromului (aeroportului), construcțiile, altele decât clădirile, instalațiile și echipamentele amplasate pe teritoriul și în acvatoriul portului maritim, (ii) obiectivele din infrastructura energetică (rețelele electrice, rețelele de gaze naturale, (iii) obiectivele din sistemele publice de gospodărie comunală (sistemele de aprovizionare cu apă potabilă, rețelele de canalizare, rețelele de energie termică, rețelele de iluminare, rețelele de semaforizare, rețelele transportului electric, sistemele de gestionare a deșeurilor, rețelele de comunicații electronice), (iv) obiectivele transportului prin conducte (conducta, alte construcții și instalații ce fac parte din obiectivele respective), obiectivele pentru păstrarea și comercializarea produselor petroliere, sistemele de irigare, sistemele de desecare.

Ținerea și mentenanța Registrului urmează să fie efectuate din mijloacele financiare provenite din prestarea serviciilor de înregistrare a obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară și a drepturilor asupra acestora, precum și din furnizarea de date din baza de date a Registrului. Tot în acest context, în anul 2017 a fost aprobată Legea nr. 150/2017 cu privire la Registrul obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară. De menționat că, conform art.4 alin. (6) din Legea cadastrului bunurilor imobile nr.1543/1998, obiectele de infrastructură tehnico-edilitară nu sunt obiecte ale înregistrării în registrul bunurilor imobile.

Conform HG nr.133/2014, pentru crearea SIA ROITE a fost necesară:

(i) elaborarea concepțiilor cadastrului de specialitate pentru determinarea particularităților de bază ale organizării evidenței obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară. De menționat că Lista instituțiilor responsabile de elaborarea concepțiilor sistemelor informatice de ramură este aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1298 din 28.10.2003 „Cu privire la crearea Sistemului Informațional Geografic Național”.

(ii) revizuirea actelor normative existente (efectuarea modificărilor) și elaborarea actelor normative noi (după caz) în domeniu, în scopul creării unei baze juridice pentru crearea și implementarea sistemului;

(iii) întreprinderea măsurilor în vederea automatizării tuturor instituțiilor care gestionează rețelele de infrastructură tehnico-edilitară și crearea cadastrului de specialitate ale obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară;

(iv) crearea complexului software și hardware al SIA ROITE;

(v) întocmirea documentelor și înregistrarea obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară în SIA ROITE.

Astfel, în anii 2014-2017 activitățile ARFC au fost axate pe elaborarea cadrului regulator, fiind aprobate HG nr.133/2014 și Legea nr.150/2017. De menționat că, în anii 2014-2015, Î.S. „Cadastru” în cadrul proiectului GIZ „Modernizarea serviciilor locale” a elaborat specificațiile tehnice pentru SIA ROITE. În 2015, în vederea executării prevederilor HG nr.133/2014 și creării unui Registru operațional, a fost elaborată și aprobată Legea nr.154/2015¹⁰¹, prin care au fost operate modificări în mai multe legi ¹⁰² sub aspectul înregistrării de stat în SIA ROITE a obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară gestionate de toate sferele economiei.

Stoparea activităților pentru crearea SIA ROITE ca urmare a lipsei finanțării

Cheltuielile pentru elaborarea SIA ROITE urmau a fi suportate de la bugetul de stat și prevăzute în devizul de cheltuieli al ARFC pentru anii 2017-2018¹⁰³, însă resursele de finanțare nu au fost alocate, iar activitățile de creare și implementare a SIA ROITE au fost stopate, până la inițierea Proiectului de înregistrare și evaluare funciară.

Abia în anul 2019, după încheierea Acordului de finanțare între Guvernul RM și Asociația Internațională pentru Dezvoltare, semnat la 17.09.2018 și ratificat prin Legea nr.240/2018¹⁰⁴, urma să fie alocat un credit în valoare totală de 30,1 mil. euro pentru implementarea Proiectului de înregistrare și evaluare funciară (PIEF), în cadrul căruia, pentru implementarea SIA ROITE, era inclusă o componentă separată¹⁰⁵ în valoare de 0,5 mil.euro.

Informații generale despre PIEF

Scopul general al PIEF este asigurarea calității și transparenței administrării funciare în Republica Moldova, prin înregistrarea bunurilor imobile proprietate publică și a celor proprietate privată, și evaluarea proprietății imobiliare. Durata de implementare a PIEF este 2019 – 30.06.2024.

ASP, în calitate de agenție de implementare a Proiectului, urma să asigure realizarea acestuia în parteneriat cu APL și cu sprijinul APP (pe componenta Delimitarea și înregistrarea bunurilor imobile proprietate publică) și ARFC (pe componenta Evaluarea bunurilor imobile și componenta Consolidarea Infrastructurii Naționale de Date Spațiale).

PIEF vine în susținerea implementării Programului de stat de creare a cadastrului bunurilor imobile, lansat în 1998, având obiectivul de finalizare a cadastrului bunurilor imobile pe întreg teritoriul țării și asigurând cartografierea a 100% din terenuri și înregistrarea drepturilor de proprietate asupra lor.

Informații despre ROITE

¹⁰¹ Legea nr.154/2015 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

¹⁰² Legea drumurilor nr. 509/1995, Legea nr. 592/1995 privind transportul prin conducte magistrale, Legea aviației civile nr. 1237/1997, Legea nr. 272/1999 cu privire la apa potabilă, Codul navigației maritime comerciale al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr.599/1999, Legea nr. 461/2001 privind piața produselor petroliere, Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002, Codul transportului feroviar nr. 309/2003, Legea comunicațiilor electronice nr. 241/2007, Legea nr.123/2009 cu privire la gazele naturale, Legea nr. 124/2009 cu privire la energia electrică.

¹⁰³ Pct.2 din HG nr.133/2014 cu privire la crearea sistemului informațional automatizat „Registru obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară”.

¹⁰⁴ Legea nr.240 din 08.11.2018 pentru ratificarea Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare în vederea realizării Proiectului de înregistrare și evaluare funciară.

¹⁰⁵ Componenta 2.6 C.

Crearea SIA ROITE va permite: (i) asigurarea unei baze metodologice unice de înregistrare a obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară și a drepturilor asupra acestora, (ii) crearea unui sistem de ocrotire a titularilor de drepturi asupra obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară, (iii) crearea cadastrelor de specialitate a obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară conform standardelor unice, (iv) crearea unei baze de date unice (consolidate) privind obiectele de infrastructură tehnico-edilitară și a drepturilor asupra acestora, (v) crearea unui sistem deschis de informare a pieței bunurilor imobile despre amplasarea obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară și interdicțiile impuse în folosința terenurilor incluse în zona de protecție a obiectelor, (vi) organizarea unei baze de date pentru planificarea și amenajarea teritoriului și a unui fundament pentru buna gestionare a infrastructurii tehnico-edilitare.

Reformele economice demarate în țară au loc în contextul Planului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Astfel, crearea unui sistem informațional va oferi posibilitatea de integrare în spațiul informațional internațional a datelor cu privire la potențialul și posibilitățile economiei republicii, asigurarea participării republicii, pe principii de egalitate, la proiectele comune de dezvoltare economică, crearea garanțiilor pentru investitori.

ROITE va fi o componentă a Sistemului Informațional Geografic Național și este sursa oficială de informații cu privire la instalațiile de infrastructură tehnico-edilitară, elementele structurale ale instalațiilor de infrastructură tehnico-edilitară, dreptul de proprietate și alte drepturi reale, zonele de protecție ale instalațiilor de infrastructură tehnico-edilitară, precum și restricțiile existente la utilizarea terenurilor incluse în zona de protecție.

SIA ROITE urmărește să asigure crearea resurselor informaționale ale ROITE și să furnizeze informații cu privire la instalațiile de infrastructură tehnico-edilitară, dreptul de proprietate și alte drepturi reale cu privire la acestea. SIA ROITE este conceput pentru a permite identificarea instalațiilor și elementelor de infrastructură tehnico-edilitară ca obiecte fizice, care fac obiectul înregistrării pentru sistemele informaționale departamentale și interdepartamentale.

Luând în considerare faptul că actualmente nicio instituție nu dispune de o bancă de date care ar cuprinde evidența tuturor obiectelor infrastructurii tehnico-edilitare, crearea SIA ROITE este o necesitate urgentă.

🚧 În anii 2019-2021 activitățile componente 2.6 din cadrul PIEF au fost axate pe elaborarea actelor normative aferente implementării SIA ROITE.

Ca urmare a obținerii, în anul 2022, de către ASP a finanțării pentru crearea ROITE, a fost creat un grup de lucru cu participarea reprezentanților mai multor autorități¹⁰⁶, fiind organizate mai multe ședințe, în cadrul cărora au fost examinate proiectele de acte normative, care urmează să fie promovate pentru implementarea SIA ROITE. A fost relansată conlucrarea cu Oficiul pentru regiunea Europa a Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor (UIT), pentru elaborarea specificațiilor tehnice necesare creării Sistemului Informațional care va realiza Punctul de Informare Unic (Single

¹⁰⁶ Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Mediului, ARFC, ANRCETI, Agenția „Apele Moldovei” și unii titulari ai obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară.

Information Point - SIP) și cartografierea accesului în bandă largă (broadband mapping), interoperabil cu ROITE, pe baza infrastructurii de Cloud a IP STISC (în vederea reducerii costurilor suplimentare inutile). La fel, au fost operate modificări și ajustări în cadrul normativ (prin Legea nr. 290/2022 au fost modificate/ajustate Legile nr.28/2016 și nr.163/2010).

La finele anului 2021, a fost contractat primul consultant individual internațional care, din motive de sănătate a abandonat sarcina în aprilie 2022. În mai 2022 a fost inițiată o procedură nouă de selectare a consultantului și în august 2022¹⁰⁷ a fost contractat al 2-lea consultant internațional care tot în august 2022 a desfășurat prima sa misiune la Chișinău. În sarcina consultantului internațional au intrat elaborarea specificațiilor tehnice și altei documentații relevante pentru SIA ROITE, ce includ: (i) revizuirea Conceptului pentru SIA ROITE aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.133/2014, a Specificațiilor tehnice pentru SIA ROITE pregătite de Proiectul GIZ „Modernizarea Serviciilor Publice Locale”, (ii) prezentarea Specificațiilor tehnice comprehensive, precum și a costurilor estimate pentru sistemul necesar¹⁰⁸, (iii) acordarea suportului tehnic echipei ASP în procesul de pregătire și de desfășurare a licitației, în timpul evaluării ofertelor pentru dezvoltarea SIA ROITE.

La data de 14.11.2022, consultantul internațional a prezentat proiectul Specificațiilor Tehnice aferente ROITE, care a fost transmis în format electronic Băncii Mondiale și AGE pentru avizare. La data de 21.02.2023, Specificațiile tehnice aferente SIA ROITE au fost acceptate/aprobate de BM și a fost inițiată procedura de selectare a dezvoltatorului SIA ROITE¹⁰⁹, care urma să fie finalizată către 14.04.2023, cu inițierea dezvoltării SIA ROITE și finalizarea acestui proces în termen de 12 luni de la semnarea contractului de achiziții. Pentru facilitarea procesului de selectare a dezvoltatorului TIC, în aprilie 2022 a fost contractat un consultant local specializat în achiziția sistemelor TIC potrivit regulilor BM¹¹⁰.

În afară de ajustarea și actualizarea Specificațiilor tehnice, în anul 2022, conform Planului de acțiuni al PEIF pentru anii 2022-2024, au fost: (i) creat GL tematic cu participarea reprezentanților MIDR, MM, ARFC, ANRCETI, AAM și a unor titulari de drepturi asupra obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară, (ii) elaborate modificări în mai multe acte normative (Legea nr. 150/2017, HG nr. 133/2014, Legile nr. 107/2016, nr. 08/2016, nr.209/2016, nr.92/2014, nr.303/2013, nr.272/2011) (iii) elaborate proiectul HG cu privire la modificarea și completarea HG nr. 63/201 și nr.80/2019, care au drept scop reglementarea procedurii de delimitare a OITE, proprietate publică prevăzută de Legea nr.29/2018.

În perioada iunie-noiembrie 2022 a fost implementat proiectul-pilot de testare a lucrărilor cadastrale la nivel de obiective de infrastructură, în comun cu GL tematic fiind: (i) determinat conținutul concret de date atributive necesare pentru descrierea ROITE și a elementelor structurale ale acestuia, elaborat clasificatorul obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară și a elementelor structurale ale acestora, și proiectul HG cu privire la aprobarea Regulamentului privind conținutul și modul de întocmire a documentelor ce servesc drept temei pentru înregistrarea ROITE. Proiectul

¹⁰⁷ Contractul MD-PSA-291927-CS-INDV din 29.09.2022, în valoare de 78,4 mii euro, semnat pentru 12 luni, cu normă întreagă, cu posibilă prelungire și includere a altor activități legate de dezvoltarea SIA ROITE.

¹⁰⁸ Specificația tehnică ar trebui să ofere recomandări și cerințe pentru registrul utilităților publice, model de date, bazat pe specificațiile de date INSPIRE.

¹⁰⁹ <https://www.asp.gov.md/ro/pief/procurari/anunturi/MD-PSA-346761-GO-RFB>

¹¹⁰ Contractul MD-PSA-280834-CS-CDS din 22.04.2022, în valoare de 22,0 mii euro.

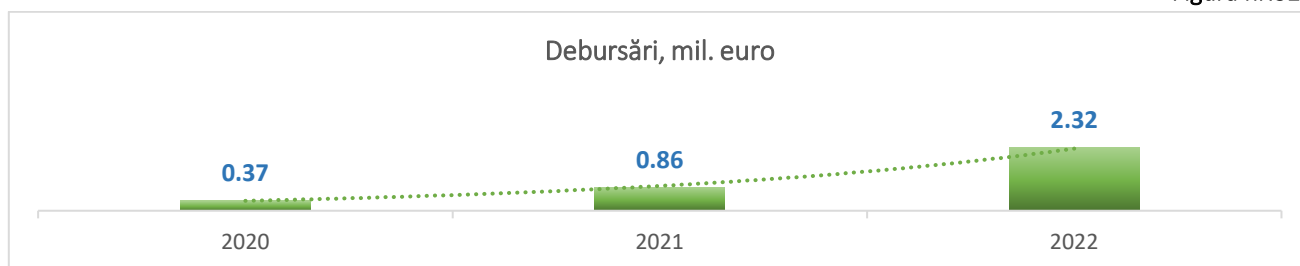
Regulamentului respectiv va fi prezentat spre promovare ARFC după consultarea cu compania-dezvoltator ce urmează a fi contractată în cadrul PIEF, (ii) testate procedura de întocmire a documentației cadastrale digitale și a documentelor ce servesc drept temei pentru înregistrarea obiectivelor în Registru, (iii) în temeiul art.8 din Legea nr.150/2017, a fost elaborat proiectul HG cu privire la modul de ținere a ROITE, iar în temeiul art.21 alin.(3) lit. d) din Legea nr.150/2017, a fost elaborat Planul de înregistrare a OITE.

Diminuarea valorii creditului și debursările efectuate în perioada 2019-2022

De menționat că, urmare a restructurării Proiectului la mijloc de termen (mid term), aprobat la 04 mai 2022¹¹¹, suma creditului aprobată inițial (30,1 mil. euro) a fost redusă până la 23.650,9 mii euro, sau cu 6,45 mil. euro (-20,7%), ceea ce dovedește lipsa sau insuficiența capacităților organelor de stat de a valorifica mijloacele creditului în termenele stabilite inițial.

La situația din 31.12.2022, din creditul contractat au fost valorificate 3,55 mil. euro, ceea ce reprezintă 16,5% din valoarea creditului restructurat. Debursarea creditului pe ani se prezintă în figura de mai jos.

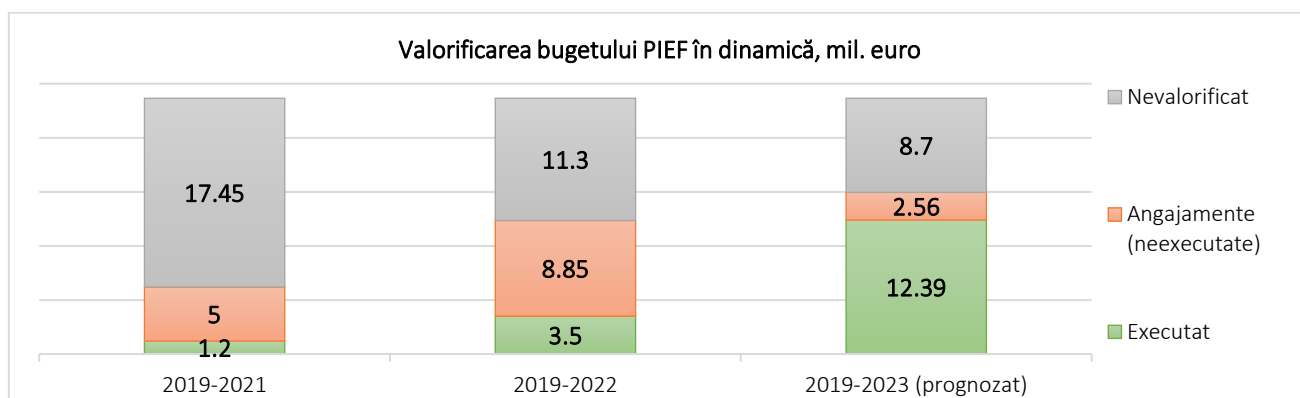
Figura nr.32

Sursa: Date oferite de Ministerul Finanțelor.

Totodată, conform Raportului de progres al PIEF pentru anul 2022, la finele anului 2022 suma nevalorificată a creditului a constituit 11,3 mil. euro, iar a angajamentelor neexecutate – 8,8 mil. euro. Valorificarea bugetului PIEF în dinamică se prezintă în figura de jos.

Figura nr.33

Sursa: Raportul de progres al PIEF pentru anul 2022.

Delimitarea terenurilor aferente OITE este deficitară și nereglementată suficient.

¹¹¹ În baza scrisorii Ministerului Finanțelor nr.14/3-07/213 din 26.04.2022, adresată Băncii Mondiale.

În contextul prevederilor Codului funciar

Conform art. 2 din Codul funciar, Fondul funciar include următoarele categorii de terenuri: (i) cu destinație agricolă, (ii) din intravilanul localităților, (iii) destinate industriei, transporturilor, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale, (iv) destinate ocrotirii naturii, ocrotirii sănătății, activității recreative, terenurile de valoare istorico-culturală, terenurile zonelor suburbane și ale zonelor verzi, (v) ale fondului silvic, (vi) ale fondului apelor, (vii) ale fondului de rezervă.

În anul 2021, pentru asigurarea aplicării uniforme a prevederilor legislației cadastrale și corectitudinii întocmirii materialelor de delimitare a proprietății publice și a documentației cadastrale (completării informației atributive a obiectului informațional cu date privind categoria de destinație și folosință a terenurilor), ARFC a aprobat Ordinul nr.17/2021 „Cu privire la aprobarea clasificatorului terenurilor după categorii de destinație și folosință”.

Conform acestui Ordin, OITE se regăsesc în 2 categorii de destinație a terenurilor, *categoria 2 - Terenuri din intravilanul localităților*, și *categoria 3 - Terenuri destinate industriei, transporturilor telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale*. Conform acestui clasificator, stațiile de alimentare cu apă potabilă și industrială, canalizare și epurare a apelor uzate menajere și pluviale, stațiile de pompare a apelor, fântânile arteziene etc., fac parte din categoria 2 - Terenuri din intravilanul localităților, iar modul de folosință a terenurilor este – *teren aferent obiectivelor gospodăriei comunale* (pct.2.2). Terenurile destinate industriei, transporturilor, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale includ 11 tipuri de folosință a terenurilor: (i) aferent drumurilor publice din extravilan, (ii) aferent obiectivelor transportului feroviar, (iii) aferent obiectivelor transportului aerian, (iv) aferent obiectivelor transportului naval, (v) aferent obiectivelor transportului prin conducte, (vi) aferent obiectivelor rețelelor electrice, (vii) aferent obiectivelor comunicațiilor electronice, (viii) aferent obiectivelor cu destinație specială, (ix) pentru amplasarea și exploatarea obiectivelor industriale, (x) pentru exploatarea miniere, (xi) aferent obiectivelor de prestări servicii rutiere, inclusiv comunicații inginerești. În Anexa nr. 10 la prezentul Raport se prezintă tipurile de OITE aferente fiecărui tip de folosință.

Conform Codului funciar, obiecte ale relațiilor funciare sunt sectoarele de teren, cotele de teren și drepturile asupra lor. Sectoarele de teren se caracterizează prin suprafață, amplasament, hotare, au statut juridic și alte caracteristici, specificate în documentația înregistrării de stat a dreptului asupra pământului. Sectoarele de teren și obiectele aferente acestora (solul, bazinele de apă închise, pădurile, plantațiile multianuale, clădirile, construcțiile, edificiile etc.), strămutarea cărora este imposibilă fără a cauza pierderi directe destinației lor, constituie bunuri imobile.

Sectoarele de teren pot fi divizibile și indivizibile. Se consideră divizibile sectoarele de teren care pot fi împărțite în porțiuni fără a le schimba destinația, fără a încălca normele antiincendiară, sanitare, ecologice, agrotehnice și urbanistice, fiecare porțiune formând după divizare un teren de sine stătător. În cazurile prevăzute de lege, sectorul de teren poate fi considerat indivizibil. Cotele de teren ale sectorului de teren aflat în folosință comună de asemenea constituie obiecte ale relațiilor funciare. Cotele de teren au expresie cantitativă și descriere, cuprinzând indicații privind destinația și categoria de folosință. Cotele de teren în natură nu se delimitează.

În contextul creării ROITE

În contextul prevederilor Codului funciar, delimitarea terenurilor aferente OITE este deficitară prin prisma faptului că rețelele care fac parte din OITE intersectează mai multe terenuri cu diferite tipuri de destinație și mod de folosință, iar delimitarea lor ar presupune divizarea loturilor de teren cu schimbarea ulterioară atât a destinației, cât și a modului de folosință a acestuia, precum și în unele cazuri, a domeniului din public în privat și invers, în funcție de gestionarul sau proprietarul OITE ori al terenului. Această acțiune va duce atât la suportarea cheltuielilor suplimentare pentru delimitarea acestor terenuri, precum și la refuzuri ale proprietarilor terenurilor de a le delimita sau la litigii, în condițiile în care acest domeniu nu este suficient și clar reglementat.

De menționat că, pe data de 22.07.2022, a avut loc consultarea proiectului HG pentru modificarea HG nr.133/2014 cu privire la crearea SIA ROITE, precum și prevederilor Legii nr. 150/2017 cu privire la ROITE. La această ședință au participat reprezentanții din mai multe structuri: ARFC, ME, MIDR, APP, ASP, S.A. „Apă-Canal Chișinău”, Î.S. „Moldelectrica”, S.A. „Termoelectrica”, Î.S. AST, S.A. „Moldova Gaz”, CALM, Î.M. „Orange Moldova” S.A, Î.M. „Moldcell” S.A. etc.

S-a pus în discuție faptul că OITE, conform art.2 din Legea nr.150/2017, fac parte din categoria bunurilor imobile, iar conform art.413 din Codul civil, drepturile asupra bunurilor imobile sunt supuse publicității în cazurile prevăzute de lege. În acest sens, unii participanți la ședința respectivă și-au exprimat dezacordul în privința înregistrării în ROITE a drepturilor, considerând că existența dreptului nu trebuie să fie condiționată de ținerea Registrului, precum și că obligarea înregistrării drepturilor în ROITE va duce la suportarea cheltuielilor suplimentare și, drept consecință, majorarea tarifelor pentru serviciile prestate. Alții au menționat că Concepția promovată contravine cadrului normativ în domeniul datelor spațiale și dezvoltării INDS (Infrastructurii Naționale de Date Spațiale), în special prevederilor Legii cu privire la INDS și HG cu privire la entitățile responsabile de seturile de date spațiale, menționând ca conceptul dat contravine și angajamentelor internaționale, și va duce la dublarea datelor și informațiilor. S-a accentuat că prevederile HG nr.133/2014 și ale Legii nr. 150/2017 trebuie să fie corelate/interoperabile cu prevederile Legii nr.254/2016 cu privire la infrastructura națională de date spațiale, precum și cu cele din Legea nr.305/2012 cu privire la reutilizarea informațiilor din sectorul public.

Totodată, s-a accentuat utilitatea unui SIA, care ar conține informații cu privire la OITE prin preluarea, conform prevederilor legilor nr. 305/2012 și nr.254/2016, a datelor geospațiale existente. Gestionarii OITE ar fi interesați să transmită date cât mai actuale pentru acest SIA, ca să fie sigure că infrastructura respectivă va fi protejată de deteriorare, deoarece APL, care eliberează acte permissive corespunzătoare pentru lucrările de construcții sau intenționează să o facă, vor cunoaște că în zona respectivă sunt rețele care urmează a fi protejate, vor dispune de datele de contact ale proprietarilor/gestionarilor cu care trebuie să fie coordonate lucrările. De asemenea, s-a menționat că înregistrarea obligatorie contra plată a dreptului asupra OITE, în situația în care acest drept rezultă din documente, în baza cărora au fost construite și funcționează, ar genera costuri suplimentare, cu includerea acestora în tarif.

Ca urmare a ședinței de lucru respective, s-a decis că ținerea evidenței OITE într-un Registru unic este necesară, dar, ca urmare a mai multor opinii cu privire la necesitatea înregistrării drepturilor de proprietate asupra rețelelor, s-a decis că membrii GL vor expedia în scris către ARFC poziția instituțiilor reprezentate.

Ca urmare, APP a propus revizuirea componenței OITE, prin excluderea din acestea a cuvintelor „bazin” și „baraj”, reieșind din faptul că acestea, conform art.19 alin.(2) din Legea apelor nr. 272/2011, fac parte din construcții hidrotehnice și urmează a fi înregistrate în SIA „Cadastrul de stat al apelor” deținut de AAM, în scopul neadmiterii dublării informațiilor. Totodată, APP a menționat că, conform art.460 din Codul civil, se prezumă că construcțiile hidrotehnice sunt părți componente ale bunului imobil atașate permanent la teren, iar conform art.446, acestea necesită a fi înregistrate în RBI.

De asemenea, APP a reliefat necesitatea creării ROITE pentru evidența OITE, dar nu și a drepturilor asupra acestora, în contextul confirmării dreptului de proprietate în baza legislației aferente domeniului de autorizare a lucrărilor de construcție și de dare în exploatare.

Totodată, APP a propus substituirea sintagmei de „stație de pompare” cu „stație de pompare submersibilă”, pe motiv că stațiile de pompare se referă la edificii care reprezintă bunuri imobile ce urmează a fi înregistrate în RBI, iar stațiile de pompare submersibile sunt pompe amplasate pe platforme betonate și reprezintă teren amenajat fiind parte a infrastructurii de irigare.

La rândul său, Î.S. „Moldelectrica” a solicitat coordonarea și aprobarea de către ANRE a prevederilor despre includerea cheltuielilor pentru includere și furnizare de date în ROITE la determinarea tarifului pentru serviciile prestate.

Luând în considerare faptul că au parvenit mai multe propuneri și recomandări din partea deținătorilor de OITE privind modificarea cadrului normativ în domeniu, ARFC a inițiat procedura de revizuire și actualizare a Concepției SIA ROITE, aprobată prin HG nr.133/2014 și Legea nr.150/2017.

Totodată, ARFC a comunicat că¹¹² au fost organizate mai multe ședințe de lucru cu părțile interesate, reprezentanții APC și alte IP responsabile în vederea identificării soluțiilor cu privire la înregistrarea drepturilor patrimoniale asupra OITE.

De asemenea, ARFC¹¹³ a comunicat că, urmare a consultărilor cu părțile interesate, furnizorii de date și reprezentanții autorităților responsabile, ASP a fost informată despre necesitatea ajustării proiectelor actelor normative propuse și aducerii lor în concordanță cu prevederile Legii cu privire la geodezie și geoinformatică, nr.778/2001, ale Legii cu privire la infrastructura națională de date spațiale nr.254/2016 și ale altor acte normative care pun în aplicare aceste legi, precum și armonizării lor în corespundere cu Directiva UE INSPIRE. Modificarea și ajustarea acestor acte normative a fost inclusă în PAG 2023.

De menționat că, în condițiile necreării SIA ROITE, nu pot fi realizate și aplicate nici prevederile art. 22 din Legea nr.29/2018 cu privire la delimitarea proprietății publice, care prevede că procesul de

¹¹² Scrisoarea nr. 36/01-08/1046 din 22.12.2022.

¹¹³ Scrisoarea nr. 36/01-06/705 din 24.8.2022.

delimitare a bunurilor imobile proprietate publică se finalizează odată cu înregistrarea dreptului de proprietate asupra acestora și a domeniului respectiv în registrul bunurilor imobile sau în registrul obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară, ceea ce, în unele cazuri, este un impediment sau o deficiență pentru includere în contractele de gestiune delegată a listei bunurilor concesionate, a valorii acestora și, respectiv, a mărimii redevenței.

4.4. Calitatea apei potabile, ca factor determinant al sănătății, corespunde normativelor sanitare?

În ceea ce privește calitatea apei distribuite prin sistemele centrale de alimentare cu apă și canalizare, se atestă că un procent mic al populației are acces la servicii îmbunătățite de sanitație și la apă potabilă corespunzătoare parametrilor. Marea parte a volumelor de apă din sistemele de alimentare cu apă nu corespund cerințelor tehnice pentru apa potabilă, ceea ce, în consecință, dăunează sănătății cetățenilor. Același situație este și cu sistemele de epurare a apelor uzate, doar stațiile nou construite corespund parametrilor tehnici.

Calitatea apei potabile reprezintă un subiect de o importanță majoră, având în vedere impactul direct asupra stării de sănătate a populației. Asigurarea populației cu apă potabilă de bună calitate este unul dintre factorii principali ai politicii sociale și securității naționale a țării.

Asigurarea populației cu apă potabilă în cantitate și de calitate corespunzătoare, sigură, constituie una din sarcinile prioritare ale statului, pentru îmbunătățirea indicatorilor de sănătate și a bunăstării populației Republicii Moldova. Sursele principale de asigurare cu apă potabilă a populației din urbe sunt cele de suprafață (râurile Nistru și Prut) și cele de profunzime (sondele arteziene), iar ale populației din mediul rural – fântânile de mină și sondele arteziene.

Problema asigurării cu apă potabilă și îmbunătățirea condițiilor de sanitație în Republica Moldova constituie un subiect actual, ce necesită atenție și are un rol major în bunăstarea populației Republicii Moldova.

Pe parcursul ultimelor două decenii, locuitorii republicii au resimțit efectele îmbunătățirii serviciilor de alimentare cu apă, dar, totodată, o înrăutățire a condițiilor de sanitație. Lipsa condițiilor de a colecta, trata și deversa apele uzate, în condiții de siguranță, are influență directă asupra stării de sănătate a populației.

Condițiile de alimentare cu apă potabilă și sanitație diferă în funcție de zona geografică. Cea mai favorizată regiune în acest sens este Centrul Moldovei, urmată de Sudul Moldovei și apoi Nordul țării.

Principiile de calitate și de evaluare a calității apei potabile sunt reglementate atât în legi și hotărâri de Guvern, cât și în acte normative departamentale, indicații metodice care descriu responsabilitățile tuturor celor implicați în procesul de asigurare a calității apei.

De calitatea apei potabile sunt responsabili furnizorii de apă și autoritățile publice locale în jurisdicția cărora se află apeductele de alimentare cu apă.

4.4.1 Cadrul normativ național privind asigurarea calității apei potabile este în elaborare.

În pofida faptului că domeniul calității apei este reglementat de un cadrul normativ complex, precum Legea nr. 272/2011 apelor, Legea 182/2019 privind calitatea apei potabile, Legea 1402/2002 privind serviciile publice de gospodărire comunală, Legea nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și canalizare; HG nr. 934/2007 privind instituirea sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile și băuturilor alcoolice neîmbuteliate”, HG nr. 950/2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în corpuri de apă pentru localitățile urbane și rurale, HG nr. 1466/2016 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind sistemele mici de alimentare cu apă potabilă și altele, armonizat la cadrul normativ european, totuși acesta în pofida revizuirilor efectuate, nu acoperă întru totul domeniul reglementat, fiind recunoscută necesitatea de actualizare și completare cu norme care se impun de scăderea calității apei din ultima perioadă.

Totuși, având în vedere situația precară a calității apei în Republica Moldova, determinată de diverși factori, atât antropici, cât și naturali, a fost elaborat și aprobat Programul național privind implementarea Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025, responsabili de implementarea căruia sunt Ministerul Sănătății și Ministerul Mediului. Întrucât scopurile Protocolului sunt de a planifica măsurile în domeniile vizate și de a asigura ambianța bună între apă și sănătate, prin stabilirea indicatorilor-țintă, prin evaluarea termenelor de realizare, stabilirea unui monitoring privind realizarea, rapoartele sistematice emise de autorități trebuie să prezinte rezultatele obținute în domeniul asigurării managementului adecvat al apelor, asigurării cu apă potabilă calitativă și canalizare a populației RM. În acest context se subliniază că autoritățile responsabile se află în proces de implementare a acțiunilor în vederea atingerii indicatorilor-țintă pentru cele 20 de domenii până în anul 2025, reieșind din competențele și responsabilitățile prevăzute în legislația națională, convențiile și acordurile internaționale, ratificate de către Republica Moldova.

Totodată, se subliniază că autoritățile responsabile încă înregistrează întârzieri în elaborarea complexă a cadrului normativ național privind asigurarea calității apei potabile, fapt ce limitează capacitatea autorităților de a controla exhaustiv toate etapele de implementare a rețelei de aprovizionare cu apă, precum și de furnizare a unei ape potabile tuturor cetățenilor. Până la momentul actual autoritățile încă nu au aprobat Regulamentul sanitar privind supravegherea și monitorizarea calității apei potabile, care are rolul de a determina indicatorii de monitorizare a calității apei destinate consumului uman. În prezent, ANSP întâmpină dificultăți în asigurarea selectării probelor în baza analizei riscurilor, reieșind din teritoriile concrete, precum și în alte aspecte care ar asigura analiza contaminării apelor freactice și de adâncime, monitorizarea calității obiectivelor de mediu sau îndeplinirea măsurilor de supraveghere a factorilor de risc. Or, actul normativ este unul necesar pentru completarea Legii nr.182/2019 privind calitatea apei potabile, fiind unul specific care reglementează acțiuni întreprinse în cadrul supravegherii și monitorizării apei potabile, act elaborat în baza art. 6 și art. 10 din Legea nr.10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice.

MM, MIDR, MS, ASP, producătorii de apă potabilă și operatorii sunt actorii responsabili de asigurarea calității apei potabile, fiecare din aceștia având roluri determinate, care se prezintă în Anexa nr. 14 la prezentul Raport de audit.

4.4.2. Calitatea apei potabile depinde nu doar de echipamentele de captare, filtrare și tratare, dar și de originea acesteia.

Potrivit cadrului normativ național, apa potabilă trebuie să fie sanogenă și curată îndeplinind anumite condiții de calitate¹¹⁴. Acest fapt înseamnă că apa trebuie să fie lipsită de microorganismele, paraziți sau substanțe care, prin număr sau concentrație, constituie un pericol potențial pentru sănătatea umană, precum și să nu depășească anumiți parametri microbiologici și chimici stabiliți în Anexele la Legea nr.182/2019 privind calitatea apei potabile. Se subliniază că aprobarea în 2019 a unei legi privind calitatea apei potabile oferă fundament pentru implementarea planurilor de siguranță a apei potabile.

În conformitate cu rapoartele încercărilor de laborator efectuate de către laboratoarele CSP teritoriale ale Agenției Naționale pentru Sănătate Publică se relevă că ponderea probelor neconforme normelor sanitare la parametrii chimici, prelevate și examinate din sondele arteziene în ultimii 5 ani, a constituit în medie 65%, inclusiv după conținutul de nitrați – 5 %, după conținutul de fluor – 28%, și conținutul de fier – 7,2%. Cauzele care au determinat această situație sunt legate în primul rând de prezența acestor elemente – fluorul, în compoziția fizico-geologică a solului; conținutul ridicat de nitrați este condiționat de insalubritatea localităților, nerespectarea de către populație a principiului curățeniei și aruncarea dejecțiilor animale; amplasarea latrinelor, closetelor în apropierea surselor de apă.

Totodată, cota-parte a probelor ce nu corespund parametrilor microbiologici este de cca 20%, fiind în creștere, inclusiv fiind identificat conținutul de E Coli. Cauzele contaminării surselor de apă sunt lipsa sistemelor de epurare a apelor uzate, lipsa sistemelor de canalizare în localități, precum și insalubritatea localităților. Situația cea mai nefavorabilă se înregistrează în raioanele Anenii Noi, Căușeni, Fălești, Râșcani, Ungheni, Ștefan Vodă, Taraclia, Hâncești și Orhei.

Calitatea slabă a surselor de apă, atât de suprafață, cât și subterane, compromite semnificativ furnizarea apei potabile sigure, afectând sănătatea umană și productivitatea economică. Situația este deosebit de nefavorabilă în zonele rurale, unde două din trei persoane se bazează pe apele subterane poluate de adâncime mică ca sursă principală de apă potabilă, iar accesul la sistemele de apă potabilă prin conducte cu tratament adecvat este redus.

Poluarea înaltă provine din surse punctuale de ape uzate netratate, depozite de deșeuri insalubre, industrie, precum și din surse difuze, cum ar fi creșterea animalelor și sanitația deficitară în zonele rurale. În zonele urbane, ratele de colectare a apelor uzate sunt foarte reduse, rata de epurare a acestora fiind și mai mică.

Majoritatea stațiilor de epurare a apei s-au deteriorat și evacuează apele uzate neepurate direct în râuri, ducând la deteriorarea parametrilor calității apei în bazine. Se estimează că aproximativ 65

¹¹⁴ Art.4 și art.5 din Legea nr.182 din 19.12.2019 privind calitatea apei potabile.

milioane de metri cubi de apă uzată ajung anual în instalațiile de tratare, deservind aproximativ 1 milion de oameni.

4.4.3. Mecanismul de monitorizare a calității apei potabile necesită consolidare, în special în privința garantării calității investigațiilor de laborator care certifică corespunderea cu limitele maxime admisibile ale indicatorilor probelor investigate.

În scopul asigurării monitorizării calității apei, ANSP conlucrează cu autoritățile publice locale și cu furnizorii serviciilor de alimentare cu apă potabilă. Potrivit cadrului normativ în vigoare, supravegherea și monitorizarea calității apei potabile se efectuează la 31 de parametri chimici și 3 parametri biologici, prelevarea, conservarea, transportarea, păstrarea și identificarea probelor de apă fiind efectuată în conformitate cu prevederile SM SR ISO 5667-11.2007 – ghid general privind prelevarea apelor subterane.

Controlul calității apei potabile este asigurat de către producător, operator și autorități publice în diferite etape și după metodologii consecvente¹¹⁵, prin încercările de calitate a apei potabile efectuate de laboratoare. Pentru a oferi încredere autorităților și consumatorilor în competența, imparțialitatea și integritatea organismelor de evaluare a conformității, laboratoarele trebuie să dețină certificat de acreditare, emis de către o autoritate publică recunoscută oficial, și înscris în registrul organismelor de evaluare a conformității de acreditare. Acreditarea laboratoarelor este efectuată de către Centrul Național de Acreditare, desemnat în calitate de organism național unic de acreditare, cu denumirea abreviată „MOLDAC”, care prin deciziile sale de acreditare certifică că organismul de evaluare a conformității îndeplinește cerințele stabilite prin standardele de referință și, după caz, orice alte cerințe suplimentare, inclusiv cele prevăzute în schemele de acreditare specifice relevante, pentru realizarea activităților specifice de evaluare a conformității. Certificatul de acreditare are o valabilitate de 4 ani. Totodată, se subliniază că, pentru acreditarea laboratoarelor de încercări, o etapă intermediară poate fi atestarea competenței tehnice conform cerințelor prescrise la nivel național.

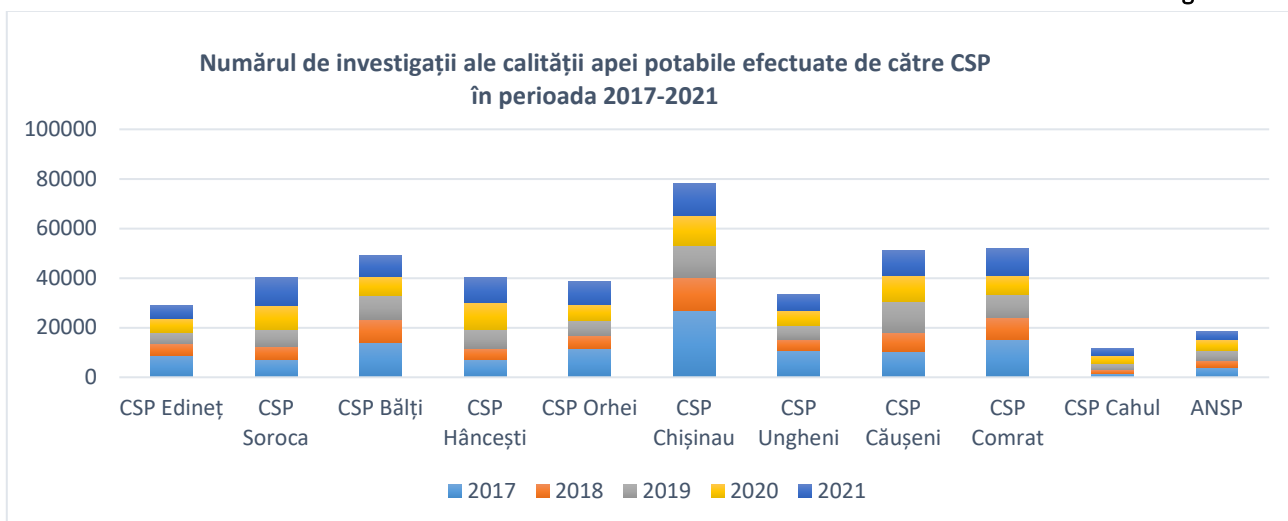
Până în anul 2016 efectuarea investigațiilor de laborator ale calității apei potabile era asigurată de către Laboratoarele Centrului Național de Sănătate Publică, Centrelor de Sănătate Publică municipale Chișinău și Bălți, și Centrele Naționale de Sănătate Publică raionale.

Începând cu iulie 2016¹¹⁶, efectuarea investigațiilor de laborator ale calității apei potabile este asigurată prin intermediul a 10 laboratoare regionale, care sunt amplasate în 10 Centre de Sănătate Publică teritoriale existente, create în urma reformei instituționale din anul 2017¹¹⁷.

¹¹⁵ Art.7 din Legea nr.182 din 19.12.2019 privind calitatea apei potabile.

¹¹⁶ Ordinul MS nr. 184 din 25.03.2016 „Cu privire la modernizarea și reorganizarea serviciului de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice”.

¹¹⁷ HG nr.1090 din 18.12.2017 „Cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică”.

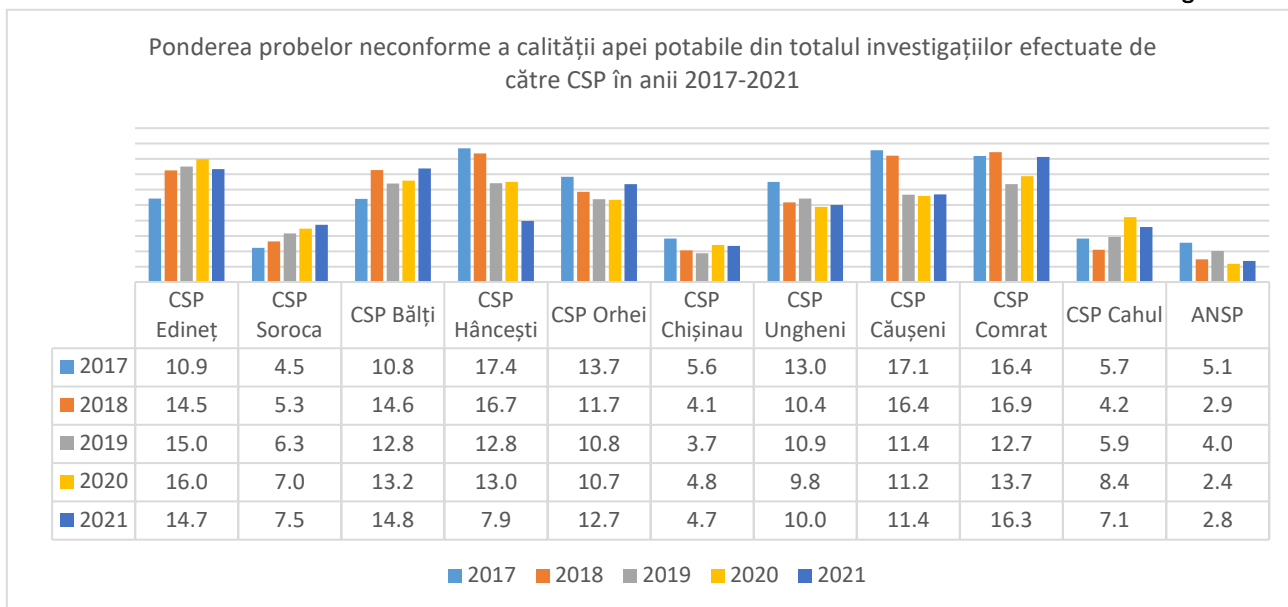

Sursa: Date oferite de CSP.

În anii 2017-2021 CSP au efectuat numeroase investigații ale calității apei, în total cele 10 CNSP realizând peste 480 mii de investigații, din care peste 46 mii au demonstrat parametri de neconformitate a calității apei potabile.

Conform informațiilor din Diagramă, se atestă că cele mai multe investigații au fost efectuate de CSP Chișinău, și anume 78.208 investigații, cele mai puține fiind efectuate de CSP Cahul (11.698 de investigații).

Totodată, numărul probelor neconforme din totalul investigațiilor efectuate se constată a fi obținute la Edineț, iar apa cu cei mai puțini parametri necalitativi, conform probelor investigate, este în Chișinău.

Sursa: Date oferite de ANSP.

În aceeași ordine de idei, se atenționează că laboratoarele centrelor de sănătate publică teritoriale, în care sunt efectuate încercările privind calitatea apei, nu sunt acreditate de Centrul Național de Acreditare din Republica Moldova, or, lipsa certificatelor de acreditare sau cel puțin de atestare, nu oferă garanții de credibilitate a rezultatelor obținute.

La momentul actual sunt acreditate 11 laboratoare care fac analiza apelor și sunt atestate 2 laboratoare. Lista laboratoarelor acreditate de către MOLDAC care fac analiza apelor și Lista laboratoarelor atestate de către MOLDAC care fac analiza apelor se prezintă în Anexa nr.17.

4.4.4. Calitatea apei nu corespunde normativelor sanitare pentru apa potabilă.

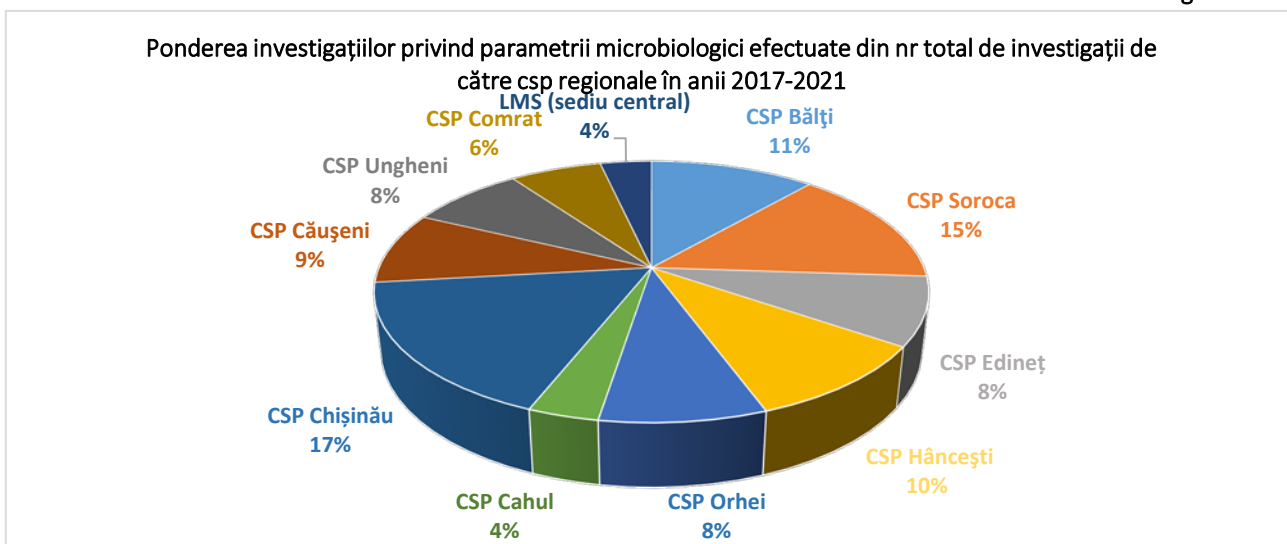
Potrivit cadrului normativ în vigoare, apa potabilă este conformă dacă valorile stabilite pentru parametrii de calitate corespund celor prevăzute în Anexa „Parametrii de calitate ai apei potabile” la Legea nr. 182 din 19.12.2019¹¹⁸, în următoarele puncte de prelevare a probelor:

- a) la robinetul consumatorului, în punctul de intrare în clădire și la cișmelele stradale, în cazul apei potabile furnizate prin rețeaua de distribuție;
- b) în punctul de curgere a apei din rezervor/cisternă, în cazul apei potabile furnizate în acest mod;
- c) în punctul în care apa se îmbuteliază în sticle sau alte recipiente destinate comercializării, în cazul apei potabile îmbuteliate;
- d) în punctul din care apa este preluată în procesul de producere la întreprinderile alimentare.

De calitatea apei potabile sunt responsabili furnizorii de apă și autoritățile publice locale în jurisdicția cărora se află apeductele (Legea nr. 303/2013 privind serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare). În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 934 din 15.08.2007 „Cu privire la instituirea sistemului informațional automatizat «Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile și băuturilor nealcoolice îmbuteliate”, alimentarea cu apă este efectuată preponderent din captările de apă subterană. Verificarea stării obiectivelor de alimentare cu apă în ultimii ani s-a efectuat pentru parametrii chimici și pentru parametrii biologici, în conformitate cu cerințele stabilite în Legea nr.182/2019, care determină că la parametrii chimici cele mai mari neconformități s-au constatat în apele din apeductele rurale, comparativ cu apeductele urbane, parametrii de calitate a apei potabile fiind în creștere.

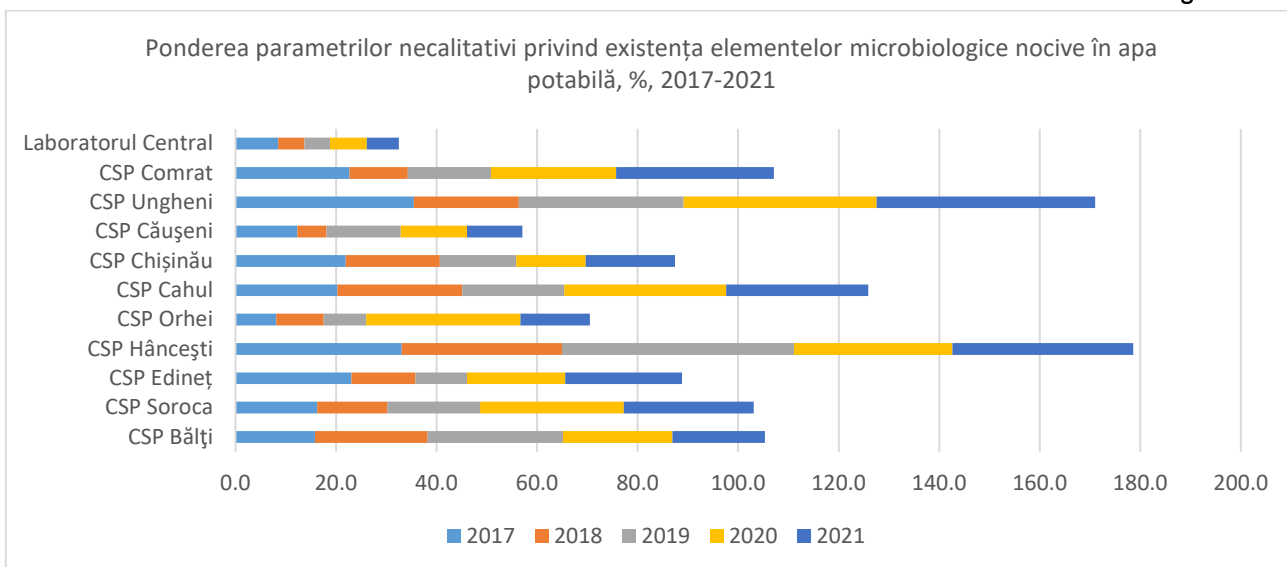
Totodată, analiza parametrilor microbiologici a evidențiat că, în perioada 2017-2021, cele mai multe investigații de acest gen au fost efectuate de către CSP Chișinău și CSP Soroca, care au avut o pondere de cca 17% și, respectiv, 15% din totalul investigațiilor efectuate de toate Centrele.

¹¹⁸ Anexa la Legea nr. 182 din 19.12.2019 privind calitatea apei potabile.

Sursa: Date oferite de CSP.

Rezultatele calitative ale investigațiilor asupra parametrilor microbiologici au relevat că, probele investigate de către CSP Ungheni și Hâncești sunt cele mai necalitative, astfel calitatea apei nu corespunde normativelor sanitare pentru apa potabilă, de aceea din multe conducte apa poate fi folosită doar în scopuri tehnice.

Sursa: Date oferite de CSP.

Potrivit probelor de apă cercetate la laboratoarele Centrelor de Sănătate Publică (CSP) teritoriale la 3 parametri microbiologici (B. Coliforme, E. Coli și Enterococi) și 21 de parametri sanitaro-chimici (de bază: Bor, Cupru, Fluor, Nitriți, Nitrați și Plumb; parametrii indicativi: Miros, Culoare, Turbiditate, pH, Duritatea totală, Reziduu sec, Mineralizarea totală, Amoniu, Calciu, Cloruri, Magneziu, Mangan, Suma Na+K, Hidrocarbonați și Sulfați) în republică, apa din apeductele urbane investigate nu corespunde normativelor naționale în vigoare în proporție de 55,2% (49,2% din probele pentru parametrii chimici și 13,4% din probele pentru parametrii microbiologici).

Cea mai mare pondere a neconformităților privind calitatea apei din apeductele urbane se atestă în Regiunea de Nord a țării, unde 62,5% de probe nu corespund normativelor aprobate (58,3% – parametrii chimici, și 12,5% – parametrii microbiologici), urmată de Regiunea de Sud, unde probele analizate reprezintă 55,5% din neconformități, însă pentru această regiune ponderea neconformităților la parametrii microbiologici este cea mai mare – de 16,7%. Cele mai puține probe neconforme au fost identificate în apeductele urbane din Regiunea Centru a țării, în proporție de 48,0% (40,0% – parametrii chimici, și 12,0% – parametrii microbiologici).

Neconformitățile constatate la parametrii microbiologici sunt condiționate de prezența în apă a B. coliforme și E. Coli, care conform normelor în vigoare sunt inadmisibile. Neconformitatea microbiologică a apei cercetate în localitățile menționate este determinată, în mare parte, de calitatea proastă a rețelelor locale de apeduct din locațiile de unde au fost prelevate acestea. Pentru a evita riscul apariției și răspândirii bolilor diareice acute cauzate de poluarea microbiologică, Centrele de Sănătate Publică teritoriale urmează să emită în adresa Primăriilor, sub jurisdicția cărora se află apeductele problematice, prescripții sanitare ce prevăd măsuri de tratare urgentă a apei până la conformarea ei cu normele în vigoare.

Poluarea chimică a apei potabile are mai multe cauze:

- ✚ în funcție de originea sursei de apă potabilă, aceasta poate conține diverse substanțe anorganice naturale, mai mult sau mai puțin dăunătoare sănătății. Apa poate conține particule sau substanțe organice naturale (rezultate ale descompunerii), care provin din mediul silvic sau din zonele mlăștinoase;
- ✚ apa poate conține impurități ce provin din activități antropice, agricultură, industrie sau transporturi;
- ✚ apa potabilă poate fi contaminată și prin contactul cu materialul elementelor constructive ale rețelei de apeduct.

Chiar dacă majoritatea parametrilor indicatori nu reprezintă o amenințare directă la adresa sănătății umane, aceștia ar putea avea un impact indirect asupra calității apei prin aspect, gust sau miros (și, prin urmare, ar putea influența gradul de acceptare de către consumator) sau ar putea interfera cu tratamentul corespunzător, de exemplu, dezinfecție inadecvată determinată de prezența unei materii organice.

Principalii indicatori chimici de bază ai apei investigate la care s-au constatat neconformități au fost: Fluorul (17,9%), Borul (8,9%), Nitriții (4,5%) și Nitrații (2,98%).

Un parametru al calității apei cu impact direct asupra sănătății populației este nitritul și nitratul. Concentrațiile înalte de nitrați provoacă dereglări acute ale sănătății, determinate de afinitatea înaltă a acestor compuși chimici față de hemoglobina din sânge. Interacțiunea nitraților cu hemoglobina conduce la formarea methemoglobinei, proces specific, în special pentru copii, și astfel hemoglobina devine blocată și pierde capacitatea de a transporta oxigenul spre țesuturi. Hipoxia care rezultă se manifestă prin cianoză („sindromul copilului albastru” – cianoză peribucală, a mâinilor și picioarelor), oboseală, amețeli, vomă și diaree. Conform probelor ANSP, depășirea CMA la parametrii respectivi este minoră și se încadrează în limita admisă a marjelor de eroare, astfel că nu pot afecta sănătatea. Totuși este necesară limitarea consumului acestei apă de către copii mici.

Riscurile pentru sănătate condiționate de neconformitatea parametrilor chimici sunt puțin studiate și nu sunt argumentate prin cercetări fundamentale standardizate. Majoritatea savanților care au abordat problema în cauză menționează că impactul pentru sănătate, în cele mai frecvente cazuri indirect, determinat de neconformitatea acestor indicatori, poate apărea la o expunere îndelungată la concentrații care depășesc cu mult limitele admisibile.

Apa, în general, și apa potabilă, în special, este factorul important al mediului de viață cu cel mai mare impact asupra sănătății omului. De asemenea, apa potabilă are o importanță deosebită în menținerea stării de sănătate a omului, dar și o semnificație igienică deoarece alimentarea cu apă a unei colectivități umane este un factor de menținere a unui nivel ridicat al stării de sănătate și de creștere a gradului de educație igienică a populației, a nivelului de salubritate, de confort al locuințelor și de civilizație al populației, contribuind la progresul tehnico-social al colectivităților prin dezvoltarea infrastructurii.

4.4.5. Rezultatele controalelor efectuate de CSP sunt alarmante.

În conformitate cu prevederile Legii nr.182 din 19.12.2019 privind calitatea apei potabile, în cazul constatării neconformității calității apei la parametri normativi stipulați în actele legislative nominalizate supra, ANSP estimează riscurile pentru sănătate de comun cu producătorii și operatorii, constată cauzele neconformității și ia măsuri de remediere.

Ca urmare a efectuării colectărilor de laborator, CSP teritoriale informează operatorii/gestionarii sistemelor de apeduct despre calitatea apei livrate populației, iar în caz de stabilire a neconformităților, atât APL, cât și furnizorilor de servicii de aprovizionare cu apă și canalizare le sunt întocmite prescripții sanitare cu recomandări de remediere a situației.

În cazul necorespunderii calității apei potabile conform indicatorilor microbiologici și/sau exploatării sistemelor de aprovizionare cu apă potabilă cu abateri de la normele sanitare în vigoare, factorii de decizie ai CSP teritoriale emit hotărâri de suspendare/interzicere a exploatării obiectivelor respective până la remedierea situației. Atunci când lipsesc alternative de alimentare cu apă potabilă a populației din zona respectivă, iar nivelul de risc pentru sănătatea consumatorilor este minim sau moderat, în prezența unui plan de siguranță a apei potabile, Ministerul Sănătății, după caz, la solicitarea Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, poate permite pe un termen determinat (3 ani) derogări de la valorile parametrilor stabiliți în normativele naționale. Aceste derogări pot fi stabilite doar pentru parametri chimici Bor, Fluor și Nitriți și parametri indicatori, condiționați în mare parte de particularitățile geochimice.

În cazul în care în cadrul efectuării controalelor de stat se constată încălcări ce cad sub incidența Codului contravențional, persoanelor responsabile li se întocmește procesul-verbal cu privire la contravenție conform Formularului statistic nr.319/e, aprobat prin Ordinul ministrului Sănătății nr. 811 din 11.11.2016, care se înregistrează în registrul de evidență a proceselor-verbale.

Ca rezultat al examinării cauzei contravenționale de către conducerea ANSP și subdiviziunile teritoriale, se emite decizia cu privire la aplicarea amenzii, care se înregistrează în formularul de evidență statistică nr. 321/e „Registrul de înregistrare a deciziilor de aplicare a amenzilor”, aprobat

prin Ordinul ministrului Sănătății nr.828 din 31.10.2011. Suma amenzilor aplicate se transferă de către contravenient în bugetul de stat.

La aplicarea măsurilor contravenționale, personalul abilitat cu drept de control de stat în sănătate publică se ghidează de Instrucțiunea privind modul de atragere la răspundere contravențională pentru încălcările legislației sanitare, aprobată prin Ordinul ANSP nr.430 din 14.12.2018.

În anii 2014-2022 au fost întocmite 102 procese-verbale de contravenții, fiind aplicate amenzi în cazul a 90 de procese-verbale și fiind emise 2.688 de prescripții. Totodată, au fost emise 374 de hotărâri de sistare a exploatației obiectivelor și sistată exploatația a 96 de obiective.

Ca urmare a controalelor efectuate, au fost calculate amenzi în valoare de 123,8 mii lei, fiind încasate 53,4 mii lei. Admițând că 53,4 mii lei reprezintă valoarea contravențiilor achitate în primele 72 de ore (3 zile), restanța obligațiunilor față de buget se estimează la circa 20,9 mii lei.

Tabelul nr. 25

Măsuri de constrângere administrativă în activitatea CSP cu referire la supravegherea de stat a sănătății publice privind alimentarea cu apă și protecția rezervoarelor de apă

Anii	Numărul proceselor- verbale	Numărul amenzilor aplicate	Suma, lei	Suma (lei) încasată în perioada gestionară (total)	Numărul prescripțiilor sanitare	Numărul hotărârilor de sistare a exploatației obiectivelor	Numărul obiectivelor a căror exploatare a fost sistată	Numărul de sesizări direcționate către organele abilitate de a lua măsuri	Numărul persoanelor eliberate/inlăturate din serviciu la propunerea ANSP
2014	11	11	19400	12900	530	99	80	-	54
2015	4	4	9300	161	364	124	1	-	2
2016	8	8	7200	3600	338	21		1	69
2017	5	5	4400	2200	343	35	4	18	22
2018	1	1	300	150	161	8	1	1	-
2019	10	10	12100	6050	152	46	9	-	7
2020	15	11	15600	4650	239	10	8	-	24
2021	25	25	36700	15800	260	7	7	3	32
2022	23	15	18750	5875	301	24	3	17	96
TOTAL	102	90	123750	51386	2688	374	96	40	306

Sursa: Date oferite de CSP.

4.5. Tarifele aprobate pentru serviciile prestate de alimentare cu apă și sanitație sunt adecvate pentru a acoperi costurile aferente prestării serviciului public respectiv?

Tarifele pentru prestarea serviciilor de aprovizionare cu apă și sanitație nu au fost modificate la o mare parte din operatorii apă-canal pe parcursul mai multor ani, operatorii cumulând pierderi, iar gradul de îndatorare fiind în creștere. Unii operatori au înregistrat valori negative ale capitalului propriu, iar alții au intrat în procedura de insolvență. Totodată, nici procedura de gestiune

delegată serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare nu a fost realizată cu respectarea prevederilor cadrului normativ, astfel la unii operatori, contractele de gestiune delegată nu includ mărimea redevenței sau altor plăți, iar operatorii la care redevența a fost inclusă în contractele de gestiune delegată nu au fost încasate la buget, rămânând la dispoziția operatorilor.

4.5.1. Tarifele pentru prestarea serviciilor de aprovizionare cu apă și sanitație la majoritatea operatorilor nu au fost modificate pe parcursul mai multor ani, ceea ce a dus la cumularea pierderilor de către întreprinderile gestionare a infrastructurii de apeduct și canalizare.

Mărimea tarifelor pentru serviciile de aprovizionare cu apă și pentru serviciile de canalizare și epurare se calculează în conformitate cu Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (ANRE) nr.489 din 20.12.2019 privind „Metodologia de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate”.

Analiza mărimii tarifelor în dinamică pentru perioada 2014-2022, a stabilit că, la unele întreprinderi tarifele sunt constante pe parcursul mai multor ani, iar altă parte de întreprinderi le-au ajustat periodic sau doar în anul 2022. Sinteza se prezintă în Anexa nr. 10 la prezentul Raport de audit.

Datele din Anexa nr.11 atestă că, din 15 operatori analizați, la 2 operatori (Telenești și Dondușeni) tarifele rămân nemodificate pe parcursul a 9 ani. De menționat că operatorul din Dondușeni nici nu a depus la ANRE solicitări de revizuire a tarifului, iar operatorul din Telenești, deși a depus asemenea solicitări și au fost emise în anii 2017 și 2019 Hotărârile ANRE¹¹⁹ privind avizarea tarifelor, acestea nu au fost aprobate de Consiliul local. La alți operatori, acestea periodic au fost modificate, la Șoldănești, și Soroca abia în 2022, iar în Chișinău – din anul 2016 acestea nu au fost modificate¹²⁰.

Ca urmare a neajustării la timp a tarifelor pentru serviciile de alimentare cu apă și de canalizare, întreprinderile operatoare au acumulat pierderi semnificative, iar unele au intrat în insolabilitate.

4.5.2. O mare parte din întreprinderile prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizare înregistrează pierderi pe parcursul mai multor ani.

Analiza situațiilor financiare a 36 de operatori a atestat că, încă în anul 2014, 27 de întreprinderi au înregistrat pierderi de 225,7 mil.lei. În anul 2021, numărul întreprinderilor care înregistrează pierderi a crescut până la 32, valoarea pierderilor acumulate fiind în creștere cu peste 5 ori, la finele anului 2021 constituind 1.330,2 mil.lei. Situația se prezintă în Tabelul de mai jos.

Tabelul nr.26

Sinteza profiturilor și pierderilor acumulate în anii 2014-2021, mil.lei									
Nr. crt.	Indicatori	Unități				Suma			
		2014 ¹²¹	2019	2020	2021	2014	2019	2020	2021
1	Profituri	8	3↓	5↑	4↓	45,9	54,0↑	67,2↑	79,9↑
2	Pierderi	27	33↑	31↓	32↑	255,7	1140,2↑	1280,7↑	1330,2↑

Sursa: Date oferite de BNS.

¹¹⁹ Prin Hotărârea ANRE nr.139/2017 au fost avizate tarifele pentru serviciul de alimentare cu apă – 20,09 lei, și serviciul de canalizare – 13,52 lei; prin Hotărârea ANRE nr.275/2019 au fost avizate tarifele pentru serviciul de alimentare cu apă – 20,77 lei, și serviciul de canalizare – 15,30 lei.

¹²⁰ O nouă majorare a tarifului fiind aprobată de ANRE abia la 11.01.2023.

¹²¹ S.A. „Apă-Canal Nisporeni” a fost reorganizată, din care cauză lipsesc datele.

Totodată, datele din tabel relevă că numărul întreprinderilor care înregistrează profituri s-a diminuat de la 8 în anul 2014 la 4 în anul 2021, valoarea profiturilor la finele anului 2021 constituind 79,9 mil. lei, sau cu 34,0 mil. lei mai mult decât în anul 2014.

Creșterea atât a numărului de întreprinderi care înregistrează de la an la an pierderi, cât și a valorii acestora denotă o situație alarmantă în domeniu și un management neperformant și neeficient, care nu contribuie la ameliorarea situațiilor financiare și patrimoniale, în creștere fiind și gradul de îndatorare al operatorilor apă-canal.

4.5.3. 8 din 36 de întreprinderi prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizare înregistrează pe parcursul mai multor ani valori negative la capitalul propriu.

O condiție indispensabilă pentru dezvoltarea economică a unei întreprinderi o reprezintă formarea unui capital propriu suficient pentru asigurarea activității economice durabile și obținerea încrederii investitorilor în perspectivele de dezvoltare strategică a întreprinderii.

Conform analizelor efectuate la 36 de întreprinderi, la finele anului 2021 capital propriu negativ era înregistrat la 8 întreprinderi, din care, pe parcursul ultimilor 3 ani – la 5 întreprinderi, pe parcursul ultimilor 2 ani – la 2 întreprinderi, și la o întreprindere în anul 2021.

Situația este una îngrijorătoare, ținând cont și de faptul că fondatorii și factorii de decizie din cadrul întreprinderilor operatoare care au înregistrat capital propriu negativ nu au întreprins măsuri de rigoare pentru reevaluarea activelor gestionate sau revizuirea valorii capitalului social pentru remedierea pozițiilor financiare și patrimoniale înregistrate de întreprinderile respective. Vezi Tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 27

Sinteza pe întreprinderi a valorii capitalului propriu negativ, 2014-2021, mil. lei

Nr. crt.	Întreprinderi	2014	2019	2020	2021
1	Î.M. Regia "Apă-Canal-Bălți"		-304,2	-319,2	-397,8
2	S.A. "Apă-Canal Cahul"		-7,3	-16,6	-20,3
3	Î.M. "Direcția de producție Apă-Canal" or. Ștefan Vodă		-3,9	-4,3	-4,8
4	Î.M. "AQUA Basarabeasca"		-1,5	-1,6	-1,7
5	Î.M. "Apă-Canal Donduseni"		-4,2	-4,4	-4,5
6	Î.M. "Apă-Canal Ocnita"	-0,004		-0,9	-1,9
7	Î.M. "Regia Apă Șoldănești"			-1,1	-2,5
8	S.A. "Regia Apă-Canal Soroca"				-26,9
9	Total, suma	-0,004	-321,1	-348,1	-400,4
10	Total, numărul de întreprinderi	1	5	7	8

Sursa: Date oferite de BNS.

În comparație cu anul 2014, în anul 2021 numărul întreprinderilor care au înregistrat capital propriu negativ a crescut de la o întreprindere la 8 întreprinderi, iar valoarea capitalului propriu negativ a crescut de la 3,8 mii lei la 400,4 mil. lei.

Capitalul propriu negativ denotă un grad de îndatorare semnificativ al întreprinderilor vizate, precum și imposibilitatea sau dificultăți în achitarea datoriilor din fonduri proprii. Folosind doar capitalul

propriu, entitatea are cea mai mare stabilitate financiară, dar este limitată în ritmul dezvoltării sale. La rândul său, capitalul împrumutat se caracterizează prin posibilități destul de largi de atragere a surselor de finanțare, în special în cazul în care întreprinderea are o istorie de creditare bună sau are garanții.

Reevaluarea la timp a valorii OITE la care gradul de uzură atins constituie 100%, dar care continuă să fie utilizare în procesul de prestare a serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, ar permite APL să revizuiască cuantumul redevenței pentru bunurile transmise în gestiune delegată operatorilor de servicii și să le transfere ultimilor sub formă de subvenții/subsidii pentru utilizarea lor în scopurile aferente reabilitării, renovării și extinderii rețelelor existente. Sau mijloacele provenite din redevență să fie acumulate la APL un cont separat, cu utilizarea în scopurile prevăzute în Legea nr.303/2013.

4.5.4. Pe parcursul anilor, unele întreprinderi au contractat împrumuturi.

Se atestă că, pe parcursul anilor, unele întreprinderi au contractat împrumuturi și credite bancare pe termen lung. Astfel, la finele anului 2021, valoarea împrumuturilor și creditelor bancare contractate pe termen lung a constituit 757,2 mil. lei, inclusiv credite bancare pe termen lung – 514,5 mil. lei, și împrumuturi – 242,7 mil. lei. Ponderea creditelor și împrumuturilor în totalul datoriilor constituie 33,5%, acestea fiind contractate de 17 întreprinderi, cele mai mari sume de credite și împrumuturi fiind contractate de către SA „Apă-Canal Chișinău” – 467,9 mil. lei, Î.M. Regia „Apă-Canal-Bălți” – 69,6 mil. lei, S.A. „Apa-Canal Cahul” – 53,3 mil. lei, Î.M. „Apă-Canal Ungheni” – 23,2 mil. lei, SA „Regia Apă-Canal Orhei” – 46,9 mil. lei, S.A. „Operator Regional Apă-Canal Hâncești” – 10,9 mil. lei, S.A. „Servicii comunale Florești” – 34,8 lei, Î.M. „Direcția de producție Apă-Canal Ștefan Vodă” – 12,8 mil. lei, S.A. „Regia Apă-Canal Soroca” – 21,5 mil. lei, Î.M. „Apă - Canal Căușeni” – 13,2 mil. lei. Marea parte a acestora reprezintă creditele contractate direct de la donatorii externi sau recreditate de MF din surse externe, destinate pentru îmbunătățirea structurii tehnico-edilitate gestionate. Totodată, în anul 2021 au fost achitate dobânzi în sumă totală de 8,9 mil. lei. Informații detaliate se prezintă în Anexa nr.13 la prezentul Raport de audit.

Cu referire la S.A. „Apa-Canal Chișinău”, se atestă că, în suma totală de 467,9 mil. lei aferentă creditelor bancare pe termen lung¹²², 268,2 mil. lei reprezintă împrumutul acordat de BEI (Acord de împrumut nr. FI N 814336 Separis N20110235 din 19.12.2013), 174,9 mil. lei reprezintă împrumutul acordat de BERD (Acordul de împrumut nr.44027 din 19.12.2013) și împrumuturi interne – 24,8 mil. lei. Pe lângă împrumuturi, S.A. „Apă-Canal Chișinău” are 105,2 mil. lei grant de la BERD și BEI pentru facilitarea investițiilor pentru vecinătate a UE (FIV al UE), contractor PASSAVANT ENERGY & ENVIRONMENT GmbH & LUDWIG PREIFFER- Reabilitarea Stației de epurare a apelor uzate și linia Nouă de tratare a nămolului, contract nr.8282-IFT – 44022/272 din 27.07.2017. Din creditul de 48,0 mil. euro urmau a fi efectuate lucrări de reabilitare a rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare, modernizare a stațiilor de pompare, instalare a sistemului SCADA și MIS și de reabilitare a Stației de epurare. Pentru reabilitarea Stației de epurare, suplimentar la mijloacele de împrumut au fost alocate 11,0 mil. euro sub formă de grant, iar 2,8 mil. euro din grant urmau a fi utilizate pentru

¹²² La situația din 31.12.2021.

serviciile de asistență tehnică.

Împrumutul BERD, aprobat în valoare de 24,0 mil.euro, în anul 2022 a fost micșorat până la 21,0 mil. euro, iar ca urmare a condiționării din partea BEI, la 03.11.2022¹²³ ambele Acorduri de împrumut au fost cesionate de către S.A. „Apă-Canal Chișinău” Consiliului Municipal Chișinău. La situația din 17.02.2023, din 21,0 mil.euro ale împrumutului BERD, au fost debursate 17,4 mil. euro (82,9%), iar din suma de 24,0 mil. euro aprobată a împrumutului BEI, au fost debursate 14,4 mil.euro (60,0%).

Totodată, din cauza nedebersării integrale a sumelor contractate, dar și a modificărilor operate la condițiile inițial negociate, S.A. „Apă-Canal Chișinău” a fost nevoită să achite comisioane suplimentare de angajament pentru nedebersarea în timp rezonabil a împrumutului și și penalități în valoare totală de 1,17 mil. euro¹²⁴, ceea ce reprezintă 3,5% din valoarea împrumutului debursat. De menționat că toate comisioanele și penalitățile achitate în vederea debursării împrumuturilor în valoare de 1,58 mil. euro¹²⁵, conform prevederilor SNC „Costurile îndatorării”¹²⁶ nu se supun capitalizării, fiind trecute la cheltuieli curente.

4.5.5. Datoriile întreprinderilor prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizare sunt în creștere.

Analiza datoriilor înregistrate de către 36 de întreprinderi prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizate denotă că acestea sunt în creștere continuă, la finele anului 2021 constituind 2.262,2 mil.lei, inclusiv datoriile pe termen lung – 1.499,5 mil.lei, și datoriile curente – 762,7 mil.lei, sau 66,3% și, respectiv, 33,7% din totalul acestora. Valoarea datoriilor comerciale curente a constituit 240,7 mil.lei, sau 10,6% din totalul datoriilor. Cele mai semnificative datorii au fost înregistrate la S.A. „Apă-Canal Chișinău” – 840,4 mil.lei, Î.M. Regia „Apă-Canal-Bălți” – 479,3 mil.lei, urmate de S.A. „Regia Apă-Canal Orhei” – 50,6 mil.lei, Î.S. „Acva-Nord” – 128,5 mil.lei, S.A. „Apă-Canal Leova” – 91,4 mil.lei, S.A. „Regia Apă-Canal Soroca” – 54,4 mil.lei, S.A. „Apă-Canal Cahul” – 57,2 mil.lei etc.

Cu dificultăți mari de onorare a plăților se confruntă majoritatea întreprinderilor, la unele din ele ponderea datoriilor pe termen lung pentru credite bancare și împrumuturi contractate depășind 50% din totalul datoriilor. Astfel, la finele anului 2021 la S.A. „Apă-Canal Cahul” ponderea creditelor în totalul datoriilor a constituit 93,3%, la Î.M. „Apă-Canal Ungheni” – 84,9%, la S.A. „Servicii comunale Florești” – 85,4%, S.A. „Apă-Canal Chișinău” – 55,7%, Î.M. „Direcția de producție Apă-Canal Ștefan Vodă” – 53,5%.

În comparație cu anul 2014 (1.119,8 mil.lei), datoriile au înregistrat o creștere de 1.142,4 mil.lei, sau cu 102%. Cea mai mare creștere a datoriilor este atestată la Î.M. „Apă-Canal Cantemir” – de peste 12 ori, Î.M. Direcția de producție „Apă-Canal Telenești” – de 8 ori, Î.M. „Gospodăria Comunală Râșcani” – peste 26 de ori, Î.M. „Gospodăria comunal-locativă Briceni” – de peste 7 ori, Î.M. „AQUA Basarabeasca” – de peste 19 ori, Î.M. „Comunserviciu Criuleni” – de peste 10 ori. La unele

¹²³ Au fost aprobate Deciziile CMC nr.8/1 și nr.18/2 din 03.11.2022 privind cesiunea Acordului de împrumut 44027, încheiat între Apa Canal Chișinău (ACC) și BERD și a Contractului de Finanțare FI 436 MD Serapis Nr. 2011 0235, încheiat între ACC și BEI.

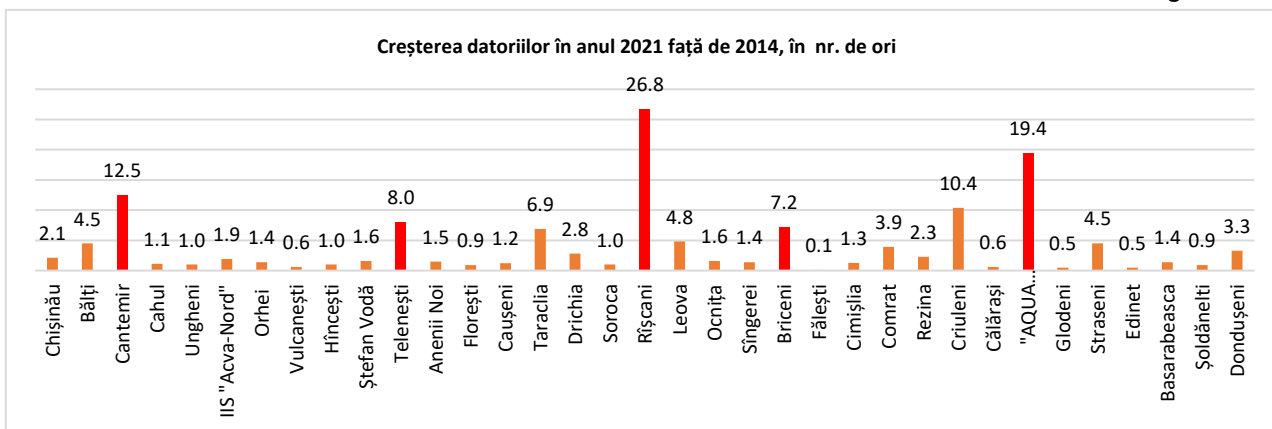
¹²⁴ Dintre care: comisioane de angajament/neutilizare – 1.135,5 mii euro, comisionare de derogare/micșorare – 33,7 mii euro, și penalități – 2,4 mii euro.

¹²⁵ Suplimentar la comisioanele de angajament/neutilizare, comisionare de derogare/micșorare și penalități au fost achitate comisioanele inițiale în vederea debursării împrumuturilor – 338,0 mil. lei, și serviciile juridice – 70,0 mii euro.

¹²⁶ Pct. 32 din SNC „Costurile îndatorării”, aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013.

Întreprinderi datoriiile totale înregistrate la finele anului 2021 s-au diminuat față de valoarea lor înregistrată în anul 2014: Î.M. „Apă-Canal Vulcănești” – cu 44%¹²⁷, S.A. „Servicii comunale Florești” – cu 8,4%¹²⁸, Î.M. „Direcția de producție a gospodăriei comunale și de locuințe Fălești” – cu 87%¹²⁹, Î.M. „Gospodăria comunal-locativă Călărași” – cu 45%¹³⁰, Î.M. „Servicii comunale Glodeni” – cu 50%¹³¹, Î.M. „Apă-Canal Edineț” – cu 48%¹³², Î.M. „Regia Apă Șoldănești” – cu 14%¹³³. La celelalte întreprinderi, creșterea datoriilor variază de la 100% până la 480%, sau de peste 4 ori.

Figura nr.38

Sursa: Date oferite de BNS.

Analizând „Rata de îndatorare”¹³⁴ pentru anul 2021, se denotă că, doar la 2 întreprinderi (Glodeni și Nisporeni) gradul de îndatorare este sub 2% (1,6% și 0,4%, respectiv). La doar 4 întreprinderi gradul de îndatorare este sub 10% (Vulcănești – 5,2%, Cimișlia – 2,2%, Criuleni – 4,5%, Edineț – 7,8%). La celelalte 30 de întreprinderi, gradul de îndatorare variază între 15,6% și 19.622,1%¹³⁵, sau de peste 196 de ori. La 3 întreprinderi, gradul de îndatorare este de peste 1.000%: Î.M. „Apă-Canal Ungheni” – 1.082,5%, Î.M. Direcția de producție „Apă-Canal Telenești” – 11.966,8%, Î.M. „Gospodăria comunală Râșcani” – 19.622,1%, Î.M. „Apă-Canal Ocnîța” – 1.597,7%, Î.M. Direcția de Producție „Apă-Canal Sîngerei” – 1.155,8%, Î.M. „Apă-Canal Strășeni” – 2.503,6%. Gradul de îndatorare înalt a dus la intrarea unor întreprinderi în insolabilitate.

4.5.6. 11 întreprinderi prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizate sunt în procedura de insolabilitate.

Conform informațiilor de la SFS, în perioada 2016-2022 prin procedura de insolabilitate au trecut 11 întreprinderi, din care 8 sunt până în prezent în insolabilitate.

¹²⁷ De la 505,5 mii lei în 2014 până la 282,9 mii lei în anul 2021.

¹²⁸ De la 44.431,1 mii lei în 2014 până la 40.697,0 mii lei în anul 2021.

¹²⁹ De la 18.860,9 mii lei în 2014 până la 2.392,5 mii lei în anul 2021.

¹³⁰ De la 7.439,7 mii lei în 2014 până la 4.105,1 mii lei în anul 2021.

¹³¹ De la 2.837,9 mii lei în 2014 până la 1.416,4 mii lei în anul 2021.

¹³² De la 4.825,2 mii lei în 2014 până la 2.502,8 mii lei în anul 2021.

¹³³ De la 23.478,9 mii lei în 2014 până la 20.091,5 mii lei în anul 2021.

¹³⁴ Raportul între totalul datoriilor și capitalul propriu.

¹³⁵ Î.M. „Gospodăria comunală Râșcani” – datorii (18.707,8 mii lei)/ capital propriu (95,3 mii lei)=19.622,1%, sau de peste 19 ori.

Informații privind întreprinderile aflate în procedura de insolvență în anii 2016-2022

Indicatori	Inițierea procedurii de insolvență							Total
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Numărul întreprinderilor la care a fost inițiat procesul de insolvență	1	3		1	2	2	2	11

Sursa: Date oferite de SFS.

Lista întreprinderilor aflate în proces de insolvență se prezintă în tabelul următor.

Tabelul nr.29

Lista întreprinderilor aflate în proces de insolvență în perioada 2016-2022

Nr. crt.	Denumirea operatorului apă-canal	Inițierea procesului de insolvență	Procedura aplicată față de debitor
1.	Î.M. Regia „Apă-Canal-Bălți”	09.12.2020	Procedura de restructurare
2.	S.A. Regia „Apă-Canal Soroca”	24.01.2022	Procedura de restructurare
3.	Î.Î.S. „ACVA-NORD”	05.02.2016	Procedura planului
4.	Î.M. „Buțeni-Salubritate”	11.05.2021	Procedura simplificată a falimentului
5.	Î.M. „Servicii comunale Ivancea”	20.08.2019	Procedura simplificată a falimentului
6.	Î.M. „Servicom-Mateuți”	30.03.2017	Procedura simplificată a falimentului
7.	Î.M. „Apă Șoldănești”	25.09.2017	Procedura planului
8.	Î.M. „Apă-Canal din Basarabasca”	26.01.2017	Procedura planului
9.	Î.M. „AQUA Basarabasca”	20.10.2020	Procedura de restructurare
10.	Î.M. „Bulboaca-Prim”	30.05.2022	Procedura simplificată a falimentului
11.	Î.M. „Adar-Suyu”	10.12.2020	Procedura simplificată a falimentului

Sursa: Date oferite de SFS.

4.5.7. Operatorii serviciilor de alimentare cu apă și sanitație înaintează ANRE spre aprobare Planurile anuale de investiții neacoperite de resurse financiare reale.

În calitate de criterii de acceptare în tarif a investițiilor efectuate în infrastructura de alimentare cu apă și de canalizare servește Regulamentul privind principiile de efectuare a investițiilor în sectorul de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRE nr. 357/2019 din 27.09.2019.

Planul anual de investiții se elaborează de către operator, ținând cont de informațiile actualizate privind starea, gradul de uzură a imobilizărilor existente, cât și de obligațiile operatorului de a desfășura activitatea reglementată la costuri minime și eficiență maximă și se aprobă de autoritatea abilitată să aprobe tarifele. Investițiile care pot fi incluse în Planul anual de investiții și recuperate prin tarif sunt divizate în 8 categorii: Categoria A: Investiții în construcția de noi rețele și noi instalații, Categoria B: Investiții în rețele și capacități de producere existente (reconstrucție, modernizare și re tehnologizare, efectuarea reparațiilor capitale ale rețelelor și ale instalațiilor capitalizate), Categoria C: Investiții în mijloace de transport, mașini, mecanisme, utilaje mecanice, Categoria D: Investiții în echipamente de măsurare, aparate de control și diagnostic, inclusiv aferente rețelelor, Categoria E: Investiții în clădiri și construcții, inclusiv aferente rețelelor, Categoria F: Investiții în tehnică de calcul,

telecomunicații, Categoria G: Investiții în immobilizări necorporale (programe, licențe etc.), Categoria H: Alte investiții legate de activitatea licențiată.

Operatorul, anual, până la 1 noiembrie, elaborează și prezintă autorității competente spre aprobare Planul de investiții pentru anul calendaristic următor și, după caz, ANRE spre avizare.

În cazul în care se planifică realizarea lucrărilor la un proiect de investiții, pe parcursul a 2 sau a mai multor ani, operatorul menționează acest fapt în Planul anual de investiții, indicând perioada de realizare și costul acestuia, inclusiv partea investițiilor care revine pentru anul calendaristic următor.

Proiectele de investiții incluse de operator în Planul anual de investiții sunt evaluate în baza criteriilor de: eficiență, obligativitate și necesitate.

Planurile de investiții pentru anul calendaristic următor se examinează și se aprobă de autoritatea competentă sau de către Agenție nu mai târziu de 31 decembrie.

Planul anual de investiții nu se aprobă în cazul în care: (i) planul anual de investiții sau unele proiecte de investiții nu corespund cerințelor Regulamentului menționat mai sus, (ii) proiectele de investiții nu țin de activitatea reglementată, (iii) investițiile planificate țin de procurări sau lucrări care trebuie să fie atribuite la cheltuieli, (iv) investițiile trebuie să fie recuperate de operator prin intermediul companiilor de asigurare (asigurări incluse în tarif), deciziilor instanțelor de judecată etc, (v) investițiile nu sunt necesare, sunt neargumentate, nu dau avantaj economic cuantificat și duc doar la majorarea tarifelor.

Planul anual de investiții, transmis ANRE spre examinare, se aprobă/avizează, pe categoriile de investiții, prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRE, care se publică pe pagina web oficială a Agenției.

ANRE aprobă/avizează planurile de investiții în condițiile art. 35 din Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303/2013. Pentru fiecare proiect de investiții, neacceptat în Planul anual de investiții, ANRE prezintă operatorului, prin scrisoare de însoțire, motivul neacceptării. În decursul anului, modificările în Planul anual de investiții aprobat/avizat se solicită de către operator în scris de la autoritatea competentă care a aprobat/avizat Planul anual de investiții. Operatorul, pe parcursul anului, este în drept să depună nu mai mult de patru solicitări de modificare a Planului anual de investiții aprobat/avizat, dar nu mai târziu de 31 octombrie a anului de gestiune.

Conform Regulamentului respectiv, până la 1 martie a fiecărui an de gestiune, operatorii prezintă ANRE Raportul privind realizarea Planului de investiții, aprobat/avizat de către ANRE, pentru anul precedent. În corespundere cu prevederile Regulamentului privind principiile de efectuare a investițiilor, ANRE examinează Raportul privind realizarea Planului anual de investiții pentru anul precedent și aprobă Hotărârea/Decizia privind acceptarea în scopuri tarifare a investițiilor realizate în anul precedent de către titularii de licențe.

În perioada 2016-2021, ANRE a aprobat/avizat Planurile de investiții ale titularilor de licențe care furnizează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, în valoare totală de 3.507,5 mil.lei,

însă au fost executate și respectiva aprobate pentru includere în tarif 351,6 mil. lei, sau 10% din valoarea lor planificată pentru a fi realizate.

Nota nr. 6: În condițiile în care un proiect investițional nu a fost realizat în anul bugetar corespunzător, ca urmare a unor factori obiectivi sau subiectivi, acesta poate fi inclus în Planurile de investiții pentru următorii ani. Astfel, valoarea investițiilor aprobate în anii 2016-2021 poate include valoarea unor proiecte care nu au fost realizate pe parcursul mai multor ani și au fost incluse în Planurile de investiții pentru mai mulți ani. Informații privind numărul de proiecte investiționale incluse în Planurile investiționale, cu denumirea lor, valoarea estimată, nivelul de implementare etc. nu sunt disponibile. În acest sens, pentru a avea informații adecvate privind investițiile realizate la nivel de proiect, ar fi oportun ca fiecărui proiect investițional inclus în Planul de investiții să-i fie atribuit un cod unic, care va sta la baza monitorizării implementării acestuia, similar practicilor aplicate de MF la realizarea proiectelor investiționale din mijloacele BS și BUAT. Aceasta va permite inclusiv cunoașterea valorii investițiilor necesare pentru realizarea proiectelor, gradul și capacitatea de realizare a investițiilor din surse proprii și din surse externe, precum și va permite excluderea din analizele efectuate în dinamică a dublărilor (multiplicării) de volume de investiții planificate.

Totodată, se atestă că unii operatori, deși au avut Planuri de investiții aprobate de ANRE, nu au prezentat Rapoarte privind realizarea Planului anual de investiții și, respectiv, nu au înaintat propuneri pentru evaluarea valorii investițiilor realizate care pot fi incluse în tarif. Numărul întreprinderilor care nu au prezentat Rapoarte privind realizarea investițiilor variază de la 2 până la 24 de întreprinderi pe an, iar valoarea investițiilor planificate și nerealizate constituie 3.155,9 mil. lei, sau 90% din volumele de investiții aprobate pentru anii 2016-2021.

Tabelul nr. 30

Informații privind valoarea investițiilor pentru care nu au fost prezentate Rapoartele anuale privind realizarea investițiilor, în anii 2016-2021

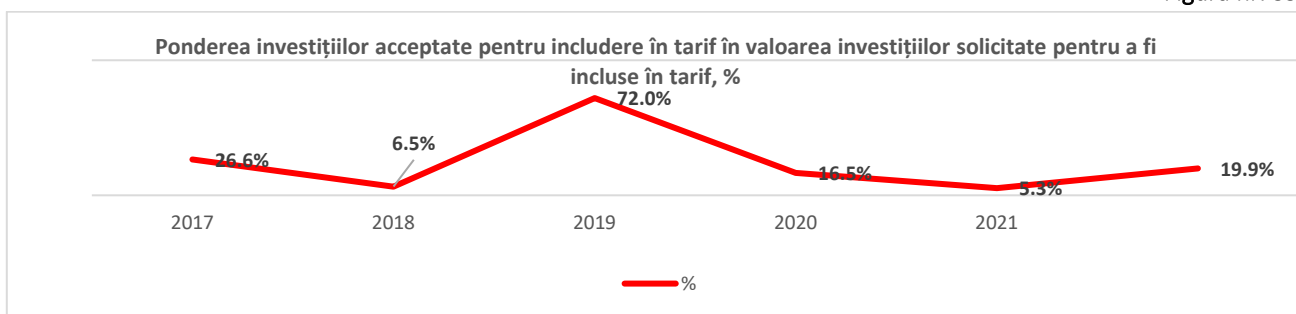
Nr. crt.	Indicatorii	Numărul de întreprinderi						Valoarea investițiilor						Total
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
1	Investițiile aprobate/avizate de ANRE	4	6	12	10	18	38	314,2	629,4	512,1	432,1	1003,8	615,9	3507,5
2	Investițiile realizate, incluse în Rapoartele privind realizarea investițiilor	1	4	4	6	13	14	78,9	40,4	30,8	71,6	25,6	104,3	351,6
3	Devieri	3	2	8	4	5	24	235,3	589	481,3	360,5	978,2	511,6	3155,9
4	Ponderele celor care au prezentat Rapoarte, % (rd.2/rd.1)	25,0%	66,7%	33,3%	60,0%	72,2%	36,8%	25,1%	6,4%	6,0%	16,6%	2,6%	16,9%	10,0%

5	Ponderea celor care nu au prezentat Rapoarte, % (rd.3 /rd.1)	75,0%	33,3%	66,7%	40,0%	27,8%	63,2%	74,9%	93,6%	94,0%	83,4%	97,4%	83,1%	90,0%
---	--	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Sursa: Date oferite de ANRE.

Datele din Tabel denotă că numărul întreprinderilor care prezintă spre aprobare Planurile de investiții este în creștere, din 45 de întreprinderi licențiate de ANRE, numărul celor care prezintă anual Planuri de investiții spre aprobare și nemijlocit aprobate de ANRE a crescut de la 4 întreprinderi în anul 2016 la 38 de întreprinderi în anul 2021. Totodată, gradul de realizare a investițiilor și, respectiv, prezentarea Rapoartelor anuale privind realizarea investițiilor este foarte jos, și ca urmare, ANRE în anii 2016-2021 a aprobat pentru includere în tarif doar a 351,6 mil. lei, sau 10% din volumul total de investiții care urma să fie realizat în anii respectivi, nivelul de realizare a investițiilor având un trend neuniform, cel mai mic nivel de realizare a planurilor de investiții fiind atins în anul 2021 – cu 5,3%, și cel mai înalt nivel – în anul 2019, cu 72,0%.

Figura nr. 39

Sursa: Date oferite de ANRE.

Analiza nivelului de realizare a Planurilor de investiții aprobate de ANRE la întreprinderile care au prezentat Rapoartele privind realizarea investițiilor relevă că valoarea investițiilor planificate pentru anii 2016-2021 constituie 2.392,7 mil. lei, fiind aprobate pentru includere în tarif 351,5 mil. lei, sau 14,7%. Nivelul de aprobare în tarif doar a 14,7% denotă că întreprinderile, deși au Planuri de investiții aprobate de ANRE, sau nu au capacități financiare să realizeze volumele de investiții planificate, sau, în Planurile de finanțare aprobate de ANRE, sunt incluse investiții care nu au acoperire financiară reală.

Desfășurarea unei activități eficiente și profitabile constă în oferirea operatorului a posibilității de a acoperi consumurile și cheltuielile sale justificate, necesare pentru desfășurarea activității reglementate și recuperarea mijloacelor financiare investite în dezvoltarea, renovarea și reconstrucția sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare. Nici întreprinderile, nici fondatorii acestora nu s-au ghidat de aceste prevederi. În consecință, majoritatea operatorilor acumulează de la an la an tot mai multe pierderi, investițiile realizate în afara Planului de investiții nefiind recuperate prin tarif.

Chiar și în condițiile în care o parte din investițiile care au fost realizate de întreprinderi în limita Planului de investiții aprobat de ANRE au fost aprobate pentru a fi recuperate prin tarif, întreprinderile cărora le-au fost aprobate investițiile realizate, nu au înaintat propuneri de rigoare pentru revizuirea tarifelor la serviciile prestate.

De exemplu, S.A. „Apă-Canal Chișinău” i-au fost aprobate pentru recuperate prin tarif în anul 2017 - 78,9 mil.lei, în anul 2018 -29,4 mil.lei, în 2019 -63,7 mil.lei, în 2020 – 17,3 mil.lei, în 2021- 47,3 mil.lei, în perioada dată, tarifele au fost revizuite doar în anul 2016, în perioada 2016-2021 acestea fiind constante. De asemenea, S.A. „Regia Apă-Canal Orhei”, în anii 2018-2021, a avut investiții realizate, aprobate de ANRE, în scopul recuperării prin tarif, în valoare totală de 7,5 mil.lei¹³⁶, dar tarifele nu au fost modificate din 2014; la Î.M. „Apă-Canal” din Ungheni, valoarea investițiilor realizate în anii 2017-2021, acceptate pentru recuperare prin tarif, a constituit 4,6 mil.lei, iar tarifele au fost modificate doar în anii 2017 și 2018; la S.A. „Servicii Comunale Florești”, valoarea investițiilor realizate în anii 2017-2021, aprobate pentru includere în tarif, a constituit 6,2 mil.lei, iar tarifele au fost revizuite doar în anii 2020 și 2022.

Una din cauzele nivelului jos de acceptare a valorii investițiilor pentru includere în tarif este capacitatea redusă a posibilităților financiare ale întreprinderilor pentru efectuarea investițiilor majore din mijloacele proprii și împrumutate, sau efectuarea investițiilor în afara Planurilor de investiții aprobate de ANRE, care nu sunt acceptate pentru a fi recuperate prin includere în tarif.

În consecință, o mare parte din întreprinderi acumulează pe parcursul mai multor ani pierderi, iar unele au intrat în procedura de insolabilitate.

La nivel de operatori economici, valoarea investițiilor acceptate pentru includere în tarif, față de investițiile planificate, a variat de la 0,3%¹³⁷ până la 100%¹³⁸.

Tabelul nr. 31

Sinteza investițiilor acceptate pentru includere în tarif în anii 2017-2021

Anii	Ponderea investițiilor realizate și acceptate pentru recuperare prin tarif în totalul investițiilor planificate						
	≤10%	10%-20%	20%-50%	50%-80%	80%- 99,9%	100%	Total
Valoarea investițiilor acceptate pentru includere în tarif, mil.lei							
2017	29,8						29,8
2018	0,1	1,8					1,9
2019		64,7	6,9				71,6
2020	17,7	2,4	1,1	0,9	3,3	0,2	25,6
2021	3,3	48,9	1,2	3,3	0,8		57,5
Total	50,9	117,8	9,2	4,2	4,1	0,2	186,4
Numărul întreprinderilor							
2017	3						3
2018	1	1					2
2019		2	6				8
2020	3	3	3	2	1	1	13
2021	2	3	3	3	2		13

Sursa: Date oferite de ANRE.

¹³⁶ În anul 2018 – 0,1 mil.lei, 2019 – 4,0 mil.lei, 2020 – 1,1 mil.lei, 2021 – 2,3 mil.lei.

¹³⁷ Î.M. Regia „Apă-Canal Bălți” în anul 2020.

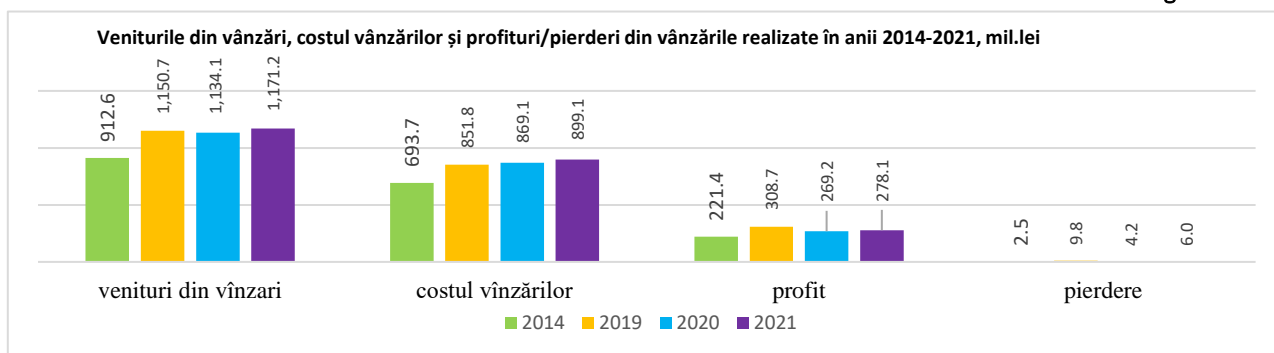
¹³⁸ S.A. „Operator Regional Apă-Canal Hâncești” în anul 2020.

Nerevizuirea periodică a tarifelor, sau nesubvenționarea diferenței de tarif¹³⁹, a condiționat creșterea continuă a pierderilor, a gradului de îndatorare și înregistrarea capitalului negativ de către unele întreprinderi. Iar în legătură cu starea fizică și morală degradată a utilajelor antrenate în procesul de producere a serviciilor publice de alimentare cu apă și canalizare, este necesară demararea de urgență a investițiilor semnificative, inclusiv pentru reabilitarea sistemelor construite pe timpurile sovietice. Totodată, pentru operatorii apă-canal care înregistrează pierderi supranormate, ar fi oportun să fie elaborat un Plan de măsuri (pe termen scurt, mediu sau lung) cu stabilirea indicatorilor-țintă pentru reducerea anuală a pierderilor de apă, cu crearea unui mecanism stimulent în cazul în care țintele sunt atinse, de exemplu, majorarea mărimii rentabilității cu o rată fixă, și diminuarea ei în cazurile în care țintele nu vor fi atinse. În privința creării sistemelor de alimentare cu apă și canalizare noi și soluțiilor pentru sistemele vechi în vederea diminuării pierderilor de apă, precum elaborării și implementării măsurilor în vederea identificării scurgerilor ascunse, limitării furturilor de apă, investiții în modernizarea infrastructurii de apă și canalizare, este oportună implementarea sistemului SCADA de monitorizare a scurgerilor și aplicarea altor bune practici în domeniu.

4.5.8. La finele anului 2021, 4 întreprinderi au înregistrat pierderi brute din vânzări.

Analiza veniturilor din vânzările realizate în anii 2014-2021 relevă că acestea au crescut de la 912,6 mil. lei în 2014 la 1.171,6 mil. lei, sau cu 28,4% în 2021. Costurile vânzărilor de asemenea sunt în creștere, de la 693,7 mil. lei până la 899,1 mil. lei, sau cu 29,6%, iar profiturile – de la 221,4 mil. lei până la 278,1 mil. lei, sau cu 25,6%. Pierderile au înregistrat o tendință neuniformă, în anul 2021 fiind înregistrată o creștere, față de anul 2014, cu 3,5 mil. lei, sau de peste 2 ori (în anul 2014 – 2,5 mil. lei, și în anul 2021 – 6,0 mii lei).

Figura nr. 40

Sursa: Date oferite de BNS.

Numărul întreprinderilor care au înregistrat în anii 2014-2021 pierderi din vânzări este neuniform.

Tabelul nr. 32

Numărul întreprinderilor care au înregistrat pierderi din vânzări în anii 2014-2021

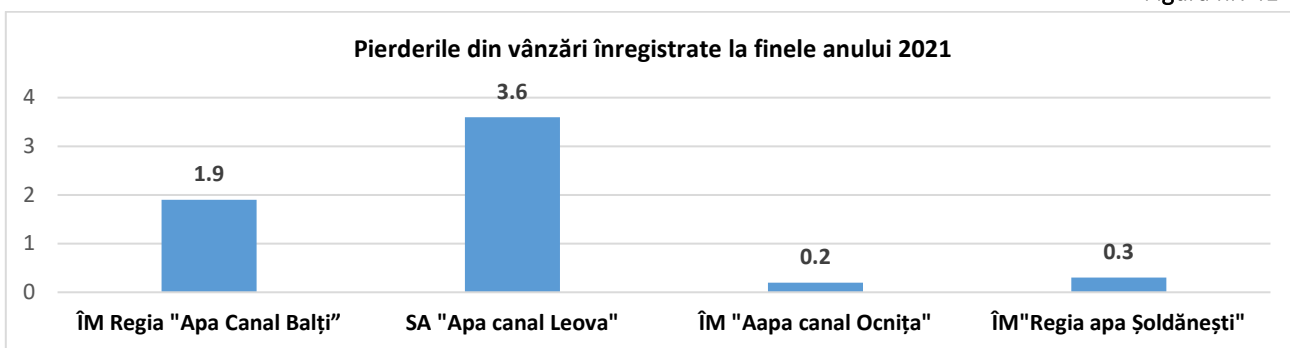
Indicatorii	2014	2019	2020	2021
Numărul întreprinderilor care au înregistrat pierderi din vânzări	5	9	3	4

Sursa: Date oferite de BNS.

¹³⁹ Conform art.35 alin.(9) din Legea nr.303/2013, în cazul în care consiliul local va aproba tarife la un nivel mai redus decât cele prevăzute în avizul prezentat de Agenție, acesta este obligat să stabilească în decizia sa de aprobare a tarifelor sursa și suma concretă ce urmează a fi alocată operatorului din bugetul local pentru acoperirea veniturilor ratate de către operator din cauza aprobării tarifelor reduse.

Astfel, la finele anului 2021, din totalul de 36 întreprinderi analizate, 4 au înregistrat pierderi din vânzări, care au constituit 6,0 mil. lei, celelalte întreprinderi înregistrând profituri de 278,1 mil. lei.

Figura nr. 41

Înregistrarea pierderilor din vânzări denotă că tarifele stabilite pentru prestarea serviciilor nu acoperă costurile acestora.

4.5.9. Cheltuielile administrative sunt în creștere de la an la an.

În anii 2014-2021 se atestă creșterea cheltuielilor administrative, de la 152,8 mil. lei în anul 2014 la 208,8 mil. lei în anul 2021, sau cu 54,0 mil. lei (+36,6%). Cea mai mare creștere a cheltuielilor se atestă la operatorii din Bălți (+128%), Cantemir (+208,1%), Vulcănești (+127,5%), Taraclia (+143,6%), Soroca (+106,1%), Ocnîța (+152,8%), Comrat (+134,2%), Basarabeasca (+566,4%), Strășeni (+148,2%) și Edineț (+108,5%) etc.

De menționat că, deși cheltuielile administrative sunt în creștere de la an la an, tarifele pentru prestarea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare nu au fost revizuite și, respectiv, recuperate prin tarif.

Aceeași situație se atestă și la cheltuielile operaționale, care de asemenea nu sunt recuperate prin tarifele reglementate, ceea ce creează dificultăți în activitatea operatorilor și duce la acumularea pierderilor și incapacitatea de plată a operatorului.

Cumulul mai multor factori care servesc temei pentru revizuirea tarifelor și nerevizuirea lor în termen rezonabil, duce la acumularea pierderilor și, ulterior, la insolabilitatea întreprinderilor prestatoare de servicii apă-canal. Totodată, pe parcursul anilor s-a creat un cerc vicios, conform căruia condițiile de revizuire a tarifului sunt întrunite, dar nu se revizuiesc pentru a nu cauza scăderea nivelului de trai al populației, în același timp, APL nu au capacități financiare suficiente pentru subsidierea/subvenționarea diferenței de tarif, în cazul în care valoarea lui reală este mult mai înaltă decât cea aprobată.

Tarifele pentru prestarea serviciilor publice trebuie să fie adecvate și corespunzătoare, iar în cazul aplicării unor politici sociale, menite să mențină tariful la un nivel cât de cât suportabil de populație, urmează să fie elaborate mecanisme de compensare a diferențelor dintre tarifele reale și cele aplicate, în caz contrar, întreprinderile prestatoare de servicii vor intra în insolabilitate totală din simplul motiv că marea parte a bugetelor locale nu dispun de suficiente resurse financiare pentru a compensa diferențele sau a subsidia activitățile respective desfășurate de întreprinderi.

- **Cheltuieli privind amortizarea**

De menționat că, în componența cheltuielilor privind amortizarea mijloacelor fixe și amortizărilor necorporale aferente furnizării/prestării serviciului public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate, în fiecare an de reglementare în tarif se includ doar cheltuielile pentru amortizarea activelor deținute cu dreptul de proprietate¹⁴⁰. Totodată, în tarif nu se includ mijloacele publice care prin natura lor aparțin domeniului public al UAT, mijloacele fixe și imobilizările necorporale finanțate de donatori, procurate din contul subvențiilor și alocate din BUAT sau BS, transmise operatorului cu titlu gratuit etc. În consecință, ca urmare a acestor restricții, operatorii serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare nu au resurse proprii pentru a forma Fondul de dezvoltare, care conform art. 36¹ din Legea nr.303/2013, este destinat pentru înlocuirea și dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, pentru cofinanțarea proiectelor care beneficiază de asistență nerambursabilă, precum și pentru asigurarea fondurilor necesare rambursării împrumuturilor contractate în scopul efectuării investițiilor. Nici fondatorii (APL) întreprinderilor respective nu dispun în bugetele lor de resurse financiare pentru a compensa anual valoarea amortizării anuale calculate pentru obiectivele transmise sub diferite forme de gospodărire (comodat/gratuit/gestiune etc.) întreprinderilor prestatoare de servicii.

Obiectivele respective, în condițiile în care acestea sunt transmise pentru gestiune fără plată sau sunt create din alte surse decât cele proprii (externe/subvenții), nu sunt recuperate prin tarif. În mod normal, ar trebui să fie recuperate sau prin redevență, sau prin subsidii/subvenții cu destinație specială, pe care fondatorii întreprinderilor nu le pot acorda din lipsa resurselor financiare suficiente în bugetele lor. Astfel, se creează un cerc vicios care, în consecință, duce la acumularea continuă a pierderilor din simplul motiv că, primind în gestiune unele bunuri noi, indiferent din care surse acestea au fost create, întreprinderile urmează, pe durata lor de funcționare, să întreprindă măsuri de menținere a lor în funcțiune, de dezvoltare a rețelelor existente etc. În lipsa resurselor necesare, se menține infrastructura aflată în gestiune din mijloacele proprii acumulate, destinate acestui scop. Fondurile de mijloace financiare acumulate în contul recuperării prin includere în tarif a amortizării mijloacelor fixe care fac parte din proprietatea întreprinderii sunt insuficiente pentru a face față menținerii adecvate și corespunzătoare a infrastructurii gestionate de întreprinderi. O mare parte a infrastructurii noi este creată din contul mijloacelor fondurilor de stat (FNDR și FEN, actualmente FNDRL și FNM) sau din mijloacele fondurilor externe, transmise gratuit APL, care, la rândul său, le-au transmis fără plată întreprinderilor prestatoare de servicii de alimentare cu apă și de canalizare. Iar conform regulilor aprobate în Metodologie, valoarea acestora face parte din excepție și, respectiv, nu se recuperează prin tarif.

În opinia auditului, abordarea aplicată urmează a fi revizuită, deoarece conform pct.12 din HG nr. 901/2015 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de transmitere a bunurilor proprietate publică”, decizia de transmitere a bunurilor proprietate publică, a căror întreținere este sau va fi finanțată integral ori parțial din bugetul public național, cu excepția transmiterii bunurilor

¹⁴⁰ Pct.36 din Metodologie.

proprietate publică în cadrul uneia și aceleiași autorități a administrației publice, se adoptă prin coordonare prealabilă cu Ministerul Finanțelor. Aceasta presupune că, la aprobarea bugetului, urmează a fi prevăzute alocații bugetare pentru întreținerea bunurilor noi primite gratuit. Aceeași abordare ar trebui să fie aplicată și în cazul întreprinderilor prestatoare de servicii de alimentare cu apă și canalizare. Pentru că intrarea în posesie a unor bunuri noi, indiferent de formă și din care surse acestea sunt create, va genera pe viitor costuri de întreținere și menținere a lor în stare funcțională, care conform principiilor aplicate acum, nu vor fi nici recuperate prin tarif, nici prin acordarea subvențiilor de la BUAT.

- **Rentabilitatea operatorului**

În anii 2019-2021, rentabilitatea operatorilor de sisteme publice de alimentare cu apă și de canalizare constituia 3% din cheltuielile aferente furnizării/prestării serviciului respectiv, determinate conform pct. 47 din Metodologie. Conform pct.46 din Metodologie, operatorul urmează să utilizeze cel puțin 50% din rentabilitate pentru investiții în dezvoltarea, renovarea, reconstrucția și reînnoirea mijloacelor fixe și a imobilizărilor necorporale utilizate în activitatea de furnizare/prestare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. În realitate, această prevedere nu este posibil de aplicat din cauza că majoritatea întreprinderilor acumulează pierderi de la an la an, resursele acumulate din amortizare și rentabilitate sunt insuficiente pentru a efectua investiții majore și abia ajung pentru a menține infrastructura în stare cât de cât funcțională. De menționat că, în anul 2022, prin Hotărârea ANRE nr. 937 din 16.12.2022, mărimea maximă a rentabilității a fost majorată până la 5%.

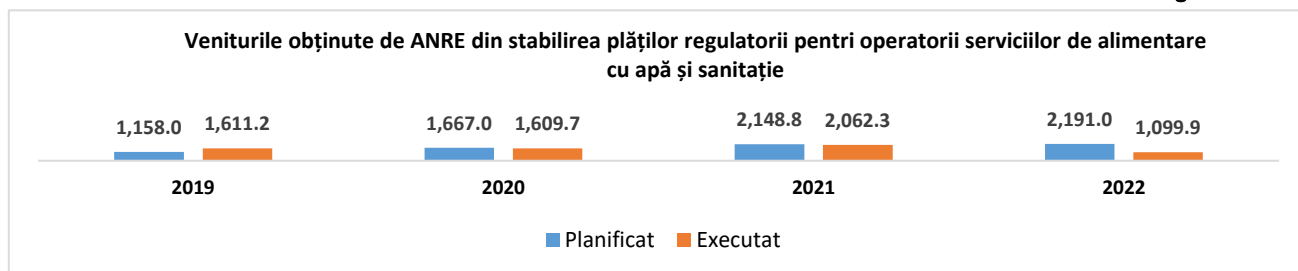
- **Stabilirea plăților regulatorii pentru titularii de licență**

Conform art.7 alin. (4) din Legea nr. 303/2013, ANRE stabilește pentru titularii de licențe plățile regulatorii necesare pentru asigurarea activității sale, în conformitate cu Legea nr. 174/2017 cu privire la energetică, în mărime de până la 0,3% din venitul titularului de licență, obținut din furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. Plățile regulatorii se transferă de către titularii de licențe în contul curent al Agenției, trimestrial, în termenul stabilit de Agenție.

Analiza mărimii plăților regulatorii pentru serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, stabilite în perioada 2014-2022, denotă că acestea, în anii 2019-2020, au constituit 0,15% din venitul titularului de licență.

În anii 2019-2021, în bugetul ANRE au fost încasate 5,28 mil.lei, fiind planificate 5,37 mil.lei.

Figura nr.42

Sursa: Date oferite de ANRE.

Cu referire la componența cheltuielilor care se includ în tarif și la ajustarea lor, se atestă următoarele.

- **Componența cheltuielilor ce stau la baza formării tarifului**

Cu privire la componența cheltuielilor ce stau la baza formării tarifului, se atestă că componența acestora, inclusă în pct.22 din Metodologie, nu este transpusă în art.35 alin.(3) din Legea nr.303/2013.

Hotărârea ANRE nr.489/2019 „Cu privire la aprobarea Metodologiei de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate	Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare
<p>Pct.22. Luând în considerare procesul tehnologic și specificul activității operatorilor sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare și conform prevederilor articolului 35 din Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303/2013, Metodologia prevede următoarea structură a cheltuielilor care stau la baza determinării tarifelor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Cheltuieli de bază (CB); 2) Cheltuielile privind amortizarea mijloacelor fixe și a imobilizărilor necorporale (CAI); 3) Cheltuieli de procurare a apei (CAP); 4) Cheltuieli pentru energia electrică (CEE); 5) Redevența (RDV); 6) Cheltuieli privind achiziționarea contoarelor pentru consumatorii casnici (CAC); 7) Cheltuieli de tratare a apelor conform contractelor încheiate cu terțe părți (CTR); 8) Alte cheltuieli operaționale (AC). 	<p>Art. 35 alin.(3) Metodologia de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și de epurare a apelor uzate include:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) componența și modul de determinare, în scopuri tarifare, a: <ol style="list-style-type: none"> a) cheltuielilor de procurare a apei; b) cheltuielilor materiale; c) cheltuielilor de personal; d) cheltuielilor pentru energia electrică; e) cheltuielilor de distribuție și administrative; f) cheltuielilor de întreținere și exploatare a sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare; g) amortizării mijloacelor fixe și a imobilizărilor necorporale deținute de operator cu drept de proprietate și care nu fac parte din sistemele publice de alimentare cu apă și de canalizare, inclusiv în cazul reevaluării acestora astfel încât activele respective să nu fie depreciate mai mult de o dată, însă excluzând activele care au fost obținute gratuit, prin donații sau prin alte surse nerambursabile; h) amortizării mijloacelor fixe și a imobilizărilor necorporale care fac parte din sistemele publice de alimentare cu apă și de canalizare ale entității specializate a autorității publice locale care asigură gestiunea directă a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare; i) amortizării mijloacelor fixe și a imobilizărilor necorporale transmise operatorului conform contractului de delegare de către autoritățile publice locale pentru a fi utilizate doar în scopurile prevăzute de contractul de delegare; j) nivelului redevenței; k) cheltuielilor privind impozitele și taxele; l) altor cheltuieli operaționale; m) nivelului de rentabilitate.

Conform regulilor generale, prevederile incluse într-o Lege urmează să fie transpuse în alte acte normative în redacția Legii.

4.5.10. Fondurile de dezvoltare prevăzute de cadrul regulator nu au fost create de toți operatorii

de servicii de alimentare cu apă și de canalizare.

Fondul de dezvoltare se instituie de către operator/operatorul regional sau de către autoritatea publică locală și este destinat pentru înlocuirea și dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, pentru cofinanțarea proiectelor care beneficiază de asistență nerambursabilă, precum și pentru asigurarea fondurilor necesare rambursării împrumuturilor contractate în scopul efectuării investițiilor. Totodată, operatorul care realizează proiecte din contul împrumuturilor sau creditelor interne sau externe este obligat ca, de la semnarea acordului de împrumut și până la rambursarea integrală a acestuia, să constituie Fondul de dezvoltare în mărimea care acoperă serviciul datoriei aferent împrumuturilor contractate.

Mijloacele acumulate în Fond urmează a fi păstrate într-un cont bancar și/sau cont de plăți separat, purtătoare de dobândă, sau conform prevederilor acordurilor de împrumut încheiate în scopul efectuării investițiilor pentru înlocuirea și dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare.

Fondul de dezvoltare se constituie din: (i) defalcări din profitul net al întreprinderii, (ii) amortizarea imobilizărilor corporale și necorporale proprietate APL, transmise operatorului, în cazul gestiunii directe; (iii) redevența aferentă bunurilor concesionate, calculată conform contractului de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare; (iv) dobânzi aferente contului bancar în care se păstrează mijloacele Fondului de dezvoltare, și (v) alte surse, conform deciziilor APL cu care sunt încheiate contracte de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.

Redevența se virează de către operator în Fondul de dezvoltare în limita în care este inclusă în calculul tarifelor aplicate pentru serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

De asemenea, cadrul regulator prevede că, în cazul în care mijloacele financiare acumulate în Fondul de dezvoltare nu sunt suficiente pentru a acoperi serviciul datoriei conform acordurilor/contractelor de împrumut, constând din rambursarea plăților de bază, dobânzilor, comisioanelor și altor costuri aferente, atât operatorul, cât și APL vor contribui, după caz, cu mijloace proprii până la atingerea sumei necesare pentru acoperirea serviciului datoriei.

Mijloacele Fondului de dezvoltare nu pot fi utilizate în alte scopuri decât cele definite în art. 36¹ din Legea nr.303/2013. Mijloacele Fondului neutilizate până la data încheierii anului bugetar sunt accesibile pentru utilizare în anul bugetar următor.

Verificarea respectării cerințelor respective la 2 operatori care au raportat în anul 2021 că au datorii pentru împrumuturi, relevă că S.A. „Regia Apă-Canal Orhei” în anul 2019 a creat Fondul de dezvoltate, în care pe parcursul anilor au fost acumulate 3,89 mil.lei, s-au cheltuit 3,54 mil.lei, soldul neutilizat la finele anului a constituit 0,35 mil.lei. S.A. „Operator Regional Apă-Canal Hâncești”, deși a deschis un cont bancar în anul 2017, încasările în acesta au avut loc doar în anul 2017 – în sumă de 0,54 mil.lei, și în anul 2021 – în sumă de 0,1 mil.lei, care au fost direcționate pentru rambursarea împrumuturilor recreditate și dobânzilor aderente acestora, contul respectiv fiind închis la 27.01.2022.

Totodată, în cadrul ședinței de comunicare, S.A. „Servicii Comunale Florești” a menționat că, deși a deschis un cont separat pentru acumularea mijloacelor financiare în Fondul de dezvoltare, defalcări

În acesta nu sunt efectuate, deoarece amortizarea și rentabilitatea recuperate prin tarif sunt utilizate pentru acoperirea cheltuielilor operaționale, care nu sunt incluse în tarif. Iar S.A. „Apă-Canal Chișinău” a comunicat că amortizările recuperate prin tarif nu au fost acumulate în Fondul de dezvoltare, ci au fost folosite pentru plata directă a serviciului datoriei pentru împrumuturile BERD și BEI, precum și pentru finanțarea investițiilor. Până la începutul anului 2023, Fondul de dezvoltare nu a fost creat din cauza lipsei unei redevențe incluse în tarif. De asemenea, S.A. „Apă-Canal Chișinău” a comunicat că redevența aprobată în componența tarifului de ANRE este substanțial mai mică decât nivelul aprobat prin contractul de delegare a gestiunii și decât serviciul datoriei față de BERD și BEI, ceea ce face dificilă sau chiar imposibilă efectuarea investițiilor de lungă durată, ducând astfel la degradarea mai rapidă a rețelelor existente, în condițiile intervențiilor de reconstrucție și renovare fără respectarea termenilor relevanți și potriviți. Astfel, deși mărimea redevenței incluse în contractul de gestiune delegată, încheiat între S.A. „Apă-Canal Chișinău” și primăria mun. Chișinău a constituit 82.247,4 mii lei, în tarif a fost inclusă doar o parte din acesta, în sumă de 34.335,9 mii lei, sau cu 47.911,5 mii lei mai puțin (-58,3%), suma respectivă reprezentând un deficit de resurse financiare care urmau a fi îndreptate pentru menținerea în stare funcțională a rețelelor la care termenul de funcționare utilă a expirat, dar care continuă să fie utilizate în continuare în procesul tehnologic al operatorului. Astfel, în calcul nu a fost luată redevență aferentă OITE, durata de funcționare utilă a cărora este depășită, cu amortizarea de 100%, dar care continuă să fie utilizate, cantitativ numărul acestora constituind circa 2/3 din numărul total de active gestionate. Fără o reevaluare a acestor obiective la valoarea lor justă, după cum prevăd SNC, și aplicarea regulilor stabilite în Legea nr.303/2013 privind determinarea mărimii redevenței în mărimea egală cu amortizarea calculată, nu este posibil de menținut în stare funcțională rețelele pentru care în tarif nu sunt incluse anumite cheltuieli/costuri, operatorii fiind nevoiți să utilizeze pentru aceste rețele mijloacele acumulate din redevențele aferente rețelelor care nu au atins gradul de amortizare de 100%, astfel, neavând resurse sau acestea fiind limitate, pentru efectuarea investițiilor și dezvoltarea rețelelor existente.

Crearea Fondului de dezvoltate are menirea de dezvoltare continuă a serviciilor prestate, precum și menținerea OITE în stare corespunzătoare și funcțională. Necrearea Fondurilor respective de către operatorii economici a fost explicată prin faptul că în tarif nu sunt incluse toate cheltuielile suportate aferente prestării serviciului, iar mijloacele acumulate de la uzura/amortizarea și rentabilitatea incluse în tarif nu acoperă valoarea cheltuielilor neacceptate pentru recuperare prin tarif, acestea fiind direcționate pentru acoperirea cheltuielilor operaționale, a pierderilor în rețea și a celor tehnologice supranormate, care, de asemenea, nu sunt acceptate pentru recuperarea prin tarif.

4.5.11. APL, pe parcursul mai multor ani, nu au întreprins măsuri pentru aprobarea indicatorilor de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.

În temeiul art. 7 alin. (2) lit. g) din Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, Consiliul de administrație al ANRE a aprobat prin Hotărârea ANRE nr. 356/2019 Regulamentul-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, care stabilește indicatorii de performanță minimi care trebuie respectați de către operatori pentru asigurarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare.

Indicatorii de performanță stabiliți în Regulamentul respectiv sunt obligatorii pentru toți operatorii, indiferent de forma de organizare juridică, natura capitalului, tipul de proprietate.

Totodată, conform pct.2 din Hotărârea ANRE menționată, APL de nivelul întâi urmau să elaboreze și să aprobe, în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a hotărârii, Regulamentele proprii cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. Totodată, prevederile Regulamentului au restricții. Astfel, prevederile din Regulament nu se aplică: (i) în caz de forță majoră, (ii) în cazul unor acțiuni întreprinse de terți, care duc la perturbarea furnizării/prestării serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, (iii) necesitatea de a mări debitul de apă în locurile în care urmează să fie stinse incendiile.

În conformitate cu indicatorii de performanță stabiliți în Regulament, operatorii sunt obligați să respecte criteriile aferente: (i) continuității furnizării/prestării serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, (ii) calității și parametrilor tehnici la furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, (iii) branșării/racordării la rețelele publice de alimentare cu apă și de canalizare, (iv) contractării serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, facturării și achitării serviciului, și (v) petițiilor consumatorilor și procedurilor de soluționare a neînțelegerilor.

Fiecare din categoriile de indicatori de performanță are aprobate Rapoarte formalizate, care permit generalizarea informațiilor din acestea.

Analiza respectării prevederilor acestui Regulament denotă că, deși APL de nivelul întâi nu au elaborat și aprobat în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a Hotărârii ANRE nr.356/2019¹⁴¹ Regulamentele proprii cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, acestea raportează ANRE datele conform Regulamentului-tip aprobat de ANRE.

4.5.12. Calitatea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare poate fi îmbunătățită.

Calitatea prestării serviciilor de aprovizionare cu apă și sanitație au mai multe puncte slabe, acest lucru fiind condiționat în mare parte de finanțarea mai slabă a acestui sector, atât din partea BS, cât și din partea APL. Majoritatea clădirilor, construcțiilor speciale și a instalațiilor de transmisie are gradul de uzură avansat sau de 100%, ceea ce condiționează pierderi de cantități semnificative de apă în rețea.

Nici resursele BS, nici ale UAT nu sunt suficiente pentru a remedia situațiile atestate. Doar prin atragerea unor investiții străine va fi posibil de modernizat acest tip de servicii publice, iar în contextul aderării la Uniunea Europeană, va fi posibil de însușit mai eficient practicile moderne în domeniul aprovizionării cu apă și sanitație din alte țări.

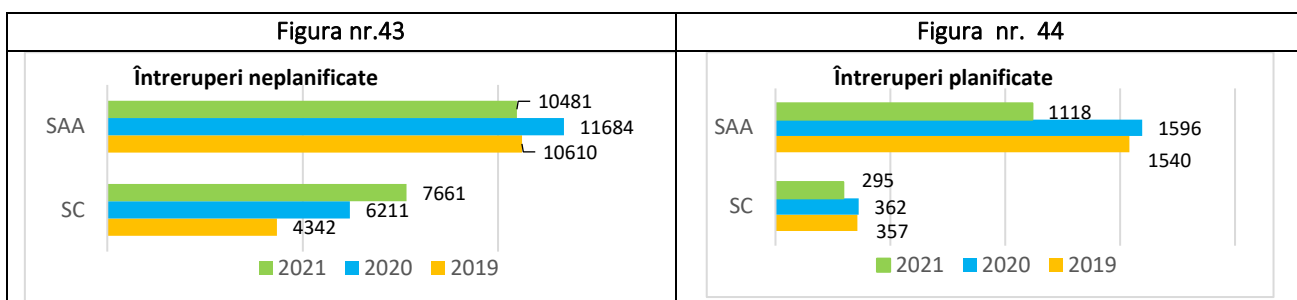
Conform prevederilor Regulamentului cu privire la calitatea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 356/2016 din 27.12.2016, operatorii de sistem, prestatori ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, prezintă ANRE rapoarte cu privire la indicatorii de calitate realizați în anul de gestiune.

¹⁴¹ Hotărârea ANRE nr.356/2019 „Cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare”.

Operatorii licențiați sunt obligați să furnizeze în mod continuu și fiabil serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare consumatorilor, în conformitate cu indicatorii de calitate, care se referă la fiecare dintre componentele activității desfășurate

Scopul monitorizării și, totodată, a evaluării performanței serviciilor prestate de către operatorii care furnizează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare este îmbunătățirea calității serviciului furnizat, precum și necesitatea sensibilizării acestora asupra îndeplinirii conștiincioase a obligațiilor spre realizarea obiectivului propus.

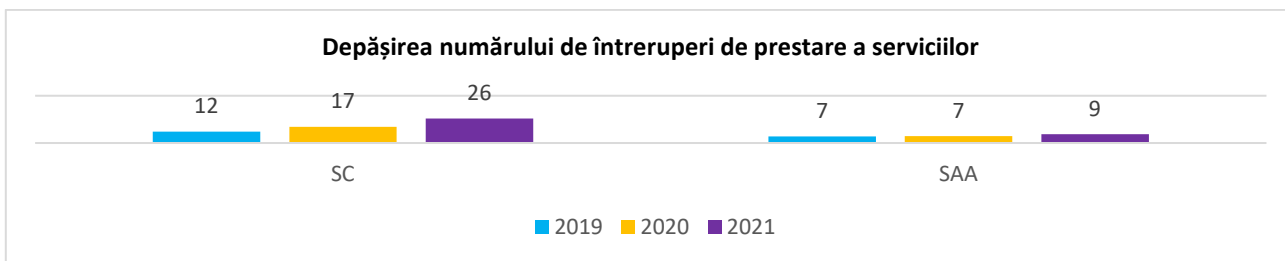
Starea și gradul de uzură avansat ale echipamentului funcțional utilizat în prestarea serviciilor publice de alimentare și canalizare, duce la creșterea numărului de întreruperi atât al celor planificate, cât și al celor neplanificate. Astfel, analiza datelor prezentate de operatorii economici către ANRE relevă că, pe parcursul anilor 2019-2021, numărul cazurilor de întreruperi neplanificate a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare are o dinamică neuniformă. În comparație cu indicatorii realizați în anul 2019, în anul 2021 se constată că numărul de întreruperi neplanificate este în creștere, de la 4.342 de cazuri până la 7.661, sau cu 76% pentru serviciul public de canalizare, în timp ce pentru serviciul public de alimentare cu apă, numărul de sistări de servicii s-a diminuat nesemnificativ, de la 10.610 în anul 2019 până la 10.481 în anul 2021, sau cu 1,2%, în anul 2020 fiind înregistrată o creștere, față de anul 2019, de 10,1% (+1.074 de cazuri).

Sursa: Date oferite de ANRE.

Totodată, se atestă că, în anul 2021, numărul cazurilor de întreruperi neplanificate a serviciilor de canalizare depășește cu 25 de ori numărul cazurilor de întreruperi planificate, iar la serviciile de alimentare cu apă depășirea este de peste 7 ori.

Figura nr.45

Sursa: Date oferite de ANRE.

4.5.13. Contractele de gestiune delegată încheiate între operatorii serviciilor de alimentare cu apă și sanitație și fondatorul acestora nu corespund prevederilor legale.

Conform art. 11 din Legea nr.303/2013, gestiunea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare se organizează și se realizează prin gestiune directă sau gestiune delegată. Alegerea formei de gestiune a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare se efectuează prin decizia autorităților deliberative ale unităților administrativ-teritoriale, în funcție de natura și starea serviciului, de necesitatea asigurării celui mai bun raport calitate-preț, de interesele actuale și de perspectivă ale unităților administrativ-teritoriale, precum și de mărimea și complexitatea sistemelor aferente serviciului. Forma de gestiune a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare se stabilește prin: decizie privind darea în administrare, adoptată de autoritățile deliberative ale unităților administrativ-teritoriale, în cazul gestiunii directe și (ii) decizie privind atribuirea și încheierea contractelor de delegare a gestiunii serviciului, adoptată, respectiv aprobată, după caz, de autoritățile deliberative ale unităților administrativ-teritoriale, în cazul gestiunii delegate.

Activitățile specifice serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, indiferent de forma de gestiune aleasă, se realizează pe baza unui regulament de organizare și funcționare a serviciului și a unui caiet de sarcini, elaborate și aprobate de autoritățile administrației publice locale în conformitate cu Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare¹⁴² și cu Caietul de sarcini-cadru al serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare¹⁴³, elaborate de Agenție.

O mare parte a infrastructurii aferente prestării serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare este transmisă întreprinderilor în gestiune, astfel urmând a fi aplicate regulile aferente gestiunii delegate.

Gestiunea delegată reprezintă modalitatea de gestiune prin care autoritățile administrației publice locale sau asociațiile de dezvoltare intercomunitară, după caz, transferă, în baza *contractului de delegare a gestiunii*, unui sau mai multor operatori toate atribuțiile și responsabilitățile privind furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, precum și **administrarea** și exploatarea sistemelor și infrastructurii tehnico-edilitare aferente acestora.

Atribuirea contractelor de delegare a gestiunii se efectuează prin licitație publică sau negociere directă, organizate în baza Procedurii-cadru privind organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobate prin HG nr.506/2019.

Contractele de delegare a gestiunii se aprobă prin decizie de atribuire, adoptată de autoritățile deliberative ale UAT.

Operatorul care își desfășoară activitatea în regim de gestiune delegată furnizează/prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare prin exploatarea și **administrarea** infrastructurii tehnico-edilitare aferente acestuia, în baza contractului de delegare a gestiunii aprobat în modul stabilit și în baza licenței eliberate de ANRE.

Analiza respectării prevederilor Legii nr.303/2013 a relevat că unele din aceste prevederi nu sunt respectate. Astfel,

¹⁴² Hotărârea ANRE nr.355/2019 „Cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare”.

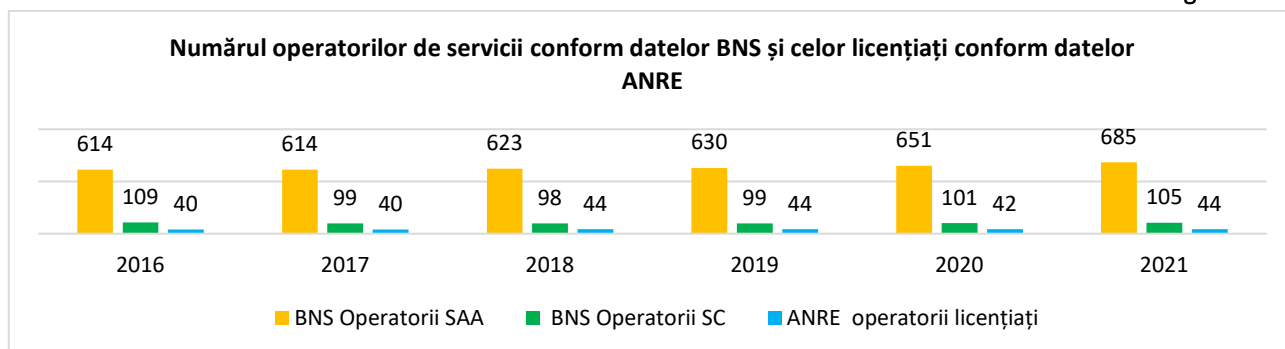
¹⁴³ Hotărârea ANRE nr.358/2019 „Cu privire la aprobarea Caietului de sarcini-cadru al serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare”.

- nu toți operatorii serviciilor de AAC dispun de licența ANRE¹⁴⁴.

Deși operatorul care își desfășoară activitatea în regim de gestiune delegată este obligat să furnizeze/presteze serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare prin exploatarea și **administrarea** infrastructurii tehnico-edilitare aferente acestuia, în baza contractului de delegare a gestiunii aprobat în modul stabilit și în baza licenței eliberate de Agenție, acest criteriu nu este respectat de toate APL și de operatorii de servicii respective.

Astfel, conform informațiilor BNS, în anii 2016-2021 numărul operatorilor care raportează BNS administrarea/gestiunea sistemelor sau rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare a variat între 614-685 și, respectiv, 98-105, pe când conform datelor ANRE, de Licențe dispun doar 44 de operatori de servicii.

Figura nr. 46

Sursa: Date oferite de BNS și ANRE.

În scopul conformării la prevederile cadrului regulator, APL urmează să efectueze o inventariere a tururilor contractelor încheiate anterior cu operatorii serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare, pentru indentificarea operatorilor cu care în anii precedenți au fost încheiate contractele de gestiune delegată care nu sunt conforme cu prevederile Legii nr.133/2013, și parcurgerea pașilor prevăzuți în Legea respectivă și alte acte conexe, inclusiv obținerea, după caz, a licențelor ANRE;

- nu toate contractele de gestiune delegată sunt încheiate cu respectarea prevederilor cadrului regulator.

Conform art.13 alin.(7) din Legea nr.303/2013, delegarea gestiunii se efectuează în baza Contractului de delegare a gestiunii, care urmează a fi însoțit obligatoriu de următoarele anexe: (i) caietul de sarcini privind furnizarea/prestarea serviciului, (ii) Regulamentul de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, (iii) inventarul bunurilor mobile și imobile, proprietate publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale aferente serviciului furnizat/prestat, (iv) procesul-verbal de predare-preluare a bunurilor.

Analiza respectării acestei norme a relevat că, o parte din contractele de gestiune delegată nu sunt întocmite în conformitate cu norma respectivă, deși, conform art.39 alin.(7) din Legea nr. 303/2013, ANRE și APL, în termen de 6 luni de la data publicării Legii, urmau să elaboreze actele normative prevăzute în lege și să aducă actele lor normative în concordanță cu legea respectivă.

¹⁴⁴ ANRE, conform Legii nr. 303/2013 eliberează licențe doar pentru operatorii ce furnizează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare la nivel de raion, municipiu, oraș, și a celor la nivel de sat în cazul dotării cu sisteme centralizate de alimentare cu apă, de canalizare și de epurare a apelor uzate.

Analiza implementării acestor prevederi relevă că APL nu s-au conformar cerințelor Legii, iar ANRE a elaborat cadrul normativ prevăzut în aceasta.

Verificarea a 4 contracte de gestiune delegată a serviciilor regionale de alimentare cu apă și de canalizare denotă că două contracte („Apa-Canal Nisporeni” S.A. și „Regia Apă-Canal Soroca” S.A.) corespund cerințelor Legii, fiind încheiate în anul 2016 pe durata de 49 de ani. Contractele de gestiune delegată a serviciilor regionale încheiate cu S.C. „Amen-Ver”, r-nul Hâncești (încheiat în anul 2011 pe 25 de ani), cu „Regia Apa-Canal Orhei” S.A. (încheiat în 2012 pe 25 de ani) până în anul 2022, nu au corespuns cerințelor Legii nr.303/2013.

Notă nr.7: Pe parcursul anului 2022, doi operatori au încheiat acorduri adiționale la contractele de delegare, în care a fost inclusă redevența¹⁴⁵, egală cu amortizarea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare din evidența contabilă a autorității delegate, aceasta urmând a fi utilizată prioritar la plata serviciului datoriei externe aferente Acordurilor de împrumut contractate și la finanțarea reparațiilor, cu capitalizarea cheltuielilor, inclusiv reabilitarea, modernizarea și/sau dezvoltarea bunurilor domeniului public de alimentare cu apă și de canalizare.

Ca urmare a nerevizuirii în timp rezonabil a formatului contractelor de gestiune delegată, încheiate până la intrarea în vigoare a prevederilor Legii nr.303/2013, contractele în formatul vechi nu prevăd nici plata redevenței, nici crearea Fondului de dezvoltare.

Tabelul nr. 33

Compararea conținutului din contractele de gestiune delegată, încheiate în format nou și în format vechi

Structura contractului vechi de gestiune delegată a serviciilor de alimentare cu apă și canalizare ¹⁴⁶		Structura contractului nou de gestiune delegată a serviciilor de alimentare cu apă și canalizare ¹⁴⁷	
1	Părțile contractului	1	Părțile contractului
2	Definiții	2	Obiectul contractului
3	Obiectul și obiectivele contractului	3	Drepturile și obligațiunile părților
4	Regimul bunurilor	4	Durata contractului
5	Prevederi generale	5	Administrarea patrimoniului public și privat preluat
6	Durata contractului și aria serviciilor	6	Tarifele. Modul de determinare și încasare a contravalorii serviciului public și serviciilor auxiliare prestate
7	Contul serviciilor datoriei	7	Nivelul și plata redevenței
8	Drepturile părților	8	Forța de muncă și condițiile privind protecția socială a salariaților
9	Obligațiunile părților	9	Răspunderea contractuală
10	Sistemul de lucrări	10	Forța majoră
11	Indicatorii de performanță	11	Condițiile de redefinire (modificare) a clauzelor contractuale
12	Sistemul de tarife	12	Condițiile de repartitie și restituire a bunurilor la încetarea contractului sau retragerea unui sau mai multor delegatari
13	Raportarea	13	Menținerea echilibrului contractual
14	Încetarea contractului	14	Rezilierea contractului sau retragerea din contract
15	Responsabilitățile de mediu	15	Dispoziții finale

¹⁴⁵ Pentru operatorul din Hâncești, redevența anuală constituie 1,3 mil. lei; pentru operatorul din Orhei – 3,4 mil. lei.

¹⁴⁶ Ca model fiind utilizat contractul operatorului din Hâncești.

¹⁴⁷ Ca model fiind utilizat contractul operatorului din Nisporeni.

16	Administrarea domeniului public corespunzător furnizării de apă și serviciilor de canalizare		
17	Personal		
18	Forța majoră		
19	Responsabilitate		
20	Litigii		
21	Prevederi finale		

Astfel, APL urmează să inventarieze toate contractele de gestiune delegată încheiate cu operatorii licențiați, pentru a aduce conținutul acestora în conformitate cu prevederile Legii nr.303/2013 și ale actelor conexe acesteia, iar ANRE, prin prisma prevederilor art.9¹ din Legea nr.303/2013, urmează să monitorizeze și să verifice, prin control, activitatea operatorilor pentru asigurarea respectării legislației din domeniu în desfășurarea activității licențiate, inclusiv în ceea ce privește corespunderea contractelor de gestiune delegată cerințelor normative în vigoare;

- **indicatorii de performanță**

Conform art.13 alin. (9) din Legea nr.303/2013, criteriile principale pentru încheierea contractelor de delegare a gestiunii sunt garanțiile profesionale și financiare ale operatorilor, precum și indicatorii de performanță la furnizarea/prestarea serviciului în condiții de calitate și cantitate corespunzătoare.

În scopul exercitării atribuțiilor stabilite în art. 7 alin. (2) lit. g) din Legea nr.303/2013, Agenția a elaborat și a aprobat, prin Hotărârea ANRE nr. 356/2019, Regulamentul-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. Potrivit art. 8 alin. (1) lit. n) din Legea menționată, în competența APL este stabilită aprobarea indicatorilor de performanță ai serviciului în conformitate cu Regulamentul-cadru. Astfel, titularii de licență prezintă ANRE rapoarte privind valorile realizate ale indicatorilor de performanță, care includ: (i) asigurarea continuității serviciului (întreprinderi planificate/ întreprinderi neplanificate), (ii) eliberarea avizului de branșare/racordare la rețelele publice de alimentare cu apă și de canalizare, (iii) avizarea documentației de proiect pentru montarea instalației interne de alimentare cu apă și de canalizare, (iv) branșarea/racordarea instalațiilor consumatorilor la rețeaua publică de alimentare cu apă și de canalizare, (v) branșarea/reconectarea instalațiilor consumatorilor deconectați, (vi) încheierea contractelor de furnizare a serviciului public la solicitarea consumatorilor, (vii) facturarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, (viii) examinarea și soluționarea reclamațiilor formulate de consumatori.

Analiza indicatorilor de performanță incluși în prevederile contractuale denotă că acestea deviază de la caz la caz.

Totodată, în unele contracte sunt incluse și indicatorii aferenți SAAS: numărul localităților conectate, numărul populației conectate etc.

Indicatorii de performanță din Regulamentul-cadru se referă la continuitatea din punct de vedere calitativ și cantitativ a furnizării/prestării serviciului public. Totodată, indicatorii de performanță supuși monitorizării de ANRE nu includ ca indicator pierderile de apă, cu stabilirea țintelor minime și maxime. De exemplu,

Indicatorii	Nivelul/țintele indicatorului
Pierderi de apă	Ținta – 10% Maximum – 20% Sau să fie aratat % normat al pierderilor de apă și depășirea admisibilă (supracomsumul normat)

În contextul celor menționate, este necesar ca indicatorii incluși în Regulamentul aprobat de ANRE să fie ajustați prin includerea tuturor indicatorilor de performanță pentru a evalua performanțele atinse în gestionarea sistemelor AAS. Totodată, indicatorii supuși monitorizării, stabuți în Regulamentul aprobat de ANRE, să fie incluși obligatoriu în contractele de gestiune delegată, cu raportarea, generalizarea și prezentarea în Anuarele ANRE a spectrului de indicatori relevanți care să descrie situația per ansamblu în domeniu.

Nota nr.8: Conform explicațiilor ANRE, indicatorii de performanță supuși monitorizării se referă la continuitatea, fiabilitatea și calitatea serviciului prestat. Totodată, în opinia ANRE, pierderile de apă se raportează conform Regulamentului cu privire la stabilirea și aprobarea, în scop de determinare a tarifelor, a consumului tehnologic și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă, aprobat prin HANRE nr. 180/2016 și, respectiv, nu este necesar să fie raportați la indicatorii de performanță.

Atenționăm asupra faptului că Regulamentul-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare pune accentul doar pe indicatorii de performanță aferenți furnizării/prestării serviciului în condiții de calitate și cantitate corespunzătoare, nefiind incluși și indicatorii aferenți garanțiilor profesionale și financiare ale operatorilor, după cum prevede art. 13 alin. (9) din Legea nr.303/2013. Astfel, ar fi oportun ca prevederile Regulamentului-cadru să fie completate cu indicatorii aferenți performanței financiare, performanței OITE aferente alimentării cu apă și sanitație etc.

- **prevederi ambigue privitor la administrarea și/sau gestiunea bunurilor transmise în gestiune delegată**

Sistemele publice de alimentare cu apă și de canalizare utilizate pentru furnizarea/prestarea serviciului pot fi: (i) date în **administrare** și exploatare operatorilor, în cazul gestiunii directe și (ii) **concesionate** operatorilor, în temeiul deciziei de atribuire a contractului de delegare a gestiunii serviciului, în cazul gestiunii delegate.

În cazul gestiunii delegate, concesionarea sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare utilizate pentru furnizarea/prestarea serviciului este parte intrinsecă a contractelor de delegare a gestiunii. Aceste bunuri se transmit operatorilor spre administrare și exploatare pe perioada delegării gestiunii, în baza contractului de delegare a gestiunii, odată cu delegarea gestiunii serviciului.

Operatorul, indiferent de modalitatea de gestiune a serviciului, este obligat să țină evidența separată a bunurilor primite în gestiune, inclusiv a modificării în timp a valorii sau a înlocuirii complete a acestora.

Conform prevederilor Legii nr.121/2018, *contractul de concesiune de servicii* reprezintă un **contract cu titlu oneros**, încheiat în scris, prin care una sau mai multe autorități contractante încredințează **prestarea și gestionarea** serviciilor unuia sau mai multor operatori economici, precum și **exploatarea** bunurilor accesorii serviciilor ce fac obiectul concesiunii, în care contraprestația pentru servicii este reprezentată fie exclusiv de dreptul de a exploata serviciile ce fac obiectul concesiunii, fie de dreptul respectiv însoțit de o plată.

Conform art.4 din Legea nr.303/2013, *delegarea gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare* reprezintă o acțiune prin care o unitate administrativ-teritorială atribuie unuia sau mai multor operatori, în condițiile legii, dreptul de furnizare/prestare a serviciului sau a unei componente a acestuia și pentru care își asumă responsabilitatea. Delegarea gestiunii serviciului implică operarea propriu-zisă a serviciului, **concesionarea** sistemului public aferent serviciului delegat, precum și dreptul și obligația operatorului **de a administra și de a exploata** sistemul respectiv.

Conform Legii nr.121/2007 privind administrarea și deetizarea proprietății publice, *concesiunea* reprezintă contractul prin care statul cesionează (transmite) unui investitor (persoană fizică sau juridică, inclusiv străină), în schimbul unei redevențe, dreptul de a desfășura activitate de prospectare, explorare, valorificare sau restabilire a resurselor naturale pe teritoriul Republicii Moldova, **de a presta servicii publice, de a exploata** bunuri proprietate de stat/municipală care, conform legislației, sunt scoase integral sau parțial din circuitul civil, precum și dreptul de a desfășura anumite genuri de activitate, inclusiv cele care constituie monopol al statului, investitorul preluând gestiunea obiectului concesiunii, riscul prezumtiv și răspunderea patrimonială. *Administrarea proprietății publice* presupune activitatea ce ține de exercitarea și modificarea dreptului de proprietate al statului și/sau al unităților administrativ-teritoriale.

Astfel, cele 2 acte normative (Legea nr. 303/2013 și Legea nr. 121/2018) includ prevederi ambigue, în Legea nr.121/2018, serviciile publice de alimentare cu apă și de canalizare sunt transmise operatorului în gestionare și exploatare, iar conform Legii nr. 303/2013 – în administrare și exploatare. Concesiunea trebuie să fie delimitată de celelalte forme de gestionare a proprietății din domeniul public. Noțiunile de concesiune și dreptul de administrare sunt asemănătoare prin faptul că ambele sunt drepturi reale asupra unui bun proprietate publică, reprezentând în același timp și modalități de utilizare a proprietății din domeniul public. Totodată, aceste 2 definiții se diferențiază din punctul de vedere al titularilor. Dreptul de administrare aparține numai regiilor autonome, autorităților administrației publice centrale și locale ori altor instituții de interes național sau local, în timp ce calitatea de concesionar o poate avea numai persoanele fizice sau juridice de drept privat. A doua diferență este modalitatea de realizare, și anume, darea în administrare se realizează printr-un act administrativ (Hotărâre de Guvern, Decizie a Consiliului local), iar concesiunea se realizează printr-un act administrativ de gestiune (contract), care împreună cu hotărârea/decizia de a concesiona serviciul public creează caracterul mixt al concesiunii.

În acest sens, urmează să fie întreprinse măsuri pentru revizuirea și armonizarea prevederilor din ambele acte normative, pentru a exclude riscurile posibile legate de utilizarea în acestea a

cuvintelor „administrare”, care prin noțiunea de administrare pot genera posibile riscuri de înstrăinare a proprietății statului și a UAT.

• **contractele de gestiune delegată nu includ mărimea redevenței sau a altor plăți și acestea nu sunt încasate la buget, rămânând la dispoziția operatorilor.**

Conform art.13 alin.(8) lit. j) din Legea nr.303/2013, Contractul de delegare a gestiunii, indiferent de tipul acestuia, cuprinde în mod obligatoriu clauze referitoare la nivelul redevenței sau al altor obligații.

Conform art.7 din Legea nr. 121/2018 cu privire la concesiunile de lucrări și concesiunile de servicii, redevența concesiunii fie se stabilește în natură, în bani sau în ambele forme, cu modul de plată într-o singură tranșă sau în plăți periodice pe toată durata contractului de concesiune, fie reprezintă valoarea investițiilor necesare pentru realizarea îmbunătățirilor ce urmează a fi aduse obiectului concesiunii și bunurilor accesorii lucrărilor și serviciilor ce fac obiectul concesiunii. Redevența se stabilește pentru exploatarea tuturor obiectelor concesiunii în ansamblu sau pentru fiecare obiect în parte. Cuantumul minim al redevenței pentru fiecare proiect de concesiune în parte se stabilește de către Guvern, în cazul proiectelor de interes public național, și de către autoritățile deliberative ale administrației publice locale, în cazul proiectelor de interes public local. Cuantumul, forma redevenței, modul și termenele de achitare a redevenței se stabilesc în contractul de concesiune.

Analiza a 4 contracte de gestiune delegată a relevă următoarele. 3 contracte de gestiune delegată (Orhei, Hâncești și Soroca) nu includ prevederi privitor la redevență și mărimea acesteia, iar la Nisporeni, deși contractul include un capitol separat (capitolul 6) „Nivelul și plata redevenței” cu 6 subcapitole, nu include sume fixe (nivelul) care urmează a fi achitate delegatarilor (contractul include 3 delegatari: or.Nisporeni, com.Vărzărești, s. Grozești). Conform prevederilor capitolului respectiv, Delegatarul („Apă-Canal Nisporeni” S.A.) urmează să achite trimestrial, fiecărui delegator, o redevență. Totodată, conform pct. 6.2 din Contract, la momentul intrării contractului în vigoare, mărimea redevenței constituie zero (0) lei, iar conform pct.6.3 din Contract, investițiile capitale în sistemele publice finanțate de delegator din mijloacele proprii (altele decât granturi) sau din mijloacele împrumutate și incluse în tarif vor fi rambursate de delegat către delegatari în formă de redevență în valoarea uzurii/amortizării imobilizărilor corporale și necorporale construite/modernizate/extinse, respectiv, încasată în calitate de parte a tarifului pentru serviciul public avizat de către ANRE. Această prevedere se aplică doar imobilizărilor corporale și necorporale, transmise de către delegatari delegatarului în gestiune delegată în calitate de parte componentă a sistemelor publice. Sumele uzurii și rentabilității incluse în tarif și încasate de la consumatori urmează a fi transferate pe un cont de depozit separat al delegatului, pentru a fi ulterior utilizate de către delegat pentru finanțarea extinderii și reabilitării sistemelor publice.

Deși cadrul regulator prevede expres că, pentru concesionarea bunurilor aferente serviciului de alimentare cu apă și de canalizare se stabilește în contractul de delegare a gestiunii, la nivelul calculat, similar amortizării acestor bunuri sau la alt nivel, dacă se justifică economic, precum și că acesta se stabilește pentru exploatarea **tuturor obiectelor concesiunii în ansamblu** sau pentru fiecare

obiect în parte, analiza efectuată denotă că această prevedere nu este respectată de niciun APL, pentru bunurile transmise inițial în gestiune economică nefiind stabilită plata redevenței, uzura calculată pentru acestea nefiind recuperată prin tarif, iar bunurile care la data încheierii contractului de gestiune delegată aveau valoare contabilă zero (0) sau la care gradul de uzură pe parcursul exploatării a atins nivelul de 100%, dar care continuă să fie funcționale, nu au fost reevaluate și, respectiv, pentru ele, de asemenea, nu a fost stabilită o redevență care se fie recuperată prin tarif și să fie destinată acoperirii costurilor de mentenanță în funcțiune a acestora.

Mai mult decât atât, cadrul regulator aferent plăților de redevență pentru utilizarea/gestionarea infrastructurii aferente alimentării cu apă și canalizare prevede că sumele de redevență se acumulează la un cont separat cu dobândă deschis de operator și este destinat efectuării investițiilor în infrastructura de alimentare cu apă și canalizare. Aceste prevederi contravin regulilor generale de administrare a veniturilor, conform cărora redevența face parte din veniturile BPN și obligatoriu se încasează la buget.

Conform ordinului MF nr. 208/2015, redevența din concesionarea activelor și terenurilor proprietate publică se încasează la bugetul de stat în cazul în care contractele de gestiune delegată sunt încheiate de către APC (ECO 141541) și în bugetele de nivelul I și nivelul II (ECO 141542 și ECO 141543) în cazul în care contractele de gestiune delegată sunt încheiate de către APL.

De menționat că, conform descrierii la ECO 141540, concesiunea este privită doar ca parteneriat public-privat, la aceste coduri ECO urmând a fi încasate și redevența pentru suprafață asupra terenurilor proprietate publică care aparțin autorităților publice centrale și locale de nivelul II și nivelul I.

În acest context, mecanismul de acumulare la un cont separat, gestionat de delegat, urmează a fi revizuit. Mijloacele obținute din redevențe recuperate prin tarif urmează să fie transferate la bugetele respective (BS, BL de nivelul I și BL de nivelul II), cu posibilitatea de a le acumula la un cont bugetar separat deschis pentru delegatar (APL sau APC), cu utilizarea ulterioară a mijloacelor acumulate sub formă de subvenții/subsidii acordate de delegat pentru efectuarea investițiilor sau, pe măsura încasării redevenței, acestea sub formă de subvenții/subsidii să fie transferate delegatului, care poate să le acumuleze la un cont bancar cu dobândă și să le utilizeze în scopurile prevăzute de cadrul normativ, și anume, doar pentru finanțarea reparațiilor cu capitalizarea cheltuielilor, inclusiv reabilitarea, modernizarea și/sau dezvoltarea bunurilor domeniului public care au făcut obiectul concesiunii și/sau al dezvoltării noilor imobilizări corporale.

În acest sens, în scopul de remediere a neconcordanțelor și derogărilor de la regulile generale de administrare a veniturilor generale, în mod de urgență, urmează să fie efectuată inventarierea tuturor obiectivelor de infrastructură aferente alimentării cu apă și sanitație, pentru a identifica obiectivele pentru care este necesar de efectuat reevaluarea, de stabilit mărimea redevenței egală cu mărimea uzurii/amortizării bunurilor transmise în gestiune delegată, pentru ca aceasta să fie recuperată prin tarif, precum și de revizuit cadrul normativ existent aferent redevenței aferente plăților pentru folosința/exploatarea obiectivelor de infrastructură aferente alimentării cu apă și sanitație, pentru ca acestea să fie încasate la bugetele de nivelurile respective și apoi alocate delegatului sub formă de subvenție/subsidie. De asemenea, în contextul ajustării mecanismului de stabilire a mărimii redevenței, precum și plății acesteia, urmează a fi revizuite toate contractele de

gestiune delegată încheiate anterior, cu includerea în acestea a rechizitelor bancare (IBAN) la care urmează a fi incasată redevența.

O altă ambiguitate se referă la prevederile art.7 din Legea nr.121/2018 cu privire la concesiunile de lucrări și concesiunile de servicii, conform cărora redevența concesiunii se stabilește în natură, în bani sau în ambele forme, ceea ce contravene regulilor generale de administrare a veniturilor BPN, precum și la zi, nu este reglementat modul de achitare a redevenței în natură. În acest sens, MIDR, APP și MF urmează să întreprindă măsuri pentru excluderea acestor ambiguități.

4.6. Amenziile și prejudiciile aplicate de IPM contribuie la prevenirea cazurilor de încălcare a legislației privind protecția mediului în domeniul alimentării cu apă și sanitației?

Cu toate că numărul controalelor efectuate de IPM este în creștere, instituția nu deține o informație amplă privitor la valoarea obligațiilor față de bugetul de stat pentru plata amenzilor și prejudiciilor cauzate mediului, urmând a fi dezvoltată lista indicatorilor privind activitatea IPM cu indicatori monetari, care să asigure evidența corespunzătoare a amenzilor și prejudiciilor cauzate mediului, inclusiv a obligațiilor față de buget pentru plata acestora.

4.6.1. Numărul controalelor efectuate de IPM este în creștere, iar a proceselor-verbale privind contravențiile este în diminuare, ca urmare a introducerii din anul 2021 a mecanismului de prescripții.

Conform procedurilor de efectuare a controalelor, IPM desfășoară controale planificate și inopinate în conformitate cu Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător și cu Regulamentul intern privind efectuarea controlului de stat asupra activității de întreprinzător în domeniile de competență ale IPM.

Controlul în domeniile de competență ale IPM are ca scop asigurarea nivelului corespunzător de supraveghere și protecție a mediului, a intereselor publice, siguranța ecologică a statului și altor valori ocrotite de legislație, prin verificarea respectării de către persoanele supuse controlului a prevederilor legislației în domeniul protecției mediului și a folosirii raționale a resurselor naturale.

Controalele de stat efectuate în temeiul Legii nr.131/2012 sunt incluse obligatoriu în Registrul de Stat al Controalelor (RSC).

Pentru efectuarea controalelor de domeniu, sunt aprobate Listele de verificare distincte, la care se face referință în cadrul efectuării controalelor. Listele de verificare au ca scop să optimizeze timpul și efortul necesare pentru desfășurarea controlului, asigurând orientarea procesului de control spre aspecte legate de riscurile cele mai semnificative.

În cazul în care, în cadrul controlului efectuat se constată încălcări ale legislației ce nu constituie infracțiuni, în procesul-verbal de control se includ prescripții privind înlăturarea acestor încălcări, conform limitelor stabilite la art.5¹ al Legii nr. 131/2012.

Numărul de controale efectuate în perioada 2014-2021 de către IPM în domeniul apelor a înregistrat o tendință de creștere. Totodată, se atestă că, pe parcursul anilor 2016-2022, nivelul de realizare a

Planului de controale este sub nivelul prognozat, acesta variind de la 54,2% în anul 2017 până la 82,8% în anul 2021.

Tabelul nr. 34

Controalele efectuate în domeniul apelor în anii 2014-2022

Nr. d/o	Indicatorii	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Controale planificate	n/a ¹⁴⁸	n/a	22	59	0	155	177	437
2	Controale realizate	n/a	n/a	18	32	0	124	142	360
3	Controale inopinate	n/a	n/a	473	181	112	93	115	172
5	Total controale	683	707	491	213	112	217	257	532
6	Nivelul de realizare a planului de controale (rd.2/rd.1)	n/a	n/a	81,8%	54,2%	x	80%	80,2%	82,4%
7	Ponderea în totalul controalelor a controalelor inopinate (%)	x	x	x	x	x	x	35,6%	32,1%
8	Procese-verbale cu privire la contravențiile încheiate (nr.) ¹⁴⁹	1542	1927	1368	885	467	553	476	471
9	Prescripțiile înaintate în urma controalelor planificate/inopinate (nr.)	n/a	n/a	2504	758	596	719	362	583

Sursa: Date oferite de IPM.

Totodată, contrapunerea datelor privind numărul proceselor-verbale privind contravențiile, aferente domeniului apelor, din anuarul IPM (pe articole separat) cu cele prezentate de IPM prin solicitare (date generale aferente domeniului apelor) denotă că numărul proceselor-verbale privind contravențiile, prezentat pe anii 2019-2020 pentru articolele 109, 110, 111, 112, 113 și 146 din Codul contravențional, este mai mare cu 52 și, respectiv, cu 72 de procese-verbale decât cel sintetizat din anuare pentru articolele de contravenții 109, 110, 111, 112, 113, 146, 149 și 156. Informații privind numărul proceselor-verbale întocmite în cadrul controalelor efectuate de IPM în domeniul apelor, la nivel de articole din Codul contravențional, se prezintă în Anexa nr. 12 la prezentul Raport de audit.

Pentru a exclude pe viitor astfel de divergențe, este necesar de sporit controalele-cheie interne asupra datelor prezentate de subdiviziunile structurale din cadrul IPM, precum și organizarea unui control mai riguros în cadrul IPM asupra acestor indicatori.

4.6.2. IPM nu deține informații ample privind valoarea obligațiunilor față de BS pentru plata amenzilor și prejudiciilor cauzate mediului.

În conformitate cu domeniile și funcțiile stabilite în cadrul regulator, în domeniul protecției resurselor acvatice, IPM realizează următoarele atribuții: (i) efectuează controlul privind conformitatea utilizării resurselor de apă, respectarea normelor de consum, utilizarea rațională și deținerea actelor permissive în domeniul gestionării apelor, (ii) exercită controlul și monitorizează respectarea regimului special

¹⁴⁸ Lipsa datelor.

¹⁴⁹ Numărul proceselor-verbale de contravenție cuprinde atât cele pentru persoanele fizice, cât și pentru persoanele juridice.

de gestionare a zonelor de protecție a corpurilor de apă, a construcțiilor hidrotehnice și de acumulare a resurselor de apă în vederea neadmiterii activităților ce vin în contradicție cu regimul zonelor respective, (iii) exercită controlul în vederea contracarării acțiunilor de introducere a poluanților de orice proveniență și caracteristici în corpurile de apă (în ansamblu), în terenurile fondului apelor sau în terenurile din care este posibilă scurgerea într-un corp de apă de suprafață sau corp de apă subterană, (iv) controlează modul de funcționare a stațiilor de epurare și respectarea condițiilor de calitate a apelor uzate evacuate, potrivit reglementărilor în vigoare, (v) exercită controlul privind respectarea condițiilor de utilizare a resurselor de apă și de deversare a apelor uzate potrivit actelor permise deținute, (vi) în contextul supravegherii proprietății publice și a altor valori ocrotite de legislație, efectuează controale inopinate, în modul și limita prevăzute de lege, în vederea depistării și contracarării cazurilor de folosire inadecvată/neautorizată a resurselor de apă, deversărilor neautorizate a apelor uzate.

Reieșind din atribuțiile și competențele delegate, IPM a elaborat și a aprobat, prin ordine interne, un sistem de indicatori de performanță în activitatea sa de control, care sunt revizuite anual. Colectarea și sistematizarea informațiilor în baza Listei de indicatori de performanță se efectuează lunar, trimestrial și anual de către Serviciul pentru procesare și sistematizare, ulterior fiind utilizate în cadrul întocmirii Anuarului IPM¹⁵⁰ pentru fiecare an de gestiune.

Evidența analitică a sumelor calculate și achitate a amenzilor și prejudiciilor este ținută de subdiviziunile teritoriale, care au aplicat amenzile și au calculat prejudiciile respective.

Achitarea amenzii se confirmă prin prezentarea de către contravenient a dovezii privind achitarea sancțiunii aplicate. După achitarea amenzii, dosarul contravențional se consideră executat. În funcție de modul și termenul de achitare (3 zile sau 30 de zile), suma amenzii neachitate se transmite spre executare silită executorilor judecătorești, iar monitorizarea este efectuată de fiecare agent constatat al subdiviziunii teritoriale respective.

Astfel, conform practicilor aplicate de IPM, responsabilitatea pentru monitorizarea încasării la buget a amenzilor și a prejudiciilor aplicare este pusă în sarcina angajaților cu drept de aplicare a sancțiunilor.

• **Mecanismele de evidență, monitorizare și raportare a amenzilor și a prejudiciilor cauzate mediului, instituite în cadrul IPM, nu permit evaluarea valorii obligațiilor față de BS.**

Analiza datelor prezentate de IPM denotă că, în perioada 2014-2021, inspectorii IPM au calculat per total amenzi în sumă totală de 9,7 mil.lei, din care achitate în 72 de ore – 4,3 mil.lei, după 72 de ore – 0,2 mil.lei. Situația se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 35

Amenzile calculate și achitate în domeniul resurselor de apă, în anii 2014-2021, mii lei

Nr. crt.	Indicatorii	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Total
1	Calculat	1200,2	1550,5	925,4	1659,2	779,0	1114,0	1274,3	1214,8	9717,3
2	Achitat, total	570,0	735,9	428,1	712,1	348,3	547,4	582,6	580,5	4505,0

¹⁵⁰ <https://ipmgov.md/ro/rapoarte-anuale>

	inclusiv:									
2.1	în 72 de ore	510,8	714,8	384,2	682,2	332,4	530,6	560,3	564,9	4280,2
2.1	după 72 de ore	59,2	21,1	44,1	29,9	15,8	16,8	22,3	15,6	224,8
3	Anulat ca urmare a achitării în 72 de ore (rd.2.1)	510,8	714,8	384,2	682,2	332,4	530,6	560,3	564,9	4280,2
4	Obligațiuni față de BS estimate (rd.1-rd.2-rd.3) ¹⁵¹	119,4	99,7	112,9	264,9	98,4	36,0	131,4	69,4	932,1
5	Obligațiuni față de BS expirate (mai mare de 3 an)	119,4	99,7	112,9	264,9	98,4	x	x	x	695,3

Sursa: Date oferite de IPM.

Datele din Tabel relevă că, în perioada auditată, sumele de amenzi calculate în domeniul apei au înregistrat un trend neuniform. Per total, în anii 2014-2021 au fost calculate 9.717,3 mii lei, achitate – 4.505,0 mii lei, din care: achitate în primele 72 de ore – 4.280,2 mii lei, sau 95%, respectiv anulate ca urmare a achitării amenzilor în primele 72 de ore – 4.280,2 mii lei.

Deși IPM a aprobat Lista cu 69 de indicatori de performanță, aceasta nu permite evaluarea valorii obligațiunilor reale pentru plata amenzilor per total la finele unei perioade determinate, inclusiv pe domeniul resurselor de apă. În lista respectivă nu sunt incluși indicatorii care participă la calcularea obligațiunilor reale față de buget: sumele de amenzi anulate ca urmare a survenirii termenului de prescripție de un an, sumele de amenzi substituite cu munca neremunerată, sumele anulate prin deciziile instanțelor de judecată etc. În lipsa acestor indicatori, nu este posibilă calcularea valorii obligațiunilor reale față de BS la o dată determinată.

Presupunând că toate obligațiunile din anii 2019- 2021 sunt în limitele unui an calendaristic, iar la începutul anului 2014 nu au existat obligațiuni față de BS pentru plata amenzilor¹⁵², în anii 2014-2018 la BS, doar din amenzile aferente resurselor de apă, nu au fost încasate estimativ 695,3 mii lei (932,1 mii lei¹⁵³ – 69,4 mii lei¹⁵⁴ -131,4 mii lei -36,0 mii lei), care, în condițiile cadrului regulator, urmau a fi anulate/casate ca obligațiuni cu termen de prescripție expirat (3 ani) și ținute în evidență contabilă la un cont distinct aferent obligațiunilor compromise.

- O situație similară se atestă și la încasarea prejudiciilor cauzate mediului. De regulă, în domeniul protecției mediului, fiecare activitate ilicită îndreptată contra valorilor ocrotite de lege, precum resursele naturale, sunt precedate de prejudicii cauzate componentelor de mediu, uneori irecuperabile în raport cu care acțiunile statului, prin intermediul actelor normative, stabilesc quantumul prejudiciilor pentru utilizarea irațională a resurselor naturale, poluare etc.

¹⁵¹ Nu s-au luat în calcul anulările afrente expirării termenului de prescripție de 1 an, substituirii amenzii calculate cu munca neremunerată sau anulării ca urmare a contestațiilor depuse.

¹⁵² La moment nu este posibilă evaluarea acestor sume.

¹⁵³ Suma totală a obligațiunilor neachitate.

¹⁵⁴ Suma din procesul-verbal în limita termenului de prescripție de 3 ani.

Mecanismul de executare a hotărârilor judecătorești implică apariția cheltuielilor suplimentare în legătură cu cauzele civile intentate în vederea recuperării în mod forțat a prejudiciilor cauzate mediului prin intermediul instanțelor de judecată. Astfel, majoritatea cazurilor contravenționale în care au fost prejudiciate componentele mediului, persoanele culpabile în mod benevol recuperează prejudiciile cauzate, astfel exceptând necesitatea de a recurge la procedura judicioasă.

Totuși, există cazuri de neconformare și refuzul recuperării prejudiciului cauzat, iar IPM, în aceste situații, înaintează cauze civile în instanțele de judecată, cu solicitarea de a încasa din contul pârâților quantumul prejudiciilor cauzate de aceștia mediului înconjurător. Astfel, în perioada 2014-2021 au fost calculate prejudicii în sumă totală de 60,7 mil.lei, din care au fost achitate doar 0,4 mil.lei, sau 0,7% din valoarea lor calculată.

Tabelul nr. 36

Informații privind prejudiciile calculate și achitate în domeniul resurselor de apă în anii 2014-2021, mii lei

Nr. crt.	Indicatorii	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Total
1	Calculat	1254,2	98,3	203,1	70,5	47,9	41174,7	4269,3	13571,1	60689,1
2	Achitat total	34,3	79,7	8,2	4,5	31,5	34,4	104,8	106,7	404,1
3	Obligațiuni estimate (rd.1-rd.2) ¹⁵⁵	1219,9	18,6	194,6	66,0	16,4	41140,3	4164,5	13464,4	60285,0
4	% încasării	2,7%	81,1%	4,0%	6,4%	65,8%	0,1%	2,5%	0,8%	0,7%

Sursa: Date oferite de IPM.

Datele din tabel denotă că nivelul de încasare a prejudiciului cauzat mediului în domeniul resurselor de apă a variat de la 0,1% până la 81,1% din valoarea lor calculată.

De menționat că, până în anul 2019, termenul de prescripție pentru prejudiciile cauzate mediului era de 3 ani, iar ca urmare a republicării Codului civil în redacție nouă din 01.03.2019, acesta a fost extins până la 10 ani. Analiza obligațiunilor prin prisma termenului de prescripție expirat denotă că statul a ratat cel puțin 1,4 mil.lei¹⁵⁶ ca urmare a survenirii termenului de prescripție a acestuia. De menționat că la zi nu există nici mecanism scris (procedural) privitor la modul de casare/decontare a obligațiunilor pentru plata amenzilor și prejudiciilor pentru care a survenit termenul de prescripție.

Cu referire la sumele mari de prejudicii calculate în anii 2020-2021, se atestă că, în anul 2021, ca urmare a controlului efectuat la Î.M. „Apă-Canal Chișinău” privind verificarea funcționalității stației de epurare a apelor reziduale și a modalității de colectare a acestora, s-a constatat că deversarea apelor uzate insuficient epurate de la stație are un impact negativ asupra calității apelor r. Bâc, manifestată prin majorarea concentrațiilor de poluanți, fapt pentru care a fost evaluat și calculat prejudiciul cauzat mediului înconjurător, în sumă de 12.697,9 mii lei. La fel, în anul 2020, ca urmare a controlului efectuat la Î.M. „Apă-Canal Strășeni” privind verificarea funcționalității stației de pompare a apelor reziduale a orașului și a modalității de colectare a acestora, s-a constatat că apele uzate sunt pompate în canalul din preajma stației, care ulterior se deversează direct în receptorul natural, albia râului Bâc,

¹⁵⁵ Nu s-au luat în calcul anulările afrente expirării termenului de prescripție de 1 an, substituirii amenzii calculate cu munca neremunerată sau anulării ca urmare a contestațiilor depuse.

¹⁵⁶ Calculul: 1.219,9+18,6+194,6=1.433,1 mii lei.

în volum de 868 m³/zi, pe o suprafață de cca 8 – 10 ha, colectorul Strășeni – Vatra fiind defect. Deversarea apelor uzate neepurate de la stație are un impact negativ asupra calității apelor râului Bâc, manifestat prin majorarea concentrațiilor de poluanți, fapt pentru care a fost evaluat și calculat prejudiciul cauzat mediului înconjurător în sumă de 4.006,0 mii lei.

Cu referire la acțiunile civile privind recuperarea prejudiciului cauzat mediului, înaintate instanțelor judecătorești, și la rezultatele examinării acestora în anii 2014-2019¹⁵⁷, se atestă că, per total, în perioada respectivă au fost înaintate instanțelor de judecată 146 de cauze în sumă totală de 4,7 mil.lei, fiind admise 109 cauze în sumă totală de 2,5 mil.lei, respinse – 5 cauze în sumă de 1,8 mil.lei. Situația pe ani se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 37

Acțiunile civile privind recuperarea prejudiciului cauzat mediului înaintate instanțelor judecătorești și rezultatele examinării acestora în anii 2014-2019

Anii	Acțiuni civile									
	Înaintate		admise		respinse		În curs de examinare		Încasate prejudicii	
	Nr.	Mii lei	Nr.	Mii lei	Nr.	Mii lei	Nr.	Mii lei	Nr.	Mii lei
2014	22	1578,5	17	74,0	-	-	5	1497,3	13	21,2
2015	29	1102,7	21	911,5	1	10,4	14	1101,4	7	10,3
2016	28	580,9	18	559,7	2	1773	8	473,0	11	48,6
2017	20	305,5	11	261,0	1	2,3	14	286,0	5	15,5
2018	20	744,7	18	567,3	-	-	5	240,1	14	504,6
2019	27	379,5	24	96,3	1	6,4	9	248,9	13	42,5
Total	146	4691,8	109	2469,8	5	1792,1	55	3846,7	63	642,7

Sursa: Date oferite de IPM.

Nici în cazul prejudiciilor, indicatorii de performanță aprobați de IPM nu includ indicatori care urmează a fi monitorizați pentru asigurarea managementului obligațiilor față de BS. Astfel, lipsește indicatorul „numărul cazurilor de recuperare a prejudiciilor cauzate mediului expediate organelor de drept”, suma cazurilor expediate organelor de drept, statutul lor: acceptat, respins, în examinare etc. Totodată, nu este elaborat un set de date care urmează să fie prezentat cumulativ, și anume restanțele/obligațiunile față de buget. Nu este clar cum această evidență este asigurată în subdiviziunile teritoriale, deoarece, deși încă în anul 2019 IPM a aprobat Ordinul nr.04-d din 24.01.2019 „Cu privire la monitorizarea procedurii contravenționale și activității privind recuperarea prejudiciilor cauzate mediului”, conform căruia în sarcina Direcției juridice a IPM a fost pusă sarcina de instituire, deținere și gestionare a Registrului (în format pe hârtie și electronic) totalizator al contestațiilor depuse împotriva Procesului Verbal (PV) cu privire la contravenții întocmite de agenții constatatori și a prejudiciilor aduse mediului calculate de către subdiviziunile IPM care urmează a fi recuperate în baza acțiunilor civile. Tot prin ordinul respectiv, au fost aprobate 2 modele de registre: (i) Registrul privind evidența PV cu privire la contravențiile (PV de control) contestate și (ii) Registrul privind evidența prejudiciilor cauzate mediului, care urmează a fi recuperate în baza acțiunilor civile. Analiza componenței indicatorilor din ambele registre relevă următoarele.

¹⁵⁷ Date pentru anii 2020-2021 lipsesc. A fost modificat formatul de prezentare a datelor.

- Registrul privind evidența proceselor-verbale cu privire la contravenții (PV de control) se referă doar la procesele-verbale contestate. Acesta include informații privind: (i) subdiviziunea aparatului, (ii) agentul constatator, (iii) numărul procesului-verbal, (iv) data aplicării sancțiunii, (v) suma amenzii aplicate, (vi) data depunerii contestației, (vii) decizia instanței de fond, data emiterii, (viii) decizia instanței de apel, data emiterii. Acești indicatori nu sunt suficienți pentru a monitoriza toate obligațiunile față de BS pentru plata contravențiilor, monitorizarea termenului de prescripție a proceselor-verbale pentru contravenții și obligațiunilor față de start, ele nu includ toate tipurile de anulări ale obligațiunilor față de buget în condițiile în care ele sunt obligațiuni reale. Astfel, în termen de 30 de zile în care contravenientul are dreptul la contestare, obligațiunile calculate (amenzi și prejudicii) reprezintă obligațiuni contingente față de buget și doar după expirarea termenului de 30 de zile, în condițiile neachitării lor benevole parțiale (50% în primele 72 de ore) sau integrale, în termen de 30 de zile, acestea devin obligațiuni reale, pentru care este necesar de organizat o evidență specifică care să releve situația atât cantitativă (nr. de procese-verbale), cât și valorică (sumele), cu asigurarea concomitentă și a evidenței cazurilor în care obligațiunile reale sunt diminuate ca urmare a: (i) încasării plății, (ii) anulării obligațiunii în mările de 50% în cazul în care aceasta a fost achitată în primele 72 de ore, (iii) survenirii termenului de prescripție de 3 ani, (iv) substituirea valorii amenzii cu munca neremunerată, (v) și anularea plăților ca urmare a deciziilor instanțelor de judecată etc. De menționat că, în Lista indicatorilor de performanță (69 de indicatori), din indicatorii care diminuează obligațiunile față de BS (anulate), se regăsește doar indicatorul privind cuantumul amenzilor încasate în 3 zile lucrătoare (72 de ore), ceea ce permite doar anularea parțială în marime de 50% a obligațiunilor calculate (pct.31), ceilalți indicatori nefiind incluși nici în Registrul menționat mai sus, nici în Lista indicatorilor de performanță, urmând a fi întreprinse măsuri pentru completarea Listei indicatorilor de performanță cu un spectru de indicatori care să facă posibilă cuantificarea valorii obligațiunilor reale și contingente față de buget, atât la plata amenzilor, cât și la plata prejudiciilor.

Totodată, deși în lista indicatorilor de performanță (din pct.35 și 36) sunt incluși indicatorii privind cererile înaintate executorilor judecătorești pentru executare silită (nr.) și suma amenzii care urmează a fi încasată datorită executării silite (lei), lipsesc indicatorii privind restituirea cererilor înaintate (nr./suma), cauzele restituirii (expirarea termenului de prescripție, imposibilitatea de încasare a sumelor – numărul de PV/suma) etc., iar faptul că datele din Lista indicatorilor de performanță se prezintă discret (lunar/anual), deși includ și indicatorii care urmează a fi monitorizați permanent și cumulativ, inclusiv prin faptul că unele procese-verbale privind contravențiile nu se încadrează ca perioadă într-un an bugetar sau calendaristic (12 luni/365 de zile) și sunt tranzitorii pentru anul următor, este evident că pentru indicatorii care participă la calcularea obligațiunilor față de buget este necesar să fie elaborat un alt set de indicatori, separat de cei care se prezintă discret, pentru un an bugetar sau calendaristic. Elaborarea unui set de indicatori care participă la formarea creanțelor/obligațiunilor față de BS va permite monitorizarea și asigurarea unui management corespunzător și adecvat al acestora, inclusiv va permite ca aceste informații să fie incluse în sistemul unic de evidență a contravențiilor (Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții), gestionat de MAI, cu preluarea ulterioară a lor de către SFS pentru administrarea creanțelor/obligațiunilor față de BS.

Tot în acest context, este necesar ca MF să completeze lista conturilor contabile extrabilanțiere din grupa 811 „Conturi extrabilanțiere aferente creanțelor bugetare” cu un cont nou, destinat obligațiunilor contingente față de BS, în care vor fi reflectate, în mare parte, sumele contravențiilor calculate în termen de până la 30 de zile, termen în care contravenientul poate să conteste contravenția. De asemenea, în contextul prevederilor noului sistem unic al contravențiilor (HG nr.517/2022 și HG nr. 746/2020 cu privire la procedura de furnizare a informației privind amenzile contravenționale către Serviciul Fiscal de Stat, este necesar de elaborat un mecanism corect de calculare a obligațiunilor față de buget ținând cont de specificul domeniului de contravenții și lipsa unor prevederi exhaustive cum are loc anularea obligațiunilor față de buget și în baza căror documente se va efectua anularea, având în vedere faptul că, în cadrul IPM se aplică mai multe tipuri de anulări: (i) survenirea termenului de prescripție expirat (de 3 ani), (ii) câștig de cauză în baza contestației depuse în instanțele judecătorești, (iii) substituirea contravenției cu munca neremunerată etc. Aceste prevederi specifice urmează să fie incluse și în SIA unic al contravențiilor, gestionat de MAI, și în sistemul SFS pentru administrarea corectă și conformă a obligațiunilor. Totodată, SIA unic pentru contravenții este destinat doar contravențiilor și la el urmează să se conecteze toți agenții constatatori incluși în Codul contravențional. În condițiile în care toate contravențiile vor fi supuse includerii în acest SIA, în afara digitalizării vor rămâne sumele calculate, achitate și anulate aferente prejudiciilor cauzate mediului. În acest sens, pentru a avea o abordare uniformă față de toate obligațiunile la buget, ar fi oportun ca acestea să facă parte din Sistemul unic pentru contravenții, gestionat de MAI, și să fie parte componentă a schimbului de date între MAI și SFS. În acest sens, urmează să fie ajustat Conceptul SIA unic centralizat al contravențiilor, inclusiv ținând cont de toate aspectele care diminuează obligațiunile față de BS, mai ales că termenul de prescripție pentru prejudicii este de 10 ani, iar o parte din acestea sunt transmise în judecată și se află de mai mult timp în examinare și, respectiv, vor reprezenta obligațiuni contingente, până când instanțele de judecată nu se vor expune cu privire la „încasarea prejudiciului” sau cererea de încasare va fi respinsă și atunci obligațiunea contingentă sau va deveni reală sau va fi supusă anulării.

În condițiile în care procesul de conectare la sistemul unic centralizat și de prelucrare a datelor va dura în timp, este necesar ca MF să elaboreze unele reguli provizorii și tranzitorii (circulară) pentru toți agenții constatatori, care vor include cerințe exhaustive privind modul de organizare a evidenței obligațiunilor reale și contingente față de buget, reieșind din specificul fiecărei entități care exercită funcțiile de agent constator, cu asigurarea contabilizării acestor obligațiuni și includerii valorii lor în obligațiunile totale față de BS, cu divizare în obligațiuni reale și obligațiuni contingente. Aplicarea mecanismului provizoriu va deceda pe măsura conectării agenților constatatori la SIA unic al contravențiilor și preluarea administrării amenzilor și prejudiciilor de către SFS conform procedurii aprobate prin HG nr.746/2020.

V. ALTE CONSTATĂRI

5.1. Bunele practici din domeniul alimentării cu apă și sanitației ale altor țări

Analiza practicilor altor țări privind organizarea serviciului de alimentare cu apă și sanitație relevă următoarele.

🚧 Structura organizațională și responsabilitățile autorităților din Turcia în privința administrării infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație

În Turcia, administrarea infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație este structurată în 3 niveluri:

Figura nr.47

Nivelul I - nivel național: Ministerul Aproxionării cu Apă și Canalizare (MAAC) este autoritatea centrală de gestionare a SAAS, fiind responsabil pentru:

- emiterea de politici și ghiduri privind sistemul de aprovizionare și calitatea apei;
- aprobarea schemelor de alimentare cu apă și a activităților de tratare a apei în baza planurilor anuale ale autorităților teritoriale de apă și debursarea de fonduri pentru acestea către autoritățile teritoriale de apă și autoritățile rurale;
- menținerea unui sistem informațional centralizat de date geo-hidrologice, financiare și operaționale aferente schemei;
- stabilirea unui mecanism de soluționare a reclamațiilor;
- monitorizarea și evaluarea funcționării infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație;

Nivelul II - nivel regional: autoritățile regionale de apă operează la nivel de district în fiecare dintre cele nouă districte, fiind responsabile pentru:

- întocmirea planului anual al regiunii;
- organizarea, exploatarea și menținerea sistemelor regionale de aprovizionare cu apă;
- desfășurarea instruirilor și acordarea asistenței tehnice structurilor rurale, comitetelor rurale de apă și canalizare pentru testarea apei, exploatarea și întreținerea activelor de alimentare și tratare a apei;
- colectarea taxelor pentru apă, gestionarea veniturilor și cheltuielilor;
- coordonarea serviciilor de canalizare, laboratoarelor de testare a apei și altor agenții în scopul colectării pentru analize în detaliu a apei contaminate;

Nivelul III - nivel rural: autoritățile locale de apă și comitetele rurale de apă și canalizare sunt cei doi jucători care operează la nivel rural.

Autoritățile locale de apă sunt responsabile pentru:

- întocmirea planului anual pentru sat și prezentarea autorităților teritoriale de apă;
- organizarea, exploatarea și menținerea sistemelor de alimentare cu apă la nivel de sat conform planului de întreținere;
- colectarea taxelor de apă și gestionarea veniturilor și cheltuielilor;
- efectuarea testelor primare de calitate a apei;
- monitorizarea utilizării apei și înființarea structurilor de colectare a apei de către gospodăriile individuale;

Comitetele rurale de apă și canalizare sunt responsabile pentru:

- planificarea sistemelor de alimentare cu apă pentru sat;
- efectuarea testului primar privind calitatea apei folosind trusele de testare pe teren;
- exploatarea și întreținerea sistemelor de alimentare cu apă.

 Planificarea sistemului de alimentare cu apă și a sistemului de tratare a apei

Autoritățile rurale sunt obligate să propună, până la sfârșitul lunii iunie a fiecărui an, Planul noilor sisteme de alimentare cu apă, extensiile la sistemele și activitățile de întreținere. Planul anual elaborat pentru anul viitor se prezintă autorităților teritoriale de apă împreună cu estimarea fondurilor necesare pentru sistemele propuse, precum și pentru exploatarea și mentenanța sistemelor existente.

Autoritățile regionale de apă sunt obligate să consolideze Planurile transmise de APL și, după includerea propunerilor privind crearea noilor sisteme/extensii ale infrastructurii de alimentare cu apă și a stațiilor de tratare a apei la nivel regional, să prezinte propunerile către Minister până la sfârșitul lunii septembrie a fiecărui an. Această propunere ar trebui să conțină, de asemenea, estimări privind noile sisteme/extensii ale infrastructurii/stațiilor de epurare și privind exploatarea și întreținerea instalațiilor existente.

Ministerul, după examinarea planurilor anuale primite de la autoritățile rurale, aprobă propunerile înainte de sfârșitul lunii decembrie a fiecărui an și eliberează fonduri conform bugetului prognozat.

 Monitorizarea și evaluarea

Ministerul este obligat să monitorizeze activitatea departamentelor teritoriale și a laboratoarelor prin rapoarte lunare prezentate. APL trebuie să prezinte un raport anual către departamentele teritoriale până la sfârșitul lunii ianuarie a fiecărui an, care, la rândul său, ar trebui să prezinte un raport consolidat pe district către Minister până la sfârșitul lunii februarie. Celula de monitorizare este, de asemenea, obligată să desfășoare vizite în teritoriu pentru a revizui performanța Departamentului de aprovizionare cu apă și canalizare în mediul rural, în așa fel încât să acopere toate localitățile cel puțin o dată la doi ani. Ministerul trebuie să obțină o evaluare a performanței Departamentului, care se efectuează o dată la trei ani de către agenții externe specializate în domeniul alimentării cu apă.

Compararea experienței Turciei cu situația din Republica Moldova în domeniul alimentării cu apă și sanitației

Indicator	Turcia	Republica Moldova
Elaborarea și aprobarea Planurilor de investiții	Ministerul de ramură asigura aprobarea schemelor de alimentare cu apă și a activităților de tratare a apei în baza planurilor anuale ale autorităților teritoriale de apă și debursarea de fonduri pentru acestea către autorităților regionale de apă și autoritățile rurale.	Autoritățile administrației publice locale sunt responsabile de planificarea și urmărirea executării lucrărilor de investiții conform propriilor strategii de dezvoltare a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare și planurilor generale de urbanism. În acest scop, autoritățile publice locale întocmesc programe de investiții multianuale de înlocuire, extindere și modernizare a sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare, corelate cu investițiile stabilite în planurile de alimentare cu apă și sanitație raionale/naționale
Atragerea fondurilor pentru finanțarea Planurilor de investiții	Finanțarea se realizează de către Ministerul de ramură, după sistematizarea propunerilor parvenite de la autoritățile regionale, care, la rândul lor, sistematizează propunerile autorităților locale.	APL sunt responsabile de atragerea fondurilor de investiții pentru reabilitarea/ extinderea rețelelor de apă și canalizare. Pe parcursul anilor 2014-2022, finanțarea din bugetul de stat a fost realizată prin intermediul a 3 fonduri (FEN, FNDR, FNDAMR), fiecare având criteriile și regulile sale de finanțare. Și în anul 2022, de asemenea sunt 3 fonduri prin care este asigurată finanțarea infrastructurii AAS (FNM, FNDR, FNDAMR)
Existența unui sistem informațional aferent obiectivelor de infrastructură în domeniul apei și sanitației	Ministerul de ramură asigură menținerea unui sistem informațional centralizat de date geo-hidrologice, financiare și operaționale aferente infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație	La momentul de față nu există un sistem informațional care să conțină informații aferente obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară; SIA ROITE este la etapa de achiziție a serviciilor de elaborare, deși conceptul a fost elaborat și aprobat încă în anul 2014. Totodată, sistemul nu va asigura evidența datelor financiare aferente infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație

În scopul eficientizării gestionării domeniului de alimentare cu apă și sanitație, precum și a obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitată, ar fi oportună examinarea practicilor altor țări și, reieșind din contextul național, ajustarea acestor practici, ceea ce ar asigura sporirea eficienței, durabilității și sustenabilității OITE, menținerea tarifelor la un nivel adecvat, sustenabil pentru populație etc.

5.2. Implementarea recomandărilor aferente misiunilor de audit precedente

În cadrul misiunii de audit a fost examinată implementarea recomandărilor pentru patru misiuni de audit realizate în anii precedente, fiind constatate următoarele:

- dat fiind faptul că de către ANRE, în perioada anilor 2016-2020, a fost modificat cadrul de reglementare a domeniului de alimentare cu apă și sanitație, în vederea punerii în aplicare a prevederilor art.7 din Legea nr.303/2013, se consideră irelevante și urmează a fi excluse de la monitorizare 21 de recomandări ale Hotărârii Curții de Conturi nr.1 din 04 februarie 2014 „Privind Raportul auditului performanței în domeniul mediului „Protecția și utilizarea durabilă a apelor în râuri și fluvii” și 58 de recomandări ale Hotărârii Curții de Conturi nr.29 din 22 iulie 2016 „Cu privire la Raportul auditului Proiectului „Programul de Dezvoltare a Companiilor de Aprovizionare cu Apă și Canalizare”;

- în contextul lichidării FEN și creerii FNM în anul 2022 se consideră irelevante și urmează a fi excluse de la monitorizare 24 de recomandări ale Hotărârii Curții de Conturi nr.71 din 20 decembrie 2017 „Privind Raportul auditului performanței asupra gestionării Fondului ecologic național în exercițiul bugetar 2016”¹⁵⁸, și 70 de recomandări ale Hotărârii Curții de Conturi nr.39 din 26 iunie 2018 „Privind Raportul auditului conformității gestionării mijloacelor Fondului Ecologic Național în anul 2017”¹⁵⁹.

VI. CONCLUZIA GENERALĂ

Accesul la apă curată și igienă este o precondiție pentru o viață sănătoasă. Din cauza lipsei de investiții capitale și întreținerii slabe din ultimii 30 de ani, marea parte din infrastructura existentă a serviciilor de apă și canalizare are nevoie de reparații sau reabilitare semnificative. Există probleme atât privind accesul la infrastructură, cât și privind calitatea și siguranța serviciilor prestate, în special în regiunile rurale.

Implementarea obiectivelor de aprovizionare cu apă și canalizare se realizează într-un mod haotic, iar incoerența documentelor de politici afectează și coordonarea principalelor surse de finanțare a sectorului, nefiind instituit un mecanism de monitorizare a realizărilor în domeniu.

Nedisponibilitatea datelor veridice privind situația actuală a ramurii, precum și lipsa studiilor recente efectuate în domeniu ar putea determina tergiversarea implementării politicilor în domeniu.

Cuantumul limitat al resurselor financiare publice disponibile, care să acopere necesitățile integrale la finanțarea obiectivelor, determină beneficiarii să divizeze proiectele mari de anvergură în etape de finanțare, ceea ce determină extinderea termenelor de implementare a acestora și majorarea costurilor aferente.

Sistemul de monitorizare și supraveghere în domeniul aprovizionării cu apă și canalizării este ineficient și nu asigură plenitudinea informațiilor aferente domeniului.

Nemodificarea pe parcursul mai multor ani a tarifelor, în scopul menținerii acestora la un nivel sustenabil, a dus la acumularea pierderilor de către operatorii serviciilor de alimentare cu apă și

¹⁵⁸ Nivelul de implementare a recomandărilor constituie 19,2%.

¹⁵⁹ Nivelul de implementare a recomandărilor constituie 24,3%.

sanitație, la creșterea gradului de îndatorare și la intrarea unora din aceștia în procesul de insolabilitate.

Din partea factorilor de decizie și participanților la procesul de alimentare cu apă și sanitație, sunt necesare măsuri urgente și stringente pentru ameliorarea situațiilor constatate în prezentul Raport.

Constatările și recomandările de audit au fost comunicate și coordonate cu actorii vizați în prezentul Raport de audit.

VII. RECOMANDĂRI

1. Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în comun cu Ministerul Mediului, să asigure aducerea în concordanță și corelarea prevederilor din Strategia de Alimentare cu Apă și Sanitație, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.199 din 20.03.2014 și din Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin Legea nr.315 din 17.11.2022, privitor la țintele stabilite pentru indicatorii aferenți accesului populației la apeducte și sisteme de sanitație (pct. 4.1.2).

2. Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale:

2.1. să revizuiască prevederile Strategiei de Alimentare cu Apă și Sanitație, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.199 din 20.03.2014, prin ajustarea denumirii organului responsabil de implementarea politicilor în domeniul alimentării de apă și sanitației conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr.690 din 30.08.2017 „Cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale” (pct.4.1.3);

2.2. să examineze oportunitatea elaborării și aprobării unui Plan de acțiuni, centralizat pe țară, privind realizarea investițiilor în domeniul alimentării de apă și canalizării pe termen scurt, mediu și lung, pentru a avea o previzibilitate strategică în efectuarea investițiilor în acest domeniu, inclusiv ținând cont de regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, ceea ce va duce la sporirea eficienței investițiilor realizate și la previzibilitatea efectuării lor în anii următori (pct. 4.1.3).

3. Inspectoratului pentru Protecția Mediului:

3.1. să intensifice acțiunile de identificare a operatorilor economici care captează apa în lipsa autorizațiilor pentru folosirea specială a apei, utilizând informațiile furnizate de către Serviciul Fiscal de Stat privitor la dările de seamă fiscale prezentate de către agenții economici, cu asigurarea întreprinderii măsurilor impuse de cadrul normativ pentru a responsabiliza agenții economici care aplică neregulamentar prevederile cadrului normativ (pct.4.3.15);

3.2. să completeze Lista indicatorilor privind activitatea Inspectoratului, aprobată prin ordinele interne, cu indicatori relevanți în vederea monitorizării și evaluării obligațiilor față de bugetul de stat privind plata amenzilor și prejudiciilor cauzate mediului, asigurarea includerii ulterioare a acestora în SIA „Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții” și utilizarea informațiilor respective de către Serviciul Fiscal de Stat în scopul administrării veniturilor conform Ordinului ministrului Finanțelor nr.126/2022 „Cu privire la modul de achitare și evidență a plăților la bugetul public național prin sistemul trezorerial al Ministerului Finanțelor în anul 2023” (pct.4.6.2);

3.3. să intensifice măsurile de interconectare la SIA „Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții”, în scopul administrării/gestionării conforme a informațiilor aferente sumelor calculate, achitate și anulate ale amenzilor și prejudiciilor cauzate mediului (**pct.4.6.2**).

4. Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în comun cu Ministerul Mediului și Biroul National de Statistică, să elaboreze și să aprobe o Listă/nomenclator de indicatori relevanți domeniului de alimentare cu apă și sanitației pentru asigurarea colectării, prelucrării și monitorizării situațiilor din domeniu (**pct.4.3**).

5. Consiliilor municipale Bălți și Soroca, Consiliilor locale Cahul, Ștefan Vodă, Basarabeasca, Dondușeni, Ocnîța și Șoldănești, în calitate de fondatori ai operatorilor de servicii de alimentare cu apă și sanitație, în comun cu operatorii de servicii de alimentare cu apă și sanitație Î.M. Regia „Apă-Canal-Bălți”, S.A. „Regia Apă-Canal Soroca”, S.A. „Apă-Canal Cahul”, Î.M. „Direcția de producție Apă-Canal” or. Ștefan Vodă, Î.M. „AQUA Basarabeasca”, Î.M. „Apă-Canal Dondușeni”, Î.M. „Apă-Canal Ocnîța”, Î.M. „Regia Apă Șoldănești”, să întreprindă măsurile de rigoare, prevăzute în cadrul normativ regulator, pentru remedierea/ajustarea/revizuirea pozițiilor negative ale capitalului propriu la întreprinderile prestatoare de servicii de alimentare cu apă și sanitație, fondatori ai cărora sunt (**pct.4.5.3**).

6. Consiliilor municipale Chișinău și Bălți, Consiliilor locale Căușeni, Florești și Hâncești, în calitate de fondatori ai operatorilor de servicii de alimentare cu apă și sanitație, în comun cu S.A. „Apă-Canal Chișinău”, Î.M. Regia „Apă-Canal-Bălți”, S.A. „Servicii Comunale Florești”, S.A. „Operator Regional Apă-Canal Hâncești”, Î.M. „Apă-Canal Căușeni”, în calitate de operatori ai serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, să asigure crearea Fondului de dezvoltare în conformitate cu prevederile Legii nr.303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, cu asigurarea utilizării mijloacelor acumulate în acesta conform destinațiilor prevăzute în legea respectivă (**pct.4.5.10**).

7. Ministerului Finanțelor, să completeze Planul de conturi contabile în sistemul bugetar și Normele metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar, aprobate prin Ordinul ministrului Finanțelor nr.216 din 28.12.2015, cu un cont contabil nou, destinat evidenței distincte a obligațiunilor contingente față de bugetul de stat și de alte nivele de buget (**pct.4.6.2**).

8. Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, să opereze modificări la Regulamentele privind acordarea subvențiilor în domeniul agriculturii din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, prin completarea acestora cu prevederi exhaustive privind respectarea de către beneficiari a clauzelor contractuale și desfășurarea recepției finale conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 285/1996 „Cu privire la aprobarea Regulamentului de recepție a construcțiilor și instalațiilor aferente” (**pct.4.2.8**).

9. Ministerului Mediului și Instituției Publice „Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în Domeniul Mediului”:

9.1. să elaboreze și să aprobe, în modul stabilit, un mecanism corespunzător care să asigure finanțarea proiectelor în termene optime, fără a condiționa tergiversarea finanțării lor din Fondul Național pentru Mediu și neasigurarea finalității lor pe parcursul mai multor ani **(pct.4.2.1);**

9.2. să asigure, în scopul realizării obiectivelor stabilite în Strategia pe Alimentare cu Apă și Sanitație, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.199 din 20.03.2014, prioritizarea finanțării proiectelor investiționale inițiate și finanțate anterior din contul mijloacelor Fondului Ecologic Național și preluate pentru definitivare, conform Hotărârii Guvernului nr.711 din 19.10.2022 „Cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de administrare a Fondului Național pentru Mediu”, de către Instituția Publică „Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în Domeniul Mediului”, pentru a nu admite irosirea sau risipa mijloacelor bugetare **(pct.4.2.1);**

9.3. să definitiveze și să aprobe, în modul stabilit de Guvern, „Manualul operațional al Fondului Național de Mediu” (pct.4.2.1).

10. Cancelariei de Stat, în comun cu Oficiile teritoriale ale Cancelariei de Statsă monitorizeze implementarea de către AAPL gestionare de OITE aferente alimentării cu apă și sanitației a următoarelor recomandări:

10.1. să asigure inventarierea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, prin prisma corespunderii acestora cu prevederile art.13 alin.(7) din Legea nr.303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare și, în cazul în care aceste contracte nu au fost încheiate, să asigure încheierea lor, iar în cazul în care contractele respective au fost încheiate, dar nu corespund prevederilor cadrului normativ în vigoare, să le actualizeze, cu anexarea obligatorie la ale a: (i) Regulamentului-cadru privind indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, (ii) caietului de sarcini privind furnizarea/prestarea serviciului, (iii) Regulamentului de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, (iv) inventarului bunurilor mobile și imobile, proprietate publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale aferente serviciului furnizat/prestart și (v) procesului-verbal de predare-preluare a bunurilor prevăzute la pct. (iv), **(pct.4.5.13);**

10.2. să includă, în mod obligatoriu, în contractele de gestiune delegată, mărimea redevenței care urmează a fi achitată de operatorul de servicii de alimentare cu apă și sanitație, conform prevederilor art.13¹ alin. (11) și (12), precum și art.13 alin.(19) din Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, în scopul recuperării investițiilor efectuate pentru înlocuirea, modernizarea și/sau extinderea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare **(pct.4.5.13);**

10.3. să revizuiască și să ajusteze, în comun cu operatorii serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, evidențele sale contabile privitor la OITE aferente alimentării cu apă și sanitație care fac parte componentă a contractelor de gestiune delegată (concesiune), cu conformarea obligatorie a evidențelor contabile la prevederile art. 13¹ alin. (3) lit.b) din Legea nr.303/2013 și la punctele 58-71 din Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în procesul realizării parteneriatului public-privat, aprobate prin Ordinul ministrului Finanțelor nr.192/2018 **(pct.4.5.13)**;

10.4. să aprobe setul de indicatori de performanță ai serviciului furnizat/prestat consumatorilor, în funcție de: (i) necesitățile consumatorilor, (ii) starea tehnică a sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare și (iii) eficiența acestora, cu respectarea indicatorilor de performanță minimi prevăzuți în Regulamentul-cadru privind indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, respectiv, în Caietul de sarcini-cadru al serviciului de alimentare cu apă și de canalizare (pct.4.5.13);

10.5. să aprobe anual, în bugetele sale proprii, veniturile obținute din redevență, cu utilizarea acesteia conform art.13¹ alin.(12) din Legea nr.303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, doar pentru finanțarea reparațiilor, cu capitalizarea cheltuielilor, inclusiv reabilitarea, modernizarea și/sau dezvoltarea bunurilor domeniului public care au făcut obiectul concesiunii și/sau al dezvoltării noilor imobilizări corporale **(pct.4.5.3 și pct.4.5.8)**;

10.6. să revizuiască oportunitatea evaluării necesarului de resurse financiare pentru punerea în funcțiune a obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară nefuncționale, iar în cazul ineficienței efectuării investițiilor pentru repunerea lor în funcțiune, să fie luate deciziile de rigoare privind excluderea lor din evidența contabilă (casare, comercializare, demontare, demolare etc.), **(pct. 4.5.3 și pct.4.5.8)**;

10.7. să revizuiască Listele obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară, transmise în gestiune delegată operatorilor de servicii publice de alimentare cu apă, cu actualizarea, după caz, a acestora **(pct.4.5.3 și pct.4.5.8)**;

10.8. să aprobe un Plan de măsuri, coordonat cu Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, pentru reducerea pierderilor în rețea și în procesul tehnologic. **(pct. 4.3.7 și pct.4.5.7)**.

VIII. SEMNĂTURILE ECHIPEI DE AUDIT

Notă: Prezentul Raport de audit a fost întocmit în baza probelor acumulate de către echipa de audit, în următoarea componență: auditorii publici superiori - Sârbu Felicia, Popa Eugeniu, Verega Victor, Cazacioc Inga, auditoarea publică - Ursu Mariana.

Responsabili de întocmirea Raportului de audit:

Șefa echipei de audit, Șefă interimară a Direcției II din cadrul Direcției generale de audit III	Popa Tatiana
Șefa Direcției I din cadrul Direcției generale de audit III	Verdeș Viorica
Auditorul public superior	Budeci Valentin
Responsabilă de monitorizarea și asigurarea calității misiunii de audit: Șefa Direcției generale de audit III	Purici Svetlana

Anexa nr.1. Domeniul de aplicare și metodologia de audit

Domeniul de aplicare

Curtea de Conturi, în conformitate cu Programele activității de audit pe anii 2022 și 2023¹⁶⁰ (cu modificările ulterioare), a realizat misiunea de audit al performanței „Progresele atinse în cadrul implementării Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030)”.

Auditul a avut drept scop evaluarea dacă factorii de decizie au întreprins măsuri suficiente pentru implementarea cu succes a acțiunilor incluse în Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) și dacă acțiunile incluse în Strategie s-au axat pe cele mai stringente problemele ale domeniului de alimentare cu apă și sanitație, astfel încât să fie asigurată dezvoltarea durabilă și sustenabilă a acestui sector.

Pe parcursul misiunii de audit, la efectuarea activităților aferente, echipa de audit s-a ghidat de Cadrul Declarațiilor Profesionale ale INTOSAI¹⁶¹:

1. ISSAI 100 „Principiile fundamentale pentru auditul sectorului public”;
2. ISSAI 300 „Principiile fundamentale ale auditului performanței”;
3. ISSAI 3000-3899 „Standarde ale auditului de performanță”;
4. GUID 3900-3999 Linii directe suplimentare privind auditul de performanță (GUID 3910 „Concepte de bază privind auditul performanței”, GUID 3920 „Procesul de audit al performanței”);
5. GUID 5202 „Dezvoltare durabilă: Rolul instituțiilor supreme de audit”;
6. GUID 9020 „Evaluarea politicilor publice”.

Totodată, echipa de audit a consultat și s-a ghidat de Manualul de audit al performanței, precum și de actele normative naționale și ale altor state aferente domeniului auditat etc.

Misiunea de audit s-a desfășurat la Ministerul Mediului, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Agențiile de Dezvoltare Regională Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia, Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală, Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în Domeniul Mediului, Agenția de Intervenție și Plați pentru Agricultură, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Agenția de Mediu, Agenția „Apele Moldovei”, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, Agenția Relații Funciare și Cadastru, Agenția Servicii Publice, autoritățile publice locale de nivelurile I și II beneficiari ai proiectelor de creare/dezvoltare a sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, operatorii economici responsabili de gestionarea rețelelor de apeduct și canalizare. De asemenea, au fost colectate probe de la Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Finanțelor, Ministerul Educației și Cercetării, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Biroul Național de Statistică, Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Serviciul Fiscal de Stat.

Metodologia auditului

¹⁶⁰ Programul activității de audit pe anul 2022, aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.75 din 28.12.2021 și Programul activității de audit pe anul 2023, aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.65 din 22.12.2022.

¹⁶¹ Aprobate prin Hotărârea Curții de Conturi nr.2 din 24.01.2020.

Pentru obținerea unor probe relevante și rezonabile, care să susțină concluziile și credibilitatea constatărilor expuse în Raportul de audit, echipa de audit a utilizat mai multe proceduri de audit, cum ar fi: examinarea documentelor și a rapoartelor, analiza nivelului de realizare a acțiunilor, angajamentelor prestabilite în Strategie, alte documente de politici, observații, interviuri, studierea bunelor practici internaționale în domeniu. În cadrul misiunii de audit, au fost colectate, sintetizate, analizate și interpretate toate tipurile de probe de audit: fizice, verbale, documentare și analitice, cum ar fi analiza dosarelor aferente proiectelor selectate spre auditare, observațiile etc., utilizându-se următoarele proceduri de audit:

La întrebarea specifică nr.1: Factorii de decizie au întreprins măsurile de rigoare pentru realizarea integrală a acțiunilor incluse în Planurile de acțiuni SAAS?

- A fost studiat cadrul normativ al domeniului SAAS;
- Au fost identificate și analizate acțiunile întreprinse de factorii de decizie responsabili de implementarea SAAS;
- Au fost analizate Raportele de progres ale SAAS pentru perioada 2014-2021 și documentele confirmative care atestă implementarea măsurilor incluse în Planurile de acțiuni (actele normative aprobate, studiile de fezabilitate, cercetările științifice, etc.);

La întrebarea specifică nr.2: Investițiile efectuate din resursele FEN, FNDR și FNDAMR au întrunit criteriile de eficiență, durabilitate și sustenabilitate?

- Au fost examinate Manualele operaționale ale FEN, FNDR și ONDRL, precum și prevederile cadrului normativ în privința mecanismelor de finanțare a proiectelor de investiții;
- Au fost efectuate vizite în teritoriu la 20 de proiecte investiționale (dintre care 4 finanțate din FEN, 15 din FNDR și 1 din FNDAMR);
- Au fost examinate în total 123 de dosare aferente proiectelor investiționale finanțate din fondurile bugetare: dintre care: 80 de dosare care vizează mai multe etape de implementare a 20 de proiecte ale FEN, 15 dosare aferente proiectelor FNDR, 10 dosare aferente proiectelor FNDAMR, precum și a fost efectuată analiza comparativă a 18 dosare ONDRL (care reprezintă continuarea proiectelor inițiate anterior din FEN și FNDAMR, cu contrapunerea datelor din 15 dosare FEN și 3 dosare FNDAMR);
- Au fost transmise 37 de chestionare pentru 37 de consilii raionale, pentru determinarea gradului de dotare cu infrastructura tehnico-edilitară și PI implementate în cadrul fiecărui UAT;
- Au fost transmise solicitări la 578 de beneficiari ai proiectelor FEN, în vederea determinării gradului de valorificare a mijloacelor financiare din FEN, gradului de finalizare a lucrărilor de construcții și contabilizarea acestor proiecte de investiții;
- Au fost analizate contractele de antrepriză, contractele de finanțare, notele informative, hotărârile judecătorești;

La întrebarea nr. 3: Există un sistem centralizat de date care să permită evaluarea și monitorizarea situației în domeniul aprovizionării cu apă și sanitației a populației și a localităților din republică?

- Au fost analizate datele rapoartelor statistice apeduct-canalizare pentru anii 2016-2021;

- A fost examinate documentele aferente inițierii, implementării și monitorizării PIEF și nemijlocit acțiunile aferente implementării acțiunii 2.6C privind crearea SIA ROITE;

La întrebarea nr.4: Calitatea apei potabile, ca factor determinant al sănătății, corespunde normativelor sanitare?

- Au fost examinate Rapoartele de activitate ale ANSP și CSP, informațiile privind controalele efectuate de ANSP și informațiile privind rapoartele de calitate a apei;
- Au fost analizate rapoartele privind calitatea apei, prezentate de beneficiari, de laboratoarele apă-canal, și avizele CSP privind calitatea apei;
- Au fost analizate laboratoarele de analiză a apei acreditate/atestare de MOLDAC;

La întrebarea nr.5: Tarifele aprobate pentru serviciile prestate de alimentare cu apă și sanitație sunt adecvate pentru a acoperi costurile aferente prestării serviciului public respectiv?

- A fost efectuată analiza indicatorilor (capitulul propriu net, gradul de îndatorare, gradul de uzură a infrastructurii apă-canal etc.) din Situațiile financiare pentru anii 2014, 2019, 2020 și 2021 pentru 36 de operatori apă-canal licențiați;
- Au fost analizați indicatorii monitorizați de ANRE privind 44 de operatori apă-canal licențiați (nivelul pierderilor, investițiile planificate și efectuate în infrastructura AAS etc.);

La întrebarea nr.6: Amenziile și prejudiciile aplicate de IPM contribuie la prevenirea cazurilor de încălcare a legislației privind protecția mediului în domeniul alimentării cu apă și sanitației?

- Au fost analizate datele din anuarele statistice ale IPM în privința acțiunilor întreprinse pentru depistarea cazurilor de încălcare a legislației.

În cadrul procedurilor de evaluare a riscurilor de audit au fost testați și indicii de posibile fraude.

Anexa nr. 2 Descrierea obiectivelor specifice aferente SAAS 2014-2020

SAAS 2014-2020 include 3 obiective specifice:

1. Îmbunătățirea managementului serviciilor publice de alimentare cu apă și de sanitație – autoritățile publice locale au competența exclusivă privind înființarea, organizarea, gestiunea și monitorizarea serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, precum și crearea, administrarea și exploatarea infrastructurii tehnico-edilitare aferente serviciului, proprietate a unităților administrativ-teritoriale. Regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare, care sunt fragmentate și dispersate la momentul actual, reprezintă elementul-cheie al politicii de dezvoltare a sectorului. Prin regionalizare se urmărește trecerea de la un număr mare de furnizori de servicii la un număr limitat de operatori, capabili să furnizeze servicii durabile la tarife acceptabile, care vor asigura recuperarea costurilor de investiții și dezvoltarea ulterioară a sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare.

- Acțiunile planificate pentru atingerea acestui obiectiv au vizat:
 - elaborarea legislației secundare la Legea nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare în vederea stabilirii cadrului legal pentru ca ANRE să devină agenție de reglementare în sectorul de alimentare cu apă și sanitație;
 - elaborarea politicii privind tarifele și planul de afaceri pentru operatorii apă-canal;

- dezvoltarea capacităților APL în gestionarea infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație prin intermediul ghidurilor, campaniilor informaționale și seminarelor;
- elaborarea pachetului de documente tehnice de referință pentru funcționarea și întreținerea sistemului de alimentare cu apă și sanitație;
- elaborarea unui studiu privind îmbunătățirea utilizării instrumentelor economice pentru gestionarea resurselor de apă și sectorului de alimentare cu apă și sanitație;
- monitorizarea calității apei potabile, inclusiv a indicatorilor de siguranță a apei;
- elaborarea și aprobarea noilor norme de proiectare și construcție pentru sistemele de canalizare la scară redusă, inclusiv sanitație individuală.

2. Planificarea și dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare în vederea creșterii nivelului accesului populației la servicii de calitate înaltă – autoritățile administrației publice centrale vor identifica resurse financiare pentru dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, inclusiv din bugetul de stat. Responsabilitatea realizării investițiilor în sectorul de alimentare cu apă și sanitație revine autorităților publice locale, care vor lua toate măsurile necesare pentru modernizarea, optimizarea și dezvoltarea infrastructurii locale și îmbunătățirea fiabilității furnizării și calității serviciilor publice de alimentare cu apă și sanitație.

Acțiunile planificate pentru atingerea acestui obiectiv au vizat realizarea investițiilor în infrastructura sistemelor de alimentare cu apă și sanitație, în vederea extinderii și modernizării acestora din resursele bugetului de stat și a asistenței externe.

3. Armonizarea legislației naționale în sectorul de alimentare cu apă și sanitație în conformitate cu standardele comunitare și angajamentele internaționale – prevede îmbunătățirea, revizuirea și reglementarea cadrului legal pentru activitatea serviciilor publice de alimentare cu apă și sanitație, prin introducerea unor principii europene de management și consolidarea responsabilităților APL și APC în vederea asigurării unor servicii publice de calitate.

Anexa nr.3 Cadrul instituțional aferent implementării SAAS 2014-2030

1. Ministerul Mediului - în perioada 2014-2017 și 2021-prezent
2. Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului - în perioada 2017-2021
3. Ministerul Sănătății - în perioada 2014-2017 și 2021-prezent
4. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale - în perioada 2017-2021
5. Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor - în perioada 2014-2017
6. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale - în perioada 2021-prezent
7. Ministerul Finanțelor - în perioada 2014-prezent
8. Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică - în perioada 2014-prezent
9. Agenția „Apele Moldovei” - în perioada 2014-prezent
10. Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale - în perioada 2014-prezent
11. Inspectoratul pentru Protecția Mediului - în perioada 2014-prezent
12. Agenția de Mediu - în perioada 2018-prezent
13. Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor - în perioada 2014-prezent

14. Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi - în perioada 2014-prezent
15. Autoritățile publice locale de nivelul al doilea - în perioada 2014-prezent
16. Asociația „Moldova Apă-Canal” - în perioada 2014-prezent
17. Regiile apă-canal - în perioada 2014-prezent
18. Asociațiile consumatorilor de apă - în perioada 2014-prezent
19. Biroul Național de Statistică - în perioada 2014-prezent.

Anexa nr. 4 Responsabilitatea părților implicate în domeniul auditat

Autoritatea publică	Atribuțiile în domeniul implementării SAAS
Ministerul Mediului/ Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului	asigurarea realizării prerogativelor constituționale ale Guvernului prin elaborarea, promovarea și implementarea politicii sectoriale în domeniul de alimentare cu apă și sanitație
Ministerul Sănătății / Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale	avizarea permiselor de folosire a apei, evacuarea apelor uzate pentru instituțiile medicale, stabilirea zonelor de protecție sanitară a rețelelor și instalațiilor de alimentare cu apă și canalizare, efectuarea expertizei sanitare în domeniul monitorizării calității apei potabile distribuite consumatorilor
Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale/ Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	elaborează și promovează politica statului în domeniile dezvoltarea regională, amenajarea și planificarea teritoriului, arhitectură, urbanism, construcții, producerea materialelor de construcție, construcția de locuințe
Ministerul Finanțelor	elaborează și promovează politica statului în domeniul bugetar-fiscal, incluzând activitățile legate de finanțarea sectorului alimentare cu apă și sanitație
Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică	a elaborat Metodologia de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate
Agencia „Apele Moldovei”	implementează politica statului în managementul resurselor de apă, hidro-ameliorație și alimentarea cu apă și sanitație
Agencia pentru Geologie și Resurse Minerale	implementarea politicii statului în domeniul cercetărilor geologice, folosirii și protecției solului și apelor subterane. Expediția Hidrogeologică „EHGeoM” acordă servicii legate de forajul fântânilor arteziene
Inspectoratul pentru Protecția Mediului	implementarea politicii statului în domeniul protecției mediului și utilizării raționale a resurselor naturale, exercitarea controlului și supravegherii de stat, prevenirea și contracararea încălcărilor în domeniile de competență
Agencia de Mediu	implementarea politicii statului în domeniul protecției mediului și reglementării utilizării resurselor de apă
Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor	responsabil de implementarea politicii în domeniul protecției consumatorilor, inclusiv a consumatorilor de apă
Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi	elaborarea și aprobarea documentației de urbanism, aprobarea planurilor generale de urbanism și planurilor de amenajare a teritoriului, inclusiv cu infrastructura sectorului de alimentare cu apă și canalizare
Autoritățile publice locale de nivelul al doilea	elaborarea și aprobarea planurilor de amenajare a teritoriilor

Asociația „Moldova Apă-Canal”	acordă servicii de consultanță, elaborează indicatori de performanță (benchmarking) pe bază voluntară și oferă instruire și suport tehnic membrilor săi la o scară limitată
Regiile apă-canal	prestează servicii de alimentare cu apă și canalizare populației și agenților economici
Asociațiile consumatorilor de apă	gestionează sistemele de alimentare cu apă și de sanitație din localitățile rurale
Biroul Național de Statistică	colectează date și publică statistici cu privire la domeniul alimentării cu apă și sanitației

Anexa nr.5 Operatorii regionali apa-canal din Republica Moldova

Nr	Denumirea operatorului economic	Localitățile deservite	Valoarea capitalului social la 31.12.2022, mil. lei	Proprietari	Anul formării /reorganizării în S.A.	Proiectul în urma căruia a fost posibilă regionalizarea
1	S.A. „Apă-Canal Chișinău”	Orașele: Chișinău, Vadul lui Vodă, Ialoveni, Sângera, Durlești, Codru, Vatra Satele: Tohatin, Stăuceni, Colonița, Cruzești, Ghidighici, Goianul Nou, Dobruja, Revaca, Bubuieci, Bâc, Budești, Cheltuitor, Hulboaca, Floreni, Grătiești, Maximovca, Trușeni, Galata, Bălăbănești, Vaduleni, Hrușova, Sireți, Dumbrava, Bălțata, Buneți, Băcioi, Pruncul, Dănceni, Mălăiești, Mileștii Mici, Cojușna Total: 38 de localități din mun. Chișinău și raioanele Ialoveni, Criuleni și Anenii Noi	611,9	Consiliul municipal Chișinău – 100%	1997	Operatorul apă-canal din mun. Chișinău a prestat servicii mai multor localități din cadrul municipiului încă din perioada sovietică, extinderea localităților deservite fiind realizată în exclusivitate în baza deciziilor autorităților locale care doreau să fie deservite de S.A. „Apă-Canal Chișinău”
2	S.A. „Servicii Comunale Florești”	Orașele: Florești, Mărculești, Ghindești Satele: Varvareuca, Lunga, Cenușa, Domulgeni, Izvoare, Mărculești, Ghindești, Bezeni, Scăieni, Hârtop, Țâra, Cuhureștii de Sus, Japca, Zahorna, Rogojeni, Ciutulești,	13,8	Consiliul orășenesc Florești – 100%	2001	Programul de dezvoltare a companiilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțatori BERD, BEI și FIV, 2010-2015

		Serbești, Dobrușa, Cașunca, Recești, Băhrinești, Zăluceni, Târgul Vertiujeni, Pohoarna, Alexeevca. Total: 29 de localități din raioanele Florești și Șoldănești				
3	S.A. „Apă-Canal Leova”	Orașele: Leova, Iargara Satul: Hănășeni Noi Total: 3 localități din raionul Leova	0,02	Consiliul orășenesc Leova – 100%	2011	Programul de dezvoltare a companiilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțatori BERD, BEI și FIV, 2010-2015
4	S.A. „Regia Apă-Canal Orhei”	Orașul: Orhei Satele: Piatra, Pohorniceni, Pelivan, Mitoc, Step-Soci, Budăi, Seliște, Lucașeuca, Burcuta Total: 10 localități din raionul Orhei	60,0	Consiliul orășenesc Orhei – 100%	2012	Programul de dezvoltare a companiilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțatori BERD, BEI și FIV, 2010-2015
5	S.A. „Regia Apă-Canal Soroca”	Orașul: Soroca Satele: Rublenița, Zastâncă, Regina Maria, Hristici, Egoreni Total: 6 localități din raionul Soroca	39,0	Consiliul orășenesc Soroca – 100%	2012	Programul de dezvoltare a companiilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțatori BERD, BEI și FIV, 2010-2015
6	S.A. „Apă Termo Ceadâr-Lunga”	Orașul: Ceadâr-Lunga Satele: Baurci, Cazaclia Total: 3 localități din raionul Ceadâr-Lunga	9,8	Administrația raionului Ceadâr-Lunga – 100%	2010	Programul de dezvoltare a companiilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțatori BERD, BEI și FIV, 2010-2015
7	S.A. „Operator Regional Apă-Canal Hâncești”	Orașul: Hâncești Satele: Bozieni, Mereșeni, Fârlădeni, Logănești Total: 5 localități din raionul Hâncești	1,05	Consiliul orășenesc Hâncești – 100%	2011	Programul de dezvoltare a companiilor de aprovizionare cu apă și canalizare,

						finanțatori BERD, BEI și FIV, 2010-2015
8	S.A. „Apă-Canal Nisporeni”	Orașul: Nisporeni Satele: Vărzărești, Grozești Total: 3 localități din raionul Nisporeni	0,7	Consiliul raional Nisporeni – 9,10% Consiliul orășenesc Nisporeni – 45,45% Consiliul local Vărzărești – 27,27% Consiliul local Grozești – 18,18%	2015	Proiect de regionalizare a serviciilor de alimentare cu apă, implementat de Agenția pentru Dezvoltare a Austriei (ADA) cu suportul Uniunii Europene, 2013-2015
9	S.A. „Apă-Canal Cahul”	Orașul: Cahul Satele: Roșu, Pașcani, Manta, Chrihana Veche Total: 5 localități din raionul Cahul	7,1	Consiliul orășenesc Cahul – 100%	2017	Proiectul „Modernizarea serviciilor publice locale din Republica Moldova”, finanțator GIZ 2015-2017
Sursă: tabel elaborat de audit în baza informațiilor prezentate de entitățile auditate.						

Anexa nr. 6. Informații aferente pregătirii cadrelor la specialitatea 0732.3 Alimentații cu apă, canalizări/ 582.6 Ingineria și protecția apelor, studii superioare de licență, ciclul I

Anii	Plan (Comanda de stat) de pregătire a cadrelor la specialitatea 0732.3/582.6		Volumul finanțării din Bugetul de stat pentru pregătirea cadrelor la specialitatea 0732.3/582.6, mii lei		Numărul studenților înmatriculați		Numărul absolvenților	
	Buget	Contract (cu taxă)	aprobat	executat	Buget	Contract (cu taxă)	Buget	Contract (cu taxă)
2014	15	25	317,3	325,3	15	3	9	19
2015	15	20	333,1	333,1	15	13	11	15
2016	15	20	329,9	356,5	15	10	10	3
2017	15	20	93,6	98,9	4	4	9	8
2018	11	26	79,4	79,7	3	3	4	8
2019	10	25	25,4	32,1	1	4	6	5
2020	2	0	30,4	68,4	2	6	3	4
2021	10	0	21,5	21,5	1			2
2022	10	7	73,5	73,5	3	7		4
TOTAL	103	143	1304,09	1388,97	59	50	52	68

Sursa: Datele MEC.

Anexa nr.7. Informații aferente pregătirii cadrelor la programul de master 0732 Managementul sistemelor de inginerie sanitare și protecția mediului

Anii	Plan (Comanda de stat) de pregătire a cadrelor la specialitatea 0732.3/582.6		Volumul finanțării din Bugetul de stat pentru pregătirea cadrelor la specialitatea 0732.3/582.6, mii lei		Numărul studenților înmatriculați		Numărul absolvenților	
	Buget	Contract (cu taxă)	aprobat	executat	Buget	Contract (cu taxă)	Buget	Contract (cu taxă)
2014	6	4	21,88	22,41	6		10	
2015	4	3	16,67	16,67	4	1	12	1
2016	5	5	22,15	23,81	5	0	6	
2017	3	3	16,90	19,42	3	0	2	
2018	7	3	58,69	54,97	7	0	4	
2019	3	7	23,75	31,25	3	2	2	
2020	8	7	32,02	84,16	8	5	6	1
2021	7	3	188,30	188,30	7	2	2	1
2022	10		269,00	269,00	10		9	2
TOTAL	53	35	649,36	709,98	53	10	53	5

Sursa: Datele MEC.

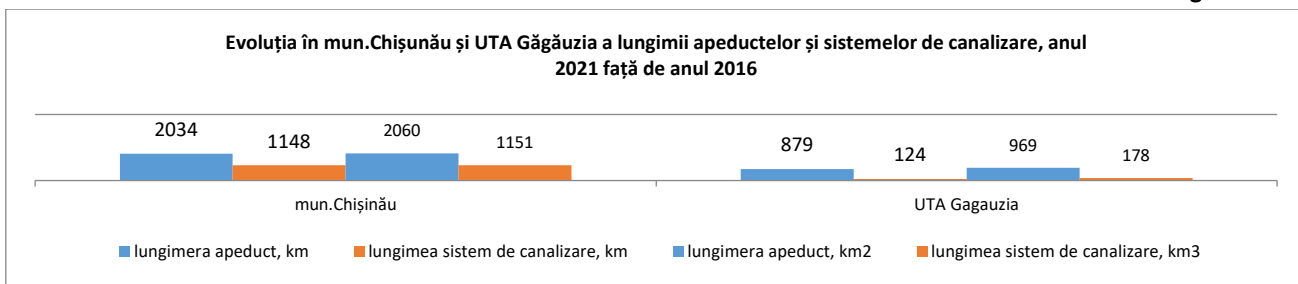
Anexa nr.8. Informații aferente pregătirii cadrelor la specialitatea 71210 „Gospodărirea și protecția apelor”

Anii	Volumul finanțării din Bugetul de stat pentru pregătirea cadrelor la specialitatea 71210, mii lei		Plan (Comanda de Stat) de pregătire a cadrelor la specialitatea 71210 (nr. de locuri repartizate pentru admitere)		Numărul studenților înmatriculați		Numărul absolvenților	
	Buget	Contract (cu taxă)	Buget	Contract (cu taxă)	Buget	Contract (cu taxă)	Buget	Contract (cu taxă)
2014	1321,8	1321,8	20	10	20	10	19	7
2015	1498,3	1498,3	20	10	20	10	16	4
2016	1578,8	1578,8	20	10	20	10	14	9
2017	1624,7	1624,7	19	11	19	11	16	6
2018	1650,9	1650,9	18	12	18	12	16	8
2019	2157,8	2157,8	18	12	18	8	16	8
2020	1989,2	1989,2	18	12	18	5	14	4
2021	2145,6	2145,6	18	12	18	12	13	2
2022	2355,3	2355,3	20	10	20	6	18	2
TOTAL	16322,4	16322,4	171	99	171	84	142	50

Sursa: Datele MEC.

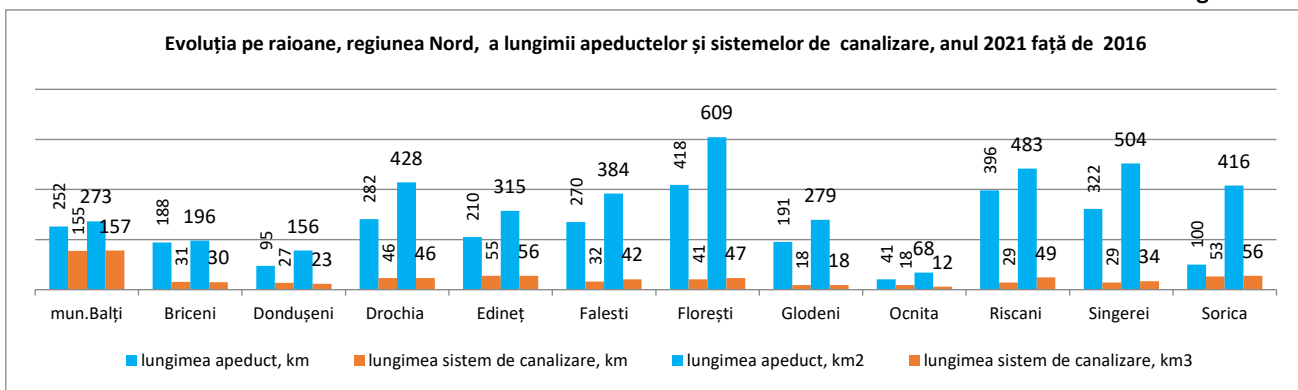
Anexa nr. 9 Evoluția lungimii apeductelor și sistemelor de canalizare anul 2021, față anul 2016, pe raioane

Figura nr.1

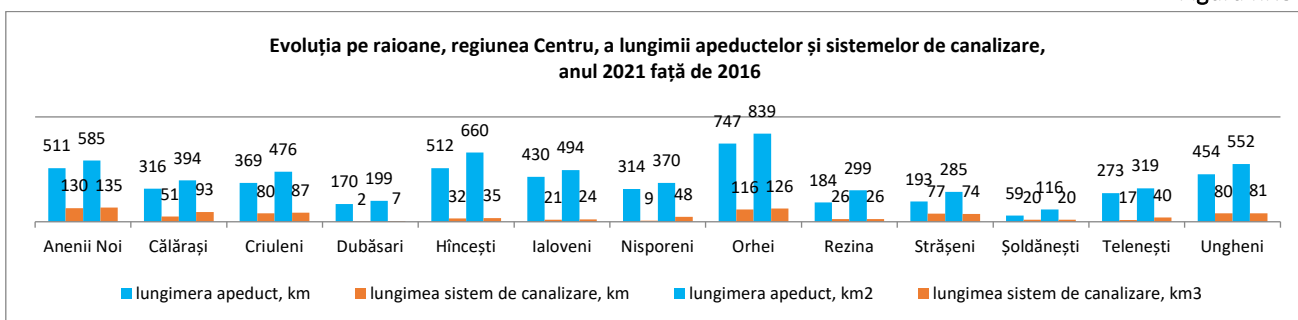
Sursa: Datele BNS.

Figura nr.2

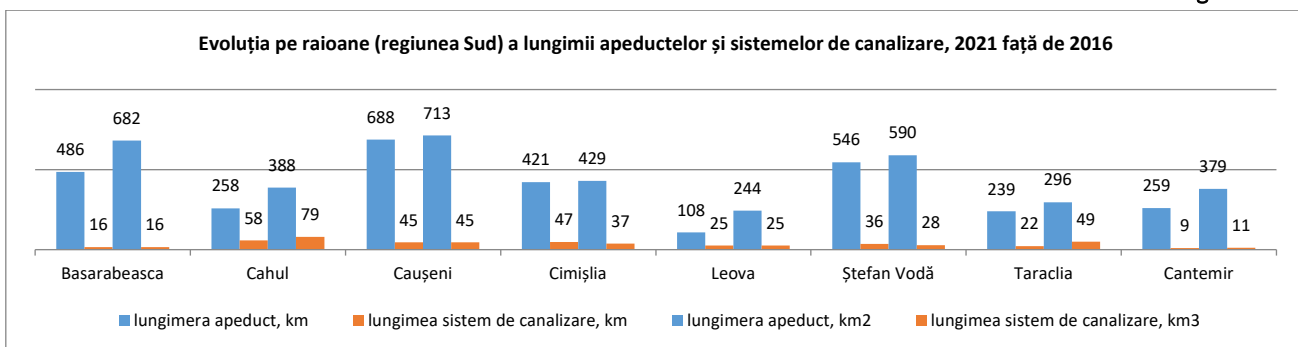
Sursa: Datele BNS.

Figura nr.3

Sursa: Datele BNS.

Figura nr.4

Sursa: Datele BNS.

Anexa nr. 10. Tipurile de OITE aferente fiecărui tip de folosință a terenurilor

Nr. d/o	Categoria de destinație	Cod unic	Folosință	Mențiuni
2	Terenuri din intravilanul localităților	2.2	aferent obiectivelor gospodăriei comunale	cimitir, stații de alimentare cu apă potabilă și industrială, canalizare și epurare a apelor uzate menajere și pluviale, depozite de deșeuri menajere, puncte de termoficare, cazangerii, stații de pompare a apelor, fântâni arteziene, prize și captaje de apă etc.
3	Terenuri destinate industriei, transporturilor, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale	3.1	aferent drumurilor publice din extravilan	teren ocupat de elemente constructive ale drumului - partea carosabilă, trotuare, piste pentru cicliști, acostamente, șanțuri, rigole, taluzuri, șanțuri de gardă, pavilioane pentru pasageri, parcaje și platforme pentru staționarea mijloacelor de transport, ziduri de sprijin și alte lucrări de artă, destinate semnalizării rutiere, plantațiilor rutiere, altor scopuri legate de întreținerea în condiții de siguranță a circulației
		3.2	aferent obiectivelor transportului feroviar	teren ocupat de liniile și stațiile de cale ferată, plantațiile forestiere de protecție și consolidare, construcțiile și edificiile aferente, terasament, poduri, tuneluri, viaducte, instalații de semnalizare, instalații de telecomunicații feroviare, clădiri tehnice de serviciu, căi ferate de acces, construcțiile și edificiile gospodăriilor energetice, de locomotive, de vagoane, de întreținere a căii ferate, de aprovizionare cu apă și canalizare, obiectele de semnalizare și telecomunicații, clădiri administrative, locative, social-culturale și alte edificii cu destinație specială pentru deservirea transportului feroviar, care sunt amplasate în zona de exploatarea a acesteia
		3.3	aferent obiectivelor transportului aerian	teren ocupat de aeroporturi, aerodromuri, instalații inginerești (obiectele de dirijare a transportului aerian, de radionavigație și aterizare), obiectele serviciului tehnic, obiective de întreținere și de deservire a aeronavelor, obiective de serviciu care asigură funcționarea transportului aerian
		3.4	aferent obiectivelor transportului naval	teren ocupat de porturi, acostări specializate, debarcadere împreună cu toate instalațiile și amenajările, construcțiile ce deservesc transportul fluvial, gările fluviale, pavilioanele, instalațiile inginerești, construcțiile serviciului tehnic, centrele de legătură (tele-, radio- etc.), construcțiile și semnele de navigare de pe maluri și alte instalații destinate deservirii traseelor pe apă, centrele de reparație-exploatare, depozitele, bazele tehnico-materiale, construcțiile social-culturale, alte obiecte necesare funcționării normale a transportului fluvial
		3.5	aferent obiectivelor transportului prin conducte	teren ocupat de: conducte magistrale terestre și subterane, instalații terestre de automată și telemecanică, aprovizionare cu energie, mijloace antiincendiare, instalații antierozionale și de protecție, rețele de comunicații electronice și/ sau infrastructura asociată acestor rețele; - recipiente și rezervoare pentru păstrarea și decondensarea gazului, hambare de pământ pentru evacuarea petrolului și produselor petroliere în caz de avarie, instalații ale serviciului liniar de exploatare; - drumuri permanente, platforme pentru elicoptere, plasate în lungul traseelor conductelor; - estacade și cheiuri de acostare, de turnare și scurgere; - centrale, stații intermediare și de pompare și stații de alimentare și transbordare, parcuri de rezervoare, stații de compresoare, centrale și puncte de distribuție a gazelor; - obiecte administrative, de producere, reparație, substații de transformatoare, căi de acces și alte instalații, destinate special deservirii transportului prin conducte și întreprinderi de gazificare

		3.6	afereent obiectivelor rețelelor electrice	teren ocupat de obiecte administrative, de producere și social-culturale, baze de producție și reparație, stații de transformatoare, căi de acces, suporturi pentru rețelele electrice (indiferent de tensiune) și alte instalații/ obiecte aferente activităților de distribuție și transport a energiei electrice
		3.7	afereent obiectivelor comunicațiilor electronice	teren ocupat de obiecte administrative, baze de producție, ateliere de reparație, turnuri de retranslare, stații de radioreleu, depozite, instalații de distribuție și alte construcții, destinate special întreprinderilor de telecomunicație
		3.8	afereent obiectivelor cu destinație specială	teren al Ministerului Apărării, de interne (unități și instituții militare, închisori, centre de detenție, trupelor de carabinieri, trupelor de grăniceri, centrelor de situații excepționale, aferente instalațiilor antigrindină, posturilor vamale, punctelor rețelei geodezice naționale)
		3.9	pentru amplasarea și exploatarea obiectivelor industriale	teren destinat clădirilor de producere (industria alimentară, industria de mașini, industria de producere, precum și a construcțiilor tehnice industriale (silozuri pentru ciment, buncăre, rezervoare, castele de apă, platforme, turnuri de răcire, coșuri de fum, gazgoldere, elevator)), precum și a obiectivelor de generare a energiei electrice și, după caz, termice (inclusiv obiective de valorificare a potențialului energiei din surse regenerabile)
		3.10	pentru exploatarea miniere	teren utilizat pentru prospecțiuni, exploatarea sau extragerea zăcămintelor (mine, cariere)
		3.11	afereent obiectivelor de prestări servicii rutiere, inclusiv comunicații inginerești	stații de alimentare cu combustibil, stații de deservire tehnică, puncte de vulcanizare, unități de comerț cu amănuntul, întreprinderi de alimentație publică, structuri de primire turistică cu funcții de cazare și de servire a mesei, tarabe (puncte comerciale), conducte de gaze, apeducte, canalizări, linii de telecomunicații și de transport al energiei electrice, sisteme de monitorizare a traficului, parcaje, benzi suplimentare, obiective arhitecturale și de cult, cale de acces la drumul public – drum special amenajat pentru intrarea pe (ieșirea din) teritoriul obiectivului

Sursa: cadrul normativ în domeniul delimitării terenurilor.

Anexa nr.11 Dinamica tarifului pentru serviciile de aprovizionare cu apă, lei/m³

Nr. crt.	Localități	Tarif	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Consumatorii	
1	Șoldănești	SAA	6,0	6,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0/17,6/20,98	c ¹⁶²	
			20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0/21,12/25,18	n/c ¹⁶³
		SC	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1/8,11/9,50	c
			10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0/11,4	n/c
2	Telenești	SAA	10,0	10,0	10,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	c
			35,0	35,0	35,0	46,0	46,0	46,0	46,0	46,0	46,0	46,0	n/c
		SC	9,15	9,15	9,15	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	c

¹⁶² C – casnici.

¹⁶³ N/C – noncasnici.

			26,0	26,0	26,0	26,0	22,7	22,7	22,7	22,7	22,7	n/c		
4	Strășeni	SAA	14,6	14,6	14,6	14,6	14,6	14,6	14,6	14,6	14,6	16,29	c	
			30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	n/c	
		SC	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,93	c
			30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	n/c
5	Nisporeni	SAA	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	17,99	17,99	17,99	c
			37,23	37,23	37,23	37,23	37,23	37,23	37,23	37,23	37,23	37,23	37,23	n/c
		SC	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	14,8	18,02	18,02	18,02	c
			28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	n/c
6	Ștefan Vodă	SAA	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0/18,96	18,96	18,96	18,96/20,51	c	
			48,75	48,75	48,75	48,75	48,75	48,75	48,75	48,75	48,75	48,75	48,75	n/c
		SC	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0/11,75	11,75	11,75	11,75/18,34	c	
			24,5/27,0	24,5/27,0	24,5/27,0	24,5/27,0	24,5/27,0	24,5/27,0	24,5/27,0	24,5	24,5	24,5	24,5	n/c
7	Dondușeni	SAA	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	14,0	c	
			33,0	33,0	33,0	33,0	33,0	33,0	33,0	33,0	33,0	33,0	n/c	
		SC	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	c
			24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	n/c
8	Basarabeasca	SAA	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0/15,77	15,77	15,77	c	
			36,0	36,0	36,0	36,0	36,0	36,0	36,0	36,0	36,0	36,0	n/c	
9	Chișinău	SAA	8,06	8,06	8,06/8,55	8,55	8,55	8,55	8,55	8,55	8,55	8,55	c	
			12,7	12,7	12,7/13,29	13,29	13,29	13,29	13,29	13,29	13,29	13,29	n/c	
		SC	1,13	1,13	1,13/2,04	2,04	2,04	2,04	2,04	2,04	2,04	2,04	c	
			10,26	10,26	10,26/11,17	11,17	11,17	11,17	11,17	11,17	11,17	11,17	11,17	n/c
10	Soroca	SAA	10,90/15,26	10,90/15,26	10,90/15,26	10,90/15,26	15,26	15,26	15,26	15,26	15,26	15,26	c	
			35,2/40,94	35,2/40,94	35,2/40,94	35,2/40,94	35,2/40,94	35,2/40,94	35,2/40,94	35,2/40,94	35,2/40,94	35,2	n/c	
		SC	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	c
			23,0/3,30	23,0/3,30	23,0/3,30	23,0/3,30	23,0/3,30	23,0/3,30	23,0/3,30	23,0/3,30	23,0/3,30	23,0/3,30	12,33	n/c
11	Bălți	SAA	11,08	11,08	11,08	11,08	11,08	11,08	11,08	11,08	11,08	11,08	c	
			23,64	23,64	23,64	23,64	23,64	23,64	23,64	23,64	23,64	23,64	23,64	n/c
12	Orhei	SAA	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	c	
			2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	2,9/16,2/26,1	n/c
			6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	c
		SC	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	6,4/15,5/25,6/32,6/33,0/42,0	n/c
			6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	c
			6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	n/c
13	Florești	SAA	17,06/19,36	19,36/14,50	19,36/14,50	19,36/14,50	19,36/14,50	19,36/14,50	19,36/14,50	19,36/20,69/14,50	20,69/14,50	20,69/23,7/14,50	c	
			32,47/	35,09	35,09	35,09	35,09	35,09	35,09	35,09	35,09	35,09	35,09	n/c

			35,09									
		SC	5,20/ 5,89/	5,89	5,89	5,89	5,89	5,89	5,89	5,89/ 11,74	11,74/ 17,67	c
			34,94/ 37,76	37,76	37,76	37,76	37,76	37,76	37,76	37,76	37,76	n/c
14	Ungheni	SAA	5,84	5,84	6,56	13,40	13,40	13,40	13,40	13,40	13,40	c
			13,90/ 22,04	13,90/ 22,04	13,97/ 22,15	22,15	22,15	22,15	22,15	22,15	22,15	n/c
		SC	5,58	5,58	6,39	7,07	7,07	7,07	7,07	7,07	7,07	c
			12,94/ 16,21	12,94/ 16,21	13,02/ 16,32	16,32	16,32	16,32	16,32	16,32	16,32	n/c
15	Hâncești	SAA	18,40	18,40	18,40	18,40	18,40	18,40	18,40	18,40	18,40/ 18,85/ 21,82	c
			50,40	50,40	50,40	50,40	50,40	50,40/ 50,28	50,28	50,28	50,28	n/c
		SC	7,35	7,35	7,35	7,35	7,35	7,35	7,35	7,35	7,35/ 11,33/ 14,65	c
			25,94	25,94	25,94	25,94	25,94	25,94/ 23,51	23,51	23,51	23,51	n/c

Sursa: Datele operatorilor.

Anexa nr.12. Sinteza numărului de PV încheiate în urma controalelor efectuate în anii 2014-2020

Nr. d/o	Art. din Codul contravențional	Conținutul articolului	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Art.109 (1)	Încălcarea regimului de protecție a apelor având drept urmare poluarea acestora, eroziunea solurilor și alte fenomene dăunătoare se sancționează cu amendă de la 60 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 10 la 40 de ore, cu amendă de la 600 la 800 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	611	359	73	26	31	46
2	Art.109 (2)	Darea în exploatare a întreprinderilor, a imobilelor comunale și de altă natură fără construcțiile și instalațiile care să prevină impurificarea și infectarea apelor sau influența lor dăunătoare se sancționează cu amendă de la 24 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 40 de ore, cu amendă de la 42 la 90 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 240 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	2	4	10	7	4	2
3	Art.109 (3)	Spălarea vehiculelor, utilajelor și ambalajelor în apele naturale, în preajma lor și în alte locuri neautorizate se sancționează cu amendă de la 12 la 30 de	345	189	51	52	86	55

		unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore, cu amendă de la 60 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an						
4	Art.109 (3 ¹)	Acceptarea directă sau indirectă, prin acțiuni sau inacțiuni implicite, sau beneficierea de servicii de spălare a vehiculelor, utilajelor și ambalajelor în apele naturale, în preajma lor și în alte locuri neautorizate se sancționează cu amendă de la 20 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore, cu amendă de la 100 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an	-	-	-	0	2	1
5	Art.109 (4)	Nerespectarea dimensiunilor și regimului de protecție a zonelor de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă și a fâșiilor riverane de protecție a apelor se sancționează cu amendă de la 6 la 18 unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 60 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	451	370	104	86	143	67
6	Art.109 (5)	Nerespectarea limitelor și regimului de protecție a perdelelor forestiere de protecție a apelor se sancționează cu amendă de la 6 la 18 unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 60 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	6	3	1	0	3	5
7	Art.109 (6)	Neîndeplinirea de către căpitan sau de către alți membri ai personalului de comandă al unei nave a obligațiilor prevăzute de legislație privind înregistrarea în actele de bord a operațiunilor cu substanțe nocive pentru oameni și pentru resursele vii ale mării ori cu amestecuri ce conțin astfel de substanțe peste normele stabilite, introducerea în actele de bord a unor mențiuni false referitor la astfel de operațiuni sau refuzul nelegitim de a prezenta actele persoanelor cu funcție de răspundere se sancționează cu amendă de la 30 la 42 de unități convenționale sau	0	0	0	0	0	exclus

		cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore						
8	Art.110 alin.1	Captarea și folosirea apei cu încălcarea limitelor stabilite, folosirea apei potabile în scopuri tehnice se sancționează cu amendă de la 12 la 24 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 40 de ore, cu amendă de la 120 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an	20	37	37	19	13	24
9	Art.110 (2)	Folosirea obiectivelor acvatice fără autorizația de folosință special se sancționează cu amendă de la 24 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 240 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an	142	112	406	111	111	137
10	Art.111	Nerespectarea regulilor și instrucțiunilor privind exploatarea construcțiilor, instalațiilor și aparatelor de măsurat hidrotehnice, de gospodărire și de protecție a apelor se sancționează cu amendă de la 6 la 12 unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 24 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 60 la 120 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	100	70	54	44	44	81
11	Art.112	Deteriorarea construcțiilor și instalațiilor hidrotehnice, de gospodărire și de protecție a apelor, inclusiv a rețelelor și instalațiilor sistemelor de alimentare cu apă potabilă, se sancționează cu amendă de la 12 la 18 unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 120 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	13	1	4	9	38	1
12	Art.113 (1)	Aplicarea neautorizată a pesticidelor și îngrășămintelor pe fâșii cu o lățime de 300 de metri de la muchia taluzului riveran al albiei se sancționează cu amendă de la 18 la 24 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 180 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită	5	2		3	5	6

		activitate pe un termen de la 3 luni la un an						
13	Art.113(2)	Construcția și amplasarea, în zona de protecție a apelor, a depozitelor de îngrășăminte și pesticide, a obiectivelor pentru prepararea soluțiilor chimice, a depozitelor de produse petroliere, a stațiilor de alimentare cu combustibil, a colectoarelor de ape reziduale de la fermele și complexele zootehnice, a punctelor de deservire tehnică și de spălare a tehnicii și vehiculelor, repartizarea de terenuri, într-o astfel de zonă, pentru depozitarea deșeurilor de orice proveniență, construcția neautorizată de instalații de canalizare, de colectoare și de instalații de epurare a apelor reziduale se sancționează cu amendă de la 18 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 180 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an	4	2	2	5	2	3
14	Art.113 (3)	Desfășurarea neautorizată a lucrărilor de astupare a luncilor și brațelor uscate ale râurilor, a lucrărilor de regularizare a cursurilor râurilor, de extragere a substanțelor utile, a materialelor de construcție și de instalare a comunicațiilor în zona de protecție a apelor se sancționează cu amendă de la 24 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 180 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	48	27	11	14	13	28
15	Art.113 (4)	Prelucrarea terenurilor, organizarea taberelor pentru animale și păsări, amenajarea campingurilor și a taberelor de corturi în limitele fâșiilor riverane de protecție a apelor se sancționează cu amendă de la 18 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 180 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	1	1	3	2	2	3
16	Art.113 (5)	Deversarea, în apele de suprafață, în canalele de irigare și de desecare, pe terenuri, indiferent de modul lor de folosință, și în rețeaua publică de canalizare sau în alte locuri neautorizate, a apelor uzate neepurate, provenite din activități casnice și noncasnice, a celor poluate termic, a apelor contaminate cu germeni patogeni și cu paraziți, a	67	87	53	67	78	49

		produselor sau reziduurilor petroliere și a altor poluanți se sancționează cu amendă de la 18 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 180 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice						
17	Art.113 (6)	Desfășurarea activității economice de către întreprinderi cu impact asupra mediului fără dispozitive de ținere a evidenței cantitative și calitative a consumului și a evacuărilor de ape, precum și de prevenire a poluării apelor sau a efectelor lor distructive, se sancționează cu amendă de la 18 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 180 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice	1	0	1	1	2	2
18	Art.146	Nefolosirea instalațiilor, utilajului, aparatajului prevăzute pentru purificarea de poluanți și controlul emisiilor în atmosferă, pentru epurarea apelor uzate ce se evacuează în obiectivele acvatice sau în rețeaua publică de canalizare, pentru controlul calității lor și controlul nedepășirii concentrației maxim admisibile de poluanți în apele uzate evacuate, precum și încălcarea regulilor și instrucțiunilor de exploatare a instalațiilor indicate se sancționează cu amendă de la 6 la 12 unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 120 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an	35	11	10	12	28	38
19	Alte art. din CC (art.149, art.156) ¹⁶⁴ (rd.20 - suma rd.1+ rd.2 + ... + rd.18)	Art. 149. Poluarea mediului (aerului atmosferic, a bazinelor acvatice de suprafață și subterane, a terenurilor) cu deșeuri industriale, de construcție sau menajere, cu ape menajere, cu emisii de poluanți ce au cauzat prejudicii, dacă această acțiune nu constituie infracțiune, se sancționează cu amendă de la 24 la 36 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 210 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 6 luni la un an. Art. 156. Neîndeplinirea prevederilor legislației privind expertiza ecologică de	76	93	65	9	-52	-72

¹⁶⁴ Art. 149 și art.156 se referă la mai multe domenii de mediu.

		stat și evaluarea impactului asupra mediului sau a cerințelor incluse în concluziile expertizei ecologice de stat și evaluarea impactului asupra mediului, finanțarea sau executarea proiectelor și programelor care nu au trecut expertiza ecologică de stat și evaluarea impactului asupra mediului se sancționează cu amendă de la 30 la 60 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 180 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice						
20	Total general ¹⁶⁵		1927	1368	885	467	553	476

Sursa: Datele IPM.

Anexa nr.13 Informația privind creditele contractate/achitate de operatorii apă-canal în perioada 2014-2022

Nr. crt.	Destinația creditului	Valoarea împrumutului	De la cine a fost contractat împrumutul	Termenul împrumutului	Dobânda	Destinația creditului
Î.M. „Direcția de producție apă-canal Ștefan Vodă”						
1	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	1225,0 mii dolari SUA	Contract de credit subsidiar între MF, Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului și operatorul apă-canal Donator: Asociația Internațională pentru Dezvoltare	Perioada – 30 ani (din 14.08.2003 până la 15.04.2033); Perioada de grație – 6 ani	Dobânda – 1,5% Dobânda se achită semestrial pe data de 15 aprilie și 15 octombrie a fiecărui an Penalitate pentru neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament – 0,01% pentru fiecare și de întârziere	-
Î.M. „Apă-Canal Căușeni”						
2	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	1000,0 mii dolari SUA	Contract de recreditare a împrumutului între MF și operatorul apă-canal Donator: Asociația	Perioada – 30 ani (din 28.12.2009-15.05.2042); Perioada de grație – 6 ani	Dobânda – 1,5% Dobânda se achită semestrial pe data de 15 aprilie și 15 octombrie a fiecărui an	Împrumutul nu are dreptul să transmită în gaj bunurile obținute în urma împrumutului până la achitarea

¹⁶⁵ Datele IPM prezentate la solicitare.

			Internațională pentru Dezvoltare		Taxa de angajament pentru suma împrumutului neretrasă – 0,5%	completă a sumei principale
					Penalitate pentru neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament – 0,01% pentru fiecare și de întârziere	
S.A. Regia „Apă-Canal” Orhei						
3.1	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	2000,0 mii dolari SUA	Contract de credit subsidiar între MF, Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului și operatorul apă-canal Donator: Asociația Internațională pentru Dezvoltare	Perioada – 37 ani (din 15.04.2004 până la 15.04.2040); Perioada de grație – 6 ani	Dobânda – 1,5% Dobânda se achită semestrial pe data de 15 aprilie și 15 octombrie a fiecărui an Penalitate pentru neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament – 0,01% pentru fiecare și de întârziere	-
3.2	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	500,0 mii dolari SUA	Contract de recreditare a împrumutului între MF și operatorul apă-canal Donator: BERD, BEI	Perioada – 30 ani (din 26.06.2009 până la 15.05.2039); Perioada de grație – 6 ani	Dobânda – 1,5% Dobânda se achită semestrial pe data de 15 mai și 15 noiembrie a fiecărui an Taxa de angajament pentru suma împrumutului neretrasă – 0,5% Penalitate	-

					<p>pentru neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament – 0,01% pentru fiecare și de întârziere</p>	
3.3	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	2000,0 mii EUR	<p>Contract de recreditare a împrumutului între MF și operatorul apă-canal</p> <p>Donator: BERD, BEI</p>	<p>Perioada – 22 ani (din 26.11.2010 până la 19.06.2032); Perioada de grație – 3 ani</p>	<p>Dobânda – dobânda flotantă EURIBOR + 1% marja Dobânda se achită semestrial pe data de 19 iunie și 19 decembrie a fiecărui an</p> <p>Comision unic 1% din suma principală a împrumutului</p> <p>Comisionul de angajament pentru suma împrumutului neretrasă – 0,5%</p> <p>Comision de anulare – 0,125% din suma împrumutului anulată</p> <p>Penalitate pentru neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament – 2% anual</p>	
S.A. „Servicii Comunale Florești”						
4	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	1000,0 mii EUR	<p>Contract de recreditare a împrumutului între MF și operatorul apă-</p>	<p>Perioada – 30 ani (din 26.06.2009 până la 15.05.2039); Perioada de grație</p>	<p>Dobânda – 1,5% Dobânda se achită semestrial pe</p>	-

			canal Donator: BERD, BEI	- 6 ani	data de 15 mai și 15 noiembrie a fiecărui an Taxa de angajament pentru suma împrumutului neretrasă - 0,5% Penalitate pentru neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament - 0,01% pentru fiecare și de întârziere	
S.A. „Operator Regional Apă-Canal Hâncești”						
5	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	1100,0 mii EURO	Contract de recreditare a împrumutului între MF și operatorul apă- canal Donator: BERD, BEI	Perioada – 15 ani (din 30.09.2010 până la 19.06.2025); Perioada de grație – 3 ani	Dobânda – dobânda flotantă EURIBOR + 1% marja Dobânda se achită semestrial pe data de 19 iunie și 19 decembrie a fiecărui an Comision unic 1% din suma principală a împrumutului Comisionul de angajament pentru suma împrumutului neretrasă - 0,5% Comision de anulare – 0,125% din suma împrumutului anulată Penalitate pentru	-

						neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament – 2% anual	
S.A. Regia „Apă-Canal” Soroca							
6.1	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	2265,0 mii dolari SUA	Contract de credit subsidiar între MF, Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului și operatorul apă-canal Donator: Asociația Internațională pentru Dezvoltare	Perioada – 30 ani (din 15.04.2004 până la 15.04.2033); Perioada de grație – 6 ani	Dobânda – 1,5% Dobânda se achită semestrial pe data de 15 aprilie și 15 octombrie a fiecărui an Penalitate pentru neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament – 0,01% pentru fiecare și de întârziere	-	-
6.2	Extinderea și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare	1333,3 mii EURO	Contract de recreditare a împrumutului între MF și operatorul apă-canal Donator: BERD, BEI	Perioada – 15 ani (din 19.01.2011 până la 19.06.2025); Perioada de grație – 3 ani	Dobânda – dobânda flotantă EURIBOR + 1% marja Dobânda se achită semestrial pe data de 19 iunie și 19 decembrie a fiecărui an Comision unic 1% din suma principală a împrumutului Comisionul de angajament pentru suma împrumutului neretrasă – 0,5% Comision de anulare – 0,125% din	-	-

					suma împrumutului anulată	
					Penalitate pentru neachitarea la timp a împrumutului, dobânzii și taxei pentru angajament – 2% anual	

Sursa: Contractele de împrumut/recreditare ale operatorilor apă-canal.

Anexa nr.14 Responsabilitățile părților implicate în asigurarea calității apei

1. **Ministerul Mediului** - în calitate de instituție publică centrală de stat responsabilă de elaborarea politicilor naționale, cadrului legislativ și normativ, precum și de punerea în aplicare a prevederilor documentelor de politici, planificarea investițiilor necesare în dezvoltarea sectorului (infrastructura de alimentare cu apă și canalizare) și gestionarea resurselor de apă;
2. **Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale** - planificarea și dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și canalizare la nivel regional și este implicat în mod substanțial în planificarea și dezvoltarea infrastructurii de alimentare cu apă și canalizare prin cele trei agenții de dezvoltare regională;
3. **Ministerul Sănătății** - elaborarea cadrului regulator privind normarea calității apei potabile, apelor de suprafață și subterane folosite pentru potabilizare, în scopuri de recreere și în scopuri de irigare, privind monitorizarea calității acestora, planurilor de siguranță a apei potabile, precum și de evaluare a riscurilor și impactului pentru sănătate a apelor și ține evidența bolilor condiționate de apă; monitorizează accesul populației la sisteme îmbunătățite de apă, sanitație și practici de igienă, informează populația privind calitatea apelor și promovează deprinderile sănătoase de viață;
4. **Agencia Națională pentru Sănătate Publică** - asigură monitorizarea calității apei potabile la orice etapă de producere a apei (extragere, tratare, înmagazinare, distribuire) și a calității surselor de apă destinate îmbutelierii, precum și a calității apelor potabile îmbuteliate înainte de plasarea lor pe piață, cu scopul de a verifica conformitatea apei care urmează a fi distribuită consumatorului cu cerințele de calitate și de a preveni riscurile pentru sănătatea publică;
5. **Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică** - reglementarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare și licențierea operatorilor și reglementarea politicilor tarifare;
6. **Producătorii de apă potabilă și operatorii** - monitorizarea operațională, conformarea la parametrii de calitate și finanțarea monitorizării de audit și de control al calității apei potabile.

Anexa nr.15. Măsuri eligibile de finanțare aplicabile proiectelor de infrastructură în domeniul alimentării cu apă și sanitație din fondurile bugetului de stat

Anii 2014-2021			Începând cu anul 2022		
FEN	FNDR	FNDAMR	FNDRL		FNDAMR
			Componenta regională	Componenta locală	
<p>1. Construcția sau reconstrucția sistemului de apeduct. Una din condițiile principale de finanțare este existența sau construcția stației de epurare a apelor uzate cu rețele de canalizare în paralel cu rețelele de apeduct.</p> <p>2. Construcția a sau reconstrucția sistemului de canalizare.</p> <p>3. Construcția a sau reconstrucția sistemului de epurare.</p> <p>4. Construcția a (sau reconstrucția) și amenajarea fântânilor publice sau izvorului.</p> <p>5. Activități ce țin de amenajarea zonelor și fâșiilor de protecție a râurilor și cursurilor de apă.</p>	<p>1. Dezvoltarea sistemelor regionale de alimentare cu apă, a epurării apei și canalizării în conformitate cu Planurile regionale sectoriale;</p> <p>2. Reabilitarea, extinderea/ regionalizarea, modernizarea infrastructurii de alimentare cu apă și canalizare, dezvoltarea capacităților prestatorilor de servicii regionali.</p> <p>Proiectele propuse pentru finanțare trebuie să țină cont de:</p> <ul style="list-style-type: none"> abordarea integrată de dezvoltare a serviciilor de apă și de canalizare; regionalizarea și dimensiunea proiectului – centrele raionale cu satele asociate și aglomerările urbane/rurale mai mari de 10 mii de locuitori vor fi considerate; prezența unei surse de apă 	<p>Extinderea/ reabilitarea/ modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare, destinate obiectivelor publice de interes local.</p>	<p>1. Construcția/ reconstrucția sau extinderea apeductelor magistrale, a aducțiunilor către localități, cu sursa de captare a apei de suprafață, inclusiv a proiectelor de dezvoltare a infrastructurii de canalizare.</p> <p>2. Proiecte ce prevăd construcția sistemelor de canalizare (inclusiv elemente separate ale acestora) și apeducte magistrale (cu surse de ape de suprafață și rețele interne), pentru conectarea localităților la apeductele magistrale.</p> <p>Proiectele de alimentare cu apă la care sursa este din ape subterane nu sunt admise.</p> <p>Criterii de definire a impactului regional sunt:</p> <p><i>a) teritorialitate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> serviciile create pot acoperi cel puțin 2 raioane; cel puțin 60 mii de locuitori pot avea acces la serviciile create; <p><i>b) accesibilitate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> acțiunile ce presupun exploatarea unei surse de apă potabilă tratabilă, inclusiv captările și stațiile de tratare existente; acțiunile ce presupun prezența unui sistem funcțional de colectare a apelor uzate cu 	<p>1. Construcția sistemelor interne de aprovizionare cu apă;</p> <p>2. Construcția stațiilor de tratare;</p> <p>3. Construcția altor componente ale sistemelor de aprovizionare cu apă la nivel local;</p> <p>4. Construcția sistemelor interne de canalizare;</p> <p>5. Construcția stațiilor de epurare.</p>	<p>Construcția și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare, destinate exploatarea agricole.</p>

6. Procurare a și instalarea utilajului de tratare a apei, de pompare, de epurare a apelor uzate, etc.	potabilă tratabilă, inclusiv captările și stațiile de tratare existente; • prezența unui sistem funcțional de colectare a apelor uzate cu existența stației de epurare; • acordul dintre beneficiari și un operator certificat de AAC.		existența stației de epurare; <i>c) cooperare:</i> - implementarea proiectului prin abordarea intermunicipală; - aplicantul are stabilite parteneriate/acorduri de colaborare cu autoritățile publice locale din proximitate; <i>d) sustenabilitate:</i> - aplicantul poate demonstra: • acordul dintre beneficiari și un operator certificat de alimentare cu apă și canalizare; • planul de dezvoltare instituțională; • proiectarea zonală; • strategia de promovare/ marketing; • planul de sporire a conștientizării populației; • bunurile create se vor afla în proprietate publică minimum 10 ani și nu vor putea fi înstrăinate.		
7. Construcții a sau reconstrucția turnului de apă.					
8. Construcții a, tamponarea sau reconstrucția fântânii arteziene.					

Sursa: cadrul legislativ-normativ de aprobare a Fondurilor.

Anexa nr.16 Condițiile de finanțare a proiectelor de infrastructură în domeniul alimentării cu apă și sanitației din fondurile bugetului de stat

Fond de finanțare din bugetul de stat	Beneficiar	Suma maximă de finanțare, mil.lei	Contribuția proprie a beneficiarului	Se acceptă ca cofinanțare costurile de elaborare a documentației de proiect?	Perioada de finalizare a lucrărilor de construcții	Responsabil de efectuarea achizițiilor publice și supravegherea lucrărilor de construcții	Monitorizarea durabilității proiectului după finalizarea lucrărilor de construcție	Actul normativ
Anii 2014-2021								
FEN	APL niv. I și II, instituții, întreprinderi, organizații	nu este specificat	Min. 15%	Da	nu este specificat	beneficiarul	nu este specificat	OMM73/2013

	(indiferent de forma de proprietate), ONG-uri de mediu							
FNDR¹⁶⁶	APL niv. I și II, instituțiile publice și alte entități de drept public	Min. 10,0 Max. 50,0	Min. 10%	Nu	Max. 36 luni	ADR	3 ani	HG127/2008 Manualele operaționale ale FNDR
FNDAMR	APL niv. I cu populație de până la 10 mii locuitori	Max. 3,0	Min. 20%	Nu	Max. 24 luni	beneficiarul	5 ani	HG476/2019
Începând cu anul 2022								
FNDRL componenta regională	APC, ADR, APL niv. I și II, instituțiile publice și alte entități de drept public ¹⁶⁷	Min. 10,0 Max. 50,0	Min. 10%	Nu – în cazul în care aceste cheltuieli au fost suportate anterior semnării contractului de finanțare	Max. 36 luni	ADR	10 ani	HG152/2022 (Anexa nr.2)
FNDRL componenta locală	APL niv. I ¹⁶⁸	Max. 10,0	Min. 0% Max. 15%	Nu	12 luni cu posibilitatea de extindere de 6 luni	beneficiarul	3 ani	HG152/2022 (Anexa nr.3)
FNDAMR	APL niv. I cu populație de până la 10 mii locuitori (doar pentru exploatații agricole) ¹⁶⁹	Max. 3,0	Min. 20%	Nu	Max. 24 luni	beneficiarul	5 ani	HG476/2019

Sursa: cadrul legislativ-normativ de aprobare a Fondurilor.

Notă: Pentru 95 proiecte care au fost demarate din mijloacele FEN anterior formării FNDRL/ lansării Programului „Satul European”, care, în urma analizei efectuate pe parcursul anului 2022, au fost menținute acordurile de finanțare din sursele FEN până la finalizarea integrală a lucrărilor contractate, va fi asigurată alocarea mijloacelor FEN până la finalizarea lucrărilor pentru aceste contracte.

Anexa nr. 17 Lista laboratoarelor acreditate de către MOLDAC care fac analiza apelor și Lista laboratoarelor atestate de către MOLDAC care fac analiza apelor

Nr crt.	Denumirea laboratorului acreditat și datele de contact / conducătorul	Data emiterii certificatului de acreditare	Data expirării certificatului de acreditare
A. Lista actuală a laboratoarelor acreditate de către MOLDAC care fac analiza apelor			
1	Laboratorul central ape uzate din cadrul S.A „Apă – Canal Chișinău”	Acreditare inițială: 02.06.2003 Acreditare curentă: 13.05.2022	12.05.2026

¹⁶⁶ Au fost prezentate condițiile ultimului Manual operațional al Fondului Național de Dezvoltare Regională, aprobat prin Decizia nr.24/20 din 20.10.2020 a Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale.

¹⁶⁷ Cu condiția ca serviciile create pot acoperi cel puțin 2 raioane și cel puțin 60 mii de locuitori pot avea acces la aceste servicii.

¹⁶⁸ Inclusiv în cazul unui contract de finanțare în derulare de la FEN și FNDAMR.

¹⁶⁹ Doar pentru construcția și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare, destinate exploatațiilor agricole.

2	Laboratorul central apă potabilă al S.A „Apă – Canal Chișinău”	Acreditare inițială: 06.05.2011 Acreditare curentă: 29.04.2019	28.04.2023
3	Laboratorul ape uzate S.A „Apă – Canal Chișinău”	Acreditare inițială: 06.07.2000 Acreditare curentă: 04.08.2019	03.08.2023
4	Laboratorul Controlul Calității din cadrul S.R.L „Rusnac MoldAqua”	Acreditare inițială: 22.02.2008 Acreditare curentă: 09.06.2019	08.06.2023
5	Laboratorul Chimia Apei „ILAS” din cadrul Î.P Institutul de Chimie	Acreditare inițială: 11.07.1994 Acreditare curentă: 18.02.2019	17.02.2023
6	Lî produse agroalimentare al Î.S „Centrul de Metrologie Aplicată și Certificare”, mun. Chișinău	Acreditare inițială: 28.07.1993 Acreditare curentă: 04.12.2020	03.09.2024
7	Laboratorul de Încercări al Secției diagnostic de laborator din cadrul CSP mun.Chișinău al ANSP mun. Chișinău	Acreditare inițială: 15.01.2020	14.01.2024
8	Laboratorul de Încercări din cadrul S.R.L „LABORATORUL INVESTIGAȚII DE MEDIU” mun. Chișinău	Acreditare inițială: 22.12.2020	21.12.2024
9	Laboratorul de Referință de Mediu din cadrul Agenției de Mediu mun. Chișinău	Acreditare inițială: 18.03.2021	17.03.2025
10	Lî din cadrul I.P „Centrul Republican de Diagnostic Veterinar” (CRDV), mun. Chișinău; or. Donușeni; or. Drochia	Acreditare inițială: 06.06.1995 Acreditare curentă: 26.01.2022	30.10.2025
11	Centrul de încercări de laborator al Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, mun. Chișinău	Acreditare inițială: 16.08.1999 Acreditare curentă: 17.02.2022	16.02.2026
B. Lista actuală a laboratoarelor atestate de către MOLDAC care fac analiza apelor			
1	Laboratorul de Încercări al „Regia Apă – Canal Soroca” S.A, or. Soroca	Atestare curentă: 18.08.2022	17.08.2025
2	Laborator de Încercări din cadrul Î.C.S „RENAISSANCE-PERFECT” S.R.L, mun. Chișinău	Atestare curentă: 28.02.2020	27.02.2023

Anexa nr.18 GLOSAR

Apă tehnologică – apă folosită pentru asigurarea unui proces tehnologic (spălare, diluare, răcire etc.).

Contract de delegare a gestiunii – contract încheiat în formă scrisă, prin care unitățile administrativ-teritoriale atribuie, pe o perioadă determinată, unui operator/unor operatori, care acționează pe riscul și răspunderea proprie, dreptul și obligația de a furniza/presta serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, integral sau, după caz, numai unele activități specifice acestuia, inclusiv dreptul și obligația de a administra și de a exploata infrastructura tehnico-edilitară aferentă serviciului furnizat/prestat sau activității

efectuate, în schimbul unei redevențe. Contractul de delegare a gestiunii este contract administrativ și cade sub incidența prevederilor Codului administrativ al Republicii Moldova.

Delegarea gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare – acțiune prin care o unitate administrativ-teritorială atribuie unuia sau mai multor operatori, în condițiile legii, dreptul de furnizare/prestare a serviciului sau a unei componente a acestuia și pentru care își asumă responsabilitatea. Delegarea gestiunii serviciului implică operarea propriu-zisă a serviciului, concesionarea sistemului public aferent serviciului delegat, precum și dreptul și obligația operatorului de a administra și de a exploata sistemul respectiv.

Operator – persoană juridică care are capacitatea de a furniza/presta serviciul public de alimentare cu apă și/sau de canalizare și de a asigura nemijlocit administrarea și exploatarea sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare, conform prevederilor legii.

Operator regional – operator organizat ca societate comercială, cu capital social deținut integral de una sau mai multe unități administrativ-teritoriale, care asigură furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare pe raza de competență a mai multor unități administrativ-teritoriale, inclusiv administrarea și exploatarea sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare.

Redevență – plată pentru transmiterea dreptului de folosință a bunurilor domeniului public sau privat al unității administrativ-teritoriale, aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, stabilită în contractul de delegare a gestiunii.

Rețea de canalizare – construcție din canale colectoare, construcții-anexă etc., care asigură colectarea și transportul apei de canalizare la stația de epurare.

Rețea publică de canalizare – parte a sistemului public de canalizare, constituită din canale colectoare și conducte, cămine și construcții-anexă, care asigură preluarea, evacuarea și transportul apei uzate de la 2 sau de la mai mulți consumatori. Nu constituie rețele publice branșamentele de apă, racordurile de canalizare, rețelele de apă și de canalizare aflate după punctul de delimitare, rețelele interne de alimentare cu apă și de canalizare aferente unui bloc locativ, chiar dacă acesta este în proprietatea mai multor persoane fizice sau juridice, rețelele aferente unei incinte proprietate privată sau unei instituții publice pe teritoriul căreia se află mai multe imobile, indiferent de destinație, rețelele aferente unei platforme industriale, chiar dacă aceasta este administrată de mai multe persoane juridice.

Rețea publică de distribuție a apei – parte a sistemului public de alimentare cu apă, constituită din rețeaua de conducte, armaturi și din construcții-anexă, care asigură distribuția apei către doi sau mai mulți consumatori.

Rețea publică de transport al apei – parte a sistemului public de alimentare cu apă, constituită din rețeaua de conducte magistrale, armaturi și din construcții-anexă, cuprinsă între captare și rețeaua de distribuție care asigură transportul apei.

Serviciu auxiliar – serviciu adițional furnizat de către operator consumatorilor pentru a asigura acestora dreptul la serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate;

Serviciu public de alimentare cu apă – totalitate a activităților necesare pentru captarea apei brute din surse de suprafață sau subterane, tratarea apei brute, transportarea apei potabile și/sau tehnologice, înmagazinarea apei, distribuția apei potabile și/sau tehnologice.

Serviciu public de canalizare – totalitate a activităților necesare pentru colectarea, transportarea și evacuarea apelor uzate de la consumatori la stațiile de epurare, pentru epurarea apelor uzate și evacuarea apei epurate în emisar.

Sistem public de alimentare cu apă – ansamblu de instalații tehnologice, echipamente funcționale și dotări specifice prin care se realizează serviciul public de alimentare cu apă. Sistemul public de alimentare cu

apă cuprinde următoarele componente: captări, aducțiuni, stații de tratare, stații de pompare cu sau fără hidrofor, rezervoare de înmagazinare, rețele publice de transport al apei, rețele publice de distribuție a apei.

Sistem public de canalizare – ansamblu de instalații tehnologice, echipamente funcționale și dotări specifice prin care se realizează serviciul public de canalizare. Sistemul public de canalizare cuprinde, în special, următoarele componente: rețele publice de canalizare, stații de pompare, stații de epurare, colectoare de evacuare spre emisar.

Studiu de fezabilitate – document elaborat pentru o investiție în infrastructura de alimentare cu apă și canalizare, ce prezintă o analiză a capacității de a dezvolta și finaliza cu succes un proiect prin luarea în considerare a tuturor factorilor tehnici, financiari, de mediu, socioeconomici și instituționali.

Consum tehnologic – cantitatea de apă consumată/ utilizată pentru a se realiza procesele tehnice, procesele tehnologice la furnizarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, lucrări necesare a fi efectuate în anul de reglementare în conformitate cu actele normativ tehnice de profil.

Pierderi de apă – cantitatea de apă pierdută la furnizarea serviciului public de alimentare cu apă în procesele de tratare, transportul, distribuția apei prin sistemul public de alimentare cu apă.

Alimentare cu apă – totalitatea activităților și lucrărilor efectuate în scopul captării, tratării, transportării, înmagazinării și distribuirii apei potabile către consumatori.

Apă potabilă – apă destinată consumului uman, direct sau indirect, timp îndelungat fără a-i prejudicia sănătatea.

Epurare corespunzătoare – epurarea apelor uzate prin orice proces și/sau sistem, care după evacuarea apelor uzate permite receptorilor să întrunească obiectivele relevante de calitate prevăzute în normele tehnice și în avizele și autorizațiile de gospodărire a apelor în vigoare.

Epurare primară – epurarea apelor uzate printr-un proces fizic și/sau chimic, care implică decantarea materiilor în suspensie sau prin alte procedee în care CBO5 al apelor uzate influente este redus cu cel puțin 20%, iar materiile în suspensie, cu cel puțin 50%.

Epurare secundară – epurarea apelor uzate printr-un proces biologic cu decantare secundară sau printr-un alt procedeu, care permite respectarea condițiilor prevăzute în regulamentele în vigoare.

Plan de alimentare cu apă și sanitație (PAAS) – document de planificare a investițiilor pentru dezvoltarea pe termen lung a infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație, elaborat pentru o anumită regiune, raion sau localitate (municipiu, oraș, sat, comună), astfel încât să se potrivească perfect cu sistemele existente și cu disponibilitățile și constrângerile ce vizează sursele de apă locale și cu prevederile legislației în vigoare.

Anexa nr.19 Sursele criteriilor de audit

1. Legea nr.272-XIV din 10 februarie 1999 cu privire la apa potabilă.
2. Legea apelor nr. 272 din 23 decembrie 2011.
3. Legea nr.436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală.
4. Legea nr.1402-XV din 24 octombrie 2002 a serviciilor publice de gospodărie comunală.
5. Legea nr.303 din 13 decembrie 2013 a serviciului public de alimentare cu apă și canalizare.
6. Legea nr.10-XVI din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice.
7. Legea nr.272-XIV din 10 februarie 1999 cu privire la apa potabilă.
8. Legea nr. 27 din 10.02.2022 privind Fondul național pentru dezvoltare regională și locală.
9. Hotărârea Guvernului nr.934 din 15 august 2007 „Cu privire la instituirea sistemului informațional automatizat «Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile și băuturilor nealcoolice îmbuteliate»”.

10. Hotărârea Guvernului nr.950 din 25 noiembrie 2013 „Pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în corpuri de apă pentru localitățile urbane și rurale”.
11. Hotărârea Guvernului nr.455 din 21.06.2017 „Cu privire la modul de repartizare a mijloacelor Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural”.
12. Hotărârea Guvernului nr.476 din 18.10.2019 „Pentru aprobarea Regulamentului privind acordarea subvențiilor pentru îmbunătățirea nivelului de trai și de muncă în mediul rural din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural”.
13. Hotărârea Guvernului nr.152 din 09.03.2022 „Cu privire la aprobarea Regulamentului privind gestionarea mijloacelor financiare ale Fondului național pentru dezvoltare regională și locală”.

Anexa nr.20 Informație privind PI active la data transmiterii către FNM, mil.lei

Nr. crt.	Indicatorii	Inițiate în anii:-										
		2013, și mai înainte	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Total
1. Numărul Proiectelor Investiționale, unități												
1.1	PI inițiate	157	124	89	64	7	23	11	25	51	-	551
	PI excluse până la transmitere către FNM	5	11	5	9	-	1	-	-	5	-	36
1.3	PI inițiate în FEN, în diferite perioade, transmise către FNM, din care:	11	10	19	15	1	2	5	6	25	-	98
1.4	PI ale căror contracte erau valide la data transmiterii către FNM	7	8	16	12	0	2	3	6	21	-	75
1.5	PI ale căror contracte au expirat la data transmiterii către FNM	4	2	3	3	1	0	2	0	4	-	22
2. Valoarea Proiectelor Investiționale, mil. lei												
2.1	Valoarea proiectelor inițiate	166,19	659,87	721,81	783,52	55,2	104,2	79,2	216,5	358,6	-	3809,84
2.2	Proiecte investiționale excluse: valoarea contractului de antrepriză	42,68	84,65	88,26	82,41		1,57			109,35		408,92
2.3	Proiecte investiționale excluse: valoarea finanțată din FEN	22,82	57,10	55,87	19,39	-	0,40	-	-	-		155,58
2.4	Proiecte investiționale inițiate în FEN în diferite perioade, transmise către FNM: valoarea contractului de antrepriză	256,57	148,41	301,03	259,58	22,1	9,1	42,12	45,83	103,61	-	1269,25
2.5	Proiecte investiționale inițiate în FEN în diferite perioade, transmise către FNM: valoarea finanțată din FEN	196,37	88,23	157,36	102,5	16,78	6,65	20,87	29,83	31,19	-	687,26
2.6	Proiecte investiționale ale căror contracte erau valide la data transmiterii către FNM: valoarea contractului de antrepriză	214,61	127,28	237,55	200,34	0	9,1	19,61	45,83	88,31	-	1024,34
2.7	Proiecte investiționale ale căror contracte erau valide la data transmiterii către FNM: valoarea finanțată din FEN	172,04	72,28	126,03	76,42	0	6,65	14,17	29,83	25,36	-	557,99
2.8	Proiecte investiționale ale căror contracte au expirat la	41,96	21,13	63,48	58,24	22,1	0	22,51	0	15,3		244,91

	data transmiterii către FNM: valoarea contractului de antrepriză											
2.9	Proiecte investiționale ale căror contracte au expirat la data transmiterii către FNM: valoarea finanțată din FEN	24,33	15,95	31,33	26,08	16,67	0	6,7	0	5,83		129,27

Sursa: date generalizate de audit în baza informațiilor din SI FEN

Analiza consumurilor tehnologice și pierderilor de apă efective și celor acceptate de ANRE în anii 2019-2021

Anii	Volumul de apă captat	Total consum tehnologic, m3			Total Pierderi de apă în sistem. M3			Total consumul tehnologic și pierderi			ponderera total CTP în volumul captat, %		
		efectiv	actualizat de ANRE	devieri	efectiv	actualizat de ANRE	devieri	efectiv	actualizat de ANRE	devieri	efectiv	actualizat de ANRE	devieri
2019	68.759.021	7.267.063	5.088.532	-2.178.531	6.489.374	2.436.841	-4.052.533	13.756.437	7.525.373	-6.231.064	20,01%	10,94%	-9,06%
2020	68.119.316	8.303.254	5.080.694	-3.222.560	8.026.229	6.964.627	-1.061.602	16.329.483	12.045.321	-4.284.162	23,97%	17,68%	-6,29%
2021	65.997.365	7.823.595	4.633.620	-3.189.975	6.734.260	7.039.059	304.799	14.557.855	11.672.679	-2.885.176	22,06%	17,69%	-4,37%

Sursa: Datele S.A. Apa Canal Chisinau.

Modul de transmitere a costurilor formate în urma achiziționării de bunuri, servicii, servicii, construcții, reconstrucții sau îmbunătățirii acestora din contul mijloacelor FNDRL

În sensul stabilirii modului de transmitere a costurilor investiționale din FNDRL, în ianuarie 2023 au fost operate modificări la HG nr.1235/2016 ce ține de proiectele de dezvoltare locală, fiind completat cadrul instituțional responsabil de implementarea proiectelor locale cu ONDRL. De asemenea, pentru proiectele de dezvoltare locală, implementate din sursele FNDRL sau din alte surse, în situațiile în care costurile investiționale se formează la autoritățile APL beneficiare, se aplică procedura de constatare a costurilor formate la beneficiar în urma achiziționării de bunuri, servicii, construcții, reconstrucții sau îmbunătățirii acestora din contul mijloacelor FNDRL. Procedura de constatare a costurilor formate la beneficiar se aplică în mod similar procedurii de transmitere a costurilor descrise în Regulamentul respectiv. Totodată, a fost ajustată anexa la Hotărârea Guvernului menționată, care conține formularul actului de predare-primire.

Astfel, după întocmirea Procesului-verbal de recepție la terminarea lucrărilor și efectuarea plății finale, prin Ordinul ONDRL se creează Comisia de inventariere și constatare a costurilor investiționale, formate la APL, în cadrul căreia participă angajații ONDRL și reprezentantul beneficiarului. Comisia elaborează și asigură semnarea Actului de constatare a costului investițional, la care se anexează obligatoriu copii de pe toate procesele-verbale de recepție a lucrărilor și toate cererile de plată aferente proiectului. Ulterior, Actul se remite către MIDR pentru aprobare. Din momentul aprobării actului de constatare, beneficiarul este obligat să reflecte costul investițional în contabilitatea beneficiarului în expresie cantitativă și valorică, și să asigure evidența și integritatea acestor bunuri, precum și exploatarea lor eficientă, exclusiv conform destinației și scopurilor prevăzute de Proiect.